ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β΄, τεύχος 118, Σάββατο 3 Φλεβάρη 1979

Δρχ. 25

ΚΟΙΝΟ ΕΠΙΣΤ. ΗΛΕΚΤΡ. & ΠΟΛΙΤ. ΜΗΧ/ΚΩΝ
2 - ΙΑΝ. 1999

Παραπλάνηση στήν ἐνημέρωση καί σκόπιμες ἀποκρύψεις

PYLARINOS

Ειδικος στα νομισματα και μοναδικος στα χαρτονομισματα

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ.: 32 10 577 - 32 10 384

ΕΥΤΥΧΗ Ι. ΜΠΙΤΣΑΚΗ

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΗ ΦΥΣΙΚΗ

● Ὁ Μπιτσάκης πραγματοποίησε μιά μελέτη τολμηρή, δύσκολη καί ἐξαιρετικά γόνιμη, τόσο γιά τήν ἐπιστημονική ἔρευνα, ὅσο καί γιά τό μέλλον τῆς φιλοσοφίας.

L. LANGEVIN, «L 'HUMANITE»

● Εἶναι τό πιό σημαντικό καί τό πληρέστερο βιβλίο πού δημοσιεύτηκε ἀπό πολλά χρόνια στή Γαλλία, σ' αὐτό τό θέμα.

● Συνεχίζει μέ ἀκρίβεια καί ἀποτελεσματικότητα τή μεγάλη μάχη πού ξεκίνησε μέ τό 'Αντί – Ντύριγκ καί τόν 'Υλισμό καί 'Εμπειριοκριτικισμό.

P. LABERENNE, «LA PENSEE».

● Πραγματεύεται, ὄχι μόνο τή σύγχρονη φυσική, ἀλλά καί τά αἰώνια προβλήματα πού ἡ ἐπιστήμη αὐτή θέτει μέ νέους ὅρους. Τελικά, ὁ Μπιτσάκης ἀναπτύσσει καί ὑπερασπίζει ὁλόκληρη τή διαλεκτική κοσμοαντίληψη.

«LE MONDE»

● Ὁ συγγραφέας ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι κάτοχος τῶν πιό σύγχρονων προόδων τῆς ἐπιστήμης. Τά προβλήματα ἀντιμετωπίζονται πάντα μέ συγκεκριμένο τρόπο.

Καθ. P. BIQUARD, «THE SCIENTIFIC WORLD»

● Εἶναι εὐτύχημα πού ἕνας φυσικός ἀνέλαβε νά σπάσει τή σιωπή πού διαρκεῖ πάρα πολύ καιρό – τουλάχιστον στίς γαλλόφωνες ἐκδόσεις – γιά τά προβλήματα πού θίγει αὐτό πού ἀποκαλοῦμε ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ἔνγκελς Διαλεκτική τῆς φύσης.

«LA NOUVELLE CRITIQUE»

● Τό ἔργο τοῦ Μπιτσάκη, πλουσιότατο σέ ὑλικό, εἶναι ἐν τούτοις προσιτό σέ ὅλους τούς ἐπιστήμονες πού θέλουν νά ξεπεράσουν τά πλαίσια τῆς ειδικότητάς τους.

«BUL. CRITIQUE DU LIVRE FRANÇAIS»

● 'Αποτελεῖ τιμή γιά τή σύγχρονη μαρξιστική σκέψη, ὅτι μπορεῖ νά πραγματοποιεῖ τέτοιες ἐργασίες.

A. BOVIATSIS, «FRANCE NOUVELLE»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ
«ΗΡΙΔΑΝΟΣ», ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 1, ΑΘΗΝΑ

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση

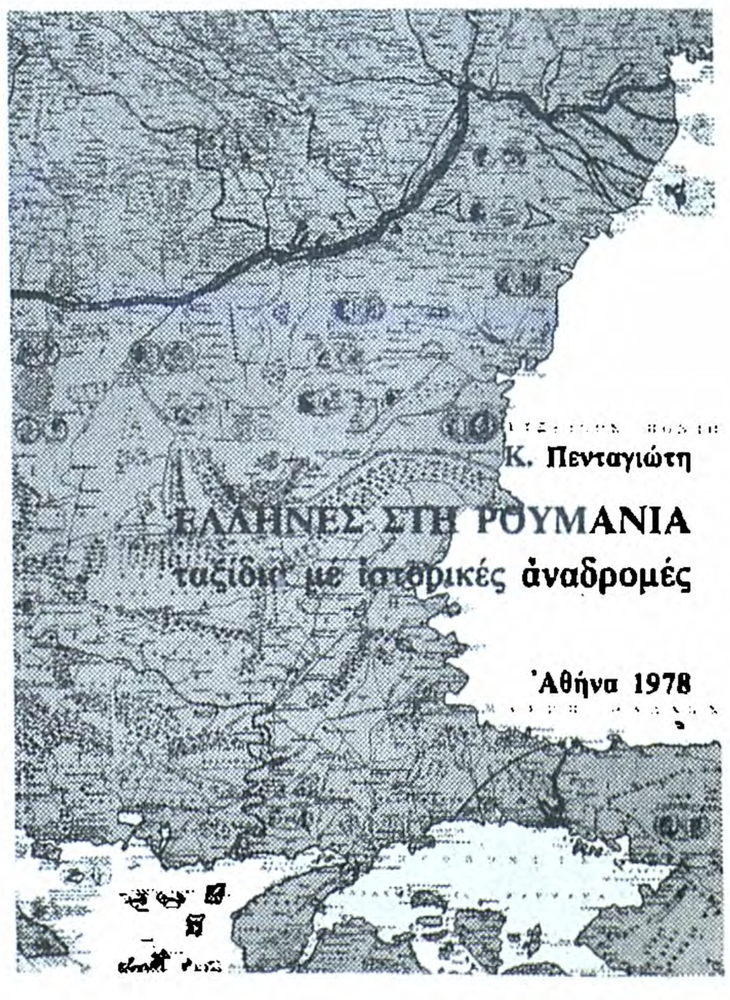
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

παραλλαξ

Διμηνιαῖο Περιοδικό
Λόγου καί Τέχνης

Περίοδος Β
Χρόνος 6ος
Τεῦχος 118

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, Ἀθήνα 601
Τηλ. 732.713 – 732.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

πολιτικο δεκαπενθημερο

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: διεργασίες, τάσεις καί ὁ ἀρχηγός 4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ 5
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ 6

αντιθεσεις στον κοσμο

Ἰράν - Τουρκία - Ζάμπια - Κίνα .. 9
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Ἡ ὑπόθεση τῶν βομβιστῶν 10

αντι-θεματα

Δ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ: Σαχραζάτ .. 14
Κ. ΛΕΥΚΑΔΙΤΗ: Ἡ σύνοδος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕεσ. - Ὀργανωτικές μεταβολές καί πολιτικές ἐπιλογές 17
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗ: Ἡ ἐπίσκεψη Μαρσαί 18
ΠΛ. ΣΕΡΒΑ: Κύπρος - νέα μέτωπα ἐπιθέσεων 19
Δ. ΑΣΤΕΡΙΝΟΥ - ΜΙΧ. ΣΠΟΥΡΔΑΛΑΚΗ: Κεμπέκ - ἡ στρατηγική πρός τήν αὐτονομία 20
Ρ. ΜΑΡΕΚ: Ἡ χάρτα '77 καί ἡ Ἀριστερά τῆς Δύσης 24
Γ.Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ἡμερομηνίες τοῦ Ἐμφύλιου 27

«ΕΧΕΙ Ο ΚΑΙΡΟΣ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ»

Οἱ....«συνοδοιπόροι»
(Τοῦ κ. Θαν. Δημητρόπη)

Β. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ: Ἡ μοίρα ἑνός ἀγωνιστῆ 32
Ν. ΜΟΥΖΕΛΗ: Γεωργία, παραγωγικότητα καί οἱ νόμοι τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης ...!..... 34
Κ. ΒΑΚΚΑ: Νέος ἑλληνικός κινηματογράφος 43

Επισημαινουμε 38

ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: Χρονικό ἐκθέσεων 40
ΜΙΧ. ΜΕΡΑΚΛΗ: Βιβλιοκριτική . 46
ΒΙΒΛΙΟ - παρουσίαση 48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ 50

ΑΠΟΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΕΣ

ΤΗΝ ὥρα πού γράφονται αὐτές οἱ γραμμές, τά περιστατικά γύρω ἀπό τό θάνατο τοῦ Μπάμπαλη εἶναι ἀσαφῆ καί οἱ πληροφορίες συγκεχυμένες. Μέ τό δεδομένο αὐτό εἶναι παρακινδυνευμένο νά γίνουν κάποιες συγκεκριμένες ἀναλύσεις. Μποροῦν ὅμως νά ἀποτιμηθοῦν οἱ πολιτικές συνέπειες τοῦ περιστατικοῦ – καί ὅλες οἱ σχετικές ἐκτιμήσεις συνέπεσαν σ'αὐτό τό σημεῖο.

ΕΝΑΣ ἀχρηστευμένος βασανιστής περνᾶ στό " Πάνθεον τῶν Ἡρώων " τῆς φασιστικῆς δεξιᾶς, ἀκολουθεῖ ἡ κηδεία του, ἕπεται τό μνημόσυνό του, ἀναμένεται ἡ ἐμπρηστική ἀρθρογραφία τοῦ " Ἐλεύθερου Κόσμου ", ἡ " ἱερή ἀγανάκτηση " κλπ.

ΑΣ ἀφήσουμε κατά μέρος τίς " ξεχασμένες ὑποθέσεις " τῶν Μάλλιου καί Γουέλς / πού βέβαια μποροῦν νά φωτιστοῦν μέ τά νέα δεδομένα/ καί ἄς θυμηθοῦμε ὅτι τήν ἴδια στιγμή :

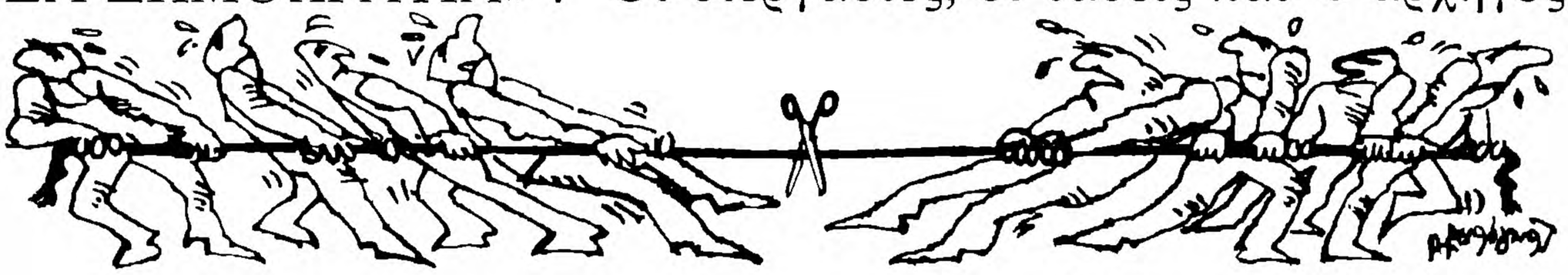
- ΟΙ ἀνακριτικές ἔρευνες γιά τούς φασίστες βομβιστές βρίσκονται σέ κρίσιμη φάση,
- Η σχετική εἰδησεογραφία καλύπτεται καί σχολιάζεται ἀπό τόν τύπο καί
- ΟΙ ἀναζητήσεις τείνουν νά ὁδηγήσουν στόν πυρήνα τοῦ παρακράτους καί τόν προστατευτικό του ἱστό.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ Μπάμπαλη λαμβάνεται τήν πιό κατάλληλη στιγμή γιά τήν ὄξυνση τοῦ πολιτικοῦ κλίματος / ἤ τήν ἀνατροπή τῆς διάθεσης τῆς κοινῆς γνώμης/ καί προστίθεται ἔτσι ἕνα ἀκόμα δεδομένο στήν εἰκόνα μιᾶς – τεχνητά – χαωτικῆς κατάστασης πού βολεύει τούς ἀποσταθεροποιητές καί ὅσους ἐπιβουλεύονται τή δημοκρατική νομιμότητα καί τήν ἀνεξαρτησία αὐτοῦ τοῦ τόπου.

ΕΙΝΑΙ ἀρκετά ἐμφανής ὁ σκοπός πού ἐξυπηρετεῖ τό στήσιμο μιᾶς ὑπόθεσης ὅπως αὐτή τοῦ Μπάμπαλη, γιά νά προδώσει τούς πραγματικούς νονούς.

αντι

«ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ» : Οἱ διεργασίες, οἱ τάσεις καί ὁ ἀρχηγός

Ἡ «ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ», λοιπόν, ἄν θά πιστέψουμε τίς διαβεβαιώσεις τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς της, μετασχηματίζεται : Ἀπό «ἀρχηγικό κόμμα» – πού ἦταν καί εἶναι, μέχρι σήμερα – σέ σύγχρονο, πολιτικό (δυτικοευρωπαϊκό) φορέα, μέ συγκεκριμένες ἰδεολογικές ἀρχές καί ἀδιάβλητες ἐσωτερικές δημοκρατικές διαδικασίες...Ἤδη, τήν περασμένη Κυριακή, ἔγιναν οἱ πρῶτες ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη τοπικῶν αἱρετῶν ὀργάνων στήν Ἤπειρο καί τήν Ἑπτάνησο. Καί θά πρέπει, ἄν ὅλα πᾶνε καλά, οἱ ἀρχαιρεσίες καί στίς λοιπές περιοχές τῆς χώρας, νά ἔχουν ὁλοκληρωθεῖ μέχρι τέλος Φεβρουαρίου.

Οἱ διαδικασίες αὐτές, ὅπως διαμήνυσε στά μέλη καί στελέχη τοῦ κόμματος ὁ γενικός διευθυντής τῆς «Ν.Δ.» κ. Μισαηλίδης, ἔχουν συγκεκριμένο στόχο : Νά ὁδηγήσουν τό κόμμα καί τή χώρα – μέσω μιᾶς ἰσχυρῆς ἐσωτερικῆς ὑποδομῆς – πρός μιά «ἀμεσότερη δημοκρατία, ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ κ. Καραμανλῆ», μέ ἀποκορύφωμα τή σύγκληση τοῦ πρώτου συνεδρίου τοῦ κόμματος.

Τό συνέδριο αὐτό, τοποθετεῖται κάπου μεταξύ Μαΐου καί Ὀκτωβρίου. Καί ἐνδέχεται, ὅπως ἔγραψε ἡ «Καθημερινή», στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν του, νά ἀποκαλυφθοῦν καί οἱ προθέσεις τοῦ κ. Καραμανλῆ : Ἄν, δηλαδή, θά παραμείνει πρωθυπουργός καί ἀρχηγός τοῦ κόμματος ἤ ἄν θά μετακινηθεῖ στήν προεδρεία τῆς Δημοκρατίας. Ὅπως εἶναι γνωστό, τέλη Ἰουλίου 1980, ἐκπνέει ἡ θητεία τοῦ σημερινοῦ προέδρου κ. Τσάτσου, Μάιο μέ Ἰούνιο τοῦ 1979, ἀναμένεται ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, ἐνῶ ἐπίμονες πληροφορίες μιλοῦν γιά πρόωρες, ἀιφνιδιαστικές ἐκλογές εἴτε γιά τό Νοέμβριο τοῦ ' 79 (ὅπως ὑποστηρίζουν μερικές δυτικές διπλωματικές πηγές στήν Ἀθήνα), εἴτε γιά τήν ἄνοιξη τοῦ 1980.

Οἱ δυσχέρειες τοῦ ἐγχειρήματος

Σέ τί βαθμό, ἡ πορεία πρός τό συνέδριο τῆς «Νέας Δημοκρατίας» σημαίνει καί «μετασχηματισμό» τοῦ κόμματος αὐτοῦ σέ σύγχρονο πολιτικό φορέα – κατά τό πρότυπο, ἄς ποῦμε, τῆς ἰταλικῆς Χριστιανοδημοκρατίας – εἶναι κάτι πού ἀπομένει νά φανεῖ. Τό ὅλο ἐγχείρημα παρουσιάζει ἀρκετές δυσχέρειες, ἄν ληφθοῦν ὑπόψη ἀπό τή μία, ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος (πού δέν δέχεται δεύτερη γνώμη καί χειρίζεται τά πάντα – ἀκόμα καί τά ἐθνικά θέματα – σάν προσωπική του ὑπόθεση...) καί ἀπό τήν ἄλλη, ἡ ἀπουσία ὀργανωμένων μελῶν τῆς «Νέας Δημοκρατίας». Γιά ν' ἀναδείξεις αἱρετά ὄργανα στή Δράμα λ.χ. ἤ στή Φωκίδα ἤ στή Ζάκυνθο, ὑποτίθεται ὅτι διαθέτεις ὀργάνωση, κομματική στελέχωση, μέλη...Καί εἶναι πολύ πρόσφατη ἡ ἔκκληση τοῦ κ. Καραμανλῆ, πρός τούς βουλευτές τοῦ κόμματος, νά ἐντείνουν τίς προσπάθειές του, ὥστε «ὁ ἀριθμός τῶν ἐγγεγραμμένων μελῶν τῆς «Ν.Δ.» νά διπλασιασθεῖ, ἐν ὄψει τῶν ἀρχαιρεσιῶν, κλπ.». Ἀλλά καί ἐκεῖ ὅπου ἡ «Ν.Δ.» λειτουργεῖ στοιχειωδῶς σάν κομματική ὀργάνωση – καί ὄχι ἁπλῶς σάν ἐκλογικό κέντρο, σέ παραμονές ἐκλογῶν – φαίνεται ὅτι τά πράγματα δέν πῆγαν καθόλου καλά. Φιλοκυβερνητικές ἐφημερίδες δέν παρέλειψαν ἔτσι νά ἐπισημάνουν ὁρισμένα «ἀνησυχητικά συμπτώματα» πού ἐμφανίσθηκαν μέ τίς πρῶτες ἀρχαιρεσίες γιά τήν ἀνάδειξη τῶν αἱρετῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος. Καί ἦσαν τά «συμπτώματα» αὐτά «ἡ ἀνάμιξη στελεχῶν, βουλευτῶν, ἀκόμα καί ὑπουργῶν, μέ σκοπό τήν προώθηση «κομματικῶν φίλων» στά τοπικά καί κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος»!

Οἱ «τάσεις» καί ὁ ἀρχηγός

Πέραν ὅμως ἀπό τίς διαδικασίες μέ ἀποκορύφωμα τό συνέδριο, εἶναι κοινός τόπος ὅτι, μέσα στό κυβερνητικό κόμμα, ὑπάρχουν – καί δροῦν – διάφορες «τάσεις» : Ἡ τάση Ἀβέρωφ, ἡ τάση Μητσοτάκη, ἡ τάση Ράλλη, ἡ τάση Παπακωνσταντίνου...Φυσικά τήν ὕπαρξή τους, ἀρνεῖται ν' ἀναγνωρίσει ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος: «Γιά ποιές τάσεις μοῦ μιλᾶς;» – εἶπε, ἐλαφρά ἐξοργισμένος, τό περασμένο Σάββατο, στή δεξίωση τοῦ Προεδρικοῦ Μεγάρου, ὁ κ. Καραμανλῆς, ἀπαντώντας σέ σχετική ἐρώτηση δημοσιογράφου... «Τό κόμμα τό ἐκφράζει ὁ ἀρχηγός του καί μόνον»!

Καί ὁ μέν ἀρχηγός τοῦ κόμματος μπορεῖ ἔτσι νά πιστεύει. Κάτω ὅμως ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων, σκληρός, ἐπίμονος, ἀνελέητος, συνεχίζεται ὁ ἀγώνας τῆς διαδοχῆς, μεταξύ τῶν μνηστήρων τοῦ θρόνου. Στόχος : Ἡ κατάληψη καί προώθηση θέσεων, στό κόμμα καί στόν κρατικό μηχανισμό, ἡ φθορά τοῦ ἀντιπάλου.

Ἡ φθορά παίρνει, τίς περισσότερες φορές, τή μορφή «ψιθύρων» – κάποτε καί τή μορφή ἄρθρων, συνεντεύξεων, ἀναλύσεων... Στήν κομματική ἀρένα ὡστόσο, κύριοι ἀντίπαλοι ἐξακολουθοῦν νά ἐμφανίζονται ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Ἀβέρωφ καί ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ κ. Μητσοτάκης.

Λένε οἱ φίλα προσκείμενοι στόν κ. Ἀβερωφ: Ὁ ἀγώνας γιά τή διαδοχή ἔχει κριθεῖ...Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μέ ἰσχυρά ἐρείσματα στίς ἔνοπλες δυνάμεις, ἀλλά καί μέσα στό ἴδιο τό κόμμα, εἶναι ὁ καταξιωμένος διάδοχος τοῦ κ. Καραμανλῆ. Ὁ κ. Μητσοτάκης δέν ἔχει ὁποιαδήποτε chance... Δέν τόν θέλει τό κόμμα, πού τόν θεωρεῖ ξένο σῶμα. Αὐτό τό συνειδητοποίησε πλέον καί ὁ ἴδιος ὁ ἀρχηγός, πού – μέσω τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Τσάτσου – διαμήνυσε στόν κ. Μητσοτάκη πώς θά πρέπει νά ἐγκαταλείψει κάθε ἰδέα διαδοχῆς στήν ἀρχηγία τοῦ κόμματος καί ν' ἀρκεσθεῖ στό ρόλο τοῦ ἁπλοῦ κυβερνητικοῦ στελέχους...

Λένε οἱ φίλα προσκείμενοι στόν κ. Μητσοτάκη: Ὁ Εὐαγ. Ἀβέρωφ, συμπαθής ὡς ἄνθρωπος, εἶναι παρωχημένος καί σάν ὑπουργός, καί σάν στέλεχος τοῦ κόμματος. Ἡ «ἐθνικοφροσύνη» του μᾶς στρέφει πίσω στήν ἐποχή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐνῶ οἱ θεωρίες του περί «σταγονιδίων» κλπ., ἀποδείχθηκαν ὄχι μόνο ἀνεδαφικές, ἀλλά καί ἐπικίνδυνες. Ἡ χώρα ἐνῶ ἑτοιμάζεται νά ἐνταχθεῖ στήν ΕΟΚ, χρειάζεται ν' ἀναπροσαρμόσει καί ν' ἀνανεώσει πρόσωπα καί πράγματα, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τήν ἴδια τήν κυβέρνηση. Ὁ ὁποιος ἁπλός ἀνασχηματισμός δέν θά ἔλυνε προβλήματα. Ἡ κυβέρνηση πρέπει ν' ἀναδιαρθρωθεῖ, μειώνοντας, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τόν ἀριθμό τῶν ὑπουργῶν καί ὑφυπουργῶν. Ὅσο λιγότεροι ὑπουργοί, τόσο μεγαλύτερη ἀποκέντρωση...Ἡ κυβέρνηση ἀντιμετωπίζει ἐξ ἄλλου ὀξύτατο πρόβλημα στελεχῶν. Καί γιά τήν κάλυψη τοῦ κενοῦ αὐτοῦ, ἡ δ ι ε ύ ρ υ ν σ η ἦταν – καί παραμένει – ἀναγκαία.

Τά σημεῖα τριβῆς

Ἀπό τήν ἁπλή αὐτή ἀντιπαράθεση θέσεων – στό βαθμό πού τό «ΑΝΤΙ» μπόρεσε νά τίς καταγράψει – δίνονται καί τά «σημεῖα τριβῆς» μετάξύ τῶν δυό αὐτῶν «τάσεων» : Γιά τήν «τάση Ἀβέρωφ», τό πᾶν εἶναι ἡ παράδοση, ἡ συνέχεια, τό ἰδεολογικά ἀνόθευτο τοῦ κόμματος...Καί, φυσικᾶ, τά ἐρείσματα πού διαθέτει στό στρατό ἤ στά σώματα ἀσφαλείας ἤ στούς ἄλλους ἁρμούς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ – μόνα ἱκανά νά τοῦ ἐξασφαλίσουν τήν ἀναρρίχηση στήν ἐξουσία...Γιά τήν «τάση Μητσοτάκη», τό προέχον εἶναι ἡ ἀναστάθμιση δεδομένων, ἡ διεύρυνση, ἡ ἀναπροσαρμογή, πού εἶναι ἄτεγκτος νόμος τῆς ζωῆς, καί γιά τά ἔθνη, καί γιά τούς πολιτικούς ἡγέτες.

Ἀνάμεσα στίς δύο αὐτές «τάσεις», παρεμβάλλονται ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Παπακωνσταντίνου, πού πιστεύει ὅτι, κάτω ἀπό τό σημερινό συσχετισμό δυνάμεων, εἶναι ὁ μόνος ἱκανός νά διατηρήσει κάποιες λεπτές ἰσορροπίες («ὁ ἄνθρωπος αὐτός – εἶπε ἕνας ὑπουργός... – εἶναι ἰδεώδης σάν προσωρινή λύση») καί ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν κ. Ράλλης, πού σεμνύνεται γιατί μόνον αὐτός ὁριοθέτησε, μέ τόση σαφήνεια καί ἐντιμότητα, τά ἰδεολογικά σύνορα μετάξύ «Νέας Δημοκρατίας» καί χούντας. Καί μαζί ἤ γύρω ἀπό τόν κ. Ράλλη, συγκεντρώνονται ὅλοι ἐκεῖνοι, στελέχη ἤ ἀκόμα καί ὑπουργοί τῆς «Νέας Δημοκρατίας», πού πιστεύουν ὅτι τό κυβερνῶν κόμμα πρέπει νά ἐκφράζει τήν ἰδεολογία τῆς «μεσαίας πορείας», γιά μιά «σύγχρονη, προοδευτική, φιλελεύθερη δημοκρατία», πού θά στηριζόταν στήν φιλοσοφημένη ἰσορροπία «μεταξύ τῆς ἀτομικότητας καί τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ».

Ἡ κίνηση Βόλβης

Ἀνάμεσα στίς τάσεις πού διαμορφώνονται μέσα στούς κόλπους τῆς «Νέας Δημοκρατίας», θά πρέπει νά προσθέσει κανείς καί τήν «Κίνηση Βόλβης», παρά τό ἀκαθόριστο τῶν προθέσεων καί τῶν προσανατολισμῶν της. Ἡ ἡγεσία τῆς «Νέας Δημοκρατίας» μπορεῖ νά χαρακτηρίζει τήν κίνηση σάν «φαιδρή ὑπόθεση», ἐφόσον τά μέλη καί τά στελέχη της – ὅπως δήλωσε κυβερνητικός ἐκπρόσωπος, τήν ἑβδομάδα αὐτή – δέν ἀνήκουν στή «Νέα Δημοκρατία». Ὅμως, τό πρῶτο συνέδριο τῆς «Κίνησης», πού ἔγινε τήν περασμένη Κυριακή, στή Λάρισα, ἀπέδειξε ὅτι «Κίνηση» ὑπάρχει καί ὅτι οἱ σύνεδροί της ἦσαν «ἀλεξανδρινοί» πού ἀπευθύνονταν σέ «ἀλεξανδρινούς», δηλαδή μέλη καί στελέχη τῆς «Νέας Δημοκρατίας» πού γνοιάζονταν γιά τήν παραπέρα πορεία τῆς «Νέας Δημοκρατίας»...

Ἡ ἀπουσία ἑνός συγκεκριμένου προγράμματος ἀρχῶν τῆς «Κίνησης», εἶναι φυσικό νά ἐπιτρέπει κάθε εἴδους ὑποθέσεις ὡς πρός τήν τελική στόχευσή της. Ἀπό τήν ἄλλη παραμένει γεγονός ὅτι στό συνέδριο τῆς περασμένης Κυριακῆς, ἐπικράτησαν ἡ ἀμφισβήτηση, ἡ ταλάντευση, ὁ δισταγμός. Οἱ σύνεδροι λ.χ. ἀποφάσισαν ὅτι τό πᾶν – ἡ ἀποχώρηση ἤ παραμονή τους στή «Ν.Δ.», ἀκόμα καί ἡ ἐνδεχόμενη προσχώρησή τους στό ὑπό διαμόρφωση Κόμμα τοῦ Δημοκρατικοῦ Σοσιαλισμοῦ τοῦ κ. Πεσμαζόγλου – θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τήν ὁριστική στάση πού θά τηρήσει, ἀπέναντί τους, ἡ ἡγεσία τῆς «Ν.Δ.», ἡ ὁποία, ὅμως, ἤδη τούς διαμήνυσε ὅτι «ἔθεσαν ἑαυτούς ἐκτός κόμματος» καί ὅτι, γιά τή «Νέα Δημοκρατία» εἶναι ἀνύπαρκτοι!

● ΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ αὐτές ἐξελίξεις καί διεργασίες μέσα στούς κόλπους τῆς «Νέας Δημοκρατίας», καταγράφονται σέ μιά στιγμή πού ἡ χώρα ἀντιμετωπίζει προβλήματα ἐπί προβλημάτων καί ἡ κυβέρνηση ἐπιμένει νά βαδίζει ὁλοένα δεξιότερα, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ, τουλάχιστον, τίς διεκδικήσεις τῶν ἐργαζομένων καί τίς θεσμικές ἀλλαγές πού προτείνουν. Ἀπό τήν πλευρά αὐτή, οἱ διεργασίες πού πραγματοποιοῦνται σήμερα μέσα στό χῶρο τοῦ κυβερνῶντος κόμματος, ἀποκτοῦν ἰδιαίτερη σημασία καί βαρύτητα. Ἐνδέχεται νά προσδιορίσουν – ἴσως συντομότερα ἀπ' ὅτι πιστεύουν μερικοί – ἕνα ὁλόκληρο πλέγμα καταστάσεων καί πραγμάτων.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ημερομηνιες

Ἰανουάριος

Τετάρτη 3: Ἡ ἀθώωση παμψηφεί τοῦ Γ. Σερίφη φέρνει καί πάλι στήν ἐπιφάνεια τό αἴτημα τῆς δημοκρατικῆς ἀναδιάρθρωσης στά Σωμ. Ἀσφαλείας.

Πέμπτη 4: Ἀρχίζει στή Γουαδελούπη ἡ διάσκεψη κορυφῆς τῶν ΗΠΑ, Γερμανίας, Γαλλίας καί Μ. Βρετανίας μέ κεντρικό θέμα τήν κατάσταση στό Ἰράν καί στήν Τουρκία.

Παρασκευή 5: Ὁ Τζιανκάρλο Παγιέτα, ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Ι.Κ.Κ. δηλώνει σέ συνέντευξη τύπου ὅτι θά πρέπει νά διατηρηθεῖ ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στό ΝΑΤΟ ὅπως ἔχει σήμερα.

Σάββατο 6: Συλλαμβάνονται 6 βομβιστές – νεοφασίστες πού ἐνέχονται στήν τοποθέτηση 40 βομβῶν τή νύχτα τῆς 17/12/78.

Δευτέρα 8: Βιετναμέζοι καί ἀντάρτες τῆς Καμπότζης καταλαμβάνουν τήν πρωτεύουσα Πνόμ – Πένχ, ἐνῶ σχηματίζεται ὀκταμελές Λαϊκό Συμβούλιο πού ἀναλαμβάνει κυβερνητικές λειτουργίες.

Τετάρτη 10: Ἀναγγέλεται ἀπό τόν κ. Γ. Πεσματζόγλου ἡ ἵδρυση «Κόμματος Δημοκρατικοῦ Σοσιαλισμοῦ».

Παρασκευή 12: Ἡ κυβέρνηση τῆς Λ.Δ. τῆς Κορέας καταδικάζει τήν «εἰσβολή» στήν Καμπότζη, μετά τήν καταδίκη της ἀπό τή Ρουμανία καί τή Γιουγκοσλαβία.

Σαββάτο 13: Ὁ Χομέινι σέ δήλωση του στό Παρίσι ἐξαγγέλει τή δημιουργία «Ἰσλαμικοῦ Ἐπαναστατικοῦ Συμβουλίου».

● Στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ Ο.Η.Ε. ὁ Νοροντόμ Σιχανούκ, πού ἀναγνωρίστηκε χθές σάν ἐκπρόσωπος τῆς «νόμιμης κυβέρνησης» τῆς Καμπότζης (κυβέρνηση τοῦ Πόλ – Πότ), καταγγέλει τήν εἰσβολή τοῦ Βιετνάμ πού δέν νομιμοποιεῖται ἀπό τήν καταπάτηση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἀπό τό καθεστώς τῆς κυβέρνησης Πόλ – Πότ.

Κυριακή 14: Ἀρχίζει τό νόθο συνέδριο τοῦ ΕΚΑ μέ ἀποκλεισμό 600 περίπου ἀντιπροσώπων, ἀπό 90 σωματεῖα ἐκτός ΕΚΑ καί 100 ἀντιπροσώπων ἀπό σωματεῖα πού ἐντάσσονται στίς τάξεις τοῦ ΕΚΑ.

Τρίτη 16: Στή συζήτηση πού γίνεται στή Βουλή μεταξύ πολιτικῶν ἀρχηγῶν, ὁ κ. Καραμανλῆς δηλώνει ὅτι ὑπάρχουν κι' ἄλλοι τρόποι νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἰσορροπία στό Αἰγαῖο ἄν οἱ Ἀμερικανοί δέν κρατήσουν τή σχετική τους ὑπόσχεση.

Τετάρτη 17: Ὁ Σάχης ἐγκαταλείπει τό Ἰράν.

Πέμπτη 18: Ἀρχίζει ἡ διάσκεψη τῶν 4 στή Βόνη – συνέχεια τῆς διάσκεψης τῆς Γουαδελούπης – μέ θέμα τή βοήθεια στήν Τουρκία.

Παρασκευή 19: Μετά ἀπό πρόσκληση τοῦ ΚΚΕ, ἐπισκέπτεται τήν Ἑλλάδα ὁ γεν. γραμματέας τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, Ζώρζ Μαρσαί.

Σάββατο 21: Συνέρχεται εὐρεία σύσκεψη τῆς «Σοσιαλιστικῆς Πρωτοβουλίας» καί ἐκδηλώνονται ἀνοικτά διαφωνίες.

Δευτέρα 22: Ἐνῶ ἔχουν διαφύγει τή σύλληψη οἱ καθοδηγητές καί οἱ χρηματοδότες τοῦ δικτύου τῶν φασιστῶν βομβιστῶν, ἀνακοινώνονται τά ὀνόματα 9 μελῶν τῆς ὁμάδας «Ἐθνικῆς Ἀποκαταστάσεως» πού κατηγοροῦνται γιά πολλαπλές βομβιστικές ἀπόπειρες. Μεταξύ των συγκαταλέγονται δύο ἀξιωματικοί ἐν ἐνεργεία καί ἕνας στρατιώτης.

Τρίτη 23: Ἡ Β΄ Τακτική Σύνοδος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕεσ – πού ἄρχισε στίς 18/1 – ψηφίζει τά κείμενα τῶν ἀποφάσεων πού ἀφοροῦν ὀργανωτικά θέματα καί ἀποσαφηνίζει τή διάστασή του μέ τό ΚΚΕ.

Παρασκευή 26: Τό Ἰταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα ἀποσύρει τήν ἐμπιστοσύνη του στήν Κυβέρνηση μειοψηφίας τοῦ Ἀντρεόττι λόγω τῆς οἰκονομικῆς της πολιτικῆς καί τῆς ἄρνησης τῶν Χριστιανοδημοκρατῶν νά δοθοῦν ὑπουργεῖα στούς Ἰταλούς κομμουνιστές.

Σάββατο 27: Συνέρχεται Συνδιάσκεψη τῆς Δ.Ε. τῆς ΕΔΑ.

Δευτέρα 29: Ἐνῶ ἀναβάλλεται χθές γιά δεύτερη φορά, μέσα σέ διάστημα 4 ἡμερῶν, ἡ ἐπιστροφή τοῦ Χομέινι στό Ἰράν, οἱ μαχητικές ἀντικυβερνητικές ἐκδηλώσεις στούς δρόμους τῆς Τεχεράνης, προκαλοῦν νέο κύμα βίας, καί σφαγῶν ἐνάντια στούς διαδηλωτές, ἀπό τήν «φρουρά τοῦ Σάχη».

● Ἐπισκέπτεται τό Λευκό Οἶκο ὁ Κινέζος Ἀντιπρόεδρος Τέγκ – Χσιάο – Πίγκ γιά συνομιλίες μέ τόν πρόεδρο Κάρτερ.

Τετάρτη 31: Μετά τήν ἀνακάλυψη καί νέων στρατιωτικῶν συνενόχων στήν ὑπόθεση τῶν βομβιστῶν, οἱ ἀνακρίσεις καλύπτονται μέ μυστικότητα.

αντι-θεσεις

«ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΛΕΙΔΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»...

Περί τοῦ δικτύου τῶν φασιστῶν καί τῶν καρκινοβατούντων ἐρευνῶν ὁ λόγος. Ὁ ἐντυπωσιασμός τῶν θριαμβευτικῶν πρώτων εἰδήσεων δέν στάθηκε ἱκανός νά ἀποτρέψει τά θεμελιακά ἐρωτήματα πού ὁρίζουν καί τήν κατεύθυνση γιά τήν ἐπιτελική ἀντιμετώπιση τῆς «μικρᾶς ὁμάδος». Μιά ἀντιμετώπιση πού θά 'πρεπε νά 'χει γίνει πρό καιροῦ καί συνδέεται ἄμεσα μέ τό αἴτημα τῆς ἀποχουντοποίησης καί τήν ἀνάπηρη Ιστορική της πορεία. Ἄς μήν παρελθοντολογοῦμε ὅμως... Αὐτή τή φορά ἡ χουντοποίηση τῶν μηχανισμῶν, ἡ διατήρηση καί ἀναπαραγωγή τους ἀποδείχτηκε μέ σαφήνεια σάν ἕνα καλά σχεδιασμένο καί μέ... προοπτικές διάθημα τῶν ἐφεδριῶν τῆς δικτατορίας.

Στήν ἀπαίτηση τῆς ἐμβάθυνσης τῆς ἔρευνας τῶν διωκτικῶν ἀρχῶν μέ σκοπό τή ριζική ἐξάρθρωση τῶν ὁμάδων πού μέσα ἀπό τά δυναμικά στηρίγματα τοῦ Κράτους (Στρατός, Ἀστυνομία κλπ.) δρομολογοῦν τό ἀποσταθεροποιητικό – ἀνατρεπτικό τῆς δημοκρατίας σχέδιό τους – ὁ ἀπό οἰκογενειακή παράδοση φασίστας Κουρκουλάκος, δηλώνει «ἀρμόδια»:

Οἱ ἡγέτες τῶν δικτύων θά ξεφύγουν, γιατί ὑπάρχει «κλειδί ἀσφαλείας».

Τό κλειδί ἀσφαλείας ἀφορᾶ πρόσωπα, σχέσεις, δίκτυα, κλπ. Ὅλα ὅμως βασίζονται στήν πολιτική ἀποθωράκιση τοῦ ἀμυντικοῦ πλαισίου ἀσφαλείας καί διατήρησης τῆς δημοκρατικῆς τάξης. Ἀποθωράκιση γιά τήν ὁποία εὐθύνεται σέ κεῖνον ἤ τόν ἄλλον βαθμό ἡ ἄρχουσα μεταπολεμική πολιτική τάξη, καθώς καί ἡ μεταπολιτευτική της συνέχεια.

Μέσα σ' αὐτό τό πλαίσιο δικαιολογεῖται ὁ ὅποιος Κουρκουλάκος νά κάνει ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τέτοιες δηλώσεις πού γιά τούς «ἄκρους ἀριστερούς» τοῦ κ. Μπάλκου θά σήμαιναν ἕνα νέο κύκλο διώξεων καί ἀνακρίσεων... Στήν προκειμένη περίπτωση ὅμως ὑπάρχουν κλειδιά ἀσφαλείας καί κάποιες ἐγγυήσεις ἐπισήμων στούς συλληφθέντες, περί καλῆς μεταχειρίσεως.

«ΚΑΚΟΠΟΙΟΙ» ΚΑΙ «ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ»

Ἔτσι προσπάθησαν νά παρουσιάσοῦν κάποιοι κύκλοι τήν ταυτότητα τῆς φασιστικῆς ὁμάδας «Ἐθνική Ἀποκατάστασις». Κλασικό τό ἐγχείρημα: ἡ ὑπόθεση δέν ἔχει πιά πολιτική διάσταση ὅταν ποινικοποιοῦνται ὅσα ἄτομα ἀποδείχνεται ὅτι ἐνέχονται σέ μιά ἀνατρεπτική δραστηριότητα. Ἡ «Ἐθνική Ἀποκατάστασις» ἀπομονώνεται σάν ἕνας κύκλος γνωστῶν καί σεσημασμένων ποινικά προσώπων, ἐντοπίζεται στούς ἄμεσους δράστες τοῦ ἐγκλήματος...

Στίς 21/4/67 οἱ συνταγματάρχες («ὑπηρέτες») κατάλυσαν τήν τάξη τῶν κυρίων τους («δεξιά»). Καί τότε πάλι ἐμφανίστηκαν στήν ἐπιφάνεια, σά στελέχη κρατικῆς μηχανῆς, διάφορα «ἀποβράσματα», «ὕποπτα», «ἐγκληματικά στοιχεῖα» κλπ. Αὐτά εἶναι χαρακτηριστικά τῆς ψυχολογίας τῶν φασιστῶν – «ἀποβρασμάτων». Δέν εἶναι τίποτα τό καινούριο. Τό νά ὑψώνονται ὅμως σέ καθοριστικά στοιχεῖα, αὐτό εἶναι κάτι πού ἀφήνει ἐλεύθερα τά χέρια στούς ἡγετικούς πυρῆνες πού καθοδηγοῦν τούς «ἀπροσάρμοστους». Αὐτή ἡ ἀντιμετώπιση φανερώνει τήν πρόθεση («ἐκ τοῦ πονηροῦ» φυσικά) γιά τόν ἐφησυχασμό τῆς κοινῆς γνώμης. Ἀλλά τά «ἀντικοινωνικά» αὐτά στοιχεῖα, λογαριάζουν τούς «κυρίους» των σάν ἄνδρες τῆς πολιτείας καί συγχρόνως ὑπακούουν καί ὑπηρετοῦν τούς ἐντός πολιτείας ἀποστράτους ἤ παρανομούντας ἐν ἐνεργεία...

ΤΟ «ΣΧΕΔΙΟ Ε»

Ἡ δημοσίευση στό προηγούμενο τεῦχος ἀποσπασμάτων ἀπό τό «ΣΧΕΔΙΟ Ε» προκάλεσε ἄμεσες ἀντιδράσεις: ὁ δημοκρατικός τύπος ἀναφέρθηκε σ' αὐτό, ἀλλά ἀμέσως ὁ κοινοβουλευτικός ἐκπρόσωπος τοῦ ΚΚΕεσ Λεωνίδας Κύρκος, κατάθεσε ἐπερώτηση.

Θέλουμε νά πιστεύουμε ὅτι καί ἡ σχετική συζήτηση δέν θά παραπεμφθεῖ στίς ἑλληνικές καλένδες, ὅτι θά προχωρήσει σέ

Τό μαγικό χαλί

Ο Πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς περιοδεύει. Σέ τρεῖς ἠπείρους καί σέ πλῆθος πρωτεύουσες θά μεταθεῖ, γιά νά πείσει καί νά προβάλλει τίς θέσεις τόυ. Ἕνα ἔργο δύσκολο ἀλλά ὄχι ἀθοήθητο. Ἔχουν προηγηθεῖ διαβουλεύσεις διπλωματῶν, ἐνημε-

ρώσεις καί ἔχουν «ξεσκονιστεῖ τά χαλιά» στίς αἴθουσες τῶν δεξιώσεων γιά τήν ὑποδοχή. Ἀπό μερικά χρόνια τώρα ἕνας κύριος, ὁ ἀξιότιμος καθηγητής κ. Γεωργάκης, ἔχει ἀναλάβει, κατ' ἀποκλειστικότητα τίς ἀνά τόν ἀραθικό κόσμο, περιοδεῖες καί τήν προπαγάνδιση στούς ἐμίρηδες καί σεῖχηδες τοῦ ἑλληνικοῦ δαιμονίου. Πόσο πέτυχε; Ὁ κ. πρωθυπουργός θά τό διαπιστώσει αὐτοπροσώπως.

ΕΙΔΙΚΑ πάντως στή Συρία οἱ ἐπιτυχίες τοῦ κ. καθηγητοῦ θά ἀμφισβητηθοῦν καί θά δυσκολέψουν λίγο τά πράγματα κατά τήν ἐκεῖ διήμερη ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ στό τέλος τοῦ μηνός. Γιατί, στή Δαμασκό λ.χ., ἕνας λεβαντίνος ἔμπορος ἀνατολίτικων χαλιῶν – ἄν καταφέρει νά φτάσει στή δεξίωση πρός τιμήν τοῦ κ. Καραμανλῆ – θά ἐκλυπαρίσει γονυπετής γιά τήν ἐξόφληση ἑνός λογαριασμοῦ 5.000 δολαρίων (ναί, τόσο ἀκριθῶς!) πού ξ έ χ α σ ε, ἀπό πολλούς μῆνες τώρα, νά πληρώσει γιά τήν ἀγορά ἑνός χαλιοῦ, ὁ περιοδεύων πρεσθευτής.

ΤΟ ΧΑΛΙ πάντως ἀπεδείχθη μαγικό γιά τόν «ἀγοραστή» του. Ἀνέθηκε σ' αὐτό καί ταξιδεύει τώρα, ἄπιαστος ἀπό τόν ἔμπορο χαλιῶν κ. Τζιοθάνι.

Χρώματα ἀσφαλείας

ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ σημαίνει ἐθνικόφρων (πιθανόν). Τό κόκκινο σημαίνει κομμουνιστής (σίγουρα). Τό πράσιγο σημαίνει συνοδοιπόρος (μᾶλλον). Τό κυανοῦν σημαίνει ἀδιάφορος (ὁπωσδήποτε).

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ἑρμηνεία τῶν χρωμάτων γίνεται ἀπό μᾶς σύμφωνα μέ τίς ἐμπειρίες μας... Τά χρώματα περιλαμβάνονται σάν στοιχεῖα σέ στρατιωτικές ταυτότητες καί «πληροφοροῦν» τί χρῶμα ἔχει τό πρόσωπο τοῦ στρατιώτη. Ἕνας ἀναγνώστης μας ρωτᾶ ἄν αὐτοί οἱ χρωματισμοί ὀφείλονται σέ ἐθνικοαμυντικούς λόγους ἤ ἄν εἶναι μεταφορά ἀμερικανικῶν προδιαγραφῶν (κατά τό μαῦρος – λευκός, πιθανόν). Ὅ,τι κι' ἄν εἶναι τό πρόθλημα δημιουργεῖται ἀπό τή στιγμή πού ὁ ἁρμόδιος τῆς ἀσφάλειας τοῦ στρατοῦ, πάσχοντας ἀπό ἀχρωματοψία, μπερδέψει τίς ἰδιότητες κι' ὁ «κομμουνιστής» γίνει «ἐθνικόφρων»...

Νά τί γράφει ὁ ἀναγνώστης μας:

Ἀγαπητό ΑΝΤΙ,

Σέ μιά ἀπό τίς προσεχεῖς ἐπικοινωνίες σου μέ τόν κύριο Ἀθέρωφ θά σέ παρακαλοῦσα νά πρόσθετες καί μιά δική μου ἀπορία γύρω ἀπό ἕνα στρατιωτικό θέμα: Σέ στρατιωτικές ταυτότητες περιλαμβάνεται ἡ πληροφορία γιά τό χρῶμα προσώπου τοῦ στρατιώτη. Πρόκειται ἄραγε γιά ἁπλή μεταφορά τῶν ἀμερικανικῶν προτύπων ἤ μήπως ὑπάρχει θαθύτερη ἐθνικοαμυντική αἰτιολογία;

Μέ μεγάλη ἐκτίμηση,
Στέλιος Καφαντάρης

βάθος καί ὅτι αὐτή τή φορά δέν θά περάσουν τά προσκόμματα τοῦ κ. Ἀβέρωφ, ὥστε νά κατατεθοῦν τά σχετικά ἔγγραφα στή Βουλή.

Ἡ σημασία τῆς ὕπαρξης τοῦ «ΣΧΕΔΙΟΥ Ε» εἶναι ἀποφασιστικῆς σημασίας γιά τά πολιτικά μας πράγματα καί ἐλπίζουμε ὅτι αὐτό γίνεται ἀπό ὅλους κατανοητό γιατί:
ΠΡΩΤΟΝ: Ἀποδεικνύει τήν παρέμβαση τοῦ Στρατοῦ στήν πολιτική ζωή καί τήν θ ε σ μ ο θ έ τ η σ η αὐτῆς τῆς παρέμβασης καί

ΔΕΥΤΕΡΟΝ: Ἀποτελεῖ ἕναν πραγματικό καί συγκεκριμένο κίνδυνο γιατί δίνει τήν εὐχέρεια στούς ... «θερμοκέφαλους» νά δράσουν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς – καί ἐν ὀνόματι βέβαια «ἐθνικῶν κινδύνων», κατά τήν πάγια πρακτική. Ἄς μήν μᾶς πεῖ βέβαια ὁ κ. Ἀβέρωφ ὅτι δέν ὑπάρχουν «θερμοκέφαλοι». Ἡ ἱστορία τῶν ὑπεργολάβων τῶν βομβιστικῶν ἐνεργειῶν ἀποδεικνύει – καί μάλιστα σέ σεβαστό ἀριθμό – τήν παρουσία στό στράτευμα μή νομιμοφρόνων ἀξιωματικῶν.

Καί ἀπό τήν ἄλλη, ἡ πρακτική τό ἀπέδειξε καί ἡ μνήμη τό διατηρεῖ, ὅτι ἀνάλογα σχέδια μέ ὀνόματα ὅπως «ΠΕΡΙΚΛΗΣ», «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ», «ΑΦΡΟΔΙΤΗ» κλπ., ἀπέδωσαν τό θαυμαστό τους ἔργο.

Ἡ ἐπαγρύπνιση ἀπαιτεῖ τόν ἔλεγχο καί ἡ νομιμότητα ἐπιβάλλει τήν κατάργιση τῶν σχεδίων αὐτῶν καί τῶν ἐμπνευστῶν τους τήν ἀπομάκρυνση.

ΟΙ ΑΡΑΒΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ...

Οἱ βουλευτές τοῦ ΠΑΣΟΚ, Θαν. Σκουλᾶς καί Μανώλης Χατζηνάκης, ἔκαναν μιάν ἐπερώτηση σχετικά μέ τό ἄρθρο 7 τοῦ Νόμου 741/77.

Φαινομενικά, αὐτός ὁ Νόμος θέτει περιορισμούς στή συνέχιση σπουδῶν τῶν ἀλλοδαπῶν φοιτητῶν (πού ἡ συντριπτική πλειοψηφία ἀποτελεῖται ἀπό Ἄραβες). Ἀπό τήν ἄποψη λοιπόν τῶν κατηγοριῶν ἐφαρμογῆς του, ὁ Νόμος ἔχει εὐρύτερες προεκτάσεις καί συνδέεται μέ κάποιες ἀπόψεις πού ἀκούστηκαν στό Συνέδριο Χωροφυλακῆς τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἐκεῖ εἰπώθηκε ὅτι οἱ Ἄραβες φοιτητές προκαλοῦν ἀναστάτωση μέ τά πολιτικά ρεύματα καί τίς νέες ἰδέες πού εἰσάγουν... Ὅτι χρειάζεται μιά κάποια παρακολούθησή τους... Ὅτι ἐμποδίζουν καί τήν... κυκλοφορία!! Εἶναι πολλοί φαίνεται καί δέν τούς χωράει ὁ τόπος. Ἔτσι κάπως δικαιολογεῖται καί ἡ συνδυασμένη ἐπίθεση γιά νά ἀποσυμφορηθεῖ ἀπό τήν πολιτική τους παρουσία ὁ τόπος μας.

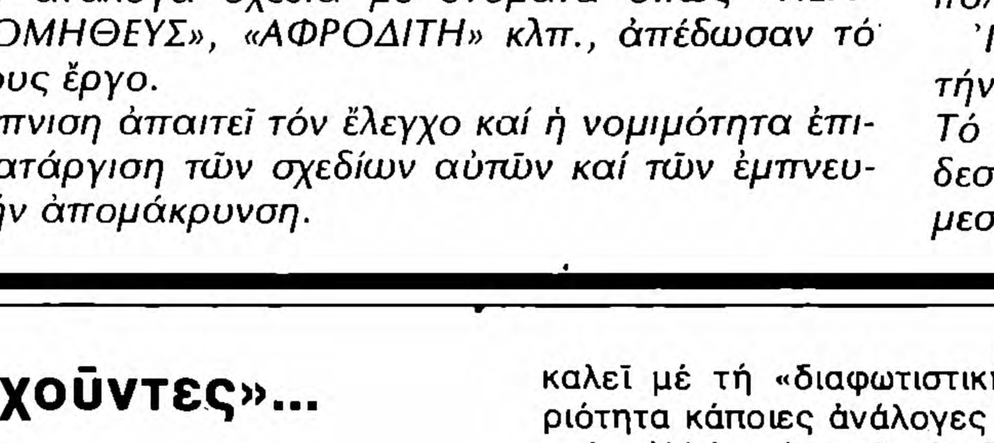
Ἰδιόμορφος σωβινισμός, φασιστοειδής ρατσισμός καί ἀπ' τήν ἄλλη μεριά ὑπονόμευση τῶν ἑλληνοαραβικῶν σχέσεων. Τό νομοσχέδιο ἔχει καί λόγο καί αἰτία: τήν μυωπική πρόσδεση – ὑποταγή στή δυτική συμμαχία πού ὑπαγορεύει, ἔμμεσα ἤ ἄμεσα, ἐνέργειες οἱ ὁποῖες συντείνουν στήν ἀπομό-

«Ἀνησυχοῦντες»...

ΚΑΠΟΙΟΙ ἐκεῖ πέρα ἀπό τόν Ἀτλαντικό, στή μεγάλη «Προστάτιδα δύναμη τοῦ ἐλεύθερου κόσμου» ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά «ἀνησυχοῦν» γιά τήν συντελούμενη...κομμουνιστικοποίηση τῆς χώρας μας. Καί ἐφημερίδες – μεγάλης κυκλοφορίας – ὅπως ἡ BOSTON HERALD (20 Νοεμβρίου 1978) φιλοξενοῦν κείμενα πού περιγράφουν τήν Ἑλλάδα «κάτω ἀπό τήν κομμουνιστική ἐξουσία» ὅπως ἡ ἐπιστολή κάποιου Θ. Χαρδαβέλλα...

«ΣΤΑΓΟΝΙΔΙΑ» προφανῶς – κατά πῶς θά ἔλεγε ὁ κ. Ἀβέρωφ – ὁ κύριος αὐτός προκαλεῖ μέ τή «διαφωτιστική» του δραστηριότητα κάποιες ἀνάλογες συγκρίσεις λίγο πρίν, ἀλλά καί κατά τήν δικτατορία. Τότε δηλαδή πού ὁ μπαμπούλας τοῦ «Κομμουνιστικοῦ κινδύνου» ἔτρεφε τά σχέδια τῶν ὑπερατλαντικῶν «συμμάχων», ἀλλά καί τίς ἀνομολόγητες «ἐλπίδες» κάποιων ἐδῶ «ἀνησυχούντων»...

ΤΟ «μήνυμα» τοῦ κυρίου αὐτοῦ δέν ἔμεινε βέβαια χωρίς ἀνταπόκριση. Ἕνας «λάτρης τοῦ ἀρχαίου ἡμῶν πολιτισμοῦ» (κάποιος Μάικλ Κόλλαπι) ἔντρομος ἀπό τήν εἰκόνα μιᾶς «κομμουνιστικῆς Ἑλλάδος» ἔσπευσε νά ἀπευθύνει τήν σχετική ἔκκληση: «Ἀμερική, σῶσε τήν Ἑλλάδα». Σημειῶστε τά ὀνόματά τους, ἔτσι γιά τήν ἱστορία – τή δική τους βέβαια...

Ἡ ζωή ἀκριβαίνει...

Αὐτό βέβαια τό ξέρατε ἀπό καιρό. Σήμερα θά διαπιστώσατε ὅτι καί τό ΑΝΤΙ ἀκρίθηνε – κάτι γιά τό ὁποῖο σᾶς εἴχαμε πάντως προειδοποιήσει...

Ἡ αὔξηση κατά 5 δρχ. στό τεῦχος, ἀποτελεῖ ἕνα ποσοστό 25%, μικρό σχετικά ἄν συγκριθεῖ μέ τίς αὐξήσεις στό κόστος ἔκδοσης καί τίς αὐξήσεις πού ἔχουν πραγματοποιηθεῖ στά ἔντυπα κατά τό διάστημα τῶν πεντέμισι χρόνων πού παράμεινε σταθερή ἡ τιμή του περιοδικοῦ.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἀπόφασή μας θά γίνει κατανοητή καί θά συνεχίσουμε νά ἔχουμε πιστούς φίλους τούς ἀναγνῶστες μας.

νωσή μας. Σ' αὐτήν τήν ἐγκλωβιστική «προοπτική» θά πρέπει νά ἐνταχθεῖ καί αὐτή ἡ νομοθετική πρωτοβουλία τῶν ἐγκεφάλων τῆς «ἀσφαλείας» τῆς χώρας, ἀλλά καί τῆς διεθνοῦς της ὑπονόμευσης.

Η «ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ» ΤΟΥ... κ. ΚΑΡΡΑ

Μέχρι τώρα γνωρίζαμε ὅτι ἡ ἐπικράτεια νοεῖται ὡς ἐθνική. Ὅτι εἶναι χῶρος ὅπου ἀσκεῖται ἐνιαία ἡ κυριαρχία τῆς συγκροτημένης σέ κράτος πολιτικῆς ἐξουσίας· ὅτι ἡ κατάτμηση τῆς χώρας σέ μικρά ἀνεξάρτητα «κράτη» ἦταν προϊόν μιᾶς φεουδαρχικῆς τάξης πραγμάτων, κλπ, κλπ.

Αὐτά ξέραμε, γιατί σ' αὐτά μᾶς δίδαξε ἡ ἐπίσημη ἀστική μας Ἰδεολογία. Ὅμως τώρα μαθαίνουμε, ἀπό τήν «ἀνεπίσημη» ἀντιπολίτευση, ὅτι ὁ κανόνας ἔχει καί τίς ἐξαιρέσεις του:

Στίς 23/1/79 καταγγέλθηκε στή βουλή ὅτι στήν Ἑλλάδα ὑπάρχει ἕνα ἰδιωτικό κρατίδιο πού ὑπακούει στούς νόμους τοῦ Ἰδιώτη «ἀφέντη» του, μεγαλοεπιχειρηματία κ. Καρρᾶ. Ἕνα κρατίδιο μέ τήν ἀντάξια τοῦ ὀνόματός του ἔκταση (πάνω ἀπό 17.000 στρέμματα)· μέ τήν ἰδιότυπη νομοθεσία του (καταπατοῦνται... ἰδιωτικῷ δικαίῳ οἱ... δημόσιες διατάξεις περί τουρισμοῦ, ἐργατικῶν σχέσεων, τελωνειακοῦ ἐλέγχου, πολεοδομίας...)· μέ τήν ἀνάλογη «πολιτισμική του φυσιογνωμία» (ἀρχαιοκαπηλεία, ἰδιοποίηση ἀντικειμένων ἐθνικῆς κληρονομιᾶς)· μέ τούς πρωτότυπους κατασταλτικούς· – «ἰδιωτικούς» – μηχανισμούς του (ὁπλοφορία καί ἄσκηση βίας ἀπέναντι στούς, δημοκρατικῶν φρονημάτων, ἐργαζόμενους ἐκ μέρους τοῦ ἀνώτατου προσωπικοῦ τοῦ Ὁμίλου Καρρᾶ) καί διάφορα ἄλλα.

Ὁ ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν κ. Μποκοβός ἔσπευσε νά ὑπεραμυνθεῖ τοῦ «πελάτη» του. Ἕνα ἀπό τά ἐπιχειρηματά του γιά τήν... κοινωνική ὠφελιμότητα τῆς δράσης τοῦ Ὁμίλου ἦταν καί τό ὅτι ἔχουν κληθεῖ καί ἔχουν δώσει παραστάσεις διεθνῆ μουσικοχορευτικά συγκροτήματα καί ὅτι ὑπάρχει καί τό μεγαλύτερο γήπεδο γκόλφ τῆς Ἑλλάδας...

Ἐδῶ τά σχόλια περιττεύουν... Ἰδιαίτερα ὅταν ὁ περί οὗ ὁ λόγος ἀγαθοεργός ὅμιλος πῆρε μιά ἐπιχορήγηση 85 δισ. δρχ. (ἕνα τέταρτο τοῦ προϋπολογισμοῦ) γιά νά ἱδρύσει... φούρνους, ψυγεῖα καί μονάδες ἐκτροφῆς ζώων...

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΕΝΟΣ «ΕΥΕΡΓΕΤΗ»

Εἶναι ὄψιμο (ἴσως) τό ἐνδιαφέρον μιᾶς σημαντικῆς μερίδας τοῦ καθημερινοῦ τύπου γιά τή μεταθανάτια «ἀνθρωπιστική» ἀποκατάσταση τοῦ μεγαλοεπιχειρηματία Μποδοσάκη. Ἡ ὀφειλή ἐκπληρώνεται μέ τήν παρουσίαση τοῦ προσώπου σάν ἐθνικοῦ εὐεργέτη, φίλεργου ἐπιχειρηματία, ἀγαθοεργοῦ, ἐθνικοῦ δωρητή κλπ. Κατηγορίες πού χαρακτηρίζουν τήν εὐποιΐα τοῦ «ἐκλεκτοῦ συμπολίτη» ἤ πού προσπαθοῦν νά συγκαλύψουν τήν κοινωνική καί πολιτική ταυτότητα τοῦ «ἀστοῦ – ἰδιώτη»;

Φυσικά τό ἐρώτημα περιττεύει γιά ὅσους ἔχουν ἀκέραια τή μνήμη τους. Γιατί δέν πρέπει νά ξεχαστοῦν γεγονότα ὅπως αὐτά πού συνέβησαν στή Λάρκο, στά Μαντεμοχώρια, στήν Πυρκάλ καί ἀλλοῦ πού διαγράφουν καί τήν προσωπικότητα τοῦ Μποδοσάκη – Ἀθανασιάδη. Εἶναι στοιχεῖα πού καταδείχνουν καί τό πρόσωπο καί τήν κοινωνική – ταξική – δράση του.

Ἡ προσπάθεια τῆς δημοκρατικῆς, στήν καταγωγή της, πράξης ἀποκατάστασής του, δέ μπορεῖ νά ἀγνοήσει μιά πραγματικότητα: ὅτι τά δημιουργήματα τῆς δραστηριότητας τοῦ Μποδοσάκη (ἐπιχειρήσεις, βιομηχανίες κλπ.) θά ἐξακολουθήσουν τήν ἴδια ἐκμεταλλευτική καί καταπιεστική τους πορεία καί θά τροφοδοτοῦν τήν πάλη τῶν κοινωνικῶν τους ἀντιπάλων.

του Γιάννη Καλαϊτζή

αντιθεσεις στον κοσμο

ΙΡΑΝ: δίκοπο μαχαίρι γιά τήν 'Αριστερά

Σέ τραγικό ἀδιέξοδο βλέπουν τήν κατάσταση στή χώρα τους οἱ Πέρσες ἀριστεροί. 'Απ' τή μιά, τό καταπιεστικό καθεστώς τοῦ Σάχη – πού ἔφυγε γιά «διακοπές», ἀλλά δέν εἶναι σίγουρο ὅτι δέν θά ἐπιστρέψει – κι' ἀπ' τήν ἄλλη ἡ πιθανότητα ἑνός ὄχι λιγότερο καταπιεστικοῦ μουσουλμανικοῦ καθεστῶτος.

Πρός τό παρόν οἱ 'Αμερικανοί ἐλέγχουν ἀπόλυτα τήν κατάσταση καί δέν φαίνεται νά κινδυνεύουν νά χάσουν τήν κυριαρχία τους στό σημεῖο αὐτό τῆς 'Ασίας.

'Ο Σάχης πού δέν εἶναι ἀκόμα ἔκπτωτος – ἔχει ἀκόμα μερικά χαρτιά στά χέρια του πού τοῦ ἐπιτρέπουν νά ἔχει μιάν ἐλπίδα ἐπιστροφῆς. Δέν εἶναι ἀπίθανο ἀπ' τήν ἄλλη πλευρά νά ἐφαρμοστεῖ ἡ λύση τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας πού προωθοῦν οἱ 'Αμερικανοί. Μήν ξεχνᾶμε ὅτι ὁ στρατός εἶναι ὁ σημαντικότερος παράγοντας τῆς πολιτικῆς ζωῆς στήν Περσία.

'Η ἐπιστροφή τοῦ 'Αγιατολάχ Χομέινι στό 'Ιράν εἶναι τό ἀποτέλεσμα μυστικῶν διαπραγματεύσεων γιά νά βρεθεῖ μιά συμβιβαστική λύση μεταξύ θρησκευτικῶν ἡγετῶν καί στρατοῦ. 'Η ἀριστερά ξέρει τίς ὀπισθοδρομικές ἐπιπτώσεις πού θά ἔχει σέ κοινωνικό ἐπίπεδο ἡ ἐγκαθίδρυση ἑνός πιό ἔντονα θρησκευτικοῦ καθεστῶτος. Τόν Χομέινι ὑποστηρίζουν οἱ προνομιοῦχοι τῆς Περσίας. Κι' ἔτσι, ἄν μέ τίς πιέσεις του ἡ χώρα κερδίσει – πράγμα ἀμφίβολο – μιά μεγαλύτερη ἀνεξαρτησία, δέν πρόκειται νά λυθεῖ κανένα ἀπ' τά κοινωνικο – οἰκονομικά προβλήματα.

Τό ρόλο τῶν ἀμερικάνικων μυστικῶν ὑπηρεσιῶν στήν ἄσκηση καταπίεσης ἀπό τό καθεστώς τῆς Περσίας φανέρωσε ἐξ ἄλλου ὁ πρώην πράκτορας τῆς CIA Τζέο Λήφ πού δήλωσε ὅτι ἡ CIA ἔδωσε μαθήματα βασανιστηρίων στούς ἀστυνομικούς τῆς ΣΑΒΑΚ. Ὅσο γιά τό ρόλο τοῦ Σάχη, ὁ Λήφ ἀναφέρει τό ἑξῆς: «εἶναι ἕνας μεγαλομανής. Τό πάθος του γιά τήν ἐξουσία εἶναι ἀπεριόριστο. Ἔλπιζε νά κάνει τήν Περσία μιά δύναμη-κλειδί στή Μέση 'Ανατολή. Στήν πραγματικότητα δέν ἦταν τίποτα, παρά ἕνα ἀνδρείκελο. Ἦταν ὁ κυριότερος πληροφοριοδότης μου...»

καί γιά τίς ΗΠΑ;

'Αλλά ὅσο κι' ἄν διαφαίνεται δύσβατη ἡ πορεία πρός τήν πολιτική χειραφέτηση τοῦ λαοῦ τῆς Περσίας, δέν φαίνεται ἀπίθανη ἡ κατοχύρωση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καί ἡ ἀποδέσμευση ἀπό τήν ἀμερικανική κηδεμονία. Γιατί, ἀνεξάρτητα ἀπό τό βαθμό ἐλέγχου τῆς κατάστασης – μέσω τῶν ἐρεισμάτων τοῦ αὐταρχικοῦ καθεστῶτος τοῦ Σάχη – οἱ ΗΠΑ θά βρεθοῦν ἀργά ἤ γρήγορα στήν ἀνάγκη νά παραδεχτοῦν τό «ρυθμιστικό» ρόλο τοῦ 'Αγιοταλάχ Χομέινι.

'Από κεῖ καί πέρα ὅμως καί ξέχωρα ἀπό τό τί εἴδους «ἰσλαμική δημοκρατία» ὁραματίζεται αὐτός ὁ «αἰνιγματικός μουλλάς», τό ἐρώτημα εἶναι: Ποιός ἀλήθεια θά ἐμποδίσει τόν μουσουλμανικό ἐθνικισμό τοῦ Χομέϊνι καί ὁλόκληρου τοῦ ἱερατείου τῶν σιϊτῶν νά στραφεῖ ἀντιιμπεριαλιστικά καί, στή συγκεκριμένη περίπτωση, ἀντιαμερικανικά;

Κάτι τέτοιο στήν Περσία ἐγκυμονεῖ μεγαλύτερους κινδύνους γιά τήν παγκόσμια στρατηγική τῶν ΗΠΑ. Αὐτό εἶναι διαφανές, ὄχι μόνο γιατί ἡ Περσία βρίσκεται κοντά στήν περιοχή τῆς σοβιετικῆς «προώθησης» ('Αφγανιστάν, Βιετνάμ, Καμπότζη), ἀλλά καί γιατί ἡ χώρα αὐτή κεῖται κυριολεκτικά στό «μαλακό ὑπογάστριο» τῆς ΕΣΣΔ.

ΤΟΥΡΚΙΑ: Φῆμες γιά πραξικόπημα καί ἡ πολιτική τῆς Δύσης

Πληροφορίες ἀπό κύκλους προσκείμενους στήν Τουρκική ἄκρα δεξιά ἀναφέρουν ὅτι ὁ Τουρκές μέ τή συνεργασία μερικῶν στελεχῶν τῆς CIA ἑτοιμάζει πραξικόπημα στήν Τουρκία. Μέχρι τώρα ἡ κυβέρνηση Κάρτερ ἔχει ὑποστηρίξει – μέ ὁρισμένους ὅρους – τήν Κυβέρνηση 'Ετσεβίτ, ἀλλά δέν εἶναι σίγουρο ἄν αὐτή ἡ ὑποστήριξη θά κρατήσει ἀκόμα γιά πολύ: 'Η οἰκονομία ἔχει φτάσει σέ ἀδιέξοδο, ὁ πληθωρισμός ἔχει ἀγγίξει σχεδόν τά 70%, κι' ἡ ἀνεργία ὅλο καί αὐξάνεται. 'Ο 'Ετσεβίτ ἀρχίζει νά χάνει τούς, μέχρι τώρα, συμμάχους του κι' ἔχει ν' ἀντιμετωπίσει τίς αὐξανόμενες ἐπιθέσεις τῆς ἄκρας δεξιᾶς, μέ ἀποκορύφωμα τή σφαγή πού ἔγινε στή πόλη Μαράς ἀπό ἀνθρώπους τοῦ Τουρκές.

Ἔτσι μέ τίς σημερινές συνθῆκες ἕνα πραξικόπημα δέν φαίνεται ἀπίθανο, γιατί παρ' ὅλο πού ἡ ἀμερικάνικη κυβέρνηση δέν τείνει ἀκόμα πρός αὐτή τή λύση, ὅλοι ξέρουμε ὅτι στήν 'Αμερική, πολλές φορές ἄλλη γραμμή ἔχει ἡ κυβέρνηση κι' ἄλλη ἡ CIA. Πέρα ὅμως ἀπό τίς ἐνδημικές, στήν ἀμερικανική πολιτική, ἀντιθέσεις, οἱ πρόσφατες ἐξελίξεις τοῦ 'Ιρακινοῦ προβλήματος καί ἡ σημασία τους – ἀναφορικά μέ τά ἀμερικανικά στρατηγικά συμφέροντα – πιθανόν νά προσανατολίζουν τήν ἀμερικάνικη ἡγεσία σέ μιά ἐνίσχυση τῶν στηριγμάτων της στή γειτονική χώρα. Ἔτσι θά μποροῦσαν νά ἐξηγηθοῦν καί τά ἀποτελέσματα τῶν πρόσφατων ἀμερικανικο - τουρκικῶν συνομιλιῶν: ἐφοδιασμός τῆς Τουρκίας μέ ὑπερσύγχρονα ἀμερικανικά ὅπλα, διακριτική θέση τῶν 'Αμερικανῶν στό «λεπτό» πρόβλημα τῶν βάσεών τους, στή χώρα αὐτή, γενναία οἰκονομική βοήθεια κλπ.

Κοντά σ' αὐτά θά πρέπει νά προστεθοῦν καί οἱ πρωτοβουλίες τῶν «μεγάλων», κυρίως τῆς ΕΟΚ, γιά ἄφθονη οἰκονομική βοήθεια πρός τήν «δοκιμαζόμενη» Τουρκία· αὐτή ἡ πρωτοβουλία δέν θά πρέπει νά ἀποσυνδεθεῖ ἀπό τίς δυό διασκέψεις κορυφῆς τῆς Γουαδελούπης καί τῆς Βόνης πού ἀντικείμενό τους εἶχαν ἀκριβῶς τήν κατάσταση στό 'Ιράν σέ σχέση – κατ' ἐξοχήν – μέ τήν πολιτική πού θά πρέπει νά χαραχθεῖ πρός τήν Τουρκία... Σ' αὐτό τό πλαίσιο λοιπόν, οἱ ὁποιες ἐσωτερικές ἐξελίξεις στή γειτονά μας δέν εἶναι ἄμοιρες τῶν στρατηγικῶν σχεδιασμῶν τῶν ἰσχυρῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου.

ΖΑΜΠΙΑ: Μεταξύ ρατσιστῶν καί ἀνταρτῶν

Σέ πολύ δύσκολη θέση ἔχει βρεθεῖ τόν τελευταῖο καιρό ὁ πρόεδρος τῆς Ζάμπια Κένεθ Κάουντα. 'Ενῶ στή χώρα του βρίσκονται τά περισσότερα στρατόπεδα τῶν ἀνταρτῶν πού μάχονται τό καθεστώς τῆς Ροδεσίας, οἱ οἰκονομικές πιέσεις πού ἔχει δεχτεῖ ἀπό τούς Εὐρωπαίους ἱμπεριαλιστές κι' ἀπό μιά μερίδα πλούσιων γαιοκτημόνων τῆς χώρας ἔχουν ἀναγκάσει τόν Κάουντα νά συνάψει ἐμπορικές σχέσεις μέ τή Νότια 'Αφρική καί τήν Ροδεσία.

'Η πολιτική γραμμή τοῦ καθεστῶτος τῆς Ζάμπια, πού εἶναι μιά χώρα πού ἔχει σημαντικό ρόλο στή νότια πλευρά τῆς 'Αφρικῆς λόγω γεωγραφικῆς θέσης, ὀρυκτοῦ πλούτου καί συγκοινωνιῶν, εἶναι, ἀπό καιρό, ἀντιφατική, ἀφοῦ ἤδη στήν 'Αγκόλα εἶχε ὑποστηρίξει παλιότερα τά φιλοαμερικανικά κινήματα. 'Απ' τήν ἄλλη πλευρά ἡ Ζάμπια εἶχε πάντα πολύ βοηθήσει τά κινήματα πού μάχονται τό καθεστώς Φόρστερ τῆς Ροδεσίας. 'Η ὅλο καί πιό διφορούμενη πολιτική τοῦ προέδρου Κάουντα ἔχει ἀνησυχήσει σοβαρά τούς Ροδεσιανούς ἀντάρτες, πού φοβοῦνται μήπως ἡ φιλόξενη στάση τῆς Ζάμπιας ξαφνικά ἀλλάξει, πράγμα πού θά ἦταν ἕνα φοβερό πλῆγμα γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς ρατσιστές τῆς Ροδεσίας.

ΚΙΝΑ: Πάντα μέ ἐκπλήξεις

Μέσα στίς τόσες ἀλλαγές πού σημειώνονται τόν τελευταῖο καιρό στήν Κίνα καί πού δέν παύουν νά μᾶς ἐκπλήττουν, ὑπάρχουν καί μερικά μικρά γεγονότα πού εἶναι χαρακτηριστικά τῆς ἀναδιάρθρωσης, πού γίνεται στή χώρα αὐτή. Ἔτσι οἱ Κινέζοι ἡγέτες ἀποφάσισαν νά πραγματοποιήσουν μιά προσαρμογή τοῦ κινέζικου ἀλφαβήτου σέ λατινικά στοιχεῖα γιά νά διευκολύνουν τίς σχέσεις τους μέ τό ἐξωτερικό. Ὅπως καί νά ἐγκαθιδρύσουν τακτική ἀεροπορική συγκοινωνία μέ τήν Ταϊβάν μετά ἀπό 30 χρόνια ἀπομόνωσης. Αὐτά ὅλα δείχνουν μιά κάποια ἀναθεώρηση τῆς μέχρι τώρα κινέζικης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. 'Από τήν ἄλλη, ὑπάρχουν μερικά γεγονότα πού δείχνουν ὅτι σέ βασικά σημεῖα ἡ Κίνα παραμένει σέ παλιές – καί ἀντιδραστικές – θέσεις της:

Ὅπως τό νά ὑποστηρίζει τό καθεστώς Μομπούτου στό Ζαΐρ. 'Ο Κινέζος ἀντιπρόεδρος Λί Χσιέν Νιέν δήλωσε στόν πρόεδρο Μομπούτου ὅτι θά τοῦ στείλει νέους Κινέζους συμβούλους. Οἱ Κινέζοι ἔδωσαν ἐπίσης στό Ζαΐρ ἕνα δάνειο 20 ἑκ. δολαρίων γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ στρατοῦ τῆς χώρας ἀπέναντι στούς «ἐχθρούς».

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΒΟΜΒΙΣΤΩΝ

Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ τοῦ δημοκρατικοῦ τύπου καί μερικῶν δημοσιογράφων νά ἐνημερώσουν ἀντικειμενικά καί νά φτάσουν ὅσο γίνεται βαθύτερα στά παρασκήνια τῆς νέας ὑπόθεσης βομβιστῶν (μετά τήν ἄλλη τῆς ὁμάδας Μιχαλολιάκου) κινδύνευσε, συχνά, ἀπό κάποιες παγιδεύσεις.

ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ, δέν εἶναι αὐθαίρετο, ἄν παρατηρήσει κανείς τούς τίτλους τῆς ἴδιας ἐφημερίδας ἀπό τήν μιά μέρα στήν ἄλλη ἤ τά, τελείως διαφορετικῆς κατευθύνσεως, κείμενα συνεργατῶν τους.

ΑΛΛΟΤΕ, χαρακτηρίζεται σάν «ἰθύνων νοῦς» τῆς νέας συνωμοσίας ὁ Ἀρναούτης καί ἀλλοῦ ὑποστηρίζεται ὅτι αὐτό δέν προκύπτει ἀπό καμιά μαρτυρία. Ἄλλοτε, ὁ λοχαγός Τζαβέλλας ἀναφέρεται σάν «διπλός πράκτορας», ἀλλοῦ, σάν κατ' ἐξακολούθηση πληροφοριοδότης τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καί ἀλλοῦ σάν συνδεδεμένος ἀπό χρόνια μέ γνωστές συνωμοτικές κινήσεις - ἀλλά, διαρκῶς (καί περίεργα) ὄχι μόνο ἀσύλληπτος, μά καί καθηγητής στήν Σχολή Εὐελπίδων.

τοῦ ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Παραπλάνηση στήν ἐνημέρωση καί σκόπιμες ἀποκρύψεις

ΕΤΣΙ, μέσα στό καθημερινό λαχάνιασμα τῆς εἴδησης, στά πιεστικά χρονικά περιθώρια τῆς διασταύρωσης κάποιων πληροφοριῶν, τά νέα στοιχεῖα πού πρόκυψαν (ἤ διοχετεύτηκαν, κάποτε, ἔντεχνα) χρειάζεται νά ξεκαθαριστοῦν, νά ἀποκτήσουν τήν σωστή λογική τους συνοχή καί μέ τήν βοήθεια κάποιων νέων δεδομένων πού παρουσιάζουμε σήμερα, νά καταδείξουν τόν κύριο χαρακτήρα κι αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης βομβιστῶν: τίς σοβαρές πολιτικές της διαστάσεις. Γιατί, στό προκείμενο, ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει δέν εἶναι, τόσο, ἄν ὁ Ἰωαννίδης βυσσοδομεῖ μέσα στήν φυλακή, οὔτε τόσο ἄν ὁ σεσημασμένος φασίστας Καλέντζης εἶχε καί ἔχει κάποιες γνωριμίες μέ ἀντιδημοκρατικά κατακάθια τοῦ παρακράτους καί τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, οὔτε ἀκόμα ἄν κάποιοι ἄνδρες τῆς Γενικῆς Ἀσφάλειας δέν συνέλαβαν ἔγκαιρα τούς καταζητούμενους βομβιστές Παναγόπουλο καί Πρωτοπαπᾶ.

ΟΛΑ αὐτά καί ἄλλα παρόμοια, ἐνδιαφέρουν τό δημοσίευμα, ὄχι σάν μεμονωμένα περιστατικά χουντικῶν ἐπιβιώσεων, ἀλλά σάν ἀποδείξεις γιά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο λειτουργεῖ σέ θεσμικό ἐπίπεδο ἡ ἀστική μας δημοκρατία καί οἱ ἁρμόδιοι θεματοφύλακές της.

Ποιές εἶναι δηλαδή, οἱ ἀληθινές πολιτικές διαστάσεις τῆς νέας ὑπόθεσης τῶν «ἐννέα βομβιστῶν» καί τά ἐρωτηματικά πού προκύπτουν σχετικά μέ τό ρόλο καί τό παρασκηνιακό παιχνίδι ὁρισμένων «κέρβερων» τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν ὅπως οἱ κ.κ. Ἀβέρωφ καί Μπάλκος.

ΟΤΑΝ ἡ ὑπόθεση τῶν βομβιστῶν ἄρχισε νά παίρνει ἐκρηκτικές διαστάσεις ἀπό ἀποκαλύψεις ἐφημερίδων, δηλώσεις πολιτικῶν ἡγετῶν, κλπ., δύο κατεξοχήν βασιλικοί ἄνδρες, οἱ κ.κ. Τσαλδάρης καί Μπάλκος, δήλωσαν *ὅτι «ἄν ἔλθει στήν Ἑλλάδα ὁ Ἀρναούτης θά συλληφθεῖ»*. Παράλληλα, οἱ ἁρμόδιες ὑπηρεσίες τριῶν ὑπουργείων (Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Προεδρίας, Δημοσίας Τάξεως) διοχέτευσαν τήν πληροφορία ὅτι στήν νέα συνωμοσία εἶναι ἀναμεμιγμένος ὁ ὑπασπιστής τοῦ Γλύξμπουργκ. Κι' αὐτό, ὅταν ἀπό καμιά μαρτυρική κατάθεση τῶν βομβιστῶν, δέν συνάγεται.

ΚΑΙ ἐπιπλέον, ὅταν ἡ μέχρι σήμερα

στάση τους ἀπέναντι στούς βασιλικούς, ὄχι τοῦ ἐπιπέδου Ἀρναούτη, ἀλλά καί τῶν τραμπούκικων ὀργανώσεων, ἦταν τουλάχιστον ὑπερβολικά ἀνεκτική. Ἄν ὄχι χαρακτηριζόμενη ἀπό «ἀγαστή συνεργασία».

ΓΝΩΣΤΟΙ – ΜΗ ΕΞΑΙΡΕΤΑΙΟΙ

ΑΛΛΩΣΤΕ, ἡ ἴδια φιλοβασιλική ἀνεκτικότητα, σημειώθηκε καί τίς πρῶτες ἡμέρες τῆς νέας ὑπόθεσης τῶν βομβιστῶν. Ἔτσι, ὁ γνωστός παρακρατικός Σαράντος Σαραντάκος, ἀναφέρθηκε σάν «ἰδιωτικός ντέντεκτιβ» καί, ὅτι τόν συνέλαβαν στήν ὁδό Ἁλιπεδίου 4, στόν Πειραιᾶ.

ΚΙ' ΟΜΩΣ ἐδῶ καί τρία χρόνια, τό «ΑΝΤΙ» σέ διαδοχικά του δημοσιεύματα εἶχε ἐπισημάνει σχετικά μέ τόν Σ. Σαραντάκο, τούς συνεργάτες καί τό στέκι του:

- *«Ἕνωση Ἑλλήνων Ἐθνικιστῶν», φιλοβασιλική ἐθνικιστική ὀργάνωση τοῦ Πειραιᾶ, ὑπό τούς Σαρ. Σαραντάκο καί Παν. Ἀρκουδάκο (τεῦχος 22 σ.11/5.7.75).*
- *«Κίνημα Ἐθνικῆς Δράσεως» (Σωτῆρος 19, Πλάκα). Προεδρεύεται ἀπό τόν ἀπόστρατο κ. Ἀρκουδάκο. Ἡ κίνηση αὐτή, πού σύντομα θά πάρει νομική ὑπόσταση, ἔχει συσπειρώσει ἀρκετούς ἀξιωματικούς, πού ἔλαβαν μέρος στό Κίνημα τῆς 13ης Δεκεμβρίου καί δέν ἐπανῆλθαν στό στράτευμα... Διακηρύσσουν πώς, μέσα στά νόμιμα πλαίσια, θά ἐπιδιώξουν τήν «δημιουργία προσφόρων συνθηκῶν» γιά τήν ἐπαναφορά τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας καί τήν ἐπιστροφή τοῦ «πρώτου ἀντιστασιακοῦ στόν θρόνο» (τεῦχος 17 σ. 25/19.4.75).*

ΟΠΩΣ ἐπίσης τό «ΑΝΤΙ» εἶχε ἐπισημάνει ποιά πραγματικά γραφεῖα ὑπῆρχαν στήν ὁδό Ἁλιπεδίου 4 (μέ τηλέφωνα μάλιστα) στά ὁποῖα σύχναζε καί πιάστηκε ὁ Σαραντάκος. Στίς δυό αὐτές δημοσιεύσεις τοῦ περιοδικοῦ γίνονταν ἐκτενής ἀναφορά στήν «Πανελλήνιο Ἕνωση Βασιλοφρόνων», πού δέν ἀνακοίνωσε τό ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως σάν τόπο συλλήψεως τοῦ Σαραντάκου.

ΑΛΛΑ γιατί νά τό ἀνακοινώσει; Μήπως τότε, τό 1975, ὁ κ. Μπάλκος – γεν. γραμματέας τότε τοῦ ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως μέ προϊστάμενό του τόν Σόλωνα Γκίκα – δέν εἶχε προσπαθήσει – ἀνεπιτυχῶς – νά διασκεδάσει τά δημοσιεύματα τοῦ «ΑΝΤΙ» δίνοντας συνέντευξη τύπου ὅπου οὔτε λίγο, οὔτε πολύ ἰσχυριζόταν ὅτι τά συγκεκριμένα καί ἀναλυτικά στοιχεῖα τοῦ περιοδικοῦ μας ἦταν ἄνευ σημασίας;

ΜΗΠΩΣ, ὡστόσο μπορεῖ κανείς νά δεχτεῖ σήμερα ὅτι οἱ κ.κ. Τσαλδάρης, Μπάλκος καί Ἀβέρωφ πού, ἄμεσα ἤ ἔμμεσα, διοχέτευσαν ἤ «ἀνέχτηκαν» τίς πληροφορίες γιά ἀνάμιξη καί ἐνδεχόμενη δίωξη τοῦ Ἀρναούτη, ἀποφάσισαν νά ξεχάσουν τόν προχθεσινό ἑαυτό τους καί νά γίνουν φρουροί τῆς δημοκρατικῆς νομιμότητας;

Η ἀπάντηση εἶναι ὄχι.

ΓΙΑΤΙ, μετά δύο - τρεῖς ἡμέρες, ἀρκετές ὅμως γιά τόν ἀποπροσανατολισμό τῆς ὅλης ὑπόθεσης τῶν βομβιστῶν, ὄχι μόνο ἡ Κυβέρνηση, ἀλλά καί οἱ ἀρχές Ἀσφαλείας (πού διοχέτευσαν ἀνάλογες φῆμες περί Ἀρναούτη σέ δημοσιογράφους) ὄχι μόνο δέν προσκόμισαν κανένα ἀποδεικτικό στοιχεῖο, ἀλλά ἔπαυσαν νά ἀσχολοῦνται μέ τούς φιλοβασιλικούς.

ΤΩΡΑ, εἶχε σειρά νά διοχετευθεῖ μιά ἄλλη «ἀνεπίσημη πληροφορία».

ΟΤΙ ὁ λοχαγός Τζαβέλλας, πού ἀποκαλύφθηκε ὅτι εἶχε εἰδοποιήσει ἐδῶ καί ἕνα χρόνο τό Γενικό Ἐπιτελεῖο γιά τήν συνωμοσία στήν ὁποία ἦταν μπλεγμένος, ἀποδείχτηκε, λέει, «διπλός πράκτορας». Ὄχι φυσικά ἀπό τήν ἀνάκριση ἤ ἀπό τίς καταθέσεις τῶν ἄλλων βομβιστῶν, ἀλλά σύμφωνα μέ *«πληροφορίες ἀρμοδίων τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας τοῦ Στρατοῦ καί τῆς Ἀστυνομίας»*. Ὅταν, ἀπό μέρες, ὁ κ. Μπάλκος ἀρνιόταν νά δεχθεῖ τούς δημοσιογράφους καί ὁ κ. Ἀβέρωφ οἰκουροῦσε, λόγω πολυήμερης γρίπης.

ΕΤΣΙ, μέ τέτοιες καί ἄλλες παραπλανήσεις τύπου Τζαβέλα καί Ἀρναούτη, φαίνεται νά ἐπιχειρεῖται μιά ἀποσύνδεση τῆς ἐνημέρωσης τῆς Κοινῆς Γνώμης, ὄχι ἁπλῶς μέ τούς πραγματικούς στόχους τῆς ἀνάκρισης, ἀλλά καί τόν πραγματικό χαρακτήρα τῆς συνωμοσίας.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ – ΚΛΕΙΔΙ

ΕΓΚΥΡΕΣ πληροφορίες τοῦ «ΑΝΤΙ» ἐπισημαίνουν μερικές χαρακτηριστικές λεπτομέρειες ἀπό τήν ὑπόθεση τῶν βομβιστῶν, μέ ἐπίκεντρο τόν ἄνθρωπο κλειδί τῆς ὑποθέσεως λοχαγό Χρῆστο Τζαβέλλα:

Ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1977, ὁ Τζαβέλλας ἀποκάλυψε στόν ἀπόστρατο στρατηγό Πανουργιᾶ, ὅτι συμμετέχει σέ κάποια ὁμάδα ἀνησυχούντων ἀξιωματικῶν τοῦ Κέντρου Πυροβολικοῦ στό Μεγάλο Πεῦκο.

Ο ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗΣ του, Π. Πανουργιᾶς πρώην βουλευτής Φθιώτιδος καί ὑφυπουργός, μεσολάβησε καί ὁ Τζαβέλλας ἀνέφερε ὅλα αὐτά στό Γενικό Ἐπιτελεῖο Στρατοῦ καί συγκεκριμένα στόν διευθυντή τοῦ 2ου Γραφείου ταξίαρχο Νταηλάκη, πού ἡ νομιμοφροσύνη του εἶναι γιά πολλούς ὑπεράνω ὑποψίας. Ὁ Νταηλάκης ἐνημέρωσε μέ τή σειρά του τόν κ. Ἀβέρωφ.

ΟΠΩΣ λέγεται σήμερα, ἡ βοήθεια τοῦ Τζαβέλλα πρέπει νά ἦταν ἀποφασιστικῆς σημασίας στήν ὑπόθεση τοῦ ἀντισυνταγματάρχη Τζούμα, πού ἀποτάχτηκε πέρσι τό καλοκαίρι «γιά βαρέα πειθαρχικά παραπτώματα περί τήν ὑπηρεσίαν». Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Τζούμας, πού εἶχε χαρακτηριστεῖ ἀπό τόν κ. Ἀβέρωφ, μέ τόν ἁπλοϊκό χαρακτηρισμό «ψυχικά ἀνώμαλο ἄτομο», ἦταν ἐπικεφαλῆς συνωμοτικῆς κίνησης, μέ σκοπό τήν ἀποφυλάκιση τῶν καταδικασμένων πραξικοπηματιῶν καί βασανιστῶν, καθώς ἐπίσης καί τήν ἀπαγωγή διοικητῆ μεγάλης μονάδας τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ὑπόθεση Τζούμα, πού ἀρχικά ἔγινε γνωστή ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ 1977, ἔχει ἐνδιαφέρον ἀπό τήν ἄποψη ὅτι σ' αὐτή συμμετεῖχαν:

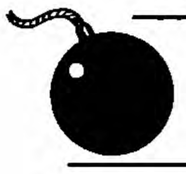
Ὁ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ βομβιστής ἀνθυπολοχαγός,
Ὁ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ,
Ὁ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ,
Ὁ ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΣ καί
ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ἀξιωματικοί καί πολίτες.

ΑΥΤΗ ἡ ἀνάμιξη, παρά τίς δημόσιες καθησυχαστικές (διάβαζε: παραπλανητικές) διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Ἀβέρωφ γιά τόν Τζούμα, πρέπει νά ἦταν γνωστή στό Γενικό Ἐπιτελεῖο. Πού σημαίνει ὅτι ὅταν πῆγε ὁ Τζαβέλλας, μέσω Πανουργιᾶ, νά γίνει πληροφοριοδότης τους, ἤξεραν μέ ποιόν ἄνθρωπο εἶχαν νά κάνουν. Ἀλλά καί αὐτό νά μήν ἤξεραν, τό ἀντιλαμβάνονταν ἀπό τό γεγονός, ὅτι

του Γιάννη Καλαϊτζῆ

πῆγε νά τούς καταδώσει τήν συνωμοσία τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ, στήν ὁποία ἀκριβῶς ἦταν ἀναμιγμένος. Καί φυσικά αὐτό τόν σκοπό εἶχαν ὄχι μία, ἀλλά πολλές ἐπισκέψεις του στό ΓΕΣ.

ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΜΕΤΑ τήν παραπλάνηση «Ἀρναούτη», εἴδαμε ὅτι ἐπιχειρήθηκε «ἀπό κάποιους» ἡ παραπλάνηση περί δῆθεν «διπλῆς πρακτοριακῆς ἰδιότητας» τοῦ Τζαβέλλα. Μπορεῖ νά εἶναι καί ἔτσι, ὅμως αὐτό, δέν κρύβει τίς σοβαρές πολιτικές διαστάσεις καί εὐθύνες σέ ὅλη τήν ὑπόθεση.

ΚΑΙ νά γιατί:

ΑΝ πράγματι ὁ Τζαβέλλας ἦταν διπλός πράκτορας, δηλαδή ἔλεγε πληροφορίες στό 2ο Γραφεῖο καί παράλληλα συνέχιζε τίς ἐπαφές μέ τούς βομβιστές, τί ποιό εὔκολο νά τόν παρακολουθήσουν καί ἔτσι νά ἀποκαλυφθοῦν ὅλες οἱ ἐπαφές του, ὄχι μόνον ἔγκαιρα, ἀλλά καί οἱ βομβιστικές τους ἐνέργειες νά πιστοποιηθοῦν ἐπ᾽ αὐτοφώρω; Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μέ τόν συνηθισμένο του πομπώδη τρόπο, διαβεβαίωσε ὅτι οἱ βομβιστές ἀξιωματικοί «παρηκολουθοῦντο ἀγρύπνως καί ἀπό χρόνια». Τότε, θά ἀναρωτηθεῖ κανείς, γιατί δέν πιάστηκαν ἐπ᾽ αὐτοφώρω ἤ ἀμέσως μετά τίς βομβιστικές ἐνέργειες τῆς 17ης Δεκεμβρίου, τουλάχιστον σάν ὕποπτοι;

ΚΑΙ κυρίως, πρῶτος ὁ Τζαβέλλας. Τό περίεργο καί σκοτεινό σ᾽ ὅλη αὐτή τήν ὑπόθεση, πού, ἴσως, ἀποτελεῖ τήν ἀρχή γιά τά ἀληθινά παρασκήνια, εἶναι τό ἀκόλουθο:

Ὄχι μόνον ὁ Τζαβέλλας, ἀλλά καί ὁ (νομιμόφρων) Νταηλάκης μετατέθηκαν στήν Βόρειο Ἑλλάδα. Καί, ἐπίσης ὁ Νταηλάκης ἀντικατεστάθη ἀπό τόν παπαδοπουλικό ταξίαρχο Ξιφαρᾶ καί τόν συνταγματάρχη Γρυλλάκη, πού εἶναι γνωστός ἰωαννιδικός. Αὐτοί εἶναι πού ἀνέλαβαν νά παρακολουθήσουν τούς χουντικούς συνωμότες στό Στρατό καί τίς διασυνδέσεις τους.

ΑΝΑΜΦΙΒΟΛΑ ἡ ὅλη ὑπόθεση ἔχει ἀρκετά σκοτεινά σημεῖα, γιά τήν «πολιτική ἐπαγρύπνησης» τοῦ κ. Ἀβέρωφ. Γιατί, ἀκόμα καί στήν περίπτωση πού ὁ Τζαβέλλας ἦταν «διπλός πράκτωρ», δηλαδή ὄχι εἰλικρινής συνεργάτης τοῦ 2ου Γραφείου τοῦ ΓΕΣ (καί τοῦ κ. Ἀβέρωφ) ἦταν ἀπό κάθε ἄποψη πολύτιμος, γιατί ἡ παρακολούθησή του καί μόνο, θά ἀποκάλυπτε ἔγκαιρα καί σ᾽ ὅλη της τήν ἔκταση, τήν συνωμοσία ἀξιωματικῶν καί πολιτῶν βομβιστῶν. Ὅμως, προτιμήθηκε ἡ μετάθεση στήν Βόρειο Ἑλλάδα, δηλαδή ἡ ἀποκοπή τοῦ 2ου Γραφείου (καί τοῦ ἴδιου τοῦ κ. Ἀβέρωφ) ἀπό κάποια, ἔστω καί «ἀναξιόπιστη», ἀλλά πολύτιμη πηγή πληροφοριῶν γιά συνωμοτικές κινήσεις στό Στρατό καί μάλιστα μέσα στήν Ἀθήνα.

ΜΗΠΩΣ ἦταν ἐνοχλητικό αὐτό τό ξεσκέπασμα καί γιατί; Μετατέθηκαν οἱ δύο γνῶστες τῆς ὑπόθεσης, ἐνῶ ἐπιπλέον στίς ἄλλες ὑπηρεσίες Ἀσφαλείας, δέν ἔγινε καμιά ἐνημέρωση γιά τίς διασυνδέσεις μέ πολίτες πού ἀπό τότε ὁ Τζαβέλλας εἶχε ἀποκαλύψει καί στόν Πανουργιᾶ καί στό ΓΕΣ.

ΟΤΑΝ ὁ λοχαγός συνελήφθη *(προσῆλθε αὐθορμήτως,* λέει ὁ ἴδιος) ὁ στρατηγός Π. Πανουργιᾶς πῆγε μαζί μέ τόν πατέρα τοῦ συνωμότη στήν Ἀσφάλεια καί τοῦ εἶπε νά ἀποκαλύψει ὅλη τήν ἀλήθεια. Ὁ Τζαβέλλας τό ὑποσχέθηκε καί ζήτησε νά βρεθεῖ κάποιος καλός δικηγόρος.

Ο ΠΑΝΟΥΡΓΙΑΣ εἰδοποίησε, σχετικά, τόν γνωστό δημοκρατικό δικηγόρο Γ. Β. Μαγκάκη λέγοντάς του ὅτι μέ τόν τρόπο αὐτό θά προσφέρει πολλά στή διαλεύκανση τῆς ὑποθέσεως καί στή δημοκρατία. Ἀντίθετα, διοχετεύθηκε ἡ «εἴδηση» ὅτι ὁ Πανουργιᾶς ἐνδιαφέρθηκε γιά ἕνα βομβιστῆ χουντικό (!) καί τίποτα περισσότερο.

Ο κ. ΜΑΓΚΑΚΗΣ δέν δέχτηκε νά ἀναλάβει ὁ ἴδιος, ἀλλά ὑπέδειξε ἕναν ἱκανό δικηγόρο πού συνεργάζεται συχνά μαζί του, τόν κ. Δαμόφλη. Ὁ τελευταῖος ἀνέλαβε καί τήν ὑπόθεση τοῦ Τζαβέλλα, μέ τόν ὅρο ὅτι ὁ πελάτης του θά ἀποκαλύψει ὅλη τήν ἔκταση τῆς ἀντιδημοκρατικῆς συνωμοσίας.

ΟΛΑ αὐτά ἔγιναν, πρίν ἀνακοινωθεῖ τίποτα γιά τήν ὑπόθεση, γιά τήν ὁποία μέχρι τίς 22 Ἰανουαρίου ἴσχυε ἡ εἰσαγγελική ἀπαγόρευση.

Ο ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ δηλώνει ὅτι θά μιλήσει γιά ὅλα καί γιά ὅλους καί ὁ κ. Δαμόφλης ἀναλαμβάνει τήν ὑπόθεση, μέ τήν καθοδήγηση τοῦ κ.Γ. Β. Μαγκάκη.

ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 Ἰανουαρίου (6 μέρες μετά τήν σύλληψή του) ἐπισκέπτεται στήν Ἀσφάλεια τόν Τζαβέλλα ὁ ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως κ. Μπάλκος μαζί μέ τόν Ἀρχηγό τῆς ΥΠΕΑ κ. Κρητικό.

Κατά τήν ἄποψη ἔγκυρων νομικῶν κύκλων αὐτή ἡ ἐπίσκεψη ἦταν ἀπόλυτα παράνομη καί ἀντιδεοντολογική, καθώς ἡ ὑπόθεση βρισκόταν ἀκόμα στό κλειστό στάδιο τῆς προανακρίσεως.

ΕΚΕΙΝΟ ὅμως πού εἶναι σημαντικό εἶναι ἡ συνέχεια τῶν γεγονότων:

ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑ τό μεσημέρι, 14 Ἰανουαρίου, ὁ Τζαβέλλας – πού ἔπρεπε νά εἶναι σέ αὐστηρή ἀπομόνωση λόγω προανακρίσεως – ὁδηγεῖται γιά ἐπίσκεψη στό Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί ἔχει πολύωρη συζήτηση μέ τόν κ. Ἀβέρωφ(!). Τό ἀπόγευμα τόν ἐπισκέπτονται στήν Ἀσφάλεια οἱ δικοί του καί ὁ συνήγορός του. Καί τότε ὁ Τζαβέλλας (πού εἶχε δώσει τήν πρώτη ἀποκαλυπτική κατάθεση) τούς δηλώνει ὅτι δέν θά μιλήσει.

ΚΑΙ πραγματικά, δίνει ἀπό τότε δύο συμπληρωματικές καταθέσεις, στίς ὁποῖες ἀντίθετα ἀπ᾽ τήν πρώτη, δέν λέει τίποτα καινούριο.

ΟΠΩΣ ἀποκαλύπτεται μάλιστα στή συνέχεια, ὁ Τζαβέλλας, μετά τίς 14 καί μέχρι τίς 22 Ἰανουαρίου (πού ἀνακοινώθηκε ἡ ὑπόθεση) ἔχει δύο ἀκόμα συναντήσεις μέ τόν κ. Μπάλκο χωρίς τήν παρουσία κανενός ἄλλου. Κανείς δέ γνωρίζει τί συζήτησαν...

ΤΩΡΑ, ὁ Τζαβέλλας (ἴσως συμπτωματικά;)ὄχι μόνο ἀρνεῖται νά πεῖ κάτι καινούριο, ἀλλά δηλώνει στόν συνηγορό του, ὅτι θά ἀπαλλαγεῖ γιατί, ἔστω καί μέ τά λίγα πού εἶπε, θά θεωρηθεῖ ὅτι βοήθησε τήν προανάκριση στήν Γενική Ἀσφάλεια.

Ο ΔΑΜΟΦΛΗΣ ἐξοργισμένος παραιτεῖται καί ἀρχίζουν τά ἐρωτηματικά. Ὁ Τζαβέλλας ἐμμένει στήν ἴδια στάση κατά τήν ἀπολογία του στόν ἀνακριτή, ὅπου μάλιστα ἀναιρεῖ καί ὅσα εἶχε πεῖ στήν πρώτη του ἀποκαλυπτική κατάθεση στήν Ἀσφάλεια. Καί ὑποστηρίζει ὅτι οἱ ἐπαφές του μέ βομβιστές καί χουντικούς ἀξιωματικούς ἦταν τυχαῖες γνωριμίες, χωρίς καμιά ἰδιαίτερη σημασία.

ΟΜΩΣ, ὁ Τζαβέλλας ἀποκαλύπτει καί κάτι ἄλλο, προκειμένου νά σώσει τό κεφάλι του: ἐδῶ καί ἕνα χρόνο περίπου, εἶχε ἐνημερώσει τόν Ἀρχηγό Στρατοῦ κ. Γκράτσιο, ὅπως νωρίτερα εἶχε κάνει μέ τό 2ο Γραφεῖο. Ἀποκαλύπτει ἀκόμα, μέ χειρόγραφη συνέντευξή του στό «Βῆμα» τίς συναντήσεις του μέ τούς κ.κ. Μπάλκο καί Ἀβέρωφ. Νομίζει ὅτι ἔτσι ἐξασφαλίζει κάποιο ἄλλοθι καί ὅτι ἀποδείχνει τήν προθυμία του νά συνεργαστεῖ, χωρίς ἴσως νά φαντάζεται ὅτι ἐκθέτει ὁρισμένους.

ΚΑΙ ΤΟΤΕ (ἴσως συμπτωματικά;) παρατηροῦνται δύο πράγματα:

- Ἀφ᾽ ἑνός, διοχετεύονται «ἔγκυρες πληροφορίες» ὅτι ὁ Τζαβέλλας ἦταν «διπλός πράκτορας» καί δέν ἐνημέρωνε εἰλικρινά τό 2ο Γραφεῖο γιά ὅσα ἤξερε καί σ᾽ ὅσα συμμετεῖχε.
- Ἀφ᾽ ἑτέρου, ὁ βομβιστής Κουρκουλάκος (ἀνηψιός τοῦ ταγματασφαλίτη Νίκου Κουρκουλάκου) ἐκτός ἀπό τίς πολλές ἀποκαλύψεις του σέ βάρος ἄλλων συγκατηγορουμένων του (μέ τή δική του ἀθωότητα βεβαίως) συνεχίζει μέ ἀποκαλύψεις γιά τόν Τζαβέλλα.

Η ΘΕΣΗ τοῦ Τζαβέλλα ἀρχίζει νά γίνεται πάλι δύσκολη. Τότε διοχετεύονται οἱ φῆμες καί οἱ δηλώσεις γιά Ἀρναούτη καί ξεχνιέται τό σκάνδαλο τῶν συναντήσεών του μέ τούς κ.κ. Ἀβέρωφ καί Μπάλκο. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Τζαβέλλας εἶναι χουντικός καί σ᾽ ἕνα βαθμό συνωμότης. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού προκαλεῖ πολλά ἐρωτηματικά γύρω ἀπό τήν ὑπόθεσή του, εἶναι αὐτές οἱ ἐναλλαγές στή μεταχείρισή του, τή μιά σάν πληροφοριοδότη καί τήν ἄλλη σάν ὑπόδικου στήν Γενική Ἀσφάλεια.

ΜΙΑ ὑπόθεση μπορεῖ νά γίνει ὅτι ὁ Τζαβέλλας ἐνῶ δέχτηκε νά σιωπήσει σ' ὅτι ἀφορᾶ τή μιά πλευρά τῶν ἐπαφῶν του, μίλησε περισσότερο ἀπ' ὅσο ἔπρεπε γιά τίς ἐπαφές του μέ τήν ἄλλη πλευρά.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ὅμως ἀπ' αὐτό,ἐκεῖνο πού πέρασε σχεδόν ἀπαρατήρητο, εἶναι αὐτές ἀκριβῶς οἱ ἐπαφές του μέ τό ΓΕΣ καί μέ τόν κ. Γράτσιο, χωρίς νά τηρηθεῖ καμιά διοικητική ἱεραρχία, καί οἱ ἄλλες μέ τούς κ.κ. Μπάλκο καί Ἀβέρωφ, πού δέν ἔχουν καμιά νομιμότητα.

ΕΙΝΑΙ ἴσως βάσιμη ἡ ὑποψία, ὅτι ὅλη ἡ συνωμοσία τῶν βομβιστῶν, κυρίως στό μέρος πού ἀφορᾶ τήν προέκτασή της στό Στρατό, ἀποκαλύφθηκε κατόπιν ἑορτῆς καί ἀφοῦ μποροῦσε, σέ μεγάλο βαθμό, νά ἐλεγχθεῖ. Ἀφοῦ, ὄχι μόνο ἐξασφαλίστηκε ἡ σχετική σιωπή τοῦ Τζαβέλλα, ἀλλά καί διασφαλίστηκε, τουλάχιστον μέ τίς συμπληρωματικές καταθέσεις του.

ΚΑΙ ΑΦΟΥ, μέ τήν ἀπομάκρυνση τοῦ Νταηλάκη, δημιουργοῦνται τά ἀπαραίτητα ὑπηρεσιακά στεγανά στό 2ο Γραφεῖο τοῦ ΓΕΣ πού ἐμποδίζουν νά ἀποκαλυφθεῖ ἡ ἔκταση τῆς συνωμοσίας ἀνάμεσα στούς νεαρούς χουντικούς ἀξιωματικούς. Καί εἶναι μάλιστα χαρακτηριστικό, ὅτι ἀκόμα καί οἱ φιλικοκυβερνητικές ἐφημερίδες παραδέχονται ὅτι δέν μπορεῖ νά εἶναι δύο ἤ τρεῖς οἱ «θερμοκέφαλοι» ἀξιωματικοί, πού ἐνέχονται στή συνωμοσία, μετά τήν κλοπή αὐτῆς τῆς ποσότητας, ὄχι μόνον σφαιρῶν, ἀλλά ὅπλων καί ἐκρηκτικῶν μηχανισμῶν. Ἑνός ὑλικοῦ δηλαδή, πού ἐλέγχεται αὐστηρά (ἤ πρέπει νά ἐλέγχεται) στίς στρατιωτικές ἀποθῆκες.

ΕΤΣΙ, διοχετεύονται στόν τύπο, κυρίως στόν κυβερνητικό, «ἔγκυρες πληροφορίες» καί μιά νέα ἐκδοχή τῆς συνωμοσίας καί τῆς στάσης αὐτῶν πού εἶχαν ὑποχρέωση νά τήν παρακολουθοῦν. Ὅτι δηλαδή «*ἡ ἀποκάλυψη τῶν βομβιστῶν ὀφείλεται σέ πληροφορίες πού περιῆλθαν μέ εἰδικό τρόπο στίς ἀστυνομικές ἀρχές καί ἀπό πληροφορία, πού ἔφτασε στήν στρατιωτική ἡγεσία ἀπό ἀνώτατα κλιμάκια τοῦ Α2 στήν Βόρειο Ἑλλάδα*». Ἔτσι, ὄχι μόνο ἀποπροσανατολίζεται διαρκῶς ἡ ὑπόθεση, ὄχι μόνο σκεπάζεται, ἀλλά καί τίθενται ὑπεράνω ὑποψίας οἱ χουντικοί τοῦ 2ου Γραφείου τοῦ ΓΕΣ καί τῆς Γενικῆς Ἀσφάλειας, πού τώρα δέν ἀπομένει παρά νά τούς δοθεῖ καί παράσημο!

ΑΝ ΟΜΩΣ παρακολουθοῦσαν ἀπό χρόνια καί ἔγκαιρα τούς συνωμότες, τότε γιατί σέ καμιά ἀπό τίς 74 τοποθετήσεις βομβῶν δέν συνελήφθηκαν, ἀλλά ἀντίθετα οἱ τρεῖς φερόμενοι ὡς πρωτεργάτες σεσημασμένοι (Λογγῖνος, Πρωτοπαπᾶς, Παναγόπουλος) μπόρεσαν ἄνετα νά διαφύγουν;

ΟΛΑ ὅμως αὐτά καί ἄλλα ἀνάλογα, ἔχουν τήν ἐξήγησή τους στήν πολιτική τῆς «καθάρσεως», πού ἐφάρμοσαν οἱ κ.κ. Ἀβέρωφ καί Μπάλκος καί στήν πολιτική τῆς «ἐπαγρύπνησης» πού ἐφαρμόζουν. Γιατί στήν ἀντίθετη περίπτωση, οἱ βομβιστές θά εἶχαν συλληφθεῖ ἀπό τότε πού ξεκαθαρίστηκε ἡ ὑπόθεση Τζούμα ἤ τῶν πρώτων βομβιστῶν τῆς ὁμάδας Μιχαλολιάκου (ὁ ὁποῖος μάλιστα, εἶχε γίνει καί ἔφεδρος ἀξιωματικός παρ' ὅλο πού ἦταν γνωστοί οἱ... οἰκογενειακοί του δεσμοί μέ τούς Ἰταλούς νεοφασίστες τῆς ὁμάδας Μασσαγκράντε ἀπό δημοσιεύματα τοῦ περιοδικοῦ μας ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1975!).

ΑΚΡΙΒΩΣ ὅμως αὐτή ἡ συντήρηση τῆς διαρκοῦς χουντικῆς κινδυνολογίας, τό σκέπασμα τῆς ἀληθινῆς διάστασης τῶν συνωμοσιῶν ὁλόκληρης τῆς τετραετιᾶς, ἀποκαλύπτουν ὅτι *ἔτσι ἀντιλαμβάνεται τήν χρησιμότητά του καί ἴσως τόν μελλοντικό πολιτικό του ρόλο ὁ κ. Ἀβέρωφ.*

ΓΙ' ΑΥΤΟ καί στήν τωρινή ὑπόθεση τῶν βομβιστῶν, σημειώθηκαν μερικά ἄλλα ἀξιοσημείωτα πράγματα: Ἡ προσπάθεια ἐξόντωσης, στίς ὑπηρεσίες Ἀσφαλείας, μερικῶν ἄλλων παραγόντων οἱ ὁποῖοι δέν διακρίνονται βέβαια ἀπό ὑπέρμετρη δημοκρατικότητα, ἀλλά τουλάχιστον δέν εἶναι διατεθειμένοι (γιά χίλιους - δύο λόγους) νά πάρουν μέρος στό περίεργο παιχνίδι ἀκροβασίας τῶν δύο ὑπουργῶν.

ΕΤΣΙ ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως δέν δέχεται ἀστυνομικούς συντάκτες, ἀλλά «πηγές τοῦ ὑπουργείου» του, διοχετεύουν στόν τύπο πληροφορίες, ὅτι γιά τήν μή σύλληψη τῶν δύο καταζητούμενων (Πρωτοπαπᾶ - Παναγόπουλου) δέν φταίει ἡ Γενική Ἀσφάλεια, ἀλλά «*ἄλλες ὑπηρεσίες ἀσφαλείας*» πού, ὅπως εὔστοχα ἐπεσήμανε ἡ «Ἐλευθεροτυπία» (27.1.79)δέν εἶναι βέβαια ἄλλες ἀπό τήν ΥΠΕΑ καί τήν ΚΥΠ. Γιατί ὅμως αὐτός ὁ ὑπονομευτικός ὑπαινιγμός;

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ γεγονός ἐπιβεβαιώνει κάποιες ὑπεύθυνες πληροφορίες ἀπό παλιότερα, ὅτι αὐτές οἱ δύο ὑπηρεσίες (καί περισσότερο ἡ ΥΠΕΑ) ἀπό καιρό τώρα δέν βρίσκονται σέ ἁρμονικές σχέσεις.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μόνο ἡ σαφής ἐχθρότητα ἐπιτελικῶν τοῦ ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως πρός τόν Ἀρχηγό τῆς ΥΠΕΑ κ. Κρητικό. Εἶναι καί οἱ σχετικές **προσφυγές στό Συμβούλιο Ἐπικρατείας, πού ἔχουν γίνει ἀπό ἀξιωματικούς τῆς ΥΠΕΑ ἐναντίον ἀποφάσεων τιμωριῶν τους, ἔπειτα ἀπό καταγγελίες τοῦ κ. Καραθανάση.** Εἶναι ἀκόμα, ἡ συνεχιζόμενη «στρατιωτικοποίηση» τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως (μέ νόμο τῆς χούντας) δηλαδή ἡ ἀγαστή συνεργασία τοῦ κ. Μπάλκου καί τῶν συνεργατῶν του ἀπό τό Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

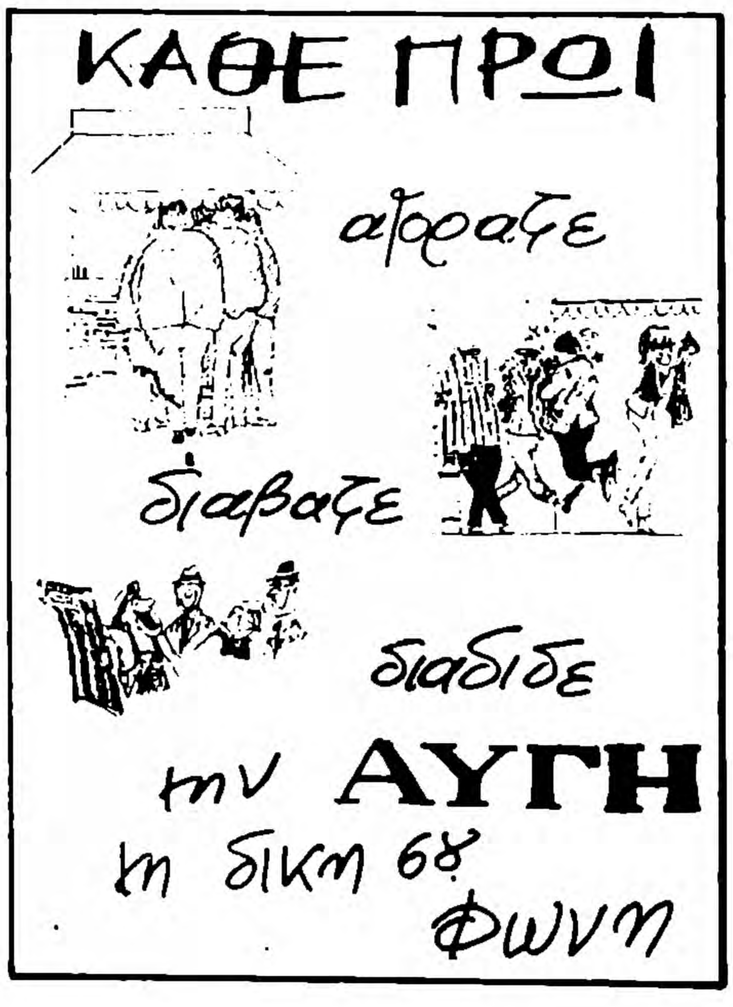
ΕΤΣΙ, ἐνῶ ὁ λοχαγός Τζαβέλλας, εἶχε μιά πρώτη συνάντηση μέ τόν κ. Μπάλκο (πρίν ὁ πρῶτος ἐπισκεφτεῖ τόν κ. Ἀβέρωφ) στήν ὁποία παρίστατο καί ὁ κ. Κρητικός, στίς ἄλλες δύο πού ἐπακολούθησαν ὁ Τζαβέλλας συναντήθηκε μόνο μέ τόν κ. Μπάλκο.

ΑΥΤΕΣ οἱ πτυχές τῆς ἐχθρότητας ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς ὑπηρεσίες Ἀσφαλείας δέν εἶναι συμπτωματικές. Ἔχουν τήν ρίζα τους, ἀπό τήν ἐποχή τοῦ πρώην Ἀρχηγοῦ τῆς ΥΠΕΑ Μανουσάκη, πού προσπάθησε – καί ἀπέτυχε – νά ἐλέγχει διοικητικά τήν Γενική Ἀσφάλεια, μέσω τῆς ΥΠΕΑ. Ἡ ἐχθρότητα αὐτή συνεχίστηκε καί μέ τόν νέο Ἀρχηγό κ. Κρητικό, πού θεωρεῖται ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ κ. Καραμανλῆ. Καί χειροτέρευσε, μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας κ. Παπαγεωργίου νά προαγάγει τέσσερεις ἰωαννιδικούς ἀπόστρατους ἀστυνομικούς διευθυντές σέ ὑπαρχηγούς τῆς Ἀστυνομίας – καί μάλιστα ἀναδρομικά:

ΑΠΟ καιρό ἔχει ἀποφασιστεῖ (καί ἔχουν συμφωνήσει σχετικά οἱ κκ. Κρητικός καί Καλαμάκης) ἡ **ἀποστρατεία τῶν Παπαγεωργίου - Καραθανάση στίς ἐτήσιες κρίσεις τοῦ ἐρχόμενου Μαΐου.**

ΑΛΛΑ οἱ ἴδιοι καί οἱ ἄνθρωποί τους προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν, ὄχι ὅτι εἶναι καλύτεροι φύλακες τῆς δημόσιας τάξης, ἀλλά οἱ προτιμότεροι. Καί μάλιστα ὅτι δέν ἔχουν προβλήματα συνεργασίας μέ τό Α2, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔχουν(...). Ἐξ ἄλλου, τό συμβούλιο κρίσεως τῶν ἀνώτερων ἀξιωματικῶν τῆς Ἀστυνομίας ἀποτελεῖται καί ἀπό ἀνώτατους ἀξιωματικούς τοῦ Στρατοῦ, πού ὁρίζει «ὁ ἄκρως ἀγαπητός καί σεβαστός» τοῦ κ. Μπάλκου, ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

ΑΝΑΜΦΙΒΟΛΑ, ἡ ὑπόθεση τῶν δεύτερων βομβιστῶν, δικαιολογεῖ τήν ὑποψία ὅτι ὑπάρχει, ὄχι ἁπλῶς μιά εὐρύτερη συνωμοτική κίνηση μέσα στόν Στρατό, ἀλλά καί κάποιες προθέσεις στά ὑπουργεῖα Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Δημοσίας Τάξεως πού δέν εἶναι καθαρές. Ἀπό ποιούς λοιπόν κινδυνεύει πραγματικά ἡ Δημοκρατία καί πόσο;

Δημήτρη Ραυτόπουλου

ΣΑΧΡΑΖΑΤ

Αὐτές τίς μέρες, πού τά τελώνια, τά Ντζίν, τά 'Αφρίτ, ὅλα τά πονηρά πνεύματα τῆς Μέσης 'Ανατολῆς ἔχουνε δώσει ραντεβού στήν Τεχεράνη καί στόν Περσικό κόλπο γύρεψα τό κατάλληλο ἀντίδοτο, στήν ἀηδία προπαντός.

'Ο μεγαλύτερος ἐστεμένος ληστής χώρας δάκρυσε, λέει, πρίν μπεῖ στό ἀεροπλάνο, καί σέ μιά φωτογραφία δημοσιευμένη στίς ἐφημερίδες, ἕνας ἀξιωματικός (μέ μέλλον βομβιστῆ, σίγουρα), μπουσουλώντας στά γόνατα, τοῦ γλύφει τά παπούτσια. Καί οἱ δεινόσαυροι πού ζεσταίνουν τούς ρευματισμούς τους στή λιακάδα τοῦ Ζαππείου ν' ἀνησυχοῦν: Τί θά γίνει ἡ Εὐρώπη! «Ἂν φύγω, ἡ Εὐρώπη θά καταρρεύσει», εἶχε πεῖ ὁ 'Αλή – Μπαμπᾶς τῶν πετρελαίων καί τῶν ξενοδοχείων.

Τό ἀντίδοτό μου – τά βιβλία – μέ γλυτώνει συχνά, ἀπό δηλητηριάσεις ἀηδίας τουλάχιστον. Θυμᾶμαι, μιά ὁρκωμοσία κυβέρνησης εὐρωπαϊκῆς χώρας, τή φωτογραφία τοῦ νέου ὑπουργείου πού ἀναλάβαινε νά λύσει τά βαριά προβλήματα τοῦ πληθωρισμοῦ, τῆς ἀνεργίας κτλ. Εἶχα βρεῖ μέ μεγάλη ἀνακούφιση τήν περιγραφή της, ἀναδρομική κατά μερικές δεκάδες χρόνια σ' ἕνα γαλλικό μυθιστόρημα. 'Αναφερόταν στήν κυβέρνηση Νταλαντιέ, χωρίς νά τήν ὀνομάζει:

> 'Εκπληκτική καί μακάβρια πινακοθήκη! 'Η χαμέρπεια, ἡ φαυλότητα καί ἡ βλακεία ἐνσαρκώνονται μέ διαφορετικούς τρόπους σ' αὐτά τά εἰκοσιδύο πρόσωπα – πού εἴχαμε κιόλας τήν εὐκαιρία νά τά θαυμάσουμε εἴκοσι φορές σ' ἄλλους «συνδυασμούς».

Καί ἀμέσως προτείνει ἕνα «Φοβερό Σύνταγμα», μέ ἕξη ἀρχές στό προοίμιό του. Οἱ δυό πρῶτες:

> 1. 'Η ἁγιότητα εἶναι ἡ ἰδιότητα τοῦ μοναχικοῦ ἀνθρώπου χωρίς πρόσκαιρη ἐξουσία.
> 2. 'Αντίστροφα, ἡ πολιτική ἐξουσία προέρχεται ὁλοκληρωτικά ἀπό τό Μαμμωνά...

Τό μυθιστόρημα δέν ἀνῆκε στό εἶδος τῆς «πολιτικῆς λογοτεχνίας» καί μέ τό δικό του τρόπο ἄνοιγε ἕναν ἄλλο δρόμο στή φαντασία, μέ τήν ψυχρή, ἐπιστημονική σχεδόν διείσδυση στόν κόσμο τῶν συμβόλων καί τῆς ἀναστροφῆς τους πού ὁδηγεῖ στήν 'Αποκάλυψη (τή χιτλερική ἐδῶ).

Αὐτή τή φορά βρέθηκα στήν καρδιά τοῦ παραμυθιοῦ. Τοῦ πιό πλούσιου παραμυθιοῦ, τοῦ ἀνατολίτικου. 'Η ἀθάνατη «Χαλιμά» μοῦ ἄνοιγε τίς πύλες τοῦ θαύματος.

Τό λαϊκό βιβλίο πού ἄλλοτε συναγωνιζόταν στήν 'Ελλάδα τόν «'Ερωτόκριτο», τή «Φυλλάδα τοῦ Μεγαλέξανδρου», τήν «'Οδύσσεια», ἦταν τότε μεταφρασμένο ἀπό μιά αἰγυπτιακή λαϊκή ἔκδοση (διασκευή) ὅπου ἡ Σαχραζάτ, ἡ ἀφηγήτρια, εἶχε τό ὄνομα Χαλίμα ἔλ 'Αχιαλία. Τήν ἐξήγηση αὐτή δίνει σέ μιά ὑποσημείωση ὁ 'Ηλίας Βουτιερίδης, προλογίζοντας τίς «Χίλιες καί μία νύχτες» στή μετάφραση τοῦ Κώστα Τρικογλίδη, πού ἐξαντλημένη ἀπό καιρό κυκλοφόρησε καί πάλι, μισό αἰώνα μετά τήν ἔκδοση ἐκείνη τοῦ Βασιλείου, σέ ὡραία ἔκδοση μέ ἀραβικές εἰκόνες, ἀπό τόν «'Ηριδανό» (βγῆκαν 5 τόμοι καί θά βγοῦν σύντομα οἱ δυό ὑπόλοιποι). Ἔτσι λύθηκε τό μυστήριο τῆς μετονομασίας τοῦ περσικοῦ – ἀραβικοῦ ἀριστουργήματος στά ἑλληνικά, μέ τήν προσφορά τῆς ὡραίας μετάφρασης τοῦ Τρικογλίδη ἀπό τά ἀραβικά, σύμφωνα μέ τήν κατάταξη πού εἶχε δώσει στίς «Χίλιες καί μία νύχτες» ὁ 'Αμπού – Μπάκρ στό 13ο αἰώνα.

Τό πῶς οἱ «Χίλιες καί μία νύχτες» ἀπουσίαζαν ἀπό τίς ἑλληνικές θραδιές στά σπίτια τόσα χρόνια, εἶναι μιά ἄλλη ἱστορία, μᾶλλον τρομαχτική. 'Η κατοικίδια νεράϊδα μέ τό ἄνοστο ἠλεκτρονικό παραμύθι της ἔχει σβήσει ἀπό καιρό τόν 'Ερωτόκριτο, ἀκόμα καί τόν Ὅμηρο.

Ἂς ἔρθουμε ὅμως στή Σαχραζάτ, τήν ἀληθινή παραμυθού. Δανείζομαι ἀπό τόν πρόλογο τοῦ Βουτιερίδη τή σύνοψη τοῦ κεντρικοῦ μύθου:

> 'Η ἀρχική ἱστορία, πού ἐμεγάλωνε μέ τό προσκόλλημα ἄλλων ὥσπου ἐσχηματίστηκε τό σύνολο τοῦ ἔργου εἶναι τούτη: Κάποιος Χαλίφης Σαχριάρ, πού τόν ἐγέλασε ἡ γυναίκα του, ἀφοῦ τήν ἐσκότωσε, ἔβγαλε νόμο νά παντρεύεται κάθε βράδυ μιά γυναίκα καί τήν αὐγή νά τή σκοτώνει. Τρία χρόνια πέρασαν χωρίς νά λείψει μιά μέρα, πού νά μή σκοτώσει ὅποια γυναίκα ἔπαιρνε γιά μιά βραδιά. Σωστή σφαγή γυναικῶν τῆς χώρας του. 'Επάνω σ' αὐτό τό κακό ἡ Σαχραζάτ, ἡ κόρη τοῦ Βεζύρη του, ἐζήτησε μονάχη της νά τήν παντρευτεῖ ὁ χαλίφης. 'Η κόρη τούτη ἄρχισε τή νύχτα νά λέει στόν ἄγριο ἐκδικητή τῆς τιμῆς του κάποια γοητευτική καί παράξενη ἱστορία, πού αὐτός τήν ἄκουε μέ μεγάλη προσοχή. Ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νά πάει ὁ Σαχριάρ στό προσκύνημα – εἶχε ξημερώσει πιά – ἡ

ἱστορία τῆς Σαχραζάτ δέν εἶχε τελειώσει ἀκόμη· κι' ἔτσι ἡ περιέργεια ἐκείνου νά μάθει τό τέλος ἔγινε ἀφορμή νά ζήσει ἡ κόρη γιά τήν ἡμέρα αὐτή. Τό ἄλλο βράδυ ἡ μελλοθάνατη ἐξακολούθησε τήν ἱστορία της· μά μόλις τήν ἐτελείωσε ἄρχισε ἀμέσως μέ τέχνη ἄλλη, πού κι' αὐτή ἐκόπηκε μέ τήν αὐγή στό πιό ἐνδιαφέρον σημεῖο της, γιά νά ἐξακολουθήσει μέ τή θέληση τοῦ περίεργου χαλίφη τήν ἐρχόμενη βραδιά. Τό παιγνίδι τοῦτο ἐκράτησε χίλιες καί μία νύκτες, ὥσπου ὁ Σαχριάρ, ἐρωτευμένος πιά βαθιά μέ τήν ἔξυπνη καί πεντάμορφη Σαχραζάτ, ἐλησμόνησε καί νόμο καί ἐκδίκηση τῆς γυναικείας ἀπιστίας καί τήν ἔκαμε νόμιμη γυναίκα του καί βασίλισσα.

Σαχραζάτ στά περσικά θά πεῖ «ἐλευθερώτρια» – ἤ σώτειρα τῆς χώρας». Ἔσωσε τίς γυναῖκες τῆς χώρας της ἀπό τή σφαγή καί ἀποκατάστησε τόν ἔρωτα.

Ἀρχίζει τ' ἀτέλειωτα παραμύθια της πού κρατᾶνε τό Χαλίφη μέ κομμένη ἀνάσα ὅσο νά μάθει τό τέλος. Τά πιό γνωστά ἀπ' αὐτά – τά ταξίδια τοῦ «Σεβάχ τοῦ θαλασσινοῦ» (τοῦ Σίντιμπατ τοῦ Σεβάχ εἶναι τό σωστό), ὁ κλέφτης τῆς Βαγδάτης, ὁ Ἀλῆ Μπαμπᾶς καί οἱ σαράντα κλέφτες, ὁ λύχνος τοῦ Ἀλαντίν) – εἶναι μικρό μόνο μέρος τῆς ἐξαίσιας συλλογῆς. Ποιός ξέρει, ἤ ποιός θυμᾶται τίς ἱστορίες τοῦ βαστάζου, τῶν τριῶν κυράδων τῆς Βαγδάτης καί τῶν τριῶν δερβίσηδων στό κεφάλαιο «Χαρούν – Ἐρ – Ρασσίντ», ἤ τήν ἱστορία τοῦ Καμπούρη γελωτοποιοῦ, πού τήν ἔφεραν οἱ Σταυροφόροι στήν Εὐρώπη πολύ πρίν ὁ ἀνατολιστής Γκαλλάν, ἀκολουθώντας τόν πρεσβευτή τοῦ βασιλιᾶ – Ἥλιου στήν Κωνσταντινούπολη, ἀνακαλύπτει τό 1674 στή Συρία τίς «Χίλιες καί μία νύχτες»... «Διαμάντι τοῦ ὅλου βιβλίου», χαρακτηρίζει τήν ἱστορία ὁ σέρ Ρίχαρντ Μπῶρτον, πού ἔκανε τήν πρώτη πιστή μετάφραση σέ εὐρωπαϊκή γλώσσα ἀπό γνήσιο ἀραβικό πρωτότυπο.

Οἱ σημειώσεις τοῦ Κ. Τρικογλίδη, πλουτισμένες ἀπό τίς γνώσεις τοῦ Μπῶρτον, φωτίζουν μέ πλῆθος ἱστορικές καί φιλολογικές πληροφορίες αὐτό τό κείμενο πού δροσίζει τό νοῦ χωρίς νά τόν ἀφήνει ποτέ νά ξεδιψάσει.

Μή τίς ἀμελήσεις διαβάζοντας. Ἡ Σαχραζάτ θά σέ ἀνταμείψει γιά τόν κόπο σου, κλείνοντάς σου τό μάτι γιά νά σοῦ χαρήσει κόσμους καί αἰῶνες ζωῆς, πού δέ μποροῦν νά δοῦν οἱ ἄλλοι, ἀνάμεσα στά τερπνά της λόγια. Σ' αὐτές τίς παράξενες πολιτεῖες, ἀνάμεσα στόν Τίγρη καί στόν Ἐφράτη καί ἀπό τίς θάλασσες τῆς Ἰνδίας ὥς τήν Ἀφρική, σ' αὐτά τά μαγικά νησιά καί τίς χῶρες τῆς περιπέτειας, ὅπου τό θαῦμα εἶναι καθημερινό, νιώθεις πιό καλά μέ τή γνώση τί εἶναι τό χωνευτήρι τῶν μύθων καί τῶν πολιτισμῶν. Οἱ σοφοί μᾶς ἔχουνε μιλήσει γιά τοῦτο τό μυστικό τῶν «Χιλίων καί μιᾶς νυκτῶν», γιά τό συγκρητισμό τῶν πολιτισμῶν μέσα στήν παράδοση.

Τρεῖς καταγωγές τουλάχιστον, ἔχουν οἱ 1001 μύθοι. Σέ φόντο ἰνδο-περσικό ἤ μιά, σημαδεύεται ἀπό τήν ἑλληνιστική ἐπίδραση. Ἄλλη σειρά, μέ κέντρο τήν ἀκμάζουσα Βαγδάτη τοῦ 9ου αἰώνα, βάζει μέσα στό παραμύθι ἱστορικά προσωπα ὅπως ὁ Χαρούν ἄλ – Ρασίντ, ὁ Ἀλ – Ἀμίν, οἱ βεζύρηδες Μπαρμακίδες, ὁ Ἀμπού – Νουάς. Τρίτη πατρίδα ἡ Αἴγυπτος τῆς δυναστείας τῶν Φατμιδῶν (10ος – 12ος αἰώνας). Μά ὁ Μπῶρτον καί ὁ Τρικογλίδης καί ὁ ἁπλός ἀναγνώστης θ' ἀναγνωρίσει χωρίς δυσκολία περιπέτειες τοῦ Ὀδυσσέα σέ διασκεδαστικές παραλλαγές, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τοῦ Κορανιοῦ καί τοῦ Ταλμούδ, τόν Ἀβραάμ (Ἰμπραχήμ) καί τό Σολομώντα (Σουλεϊμάν) καί τό Μεγαλέξαντρο (Ἰσκάνταρ), ἀπηχήσεις ἀπό τήν ἑλληνική μυθολογία ἄφθονες κι' ἀπό τό Ζαρατούστρα καί ἀπό κάθε ἔπος καί χρονικό τῆς Ἀνατολῆς.

Δέν ξέρω ἄν σᾶς ἐνδιαφέρει νά πληροφορηθεῖτε πώς ὁ Ἀβραάμ, ὁ πρῶτος Σεΐχης (Σέχα), ἦταν «ὁ πρῶτος πού ἔκανε χωρίστρα στά μαλλιά του, ἔστριψε τό μουστάκι του, καθάρισε τά δόντια του μέ «μισουάκ» (ὀδοντογλυφίδες), περιποιήθηκε τά νύχια του, ρούφηξε νερό μέ τή μύτη του γιά νά τήν καθαρίσει, φόρεσε πουκάμισο κτλ.» ἤ νά μάθετε τί σχέση ἔχουν τά ἀρσενικά οὐρί τοῦ μωαμεθανικοῦ παραδείσου καί τά Οὐλντάντ, πού ἀλλιῶς λέγονται καί Γκιλμάν, μέ τό Γανυμίδη... Δέν «δυσκολεύεται νά τό πιστέψει» λέει γι' αὐτό τό τελευταῖο ὁ Τρικογλίδης, «ἀφοῦ ὁ Ἀλέξανδρος (ὁ Μέγας) ἔγινε Ἰσκάνταρ, ὁ Πλάτων Ἀλφατούν, ὁ Νικηφόρος (Φωκᾶς) Νακφούρ». Καί σέ ἄλλη σημείωση – ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς λέει ἔγινε Ἀριστού, βεζύρης τοῦ Μεγαλέξανδρου – Ἰσκάνταρ, πού εἶχε δυό σημαῖες, μιά μαύρη καί μιά ἄσπρη (ὁ Ἀριστού), σήκωνε τήν ἄσπρη καί γινόταν μέρα, σήκωνε τή μαύρη καί γινόταν νύχτα κι' ἔτσι κατατρόπωνε ὁ στρατηλάτης τούς ἐχθρούς του. Ἀθάνατη παρομοίωση τῆς Λογικῆς!

«Σέ χρόνια περασμένα, ἦταν ἕνας βασιλιάς, πού τόν ἔλεγαν Γιουνάν καί πού βασίλευε σέ μιά πολιτεία τῶν Περσῶν, στή χώρα τῶν Ρούμ...», ἀρχίζει μιά ἱστορία της ἡ Σαχραζάτ.

Κι' ὁ μεταφραστής ἐδῶ κάνει μιά παραπομπή, μαλώνοντας ἄδικα – νομίζω – τήν πανώρια καί σοφή Σαχραζάτ:

> Τί ἄγνοια γνώσεων, ἱστορικῶν καί γεωγραφικῶν, δείχνει ἐδῶ ὁ μυθογράφος!: Ὁ βασιλιάς ὀνομάζετο Γιουνάν (Ἕλλην) καί βασίλευε σέ μιά πολιτεία τῶν Φάρς (τῶν Περσῶν), στή χώρα τῶν Ρούμ (τῶν Ρωμιῶν)!!

Ἐμένα μοῦ θυμίζει τή Λυδία αὐτή ἡ χώρα καί τόν Κροῖσο ὁ βασιλιάς καί τό Σόλωνα ὁ Ντουμπάν ὁ σοφός καί ἄλλες πολλές ἱστορίες τῆς Ἰωνίας, πού ἔγινε δυό φορές περσική.

Ἀλλά, κι' ἄν κάνω λάθος, τό ζήτημα δέν εἶναι ἐκεῖ. Ὁ Βολταῖρος στό «Φιλοσοφικό λεξικό» του, μιλώντας γιά τούς μύθους, λέει πώς εἶναι ἀδύνατο νά μήν ἀναγνωρίσει κανείς μέσα σ' αὐτούς «μιά ζωντανή εἰκονογράφηση ὁλόκληρης

τῆς φύσης». «Τό ἔργο τέχνης εἶναι ἕνα μή-πραγματικό» λέει ὁ Σάρτρ στή φαινομενολογική του ἀνάλυση τοῦ «φανταστικοῦ» (*L' imaginaire*). Ἡ δουλειά τῆς Σαχραζάτ δέν εἶναι ἡ ἱστορία μέ κεφαλαῖο. Ἄλλα πράγματα μᾶς μαθαίνει, πόσα καί πόσο θαυμάσια!

Τό σῶμα καί τό πνεῦμα, τό πραγματικό καί τό θαυμάσιο σ' ἕνα μονισμό πού τόν ἐρήμαξε ἡ θρησκεία ἀρχίζοντας μέ τόν Πλάτωνα. Μᾶς μαθαίνει πόσο κοντά εἶναι ὁ ἔρωτας καί ὁ θάνατος, πόσο καινούριος καί παλιός εἶναι ὁ ντουνιᾶς, τί «κῆπος τῶν τέρψεων» εἶναι ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου.

– Αὐτό πῶς νά τό ἐξηγήσει κανείς; μοῦ ἔλεγε ἕνας φίλος. Ἰρανές φοιτήτριες στό Παρίσι νά φορέσουνε φερετζέ γιά νά πᾶνε κοντά στό Χομέινι!..

Γιατί τό σύνθημα τοῦ Χομέινι, γιά τήν ἵδρυση ἰσλαμικῆς δημοκρατίας στήν Περσία ξεσηκώνει ἑκατομμύρια Ἰρανούς; Γιατί ὁ Σάχης δέν λήστευε μόνο τόν ὑλικό πλοῦτο τῆς χώρας γιά τόν ἑαυτό του καί τούς ἱμπεριαλιστές συνεταίρους του, ἀλλά καί τά ἤθη τοῦ λαοῦ καί τόν πολιτισμό του. Δέν μοῦ φαίνεται καθόλου παράξενο νά προτιμᾶς τό Κοράνι ἀπό τά μασκαρέματα στήν Περσέπολη.

Ἄν ὁ φερετζές πού φόρεσαν οἱ χθεσινές φεμινίστριες Ἰρανές τοῦ Παρισιοῦ ἀφήνει κατάπληκτους τούς Γάλλους, ἐμεῖς οἱ πρώην Γιουνάν (Ἴωνες) εἴμαστε πολύ πιό κοντά γιά νά τό καταλάβουμε. Πολιτιστικά καί φυλετικά.

Ὁ Τρικογλίδης πάλι, σέ μιά σημείωσή του μᾶς μιλάει γιά τούς Μπεντουίνους, τούς παράξενους νομάδες τῆς βόρειας Ἀφρικῆς πού βάζουν σέ ἀπορία τούς ἐθνολόγους: ψηλοί καί λυγεροί, πολλοί ξανθοί – σταράτοι ἀνάμεσά τους, περήφανοι καί φιλόξενοι ὡς τή θυσία, μέ γυναῖκες ἀκάλυπτες στό πρόσωπο, θυμίζουν Ἀχαιούς! «...θεωροῦνται ἀπόγονοι τῶν Μακεδόνων (τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου), ἀπό τό σμίξιμό τους μέ τίς γυναῖκες τῆς χώρας ἐκείνης», λέει ὁ Τρικογλίδης. «Κι' αὐτοί οἱ ἴδιοι τό ἀναγνωρίζουν αὐτό καί τό ἐπαναλαμβάνουν μέ περηφάνεια ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἰσκάνταρ». Καί διηγιέται ἕνα ἐπεισόδιο πού εἶχε ὁ ἴδιος μ' ἕνα Μπιντουίνο, σέ κάτι χρηματικές δοσοληψίες, ὅταν μέ κάποιο ὑπαινιγμό ἀμφισβήτησε τήν ἐντιμότητά του.

> ...Σήκωσε ἀμέσως τό φαρδύ του μανίκι, καί, δείχνοντάς μου τίς φλέβες τοῦ χεριοῦ του, μοῦ εἶπε μέ ἀξιοπρέπεια καί μέ σταθερή φωνή: «Γιά χαβάγκα, ἄν ντάμι ζέι ντάμακ!» = Κύριέ μου, πρέπει νά ξέρεις πώς τό αἷμα μου εἶναι σάν τό δικό σου.

Ἡ Σαχραζάτ εἶναι ἡ λογοτεχνία. Εἶχε διαβάσει, μᾶς λέει ὁ μυθογράφος ἀρχίζοντας τήν ἱστορία, «τά βιβλία, τά χρονικά καί τούς θρύλους τῶν προηγούμενων βασιλιάδων, καί τίς ἱστορίες καί τά παραδείγματα καί τά διδάγματα τῶν περασμένων ἀνθρώπων καί πραγμάτων... εἶχε συνάξει χίλιους τόμους ἱστοριῶν... Εἶχε διαβάσει τά ἔργα τῶν ποιητῶν, καί τά 'ξερε ἀπ' ἔξω. Εἶχε σπουδάσει τή φιλοσοφία, καί τίς ἐπιστῆμες...»

Μά ἀφήνω κατά μέρος τή φιλολογική της παιδεία. Ἐκεῖνο πού μέ κάνει νά τήν ταυτίζω μέ τή λογοτεχνία εἶναι πού ἦταν «ἔξυπνη καί πεντάμορφη» καί μαζί τεχνήτρα τῆς ἀφήγησης, ἤξερε νά ὀργανώνει τό μύθο μέσα στό χρόνο, ἀναβάλοντας τό θάνατο.

Διάβασε ὅσο θέλεις Ἱστορία, Κοινωνιολογία καί Πολιτική. Μά ἄν θέλεις νά καταλάβεις πιό βαθιά τοῦ κόσμου τό θαῦμα, μήν ξεχάσεις τή Σαχραζάτ.

Γιατί, ὅπως λέει καί ὁ Ἀμπού Ναουάς, σέ μιά ἀπό τίς νύχτες, δέν ἔχω παρά νά σοῦ θυμίσω τά λόγια τοῦ Προφήτη: «Ὅσο γιά τούς ποιητές (οἱ διαβόλοι νά τούς πάρουν!) δέ βλέπετε πῶς τριγυρνοῦν σάν νά 'χουν χαμένες τίς αἰσθήσεις τους μέσα ἀπό κάθε λιβάδι, καί λένε ἐκεῖνο πού δέ βλέπουν;»

Ἐς Σαλάμου ἀλάικουμ – Εἰρήνη σέ σένα – Σαχραζάτ. ■

Οἱ γκραβοῦρες εἶναι ἀπό τήν εἰκονογράφιση τῶν «Χιλίων καί μιᾶς νύχτες» ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ «Ἡριδανοῦ».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1940-1967

Τοῦ ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ (Τόμοι 3, Ἄδετοι)

		Δρχ.
1.	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Α΄)	300
2.	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Β΄)	300
3.	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Γ΄)	300

* Μιά μοναδική ἱστορία γραμμένη ἁπλά κι ἀντικειμενικά γιά τήν πιό πολυτάραχη περίοδο τοῦ ἔθνους μας. Στούς 3 αὐτούς τόμους ὁ ἀναγνώστης διακρίνει σέ βάθος ὅλη τήν ἀλήθεια γιά τά γεγονότα πού τήν συνθέτουν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 1 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3636083 – 3607382.

κεραμικα

στάχυ

Εἶναι ἕνα καινούργιο μαγαζί
πού ἄνοιξε στήν Ξάνθου 7
στό Κολωνάκι.
Ἐκεῖ δά βρεῖτε τά κεραμικά τοῦ ἐργαστηρίου
"ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ"

Ἡ διεύθυνση τοῦ ἐργαστηρίου εἶναι:
Φανερωμένης 48 — Χολαργός τηλ. 65.21.725

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ ΚΚΕεσ.

Ὀργανωτικές μεταβολές καί πολιτικές ἐπιλογές

τοῦ Κώστα Λευκαδίτη

ΜΕ ΑΡΚΕΤΗ χρονική ἀπόσταση ἀπό τό μετεκλογικό κλίμα τῶν ἀναμετρήσεων στούς δήμους, ὕστερα ἀπό τούς πανηγυρισμούς γιά τά 60 χρόνια τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κινήματος καί μέσα στήν ἀτμόσφαιρα τῆς γενικῆς πολιτικῆς ρευστότητας, πραγματοποιήθηκε ἡ 2η τακτική σύνοδος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕεσ.

Η ΣΥΝΟΔΟΣ συγκλήθηκε – καί ψήφισε τελικά ἀπόφαση – γιά τόν ἀποκλεισμό τῆς ἰδέας κάποιας μορφῆς συγκόλλησης μέ τό ΚΚΕ. Αὐτό εἶναι καί τό κύριο πολιτικό συμπέρασμα τῆς Συνόδου – ἡ ἀποσαφήνιση τῆς σχέσης μέ τό ΚΚΕ – καί ὄχι τόσο ἡ ἐξαγγελία τοῦ «Προγράμματος Δημοκρατικῆς Διεξόδου».

Η ΒΑΣΙΚΗ πολιτική ἀπόφαση γιά ἕνα «Πρόγραμμα Δημοκρατικῆς Διεξόδου» χωρίς νά ἀποτελεῖ καμιά οὐσιαστική ἀλλαγή πολιτικῆς, κωδικοποιεῖ ὅλες ἐκεῖνες τίς μικρές μεταβολές στήν ταχτική τοῦ ΚΚΕεσ. πού συντελέστηκαν μετά τό περσινό 2ο(10ο) συνέδριό του καί τούς κλυδωνισμούς πού ἀκολούθησαν στίς γραμμές τοῦ κόμματος καί τῆς νεολαίας τοῦ «Ρήγα Φεραίου».

ΑΛΛΑ, ὅσο καί ἄν ἡ πολιτική ἀπόφαση δέν προσκομίζει κάτι ριζικά νέο, ἴσως νά ἀποδειχτοῦν «σημαδιακά» στό μέλλον τά ὀργανωτικά μέτρα πού πῆρε ἡ Β΄ τακτική σύνοδος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ εσ. Μιά συνολική ἐκτίμηση αὐτῶν τῶν μέτρων ὁδηγεῖ στήν ἄποψη ὅτι δημιουργοῦνται κάποτε προϋποθέσεις γιά τήν ἀναδίπλωση τοῦ κόμματος καί προσδιορίζονται κάποιες ἀνακατατάξεις πού θά καθορίσουν νέες πολιτικές ἐκτιμήσεις καί ἐπιλογές.

ΤΑ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ αὐτά μέτρα ἐκφράζουν σέ κάποιο βαθμό νέες ρυθμίσεις στούς συσχετισμούς πού ἔχουν ἀναπτυχθεῖ στό ΚΚΕεσ πρίν ἀπό μιά πενταετία ἀκόμα. Σέ ὅλο αὐτό τό χρονικό διάστημα, διάφορες μικρές ἤ σοβαρότερες ἀναμετρήσεις μέ τίς συνακόλουθες ρυθμίσεις στό ὀργανωτικό ἐπίπεδο, ἐξέφραζαν διαφορετικές ἀντιλήψεις γιά τήν πολιτική γραμμη:

- κάποιες **συγκλίσεις** συντελέστηκαν μέ ὁριακό σημεῖο τό 1ο (9ο) συνέδριο τοῦ κόμματος αὐτοῦ καί
- κάποιες **ἀποκλίσεις** ἐκδηλώθηκαν στό 2ο (10ο) συνέδριο καί τήν κρίση πού ἀκολούθησε.

ΣΗΜΕΡΑ, ἡ ἐπίγνωση τῆς ὀπισθοχώρησης τοῦ ΚΚΕεσ – καί δέν εἶναι ἄμοιρη εὐθυνῶν «ἡ μή συσπείρωση τοῦ στελεχικοῦ δυναμικοῦ», γιά νά δανειστοῦμε μιά παλιότερη διατύπωση – ἔχει κάμει πιό προσεκτικά τά στελέχη ὅλων τῶν ἀπόψεων καί ρευμάτων. Τό πνεῦμα τῆς συνδιαλλαγῆς καί τῆς συνεργασίας κυριάρχησε στίς ἐργασίες τῆς Συνόδου. Οἱ ἀπόψεις κυκλοφόρησαν ἄνετα, χωρίς καμιά κρίση νά προκληθῆ.

ΚΑΙ ΑΝ γιά κάποια στιγμή ἀνέβηκε ὁ πυρετός, μέ τήν κριτική μελῶν τῆς Κ.Ε. στόν ἡγετικό πυρήνα τοῦ κόμματος, τελικά τό πνεῦμα τῆς συντροφικῆς κριτικῆς δέν τραυματίστηκε.

ΜΕΣΑ σ' αὐτό τό γενικό πλαίσιο, οἱ συζητήσεις γιά τήν πορεία τοῦ κόμματος καί τίς διαφορετικές πολιτικές ἐκτιμήσεις, ὁδήγησαν σέ μιά σειρά ἀπό συγκεκριμένα ὀργανωτικά μέτρα.

ΕΙΝΑΙ ἐνδιαφέρον νά παρακολουθήσουμε τίς διατυπώσεις στίς γραμμές τῆς ἀνακοίνωσης τῆς Κ.Ε. καί νά διαβάσουμε ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς γραμμές τήν ὑλοποίηση τῶν συγκεκριμένων μέτρων:

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΩΤΗ

«... ἡ Σύνοδος ψήφισε συγκεκριμένα μέτρα γιά πιό ἀποφασιστική στράτευση ὅλων τῶν στελεχῶν καί τῶν μελῶν τοῦ Κόμματος...»

- ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΗΜΑΙΝΕΙ:
- Ὅλα τά μέλη καί στελέχη – καί αὐτά πού ἀντιπολιτεύτηκαν τήν γενική γραμμή τοῦ κόμματος - καλοῦνται (καί στρατεύονται) νά συμβάλλουν στήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

«...καί τήν ἐκλογή στό Ε.Γ. τεσσάρων νέων μελῶν...»

ΠΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΕΤΑΙ:

- Ἡ ἐκλογή τῶν Μπ. Θεοδωρίδη καί Ν. Γουργιώτη καί σέ κάποιο βαθμό, τοῦ Θ. Βακαλιοῦ ἀποτελεῖ μιά προώθηση τῶν θέσεων τῆς «ἀριστερῆς ἀντιπολίτευσης» καί μιά πρόκληση γιά συνεργασία ὅλων τῶν ρευμάτων· ἡ «διεύρυνση» αὐτή ἀποτελεῖ τέλος τήν ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς στράτευσης πού ἐπιβάλλεται γιά τήν τόνωση τοῦ ΚΚΕεσ.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΡΙΤΗ

«...Ἡ ἀπαίτηση τοῦ δογματικοῦ Κ.Κ. γιά ἀλλαγή τοῦ τίτλου τοῦ Κόμματός μας, σάν ὅρος γιά συνεργασία στή δράση, εἶναι ἔξω ἀπό κάθε συζήτηση...»

ΠΟΥ ΣΗΜΑΙΝΕΙ:

- Τήν καθολική ἀπόρριψη τῶν προτάσεων πού ἀκούστηκαν καί μέσα στό ΚΚΕεσ γιά ἀλλαγή τοῦ τίτλου. Ἡ συζήτηση αὐτή προκλήθηκε μέ πρόταση τοῦ Λεωνίδα Κύρκου πού κυμάνθηκε μεταξύ τῆς πιθανότητας ἀλλαγῆς τοῦ τίτλου «ΚΚΕεσ» μέχρι τήν ὁριστική ἐγκατάλειψη τῶν διαφόρων συνοδευτικῶν ὑποκοριστικῶν (ἐξ - ὀρθόδοξο - δογματικό κλπ.) στόν τίτλο τοῦ ΚΚΕ.

ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ πάντως ὅτι ἡ πρόταση τοῦ Λ.Κύρκου δέν κέρδισε **οὔτε μιά** συγκατάθεση μέλους τῆς Κ.Ε. Ἡ ὁμόφωνη ἀπόφαση ἐναντίον τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τίτλου καί ἐναντίον κάθε ἰδέας συμβιβασμοῦ μέ τό ΚΚΕ ἀποτέλεσε τό κύριο στοιχεῖο τῆς Συνόδου. Αὐτή ἡ πρόταση – ἤ οἱ «ψίθυροι» ὅτι ὑπῆρξε πρόταση – εἶναι κάπως παλιότερη ἱστορία. Ἤδη τό «ΑΝΤΙ» σέ ἄλλη στήλη σημείωνε στίς 18/11/78:

«Ἄν καί ἡ ἄποψη αὐτή (γιά ἀλλαγή τοῦ τίτλου δηλαδή) δέν δηλώνεται εὐκρινῶς, ἔχει πάντως ἐγείρει σαφεῖς ἀντιρρήσεις καί δέν κρίνεται πιθανό ὅτι θά «περάσει» στήν προσεχή, ταχτική Σύνοδο τῆς Κ.Ε...»

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ καί νέο στοιχεῖο τῶν ἀποφάσεων εἶναι ἡ πρόταση γιά ἄνοιγμα διαλόγου πρός τίς ἀνανεωτικές δυνάμεις πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τίς γραμμές τοῦ κόμματος. Αὐτό τό στοιχεῖο συνθέτει τήν «ἐπιθετική» πολιτική τοῦ ΚΚΕεσ. γιά τήν ἀνασύνταξή του καί ἀποτελεῖ τήν ἀπάντηση στήν προσπάθεια γιά τή συγκρότηση τοῦ κόμματος τῆς ΕΑΜογενοῦς Ἀριστερᾶς.

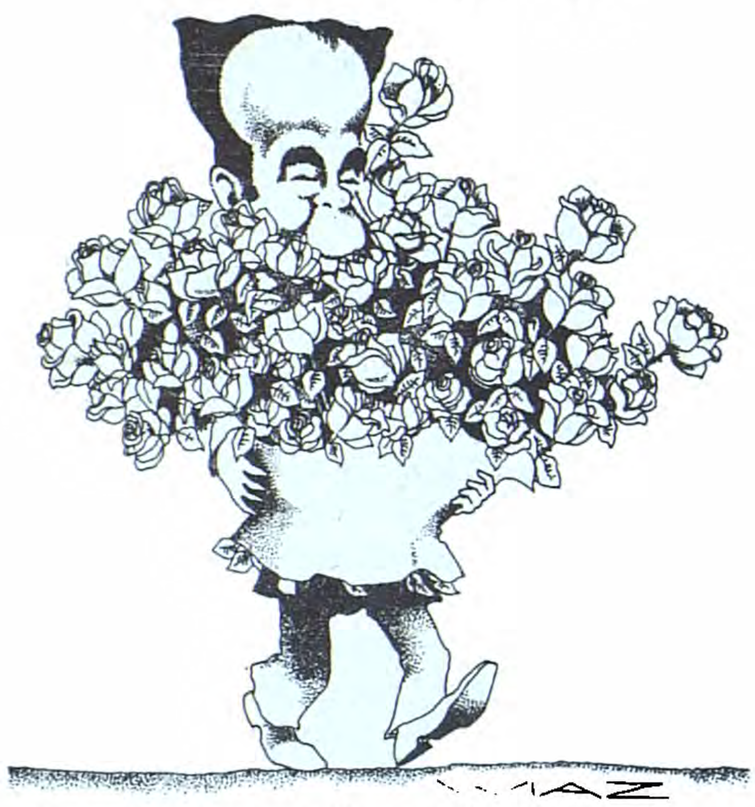
ΕΙΝΑΙ πρόωρο πάντως νά εἰπωθεῖ ὅτι μέ αὐτές τίς γενικές ἐκτιμήσεις καί ἑρμηνεῖες γιά τή σημασία τῶν ὀργανωτικῶν μέτρων πού πῆρε ἡ 2η Τακτική Σύνοδος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ εσ, ἔχει κριθεῖ μιά ἀναμέτρηση ἤ ὅτι ἐπίκειται μιά ἐπόμενη.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ αὐτῶν τῶν μέτρων ἴσως σημαίνει μόνον προσέγγιση καί συμπόρευση.

Ἡ ἀμφισβήτηση τῆς ὡς τά σήμερα πορείας τοῦ ΚΚΕεσ ἀπό μέλη του φαίνεται νά ἔχει συμβάλλει στόν διάλογο ἀναμεσα στά διάφορα ρεύματα καί στή σύγκλιση κάποιων θέσεων.

ΑΥΤΗ ἡ σύγκλιση τῶν ἀπόψεων, ἡ ἐπίγνωση τῶν ἀδυναμιῶν καί ὁ καθορισμός τοῦ πολιτικοῦ στίγματος τοῦ ΚΚΕεσ, ἀποτελοῦν οὐσιαστικά στοιχεῖα καί προϋποθέσεις γιά ὅποιο «Πρόγραμμα Δημοκρατικῆς Διεξόδου», γιά ὅποιες πρωτοβουλίες καί ἐξορμήσεις. ■

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΑΡΣΑΙ: ἤ ἡ πολιτική τοῦ «προστατευτισμοῦ» καί ὁ ἰδιόμορφος (;) διεθνισμός

Τοῦ Χρήστου Κυριαζῆ

ΛΙΓΕΣ μέρες εἴχανε περάσει ἀπό τήν ἐπίσκεψη τοῦ Ἰταλοῦ εὐρωκομμουνιστῆ Ζανκάρλο Παγέτα ὅταν ὁ ἡγέτης τοῦ ΓΚΚ Ζώρζ Μαρσαί ἔριχνε στήν πλάστιγγα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἰσορροπιῶν τοῦ ΚΚΕ τό ἀντίβαρό του: «Στήν Ἑλλάδα ὑπάρχει μόνο ἕνα ΚΚ, αὐτό πού καθοδηγεῖ ὁ σύντροφος Φλωράκης». *Ἡ δήλωση ἐπαναλήφθηκε σέ κάθε εὐκαιρία καί μέ σαφήνεια.*

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ νά ἀφιερώσει κανείς πολλές σελίδες στήν ἐξήγηση αὐτῆς τῆς... ἰδιόμορφης στάσης ἀπέναντι στή διακηρυγμένη ἀρχή τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ΚΚ. Μιά στάση πού συνδέεται μέ τήν ἀντιφατική φυσιογνωμία τῆς ἰδεολογίας καί τῆς στρατηγικῆς τοῦ ΓΚΚ ἡ ὁποία δέν εἶναι ἄμοιρη τῶν συσχετισμῶν δύναμης στό στελεχικό του μηχανισμό καί τῆς ἀνώμαλης ἱστορικῆς του πορείας.

ΑΝ ΟΜΩΣ χρειάζεται μιά τέτοια ἐξήγηση, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἡ «εὐρωκομμουνιστική» ἀναγνώριση τῆς *«πραγματικότητας τοῦ ἑνός ΚΚ γιά μιά ἐργατική τάξη»* δέν λειτούργησε ἀποτελεσματικά γιά τόν ἀποδέκτη της: Τό ΚΚΕ θγῆκε ἐνισχυμένο ἀπό τήν κατηγορηματικότητα τοῦ κ. Μαρσαί, ἀλλά καί πιό σίγουρο ἀπ' ὅτι μέ τόν «ἀμφίλογο» (ρεαλιστή κατ' ἄλλους) Παγέτα. Κι' αὐτό δέν ὀφείλεται μόνο στήν ἀποκλειστικότητα πού τοῦ ἀναγνωρίστηκε στή διεκδίκηση τῆς θέσης τοῦ «ἑνός». Πέρα ἀπό τίς «διαπιστώσεις» τοῦ κ. Μαρσαί γιά τό χῶρο τῆς ἑλληνικῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς (πού δέν εἶναι νέες ἐξ ἄλλου, ἀφοῦ ἔχει προηγηθεῖ ἡ ταυτόσημη προβληματική ἀπό τόν κ. Λερουά στήν ἐδῶ ἐπίσκεψή του τό 1975) οἱ ἐπαφές του μέ τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἔδωσαν τήν εὐκαιρία στόν κομμουνιστή ἡγέτη νά χρήσει σάν ἔγκυρη καί σωστή μιά γενικότερη στρατηγική τῶν συνομιλητῶν του. Καί τό βασικότερο πεδίο γιά κάτι τέτοιο ἦταν ἡ διεύρυνση τῆς ΕΟΚ (ἤ ἀλλιῶς ἡ ἔνταξή μας σ' αὐτήν). Θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι ἡ στρατηγική τοῦ ΚΚΕ σ' αὐτόν τόν καθοριστικό τομέα, κρίθηκε ἀπό τόν κ. Μαρσαί σάν σωστή μέσα ἀπό τή δική του ἀντίληψη γιά τό θέμα αὐτό!... Καί, ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης εἶχε τήν εὐκαιρία νά δεῖ ἀνάγλυφα μπροστά του τή διχογνωμία πού ὑπάρχει γιά τήν ΕΟΚ στό στρατόπεδο τῶν εὐρωκομμουνιστῶν καί τήν, μέσω αὐτῆς τῆς διχογνωμίας, ἀντιρρόπηση τοῦ «ἐπικίνδυνου» εὐρωπαϊσμοῦ τοῦ κ. Παγέτα ὁ ὁποῖος δημιούργησε ἀρκετή ἀνησυχία στούς χώρους τοῦ ΚΚΕ...

ΑΠΟ καιρό τώρα, ὁ Γάλλος κομμουνιστής ἡγέτης ἔχει ἀναπτύξει μιά προβληματική ἀντίθεσης στή διεύρυνση τῆς ΕΟΚ, στηριγμένη βασικά σέ δυό ἄξονες: ὅτι ἡ διεύρυνση θά βλάψει τήν γαλλική οἰκονομία σέ εὐαίσθητους τομεῖς της (καί... κατ' ἐπέκταση... τούς Γάλλους ἐργαζόμενους...*) καί ὅτι αὐτή ἡ διεύρυνση θά σημάνει καί τήν κατάργηση τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας μεταξύ τῶν εὐραγοριτῶν ἑταίρων, ἐπιτρέποντας σέ μιά ὁμάδα ἰσχυρῶν κρατῶν νά ἐπιβάλλουν τίς ἰμπεριαλιστικές τους θλέψεις σέ ἀσθενέστερα μέλη τῆς κοινότητας. Αὐτή ἡ συλλογιστική «ἐμπλουτίστηκε» στήν πρόσφατη ἐπίσκεψη τοῦ κ. Μαρσαί Καί κατάδειξε μέ σαφήνια τήν ἰδεολογική της ἀφετηρία: κινούμενος σ' ἕνα πλαίσιο ὑπεράσπισης τῶν «καλῶς ἐννουμένων ἐθνικῶν συμφερόντων» τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας, ὁ Γάλλος κομμουνιστής ἡγέτης μετέφερε τήν προστατευτική του ἄποψη στήν ἑλληνική πραγματικότητα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΣ τίς ἀρνητικές πλευρές τῆς Εὐρώπης τῶν μονοπωλίων, μέ τά πιό μελανά χρώματα – τόσο στό λόγο του στό Σπόρτιγκ, ὅσο καί στίς συνεντεύξεις του – ὁ ἡγέτης τοῦ ΓΚΚ ἐξασφάλισε ἄλλο ἕνα ἀτού σέ μιά ἐνδεχόμενη «πατριωτική» συνεργασία μέ συντηρητικούς Γάλλους πολιτικούς πού ἀντιτίθενται, σέ ἐθνικιστική βάση, στήν διεύρυνση τῶν κοινοτήτων. Τά ἐκλογικά του ὀφέλη πιθανόν δέν θά εἶναι ἐντυπωσιακά, ἐκεῖνο ὅμως πού ὑπολογίζεται στήν περίπτωση αὐτή εἶναι μιά ἱστορική συνέχεια στήν κομμουνιστική ἐκδοχή τοῦ γκωλικοῦ ἐθνικισμοῦ· μιά συνέχεια πού τήν χρεώνεται ὁ κ. Μαρσαί.

Σ' ΑΥΤΟ τό σημεῖο ὅμως ἀνακύπτουν μιά σειρά προβλήματα πού μειώνουν καί τήν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἐπίσκεψης: Ἄν τό ΚΚΕ ἔχει ἀκόμα περιθώρια γιά τή «διφυή» στάση του ἀπέναντι στήν ΕΟΚ – ἐξαγγέλοντας τήν ἀποδέσμευση καί ταυτόχρονα τήν κοινή πάλη μέ τούς Εὐρωπαίους ἐργαζόμενους ἐνάντια στίς ἐπιπτώσεις ἀπό τήν ἔνταξη – στήν περίπτωση τοῦ ΓΚΚ καταντᾶ ἀντίφαση πού ἐκδηλώνεται στή διεθνιστική ἀλληλεγγύη τοῦ ΓΚΚ μέ τά ἄλλα ἐντός τῆς ΕΟΚ ἐργατικά κόμματα καί κινήματα. Γιατί ὁ κ. Μαρσαί, ἐνῶ κρατάει ἀνέπαφη τή θέση του ἐνάντια στή διεύρυνση (πού ἀποτελεῖ *ὀργανικό* στοιχεῖο τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς) καί δέν διασκεδάζει καθόλου τίς ἐντυπώσεις ἀπό τήν καταστροφική εἰκόνα τοῦ «λάκκου τῶν λεόντων» (τῆς ΕΟΚ δηλαδή) διακηρύσσει ἀπ' τήν ἄλλη ὅτι οἱ εὐρωπαϊκές ἐκλογές θά πρέπει νά γίνουν ἕνα σπουδαῖο στοιχεῖο τοῦ ἀγώνα τῶν κομμουνιστῶν γιά τό δημοκρατικό-προοδευτικό προσανατολισμό τῆς κοινότητας. Καί ἡ ἀντίφαση προκύπτει ἀπ' τό ὅτι, μέσα στή φροντίδα του νά παρουσιάσει ἀποτρόπαια τήν εἰκόνα τῆς μονοπωλιακῆς Εὐρώπης δέν... φρόντισε νά δείξει *πῶς* καί *ποῦ* θά μπορέσει νά συγκροτηθεῖ, μεταξύ τῶν ἀριστερῶν καί δημοκρατικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, μιά στρατηγική ἀλλαγῆς. Πάνω σέ ποιές *δυνατότητες* (πού προέρχονται βέβαια ἀπό τήν *πραγματικότητα* τῆς ΕΟΚ) θά γίνει δυνατή ἡ συμπόρευση αὐτή;

ΑΝ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΝ σ' αὐτές βέβαια, θά ἀκυρώνονταν καί ὁ ρόλος του σάν προστάτη - διεθνιστῆ – τῶν κινημάτων τῶν φτωχῶν μελλοντικῶν ἑταίρων, ἕνας ρόλος πού ὑπηρετεῖ κάποια ἄλλα «διεθνιστικά» συμφέροντα.

ΕΙΝΑΙ σίγουρο ὅμως ὅτι ἡ ἀπαίτηση τοῦ κ. Μαρσαί «νά ἐλέγχει τό κάθε κράτος κυρίαρχα τό σύνολο τοῦ ἐθνικοῦ του πλούτου» ταιριάζει περισσότερο στίς προδρομικές ἐποχές τοῦ καπιταλισμοῦ, στήν ἐποχή τῆς δασμολογικῆς προστασίας τῶν πρώιμων καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ 18ου αἰώνα. Αὐτή ἡ ἀπαίτηση εἶναι πολιτικά ἀναποτελεσματική καί δέν μπορεῖ νά ἀποτελεῖ μιάν ἔγκυρη ἀναφορά γιά τόν διεθνιστικό ἀγώνα τῶν Εὐρωπαίων ἐργαζομένων. Ὁ «διεθνισμός» τοῦ Γάλλου κομμουνιστῆ μπορεῖ νά ἐξυπηρετεῖ τελετουργικές ἐπικηρώσεις τῆς στρατηγικῆς τοῦ ΚΚΕ, μπορεῖ νά ἀποτελεῖ ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ ἀλληλοαποκλειόμενων συλλήψεων, νά ἐκδηλώνει μιά πρόθεση γιά ἐξισορρόπηση δυό τάσεων τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος μέσα στό ΚΚΕ, δέν συμβάλλει ὅμως στήν ἀνεύρεση ἀποτελεσματικῶν μορφῶν συσπείρωσης γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς ἔναρξης.

ΑΥΤΑ τά προβλήματα σύντομα θά ἀνακύψουν γιά τά στρώματα ἐπιρροῆς τοῦ ΚΚΕ καί θά ἀπαιτήσουν μιά de facto πολιτική ρεαλιστικῆς ἀντιμετώπισης ἀπό τήν ὁποία θά ἐξαρτᾶται ὅλο καί περισσότερο ἡ ἴδια ἡ πολιτική ταυτότητα καί ζωή τοῦ κόμματος αὐτοῦ. Οἱ μελλοντικές ἐπισκέψεις στή χώρα μας Εὐρωπαίων κομμουνιστῶν ἡγετῶν, θά θέσουν μέ καθαρότερο τρόπο τό πρόβλημα τῆς σχέσης τοῦ ΚΚΕ μέ τόν εὐρωπαϊκό χῶρο καί κύρια μέ τήν *πρακτική* τῶν εὐρωπαϊκῶν κομμουνιστικῶν καί ἐργατικῶν κομμάτων· καί θά ἀπαιτήσουν μιά πολιτική ἀποσαφήνιση καί τοῦ *περιεχόμενου* τοῦ διεθνισμοῦ μέ τά εὐρωπαϊκά Κ.Κ.

---

* *ΑΣ σημειώσουμε ὅτι σέ πρόσφατη ἐρώτησή του πρός τόν πρωθυπουργό τῆς Γαλλίας Ραϋμόν Μπάρ, ὁ Γάλλος κομμουνιστής γερουσιαστής Ἔμπερχαρτ, «ἀνησυχεῖ» γιά τά συμφέροντα τῶν Γάλλων ἐφοπλιστῶν πού... θίγονται ἀπό τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας στήν ΕΟΚ.* ■

Κύπρος: Νέα μέτωπα ἀντιθέσεων

Τοῦ Πλουτῆ Σέρβα

ΟΣΟ πυκνό προπέτασμα συσκότισης καί ἄν ἐπιθυμεῖ νά δημιουργήσει ἡ προπέτεια τοῦ Ραούφ Ντενκτάς δέν μπορεῖ ν' ἀποκρύψει τή δεινή οἰκονομική καί πολιτική κατάσταση, ἀπ' τήν ὁποία δοκιμάζεται τό κρατίδιό του. Σέ ἀνωμαλίες δέν ὑστερεῖ ἀπό τό καθεστώς τῆς μητρός. Καί ἐν πολλοῖς, μητέρα καί θυγατέρα, παρουσιάζουν τά ἴδια συμπτώματα.

ΠΡΟΣ ἀστρονομικά ὕψη καλπάζει ὁ τιμάριθμος. Ἤδη ἔχει φτάσει στά 60%, ὅταν στόν ἑλληνο-κυπριακό τομέα κυμαίνεται στά 6%. Ἡ τουρκική λίρα, ἀνταλλάσσεται ἐπίσημα μέ 16 ἔναντι μιᾶς κυπριακῆς. Ὅμως, στή μαύρη ἀγορά πρέπει νά προσφέρεις 116-118 τούρκικες, γιά ν' ἀποκτήσεις μιά κυπριακή. Ἡ «Κουρτουλούς» τῆς 5ης τοῦ Γενάρη πληροφορεῖ ὅτι «ἡ κυβέρνηση κατάθεσε στή Βουλή προϋπολογισμό μέ ἔλλειμμα 1.800.000.000 τούρκικες λίρες» καί συμπληρώνει ὅτι «τά χρέη τοῦ τουρκο-κυπριακοῦ ὁμόσπονδου κράτους ἔχουν ἀνέλθει στίς 1.500.000.000 τ.λ.». Καί διερωτᾶται: «ὅταν τά 11% τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπαιτοῦν κάλυψη μέ ξένη βοήθεια, ἀπό ποιά ἐξωτερικά δάνεια θά βρεῖ τό κράτος αὐτά τά ποσά»;

ΓΙΑ ἀνυπόφορο τιμάριθμο μιλᾶ καί ὁ ἀρχηγός τοῦ «Δημοκρατικοῦ τούρκικου κόμματος», Ὀλκέλ Ὀλγκούρ. Καί διαπιστώνει ὅτι «καμιά προσπάθεια δέν καταβλήθηκε γιά τόν ἔλεγχο τῶν τιμῶν. Τό τωρινό σύστημα φορολογίας ἀρχίζει μέ τίς φορολογήσεις τῶν πιό χαμηλόμισθων ἐργατῶν». Κι' ἀκόμα: Ἡ «Χαλκίν Σεσί» καί ἡ «Μποζκουρέ» τῆς 10ης τοῦ Γενάρη χαρακτηρίζουν «ὑποκριτική τήν ἀπόφαση τοῦ κράτους» νά γιορτάσει τό ἔτος τοῦ παιδιοῦ καί ἐπιχειρηματολογοῦν: «Δέν ὑπάρχουν παιδικές τροφές, γάλα καί παιδικά φάρμακα στήν ἀγορά. Οἱ γονεῖς βρίσκονται σέ ἀπελπιστική κατάσταση. Τό παιδικό γάλα τιμᾶται 40 τ.λ. Ὅμως γιά νά τό βροῦν πρέπει νά πληρώνουν 80 καί 100 τ.λ. Καί γιά τά παιδικά φάρμακα πού κοστίζουν 15 τ.λ. εἶναι ἀναγκασμένοι νά πληρώνουν 120 τ.λ.».

ΤΙΣ ἀκμάζουσες βιομηχανικές καί ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις πού τό τουρκοκυπριακό κράτος ἅρπαξε ἀπό τούς Ἑλληνοκύπριους, δέν κατόρθωσε νά τίς βάλει σέ μιά ὁμαλή λειτουργία. Καί οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματικοί – πού ἀφοῦ εἶχαν ἐμπεδώσει τήν κατοχή, παρέμειναν στήν Κύπρο γιά νά φτιάξουν τήν τύχη τους – ἐγκαταλείπουν τώρα τίς ἐλλειμματικές ἐπιχειρήσεις (κυρίως ξενοδοχειακές) καί ἐπιδίδονται στήν ὀργάνωση, ἐπάνδρωση καί δραστηριοποίηση τοῦ «τούρκικου κόμματος ἑνότητας» κάτω ἀπό τήν καθοδηγηση τοῦ ἐν ἀποστρατεία συνταγματάρχη Ἰσμαήλ Τοτέρ. Κι' ὅπως γράφουν οἱ τουρκοκυπριακές ἐφημερίδες, ἐνεργοῦν μέ τή συγκατάθεση τοῦ κ. Ἐτσεβίτ, πού ἐπιθυμεῖ «νά θάψει» τόν Ντενκτάς, ἤ τουλάχιστο νά τόν ἀπομακρύνει ἀπό τήν «ἀπόλυτη κυριαρχία».

ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ ὁ κ. Ντενκτάς ἀπό τό τελευταῖο του ταξίδι στήν ἕδρα τοῦ ΟΗΕ, βρῆκε παραιτημένους ἑφτά ὑπουργούς· λίγο ἀργότερα παραιτήθηκε καί ὁ πρωθυπουργός κ. Κονούρ. Ἔτσι, στό κόμμα τοῦ Ντενκτάς πού δέσποζε στή βουλή (30 ἔναντι 40 ἑδρῶν) δέν παράμειναν παρά μόνο 20. Κι' εἶναι τόσο ἀνώμαλη ἡ κατάσταση, πού ὁ νεοδιορισμένος πρωθυπουργός κ. Τσακατάϋ, φτάνει νά ζητήσει ψῆφο ἐμπιστοσύνης.

ΕΝΩ αὐτή εἶναι ἡ κατάσταση στά τουρκοκρατούμενα ἐδάφη, ποιά εἶναι ἡ κατάσταση στόν ἑλληνοκυπριακό τομέα;

Πρός τό παρόν οἰκονομική κρίση δέν διαφαίνεται. Ἀντίθετα, οἱ ἐπισκέπτες ἐκφράζονται μέ θαυμασμό γιά τό «οἰκονομικό θαῦμα» πού συντελεῖται. Ὅμως, εἶναι ἕνα οἰκονομικό θαῦμα πού εὐνοεῖ μονάχα τούς ἐπιχειρηματίες (τούς κάνει κάθε μέρα καί πιό πλούσιους), ἐνῶ τά βάρη τοῦ ἐθνικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγώνα τά ἐπωμίζονται οἱ ἐργαζόμενοι, πρόσφυγες καί μή πρόσφυγες.

ΕΙΝΑΙ κυρίως αὐτές οἱ ἀντιθέσεις πού συντηροῦν τούς πολιτικούς διαξιφισμούς ἀνάμεσα στούς Κύπριους πολιτικούς ἀρχηγούς, καί πού δυστυχῶς, δέν ἐννοοῦν νά κοπάσουν οὔτε καί στίς πιό κρίσιμες στιγμές τοῦ ἀγώνα. Καί πού ἐκδηλώνονται πάνω σέ ζητήματα πού δέν ἔπρεπε νά ὑπάρχουν, ἀφοῦ εἶναι παραδεκτές, παλλαϊκά, οἱ θέσεις, ὅτι ἡ λύση τοῦ κυπριακοῦ, μόνο μέσα στά πλαίσια τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΟΗΕ πρέπει ν' ἀναζητεῖται.

ΛΟΓΙΚΑ, τέτοιες διαφορές δέν ἔπρεπε κι' οὔτε πρέπει νά ἐκδηλώνονται, ὅσο διαρκεῖ ὁ ἐθνικο-ἀπελευθερωτικός ἀγώνας. Ὁ ἀγωνιζόμενος λαός δέν τίς ἀνέχεται. Καί ἐξοργίζεται ὅταν, παραμονές τῶν νέων ἐνδοκοινοτικῶν συνομιλιῶν, παρακολουθεῖ στίς ἐφημερίδες αὐτή τήν πλημμύρα τῶν ἀλληλοκατηγοριῶν, μεταξύ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ «δημοκρατικοῦ συνασπισμοῦ» καί τῶν ἐκπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ κράτους.

ΜΠΟΡΕΙ καί πρέπει, ἀμέσως, νά τεθεῖ τέρμα σ' αὐτές τίς ἐκδηλώσεις. Ἀπ' ὅλους πρέπει νά γίνει παραδεκτό ὅτι ἀπό κάθε ἄποψη οἱ εἰσβολεῖς-κατακτητές εἶναι τρωτοί. Κι' ἄν ἡ πλουτοκρατική παράταξη (πού συνεχῶς αὐξάνεται μέ τίς διευκολυνόμενες καί ἐνθαρρυνόμενες ὁμάδες νεόπλουτων, προασπίζοντας ἄνομα δικά της καί ξένα συμφέροντα, δέν ἐννοεῖ νά τό καταλάβει, ὑπάρχουν τρόποι νά τό καταλάβει. Φτάνει μόνο τά συνεπῆ στόν ἀγώνα κόμματα νά καταστρώσουν, ἀπό κοινοῦ, ἕνα συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης πού κάτω ἀπό τή σημαία του νά ἐπιστρατευθεῖ τό σύνολο τῶν λαϊκῶν δυνάμεων. Καί νά τεθεῖ τέρμα στά ζημιογόνα καί ἤδη ἐκφυλισμένα ἐθνικά συμβούλια. Καί κατ' ἐπέκταση στήν κυβέρνηση τῆς πλειοψηφίας, πού μπορεῖ νά ἐκφράζει τό πνεῦμα τοῦ ἀγώνα, ἀλλά ταυτόχρονα ἐπιτρέπει καί διευκολύνει τίς δραστηριότητες τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ, ντόπιων καί ξένων. Στή θέση της πρέπει νά σχηματιστεῖ μιά ὑπεύθυνη, πανίσχυρη κυβέρνηση ὅπου νά συμμετέχουν ὅλα τά ὑγιῆ κόμματα καί νά ἐπωμιστοῦν τίς ἱστορικές τους εὐθύνες. Μόνο σέ ἕνα τέτοιο κρατικό οἰκοδόμημα θά δημιουργθοῦν πραγματικές ὑποκειμενικές προϋποθέσεις πού νά μποροῦν νά ἐκμεταλλευθοῦν ὅλες τίς εὐνοϊκές, γι' αὐτόν τόν ἀγώνα, ἀντικειμενικές συνθῆκες.

Σ' ΕΝΑ τέτοιο πλαίσιο μποροῦν ν' ἀντιμετωπίσουν νικηφόρα ὅλες τίς ἀντιξοότητες, ἐξωτερικές καί ἐσωτερικές. ■

ΚΕΜΠΕΚ: Ἡ στρατηγική πρός τήν αὐτονομία

τῶν Διονύση Ἀστερινοῦ – Μιχάλη Σπουρδαλάκη

ΔΕΝ ΘΑ ἦταν ἴσως ὑπερβολή, ἄν κάποιος ἰσχυριζόταν – παραφράζοντας τά λόγια τῶν Μάρξ – Ἔνγκελς – πώς ἡ ἱστορία τοῦ Καναδᾶ μέχρι σήμερα σημαδεύεται σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τή ρήξη καί τούς ἀγῶνες τῶν δύο μεγαλύτερων ἐθνοτήτων, τῆς Γαλλο – καί Ἀγγλοκαναδικῆς. Φυσικά, θά ἦταν ὑπεραπλούστευση, ἄν ἔλεγε κανένας πώς αὐτή ἡ ρήξη μεταξύ τῶν δύο ἐθνοτήτων εἶναι ταυτισμένη μέ τόν χαρακτήρα τῆς καναδικῆς ἱστορίας. Αὐτή ἡ ἀντίθεση δέν εἶναι ἡ μοναδική στήν καναδική κοινωνία. Δέ θά πρέπει ἀκόμα νά παραβλεφθοῦν ἀντιθέσεις καί προβλήματα, τέτοια ὅπως τό πρόβλημα τῶν Ἰνδιάνων, ἡ οἰκονομική καί πολιτιστική ἐξάρτηση ἀπό τίς Η.Π.Α., ἡ ἀντίθεση μεταξύ κέντρου καί περιφέρειας. Ὅμως, ἡ ἀντίθεση μεταξύ Γαλλο – καί Ἀγγλοκαναδῶν, ὅπως αὐτή ἀνακλᾶται στήν περίπτωση τοῦ Κεμπέκ, εἶναι τό κύριο (ἐθνικό) πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει ὁ Καναδάς. Καί σάν τέτοιο παρουσιάζει μιά μοναδικότητα.

ΜΟΛΟΝΟΤΙ ἡ ἀντίθεση αὐτή παρουσιάστηκε ὀξυμένη καί ἔγινε περισσότερο γνωστή στήν παγκόσμια κοινή γνώμη στό πιό πρόσφατο παρελθόν (δεκαετίες τοῦ 1960 καί τοῦ 1970) ἡ τελευταία κρίση δέν ἀποτελεῖ παρά τήν ἱστορική συνέχεια αὐτοῦ τοῦ παρελθόντος. Μέ ἄλλα λόγια, οἱ ρίζες τῆς ἀντίθεσης εἶναι παλιές. Παράλληλα ἡ ἀντίθεση αὐτή πρέπει νά προσεγγιστεῖ σάν μιά ἐξελικτική διαδικασία τῆς ὁποίας οἱ ἀντιθέσεις ὑπῆρχαν ἀπό τίς ἀρχές κιόλας τοῦ 17ου αἰώνα. Κοινωνικές μεταβολές ὅμως, πού συνέβησαν μετά τόν Β· Παγκόσμιο Πόλεμο, ἐπηρέασαν καί ὄξυναν αὐτές τίς ἀντιθέσεις, μέ ἀποτέλεσμα τά γεγονότα καί τίς ἐξεγέρσεις στό Κεμπέκ στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '60 καί στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '70.

ΕΠΙΧΕΙΡΩΝΤΑΣ μίαν ἱστορική ἀναδρομή τοῦ προβλήματος θά πρέπει κανείς νά ξεκινήσει ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 17ου αἰώνα, ὁπότε ἀρχίζει καί ὁ ἐποικισμός τῶν Γάλλων στόν Καναδᾶ. Πραγματικά, γύρω στά 1605, οἱ πρῶτοι Γάλλοι φθάνουν στόν Καναδά καί ἐγκαθίστανται στήν περιοχή τοῦ Νιοῦ Μπρούνσγουικ καί στό Κεμπέκ. Στό τέλος κιόλας τοῦ ἴδιου αἰώνα (1695), ὁ Λουδοβίκος 14ος μέ διάταγμά του περιορίζει τό ἐποικιστικό ρεῦμα τῶν Γάλλων πρός τόν Καναδά. Αὐτή ἡ «ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος» ἀπό τήν πλευρά τῆς Γαλλίας – ὑπαγορευμένη ἀπό τήν μεταβολή τοῦ status quo στήν Εὐρώπη – ὑπῆρξε ἀρχικά ἡ κυριότερη αἰτία γιά τήν ἐπικράτηση τοῦ Βρετανικοῦ στοιχείου στόν Καναδά. Φυσικά αὐτή δέν συντελέστηκε χωρίς συνεχεῖς κι' αἱματηρούς ἀγῶνες μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων. Πάντως, «ἀπό τότε ἄρχισε μιά συνεχής καί σταθερή πολιτική πολιτικοοικονομικῆς χειραγώγησης καί πολιτιστικῆς ἀλλοτρίωσης»[1]. Σημαντικό γιά τήν γαλλική ἐθνότητα εἶναι τό γεγονός πώς, μετά τήν ἀποχώρηση τῶν Γάλλων διοικητῶν – τῆς κύριας δηλαδή πολιτικῆς της ἡγεσίας, τόν ρόλο αὐτό ἀναλαμβάνει ὁ κλῆρος.

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ τῆς Ἀγγλοκαναδικῆς ἐθνότητας ἐπισφραγίστηκε ἀπό μία σειρά ἱστορικά γεγονότα μέ κύριο τόν σχηματισμό δυό διαφορετικῶν κρατῶν γιά τίς δυό ἐθνότητες τοῦ Κάτω Καναδᾶ (γαλλικοῦ) καί τοῦ Πάνω Καναδᾶ (ἀγγλικοῦ – (1791). Στά 1840, μέ τήν «Πράξη τῆς Ἑνότητας» (Act of Union) τά δύο αὐτά κρατίδια ἑνώνονται κάτω ἀπό τήν οὐσιαστική ἡγεμονία τῶν Ἀγγλοκαναδῶν. Στά 1867 ἐξάλλου «μιά νέα ἰσορροπία δυνάμεων δημιουργήθηκε πού ἀντανακλοῦσε μιά νέα συμφωνία ἀνάμεσα στήν ἀγγλόφωνη οἰκονομική καί πολιτική ἐλίτ ἀπό τή μιά, καί τήν γαλλική ἀστική τάξη καί τήν ἐκκλησία ἀπό τήν ἄλλη»[2]. Αὐτή ἡ συμφωνία ἐπισημοποιήθηκε μέ τό Σύνταγμα τοῦ Καναδᾶ (1867 – British North American Act), σύμφωνα μέ τό ὁποῖο, τό Κεμπέκ γίνεται μία ἀπό τίς ἐπαρχίες τοῦ νέου κράτους, ἀλλά ταυτόχρονα διατηρεῖ τήν ὀντότητά του (;) μέ τήν ἐπίσημη, καί στήν πραγματικότητα μόνο τυπική, καθιέρωση τῆς γαλλικῆς σάν τῆς μιᾶς ἀπό τίς δύο ἐπίσημες γλῶσσες τοῦ καναδικοῦ κράτους. Αὐτή ἡ καθιέρωση λειτούργησε τότε γιά τήν γαλλοκαναδική ἐθνότητα – ἴσως καί γιά ἕνα μέρος τῆς ἐλίτ της – σάν σύμβολο – ἀντάλλαγμα μιᾶς ἐνδεχόμενης ἀσφάλειας καί ὑποδομῆς γιά οἰκονομική ἀνάπτυξη πού προσέφερε ἡ συμμετοχή στό «νεογέννητο» καναδικό κράτος.

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἀρχίζει ἡ ἐγκατάσταση νέων βιομηχανιῶν στό Κεμπέκ πού ἔχει σάν ἀποτέλεσμα τήν ἀνάδειξη τῆς ἀγγλοκαναδικῆς ἀστικῆς τάξης σάν ἀναμφισβήτητης οἰκονομικῆς ἐλίτ. Ἀπό τήν στιγμή, λοιπόν, πού ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν γαλλοκαναδῶν ἦταν ἀγρότες, ἐργάτες, μικροβιοτέχνες καί μικροεπιχειρηματίες – μέ ἐξαίρεση μιά ἐλίτ τῆς ὁποίας τά συμφέροντα ἦταν ἄρρηκτα δεμένα μέ ἐκεῖνα τῶν ἀγγλοκαναδῶν – οἱ ἀγγλοκαναδοί ἦταν ἐλεύθεροι νά ὀργανώσουν σύμφωνα μέ τά συμφέροντά τους τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τοῦ Κεμπέκ.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ κυριαρχία ὅμως, δέν περνοῦσε στίς συνειδήσεις τῶν γαλλοκαναδῶν σάν τέτοια, ἀλλά σάν μία ἀντίθεση στό ἐπίπεδο τῆς κουλτούρας. (διαφορετική γλώσσα, θρησκεία κλπ.). Φυσικά σέ ὁριακές καταστάσεις, ὅπως ἡ ἐξέγερση τοῦ Λουΐς Ριέγ (1885), οἱ κρίσεις τῶν ἐπιστρατεύσεων

στούς δύο παγκόσμιους πολέμους καί ή οἰκονομική κρίση τοῦ 1930, οἱ ἀντιθέσεις μεταξύ τῶν δύο ἐθνοτήτων ὀξύνονταν καθώς ἡ οἰκονομική ἡγεμονία γινόταν εὐκολότερα συνειδητή καί λιγότερο ὑποφερτή.

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΝΟΜΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ μετά τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τό πρόβλημα τοῦ Κεμπέκ παίρνει ἄλλη μορφή: Ὁ Μωρίς Ντουμπλεσί, ἡγέτης τοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος, ἀναλαμβάνοντας τήν διακυβέρνηση τοῦ Κεμπέκ, ἐκφράζει ἀνοιχτά τήν ἀντίθεσή του πρός τήν πολιτική τῆς κεντρικῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβέρνησης, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται περισσότερο συγκεντρωτική, ἄν καί οἱ συνθῆκες ἀπαιτοῦσαν τήν διεύρυνση καί ἐνίσχυση, τόσο τῶν λειτουργιῶν, ὅσο καί τοῦ ρόλου τοῦ καναδικοῦ κράτους. Ἔτσι τήν ἐποχή αὐτή καί μέχρι τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1960, τό Κεμπέκ παρουσιάζεται σάν ὁ κύριος καί πιό σημαντικός ὑπερασπιστής τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Καναδᾶ.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ τοῦ 1960 εἶναι οὐσιαστικά γιά τό Κεμπέκ ἡ ἐποχή τῆς γέννησης τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος. Τά γαλλοκαναδικά μικρομεσαῖα στρώματα ἔχουν φτάσει πιά σέ σημεῖο αὐτοσυνείδησης τῶν ταξικῶν, θά λέγαμε, συμφερόντων τους, καθώς καί τοῦ βαθμοῦ ἀλλοτρίωσης τῆς ἐθνικῆς τους κουλτούρας, σάν ἀποτέλεσμα τῶν σχέσεων ἐξάρτησης ἀπό μιά ἀστική τάξη μέ διαφορετικά ἐθνικά χαρακτηριστικά καί (κυρίως) διαφορετικό τρόπο ζωῆς.

ΤΗΝ ΙΔΙΑ περίοδο τό Φιλελεύθερο Κόμμα τοῦ Κεμπέκ, ἐκφράζοντας τά γενικότερα συμφέροντα τῆς γαλλοκαναδικῆς ἐλίτ, ἐπιχείρησε – ἀρχικά μέ σχετική ἐπιτυχία – νά δείξει ὅτι ἀνταποκρίνεται στά αἰτήματα τῶν γαλλοκαναδικῶν μικρο – μεσαίων στρωμάτων, ἔτσι ὥστε – ἀναλαμβάνοντας τήν πολιτική ἐξουσία στό Κεμπέκ – νά μπορέσουν νά τά «ἱκανοποιήσουν» μέ τόν λιγότερο ὀδυνηρό τρόπο γιά τούς ἴδιους. Αὐτή ἡ προσπάθεια ταυτίζεται μέ τήν προσπάθεια τῆς γαλλοκαναδικῆς ἐλίτ νά ἀναλάβει οὐσιαστικά καί τυπικά τήν πολιτική ἡγεσία τοῦ Κεμπέκ δίνοντας ἔμφαση στήν ἀντίθεση κυρίως ἀνάμεσα στίς δύο ἐθνικές κουλτοῦρες καί συγκαλύπτοντας ἔντεχνα τήν κοινωνικοοικονομική (ταξική) ἀντίθεση πού ἀποτελοῦσε τό ὑπόβαθρο τῆς κρίσης. Χαρακτηριστικό εἶναι τό σλόγκαν «Maitres chez nous» (Ἀφέντες στά σπίτια μας) πού χρησιμοποίησε προεκλογικά ὁ Ζάν Λεζάζ, καθώς καί τά μέτρα φιλελευθεροποίησης πού ἐφάρμοσε μετά τήν ἀνάδειξή του σέ πρωθυπουργό τοῦ Κεμπέκ (κατάργηση τοῦ νόμου περί λογοκρισίας, ἐκπαιδευτικοί νόμοι). Στά πλαίσια τῆς ἴδιας πολιτικῆς μπορεῖ νά συμπεριληφθεῖ καί τό πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τοῦ Κεμπέκ, ἀρχιτέκτονας καί κύριος ἐφαρμοστής τοῦ ὁποίου φέρεται ὁ Μπουρασά, τελευταῖος πρωθυπουργός τῶν φιλελευθέρων στό Κεμπέκ, πρίν τήν ἄνοδο στήν ἐξουσία τοῦ κόμματος τοῦ Κεμπέκ. Ἀλλά αὐτή ἡ πολιτική καί αὐτό τό πρόγραμμα ἦταν ἔτσι διαμορφωμένο ὥστε νά ἐξυπηρετήσει τελικά τά ἀγγλοκαναδικά συμφέροντα, ὅπως ἄλλωστε ἔδειξαν γεγονότα (σάν τό σκάνδαλο τοῦ κόλπου Τζέημς[3] καί οἱ ἐξεγέρσεις τοῦ F.L.Q. (Front de la liberation du Quebec = Ἀπελευθερωτικό Μέτωπο τοῦ Κεμπέκ) στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1970.

Ὁ Ρενέ Λεβέκ (δεξιά) μέ τόν Ντ. Ροκφέλερ (ἀριστερά) καί τόν κυβερνήτη τῆς Ν. Ὑόρκης Χιού Κάρεϋ συζητοῦν γιά τίς ἀμερικανικές ἐπενδύσεις στό Κεμπέκ.

ΕΤΣΙ ἡ προσπάθεια τῶν Φιλελευθέρων νά προσφέρουν στούς γαλλοκαναδούς τοῦ Κεμπέκ μία νέα συμφωνία – συμβιβασμό, ὄχι μόνο δέ καρποφόρησε, ἀλλά καί ὄξυνε περισσότερο τίς ἐθνικοκοινωνικές ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στίς δύο ἐθνότητες μέ ἀποτέλεσμα τήν ἄνοδο στήν ἐξουσία τοῦ Κόμματος τοῦ Κεμπέκ (Parti Quebecois) μέ ἡγέτη τόν Ρενέ Λεβέσκ.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ Ἤ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ΜΟΛΟΝΟΤΙ ὁ Καναδάς εἶναι ἡ δεύτερη σέ ἔκταση χώρα στόν κόσμο, εἶναι ὡστόσο ἀπό τίς πιό ἀραιοκατοικημένες (24.000.000 περίπου πληθυσμό). Εἶναι ἐπίσης περιοχή πλούσια σέ πρῶτες ὕλες, γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα. Παρ' ὅλα αὐτά ἡ ἀνάπτυξη τῆς Καναδικῆς οἰκονομίας βασίζεται κατά ἕνα ἀρκετά σημαντικό ποσοστό σέ ἐπενδύσεις ξένων κεφαλαίων. Πραγματικά, τό 75 – 80% τῶν ἀμέσων ἐπενδύσεων στόν Καναδά εἶναι ξένης προέλευσης, ἐνῶ τό 80% τῶν ξένων ἀμέσων ἐπενδύσεων προέρχεται ἀπό τίς Η.Π.Α. Αὐτή ἡ οἰκονομική ἐξάρτηση τοῦ Καναδᾶ ἀπό τίς Η.Π.Α. ἐπιτείνεται ἴσως καί ἀπό τό γεγονός τῆς γειτονιᾶς τοῦ Καναδᾶ μέ τή χώρα αὐτή, μέ ἀποτέλεσμα τό πλέγμα τῆς ἐξάρτησης νά μήν ἔχει μόνον οἰκονομικό, ἀλλά καί πολιτικό καί κυρίως πολιτιστικό χαρακτήρα.

ΕΝΑ ΑΛΛΟ πρόβλημα τῆς Καναδικῆς κοινωνίας, πού σέ πολλά σημεῖα του ἔχει ἄμεση σχέση μέ τό πρόβλημα τῆς ἐξάρτησης, εἶναι ἡ οἰκονομική – δημοσιονομική κρίση[4] τοῦ Καναδικοῦ κράτους, ἡ ὁποία μέσα στά πλαίσια τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος τοῦ Καναδᾶ, ἐκφράζεται τελικά σάν ἀντίθεση μεταξύ κέντρου-περιφερείας, ἐπαρχιῶν καί κεντρικῆς κυβέρνησης. Ἡ διεύρυνση τῶν κρατικῶν λειτουργιῶν καί συνεπῶς τῶν κρατικῶν δαπανῶν, δημιούργησε τήν ἀνάγκη βαρύτερων καί εὐρύτερων φορολογικῶν βαρῶν. Φορολογίες πού ἦταν στήν σφαίρα τῆς ἁρμοσιότητας τῶν ἐπαρχιῶν, μεταβιβάστηκαν στήν κεντρική ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση. Ἄν, τέλος, προσθέσει κανένας τήν ἀντίθεση κέντρου, πού ἀποτελοῦν οἱ πλούσιες ἐπαρχίες Ὀντάριο καί Βρετ. Κολούμπια, καί περιφέρειας, τότε εὔκολα γίνεται ἀντιληπτός ὁ χαρακτήρας καί ἡ ὀξύτητα τῆς οἰκονομικῆς κρίσης τοῦ Καναδᾶ.

ΣΤΟ ΚΕΜΠΕΚ ἡ οἰκονομική – δημοσιονομική κρίση ἐντείνεται ἀπό τίς ἐθνικές διαφορές. Τό 80% τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Κεμπέκ εἶναι Γαλλοκαναδοί, γεγονός πού κάνει αὐτή τήν ἐπαρχία ἐθνικά ὁμοιογενῆ. Παράλληλα, τό Κεμπέκ ἀνήκει στήν οἰκονομική περιφέρεια (στά 1970 τό μέσο εἰσόδημα στό Κεμπέκ ἦταν τό 90% τοῦ ἐθνικοῦ μέσου εἰσοδήματος καί τό 78% τοῦ μέσου εἰσοδήματος τοῦ Ὀντάριο). Φαίνεται ἀκόμα πώς μέσα στό ἴδιο τό Κεμπέκ τά ἐθνικά χαρακτηριστικά σημαίνουν καί κάτι περισσότερο. Ἔτσι, στά 1971 τό μέσο ἐργατικό εἰσόδημα τῶν Ἀγγλοκαναδῶν στό Κεμπέκ ἦταν τό 110% τοῦ ἐθνικοῦ μέσου εἰσοδήματος, ἐνῶ γιά τούς γαλλοκαναδούς τό ἴδιο ποσοστό ἦταν 85,8%.

ΔΕΝ ΘΑ εἴμαστε λοιπόν μακριά ἀπό τήν οὐσία τοῦ προβλήματος, ἄν ἰσχυριστοῦμε – πώς ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στίς δύο ὁμάδες δέν εἶναι μόνο μία ἀντίθεση δυό πολιτιστικῶν συστημάτων, ἀλλά πολύ περισσότερο ἀποτελεῖ τήν ἀντίθεση ἀνάμεσα στά δυό μέρη τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ Κεμπέκ, πού ἔχουν διαφορετικά ἐθνικά χαρακτηριστικά καί συγκρουόμενα κοινωνικά συμφέροντα. Πιό συγκεκριμένα, τά αἰτήματα τῶν γαλλοκαναδικῶν μικρο – μεσαίων στρωμάτων παρουσιάζονται σάν αἰτήματα μιᾶς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης πού ζητᾶ τήν ὁλοκλήρωση καί τή χειραφέτησή της. Τά μοναδικά ἐμπόδια σ' αὐτή της τήν προσπάθεια εἶναι ἡ ἡγεμονική θέση τῶν συμφερόντων, τόσο τῆς ἀγγλοκαναδικῆς ἀστικῆς τάξης, ὅσο καί τῆς γαλλόφωνης ἐλίτ μέσα στό Κεμπέκ. Αὐτή ἡ σύγκρουση συμφερόντων δέν εἶναι γιά τούς Γαλλοκαναδούς μόνο μπλοκάρισμα τῆς προοπτικῆς τῆς οἰκονομικῆς τους ἀνέλιξης, ἀλλά καί πολιτιστική ἀλλοτρίωση.

Ἀριστερά, μετανάστες στίς ἀρχές τοῦ αἰώνα. Δεξιά, διαδήλωση Καναδῶν ἐργατῶν.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΜΠΡΟΣΤΑ στήν «ἐπικίνδυνη», γιά τήν ἑνότητα τῆς χώρας, κατάσταση, ἡ Ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση δέν ἔμεινε ποτέ ἀδρανής. Προσπάθησε νά βρεῖ μιά πολιτική τέτοια, πού θά μποροῦσε νά ἐπιλύσει τά προβλήματα καί θά ἐλαχιστοποιοῦσε τή δυναμική, πού ὁδηγοῦσε στόν αὐτονομισμό. Ἐδῶ θά πρέπει νά ποῦμε πώς οἱ ὅποιες πολιτικές ἐπιλογές πού ἔκανε ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση βασίζονταν στά ἐπιφαινόμενα τοῦ προβλήματος.

ΕΤΣΙ, στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας, ἡ ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση ἐξαγγέλλει μιά πολιτική πού συνοψίζονταν στό : «δυό ἐθνότητες – ἕνα ὁμοσπονδιακό κράτος». Αὐτό σήμαινε πώς ἡ κυβέρνηση θά προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει μέσα ἀπό τήν πολιτική της (ἐσωτερική – ἐξωτερική) πώς ὁ Καναδάς εἶναι ἕνα κράτος μέ δυό ἐθνότητες, πού ἡ κάθε μιά ἔχει τή δική της ξεχωριστή κουλτούρα καί πώς αὐτό ἡ κυβέρνηση Τρυντώ ἔχει πρόθεση νά τό σεβαστεῖ καί πρακτικά.

Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ αὐτῆς τῆς γραμμῆς στό ἐσωτερικό, σημαίνει τή δημιουργία γαλλόφωνων καναλιῶν τηλεόρασης καί σταθμῶν ραδιοφώνου. Ἡ ἐκπαιδευτική πολιτική, προσαρμοζόμενη στό πνεῦμα τῆς γενικότερης πολιτικῆς, ὁδηγεῖται στή θέσπιση ἐπιδομάτων γιά τούς δημόσιους καί ἰδιωτικούς ὑπαλλήλους μέ σκοπό τήν ἐκμάθηση καί διάδοση τῶν δύο γλωσσῶν (Ἀγγλικῆς – Γαλλικῆς). Τό κράτος ἀποκτᾶ δύο ἐπίσημες γλῶσσες.

ΑΛΛΑ καί στήν ἐξωτερική πολιτική ὁ Τρυντώ προσπάθησε νά ἐφαρμόσει τήν ἴδια πολιτική. Ἔτσι, χωρίς νά ἀλλάξει τούς βασικούς προσανατολισμούς τῆς ἐξωτερικῆς του πολιτικῆς, πού εἶχε σάν «κατευθυντήρια γραμμή» τήν προσπάθεια γιά «τή διατήρηση τῆς εἰρήνης» – πολιτικῆς πού τελικά ἐξυπηρέτησε τίς Η.Π.Α. – ἐγκαινίασε διπλωματικές σχέσεις μέ τίς γαλλόφωνες τριτοκοσμικές χῶρες τῆς Ἀφρικῆς. Μ' αὐτόν τόν τρόπο ἀπέκλεισε κάθε προσπάθεια γιά ἄμεσες σχέσεις Κεμπέκ – γαλλόφωνης Ἀφρικῆς καί ἀποδυνάμωσε γιά ἄλλη μιά φορά τά ἐπιχειρήματα τοῦ Κεμπέκ, πώς ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς χώρας ἀσκεῖται πάντα σέ συνεργασία μέ τήν κοινοπολιτεία καί γενικότερα μέ τίς ἀγγλόφωνες χῶρες.

ΠΟΛΥ γρήγορα ὅμως φάνηκε ἡ μή ἀποτελεσματικότητα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς. Μιά πολιτική πού προσπαθεῖ νά ξεπεράσει προβλήματα κοιτάζοντας ὄχι στά αἴτια πού δημιουργοῦν, ἀλλά τήν ἐπιφάνεια τους, εἶναι μοιραῖο νά ἀποτύχει. Ἔτσι ἡ ἐκπαιδευτική πολιτική σέ ὅλες τίς ἄλλες πολιτεῖες ἐκτός τοῦ Κεμπέκ, ὁδήγησε στό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Ἡ χρησιμοποίηση τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης γιά διάδοση καί τῆς γαλλοκαναδικῆς κουλτούρας ἀπέτυχε. Τέλος, οἱ σχέσεις μέ τή γαλλόφωνη Ἀφρική βασισμένες πάνω στό «πρόγραμμα βοήθειας» πρός τίς ἀναπτυσσόμενες χῶρες συνεχίζονταν, ὅμως κανείς δέν μποροῦσε νά ἀμφισβητήσει πώς τή μερίδα τοῦ λέοντος ἀπό τή «βοήθεια» ἔπαιρναν οἱ ἀναπτυσσόμενες χῶρες τῆς Βρετανικῆς κοινοπολιτείας.

ΤΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ, τῶν κυβερνητικῶν προσδοκιῶν, ἀποτελέσματα φάνηκαν στίς τελευταῖες τοπικές ἐκλογές στό Κεμπέκ, Τό Κόμμα τοῦ Κεμπέκ, μέ βασικό σημεῖο στό πρόγραμμά του τό δημοψήφισμα γιά τήν αὐτονόμηση τῆς πολιτείας, νικᾶ στίς ἐκλογές καί σχηματίζει κυβέρνηση. Ἡ ἀνταπόκριση τῆς κυβέρνησης Τρυντώ στή διαμορφούμενη κατάσταση ἦταν ἄμεση. Ἡ νέα πολιτική, γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος μιλοῦσε γιά «πλουραλισμό τῆς ἐθνικῆς κουλτούρας». Δέν εἶναι δύσκολο νά δοῦμε πώς καί ἐδῶ ὁ Τρυντώ καί ἡ κυβέρνησή του δέν ἤθελαν μέ κανένα τρόπο νά ἀντιμετωπίσουν τά πραγματικά αἴτια τῆς κρίσης. Ἡ προσπάθεια γίνεται γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν αἰχμῶν τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος, πού δέν εἶναι ἄλλες ἀπό τήν ὑπογράμμιση τῶν διαφορῶν στή γλώσσα, στή θρησκεία καί τέλος στήν κουλτούρα μεταξύ τῶν Γαλλο – καί Ἀγγλο – καναδῶν.

ΣΕ ΤΙ ὅμως συνίσταται ὁ «πλουραλισμός τῆς ἐθνικῆς κουλτούρας» σάν πολιτικῆς ἀντιμετώπισης τοῦ προβλήματος τοῦ Κεμπέκ: Ἡ ἐθνική κουλτούρα τοῦ Καναδᾶ εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς κουλτούρας ὅλων τῶν ἐθνοτήτων πού κατοικοῦν στή χώρα. Οὐσιαστικά δηλ. οἱ Γαλλοκαναδοί (30% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ) ἐξισώνονται μέ τούς Γερμανοκαναδούς (6% τοῦ πληθυσμοῦ), τούς Οὐκρανούς, τούς Σκανδιναβούς, τούς Ἰταλούς ἤ τούς Ἕλληνες· μετανάστες πρίν καί τώρα πιά Καναδούς πολίτες. Ἡ ἐξίσωση αὐτή μιᾶς πολύ σημαντικῆς μειονότητας πού, σέ μεγάλο βαθμό ἑνωμένη, βάζει θέμα αὐτονόμησής της, μέ μειονότητες, πού οὔτε ἑνωμένες εἶναι, ἀλλά οὔτε κάν τέτοιο θέμα βάζουν, δέν ὑποβιβάζει μόνο τό πρόβλημα, ἀλλά δείχνει καί τήν σκλήρυνση τῆς πολιτικῆς τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβέρνησης. Ἡ τέτοια ἀντιμετώπιση γίνεται φανερή καί ἀπό τά ἄλλα «ἐπιχειρήματα» τῆς κυβέρνησης Τρυντώ στίς θέσεις τοῦ Κόμματος τοῦ Κεμπέκ γιά αὐτονόμηση τοῦ Κεμπέκ.

ΤΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ «ἐπιχειρήματα» ἐνάντια στήν πολιτική τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος, δέν εἶναι ἄλλα ἀπό τήν προσπάθεια κατατρομοκράτησης, ὄχι μόνο τῶν κάτοικων τοῦ Κεμπέκ, ἀλλά καί τοῦ ὑπόλοιπου πληθυσμοῦ τοῦ Καναδᾶ, γιά τούς κινδύνους πού περικλείει ἡ αὐτονόμηση τοῦ Κεμπέκ. Σάν τέτοιοι προβάλλονται ἀπό τή μιά ὁ γεωγραφικός ἀποκλεισμός τοῦ Καναδᾶ ἀπό τόν Ἀτλαντικό μέ ὅλες τίς οἰκονομικές, στρατηγικές, πολιτικές συνέπειες καί ἀπό τήν ἄλλη ἡ οἰκονομική καταστροφή τοῦ Κεμπέκ μέ ἄμεση συνέπεια τό νέο κράτος νά γίνει ἔρμαιο τῶν ἀμερικάνικων πολυεθνικῶν ἑταιρειῶν. Ἐδῶ πρέπει νά ποῦμε πώς ὁ Τρυντώ καί ἡ κυβέρνησή του κάνουν τό λάθος ὅσων μιλοῦν «γιά σκοινί στό σπίτι τοῦ κρεμασμένου». Διαφορετικά θά ἐξηγοῦσαν καί τήν περίπτωση τῶν ἀμέσων ἐπαφῶν τῆς τοπικῆς κυβέρνησης τῆς Ἀλμπέρτα μέ τόν ὑπουργό Ἐνεργείας τῶν Η.Π.Α. – καί ὄχι μέ τήν κυβέρνηση τῆς Ὀτάβας – ἐπαφές πού ὁδήγησαν σέ συμφωνίες γιά προνομιακές ἐπενδύσεις τῶν ἀμερικάνικων Ἑταιρειῶν πετρελαίου στή περιοχή, ὅπου ὑπάρχουν τά πλουσιότερα ἴσως κοιτάσματα τοῦ μαύρου χρυσοῦ στόν κόσμο. Τό γεγονός μάλιστα αὐτό δέν εἶναι μιά μεμονωμένη περίπτωση· εἶναι ἡ φυσική συνέπεια τῆς «σιωπηρῆς» οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καί πολιτιστικῆς «παράδοσης» τοῦ Καναδᾶ στίς Η.Π.Α.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ἀντιμετώπιση τῶν αὐτονομιστῶν ἀπό πλευρᾶς Ὀτάβας ὁλοκληρώνεται μέ τίς ἀπειλές τοῦ Τρυντώ γιά δημοψήφισμα («ἀντιδημοψήφισμα») στίς ὑπόλοιπες ἐπαρχίες πάνω στό πρόβλημα, μιά καί τά ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας ἐπιχείρησης εἶναι γνωστά ἐκ τῶν προτέρων.

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ἄλλη πλευρά τό Κόμμα τοῦ Κεμπέκ μέ ἡγετική φυσιογνωμία τόν Λεβέκ, τή γνωστότερη πολιτική προσωπικότητα στόν Καναδά, εἶναι σταθερά προσανατολισμένο στήν πορεία πού ὁδηγεῖ στό δημοψήφισμα, ἕνα δημοψήφισμα πού θά εἶναι ἡ ἀρχή γιά τή δημιουργία ἑνός καινούριου κράτους. Τά βήματα τοῦ Λεβέκ σ' αὐτή τήν πορεία εἶναι ἀργά, προσεκτικά. Τό Κόμμα τοῦ Κεμπέκ καί ὁ ἡγέτης του γνωρίζουν καλά πώς ἡ ἐνδεχόμενη καταψήφιση τῆς πρότασής τους γιά αὐτονόμηση τῆς ἐπαρχίας θά εἶναι καί τό τέλος τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος.

ΕΤΣΙ παρ' ὅλο πού ἡ κυβέρνηση τοῦ Κεμπέκ ἔχει τήν ὑποστήριξη ἀπό τίς πολιτικές καί κοινωνικές δυνάμεις τῆς ἐπαρ-

χίας, δέν θιάζεται καθόλου γιά τήν προκήρυξη τοῦ δημοψηφίσματος. Ἡ κοινωνική ὑποστήριξη τῆς κυβέρνησης καί τοῦ κόμματος πού εἶναι στήν ἐξουσία, προέρχεται κύρια ἀπό τά μικρομεσαῖα κοινωνικά στρώματα τῆς γαλλικῆς ἐθνότητας, χωρίς αὐτό νά σημαίνει πώς τά συνδικάτα εἶναι ἀντίθετα στή πολιτική αὐτή. Ἡ τέτοιας ποιότητας κοινωνική ὑποστήριξη τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος πρέπει νά ὑπογραμμισθεῖ γιά νά ἀποφευχθεῖ ὁποιαδήποτε παρεξήγηση σέ σχέση μέ τούς κοινωνικούς του στόχους, πού δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλοι ἀπό ἕνα πρόγραμμα προοδευτικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Παρ' ὅλη ὅμως τήν πλατιά ὑποστήριξη, τό κόμμα τοῦ Λεβέκ δέχεται τίς ἀντιδράσεις ἑνός κομματιοῦ τῆς γαλλικῆς ἐθνότητας. Αὐτό τό κομμάτι δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τή γαλλόφωνη ἐλίτ, πού τά συμφέροντά της ταυτίζονται μέ ἐκεῖνα τῆς ἀγγλόφωνης οἰκονομικῆς ἐλίτ τοῦ Κεμπέκ. Ὁ πρωθυπουργός Πιέρ Ἔλιοτ Τρυντώ, ὅπως καί ὁ τελευταῖα ἐκλεγμένος ἀρχηγός τοῦ «Φιλελεύθερου Κόμματος» στήν ἐπαρχία Κλώντ Ράιαν εἶναι κλασικά παραδείγματα τῆς πολιτικῆς ἔκφρασης αὐτῆς τῆς ἀντίδρασης.

ΣΤΑ δύο τελευταῖα χρόνια λοιπόν, (μετά τή νίκη τοῦ Κόμματος τοῦ Κεμπέκ) δέν μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἔγιναν μεγάλα βήματα ἀπό πλευρᾶς τῆς κυβέρνησης τοῦ Κεμπέκ: Ἡ γαλλική γλώσσα, χωρίς βέβαια νά ἔχει θεσμοθετηθεῖ, χρησιμοποιεῖται σάν ἡ πρώτη ἐπίσημη γλώσσα τῆς πολιτείας. Τούς τελευταίους ὅμως μῆνες μπῆκε σέ ἐφαρμογή νόμος, πού καθιερώνει τήν ὑποχρεωτική χρήση τῆς γαλλικῆς στίς ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις. Αὐτό, ὅπως ἦταν φυσικό, δημιούργησε τίς πολλαπλές ἀντιδράσεις τῶν τελευταίων μέ ἀποκορύφωμα τή μεταφορά «ἐν μιᾶ νυκτί» τῆς ἕδρας τῶν γραφείων τῆς «Sunlife», τῆς μεγαλύτερης ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας στή χώρα, ἀπό τό Μοντρεάλ στό Τορόντο. Αὐτές οἱ ἀντιδράσεις πού ὑποκινοῦνται καί ἀπό τήν ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση, (μεγάλο μέρος τῆς «Sunlife» ἐλέγχονταν ἀπό ὑπουργό τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης) δέν χρησιμεύουν σέ τίποτε ἄλλο παρά στό νά στηρίζουν πρακτικά τήν πρόβλεψη τῆς κυβέρνησης τῆς Ὀτάβας γιά οἰκονομικό ἀποκλεισμό τῆς πολιτείας σέ περίπτωση πού αὐτή θά προχωρήσει στήν αὐτονόμησή της, δημιουργώντας τήν ἴδια στιγμή φοβία στούς μέχρι τώρα θερμούς καί ἀμετακίνητους ὑποστηριχτές τοῦ Κόμματος τοῦ Κεμπέκ.

Ο ΛΕΒΕΚ καί τό κόμμα του παραμένοντας σταθεροί στίς ἀποφάσεις τους, δέν ἔχουν ἀντιδράσει πραχτικά στήν ὅλη κατάσταση πού πάει νά δημιουργηθεῖ. Ἐξακολουθοῦν μόνο νά κατηγοροῦν τήν Ὀτάβα σάν ὑπεύθυνη γιά τήν οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας (ψηλότερο ποσοστό ἀνεργίας καί πληθωρισμοῦ μεταπολεμικά) καί ζητοῦν ἐπίμονα τό δικαίωμα νά δημιουργήσουν δικό τους «νόμο μετανάστευσης», πού, ὅπως ὑποστηρίζουν, θά λύσει βασικά οἰκονομικά προβλήματα στό Κεμπέκ. Ἡ πραγματοποίησή του ὅμως, μᾶλλον θά σημαίνει ἕνα ἀκόμη ἐπιχείρημα ὑπέρ τοῦ Κόμματος τοῦ Κεμπέκ καί τοῦ αὐτονομιστικοῦ κινήματος πού ἐκπροσωπεῖ. Θά βγεῖ τελικά κερδισμένος ὁ Λεβέκ στίς διαπραγματεύσεις; Θά δεχθεῖ τελικά ἡ κυβέρνηση Τρυντώ νά παραχωρήσει ἕνα τέτοιο προνόμιο πολιτικῆς, κύρια, σημασίας, στό Κεμπέκ; Καί τέλος, ποιές εἶναι οἱ παράμετροι πού θά παίξουν τό ρόλο τους σ' αὐτό τό τόσο σημαντικό θέμα; Αὐτά εἶναι τά ὑπαρκτά καί καυτά ἐρωτηματικά πού μόνο οἱ ἐξελίξεις στό συσχετισμό δυνάμεων – οἰκονομικό καί πολιτικό – θά ἀπαντήσουν.

ΤΟ «Φιλελεύθερο Κόμμα» τοῦ Τρυντώ πού βρίσκεται στήν κυβέρνηση, πέρα ἀπό τίς ἀπειλές του γιά «ἀντιδημοψήφισμα», δηλώνει πώς «τό πρόβλημα μπορεῖ καί πρέπει νά λυθεῖ μέσα στά πλαίσια τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος τῆς χώρας». Οἱ «Προοδευτικοί – Συντηρητικοί» πού βρίσκονται στήν ἀντιπολίτευση, καταδικάζουν τήν πολιτική τῆς κυβέρνησης, ἀλλά ταυτόχρονα προωθοῦν τό σλόγκαν «τῆς ἐθνικῆς ἑνότητας», πού οὐσιαστικά ταυτίζεται μέ τήν πολιτική ἐπιλογή τῆς κυβέρνησης. Τό «Νεοδημοκρατικό κόμμα» (N.P.R – σοσιαλδημοκρατικό), μέ ἀρκετές ὑπεκφυγές, ὑποστηρίζει πώς «ἕνα αὐτόνομο Κεμπέκ δέν θά λύσει τά προβλήματα ὁλόκληρης τῆς χώρας». Τέλος, στό πρόγραμμα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, πού ἐλάχιστα ἐπηρεάζει τήν πολιτική ζωή στόν Καναδά, διαβάζει κανένας: «Ἡ λύση τῆς αὐτονομίας πού ὑποστηρίζεται ἀπό ἕνα τμῆμα τῆς γαλλοκαναδικῆς μικροαστικῆς τάξης, θά σήμαινε σοβαρά οἰκονομικά βάρη γιά τούς ἐργαζόμενους καί τῶν δυό ἐθνοτήτων καί ἐξασθένηση τῆς πολιτικῆς τους ἑνότητας ἐνάντια στούς κοινούς ἐχθρούς – μονοπωλιακό καπιταλισμό, καναδικό καί ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό – γιά μιά ριζική κοινωνική ἀλλαγή.

■

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1.P. Sarbadhikari: New Nationalism and International Society 6.55.
2.ὅ.π. σ. 57
3.Pierre Dommergues: Ἡ ὑπόθεση τοῦ κόλπου Τζέημς στή Διεθνή Πολιτική, No 1, Νοέμβρης 1976.
4. Γιά τή δημοσιονομική κρίση τοῦ κράτους: Δ.Π. Καράγεωργα: «Οἰκονομικός ρόλος τοῦ κράτους», σ.σ. 74-75
καί J. O' ConnorW «Ἡ οἰκονομική κρίση τοῦ κράτους».

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τριμηνιαία ἔκδοση ἐπιστημονικοῦ προβληματισμοῦ καί παιδείας

Περιεχόμενα

Ἀναστασία Λαδᾶ - Χατζοπούλου, Δημόσια Ὑγεία – Περίθαλψη στήν Ἑλλάδα: Ἱστορική ἐξέλιξη – Σημερινά προβλήματα 3

Ι. Κυριόπουλος, Οἰκονομικά καί διαρθρωτικά προβλήματα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς 16

Βασίλης Λαδᾶς, Εἰσαγωγή στό νομοθετικό πλαίσιο τῆς προστασίας τῆς ὑγείας τῶν ἐργαζομένων 26

Leonard Rodberg, Gelvin Stevenson, Ἡ βιομηχανία ἰατρικῆς περίθαλψης στόν προηγμένο καπιταλισμό 34

Α. Μοσχοβάκης, Ε. Σαββάκη, Α. Ἀρμαγανίδης, Β. Καψαμπέλης, Γ. Παπανικολάου, Κάνναβη: Ψυχοφαρμακολογία / ὑποκουλτούρα 47

Γ. Βαβίζος, Σ. Λιβαδᾶς, Τό ἐργοστάσιο τῆς Πεσινέ καί τό περιβάλλον 55

Γιῶργος Πρεβελάκης, Τό ἀθηναϊκό πρόβλημα: ἡ κρίση καί οἱ διέξοδοι 66

Silvio Leonardi, Πρός μία Δεύτερη Εὐρώπη 76

Γιάννης Καρᾶς, Ἡ Φυσική τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη – σταθμός στή διαμόρφωση μιᾶς ἐπιστημονικῆς σκέψης στόν ἑλληνικό χῶρο 86

Θ. Διδασκάλου, Μιά "κριτική" τῆς κριτικῆς τῆς κοινωνιολογίας 90

Γιῶργος Πρεβελάκης, Ἡ Ἑλλάδα χωρίς μνημεῖα 96

Ὁ εἰκαστικός σχολιασμός στά περισσότερα ἄρθρα τοῦ τεύχους αὐτοῦ ὀφείλεται στή φιλική συνεργασία τῶν καλλιτεχνῶν: Βλάση Κανιάρη, Peter Klusen, Νίκου Παραλῆ καί Κώστα Τσόκλη. Τά "Σύγχρονα Θέματα" τούς εὐχαριστοῦν θερμά γιά τήν πρόθυμη ἀνταπόκρισή τους στήν πρόσκληση τοῦ περιοδικοῦ.

«βαμος» εργαστηρι

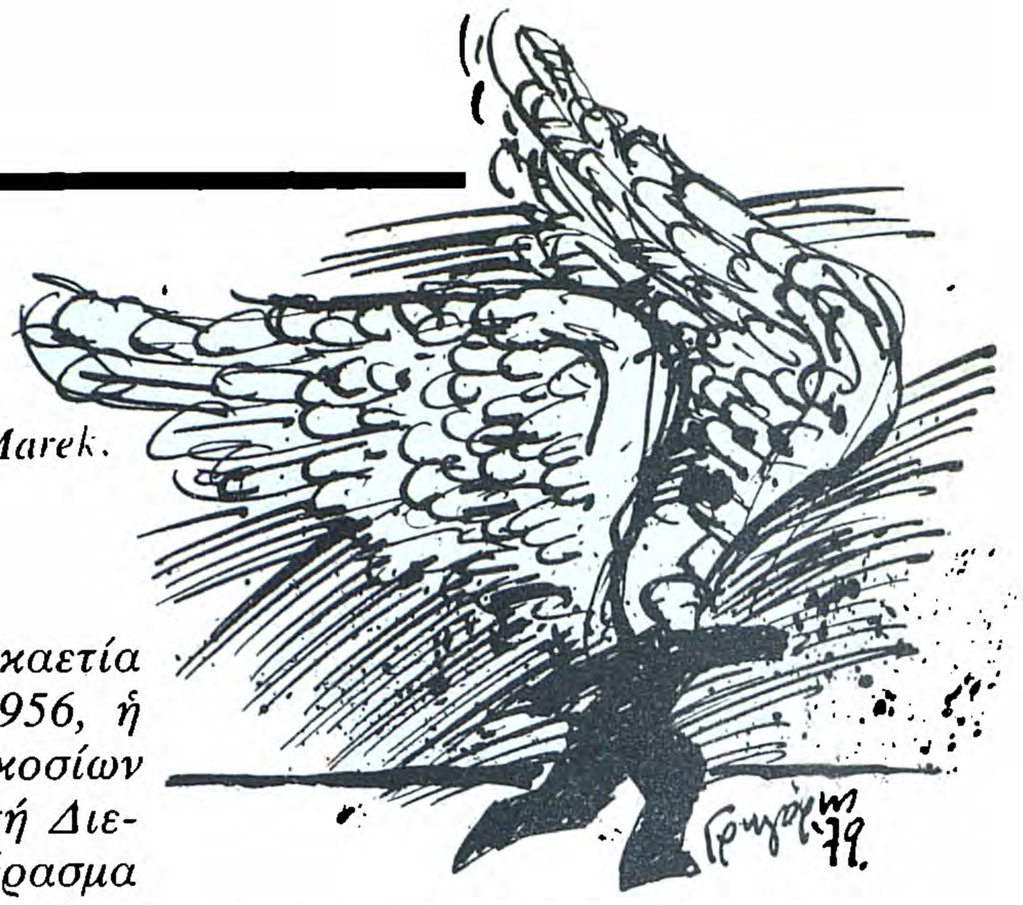

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΙΝΩΠΗΣ 49
τηλ. 7707066-7783079
ΕΛΕΝΗ ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

κεραμικα
φωτιστικα
ζωγραφικη σε υφασμα
σε ξυλο
διαφημιστικα δωρα

Ἡ ΧΑΡΤΑ '77

καί ἡ Ἀριστερά τῆς Δύσης

Τοῦ Radovan Marek.

Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ ἔγραψε γιά τό «ANTI» ὁ Radovan Marek, μέλος τῆς ὁμάδας τῆς τσεχοσλοβάκικης σοσιαλιστικῆς ἀντιπολίτευσης Listy «Φύλλα».

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ὅπως ἡ Κροστάνδη, οἱ δίκες τῆς Μόσχας στή δεκαετία τοῦ '30, οἱ ἐξεγέρσεις τῆς Πολωνίας καί Οὐγγαρίας στά 1956, ἡ Ἄνοιξη τῆς Πράγας καί ἡ ἤττα της, ἡ σφαγή πλέον τῶν διακοσίων ἀπεργούντων λιμενεργατῶν πού μέχρι τέλους τραγουδοῦσαν τή Διεθνή, στά 1970, στήν Πολωνία, κλπ. ἀποδείχτηκαν μέσα στό πέρασμα τῆς Ἱστορίας καταστρφικά γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στίς καπιταλιστικές χῶρες.

ΠΑΡΑ τήν διαφορετική ἐκτίμηση τῆς κατάστασης στήν ἀνατολική Εὐρώπη, ἡ μή δογματική ἀριστερά κλίνει ὅλο καί περισσότερο πρός τήν ἄποψη ὅτι τό μεγαλύτερο ἐμπόδιο γιά μιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση βρίσκεται, ὄχι στήν ἐπίδραση πού ἀσκοῦν τά ἀστικά μέσα ἐνημέρωσης, ἀλλά στίς σχέσεις παραγωγῆς, στήν πολιτική κατάσταση καί στήν πολιτιστική ἰσοπέδωση πού ἐπικρατεῖ στίς χῶρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ». Δέν εἶναι μόνο ἡ ἀστική προπαγάνδα πού τρομοκρατεῖ τόν ἐργάτη στή Δύση, ἀλλά πολύ περισσότερο ἕνας τέτοιος σοσιαλισμός.

ΣΗΜΕΡΑ μποροῦμε νά συζητᾶμε καί νά διαφωνοῦμε ἤ νά συμφωνοῦμε γιά τό ἄν καί πότε οἱ χῶρες αὐτές ξεστράτισαν ἀπ' τό δρόμο τοῦ πραγματικοῦ σοσιαλισμοῦ καί κατάληξαν νά γίνουν «παραμορφωμένες», «γραφειοκρατικές» ἤ «σοσιαλ-ιμπεριαλιστικές». Μποροῦμε ἀκόμα νά διαφωνήσουμε ἤ νά συμφωνήσουμε μέ τόν Rudi Dutschke, ὅτι οἱ ρίζες τῆς δημιουργίας ἑνός νέου κατεστημένου στρώματος, καί τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν ἐργαζομένων στίς «χῶρες τῆς ἀνατολικοεὐρωπαϊκῆς σκλαβιᾶς», βρίσκονται ἤδη στόν Λένιν. Τά ἐρωτήματα αὐτά εἶναι πολύ σημαντικά γιά τό σοσιαλιστικό κίνημα καί θίγονται ὁλοένα καί περισσότερο στίς συζητήσεις μεταξύ τῶν διαφόρων κατατεμαχισμένων ἀριστερῶν ὁμάδων. Ἀνεξάρτητα ὅμως μέ τήν ἀπάντηση πού δίνουμε σ' αὐτά τά ἐρωτήματα, προέχει σήμερα νά ἐκδηλώσουμε τήν ἔμπρακτη ἀλληλεγγύη μας πρός τήν ἀντιπολίτευση τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἀκριβῶς ὅπως σέ μᾶς, τούς ἀνατολικοευρωπαίους δημοκράτες, σοσιαλιστές καί κομμουνιστές δέν εἶναι ἀδιάφορο τό τί συμβαίνει στά ὑστερο-καπιταλιστικά κράτη, σέ κράτη ὅπως ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἱσπανία καί ἡ Ἑλλάδα, καί στά κράτη τοῦ Τρίτου Κόσμου, ἔτσι πρέπει καί οἱ δυτικοί σοσιαλιστές νά σπάσουν τό φράγμα τῆς σιωπῆς καί τῆς ἀπραξίας τους σέ σχέση μέ τίς χῶρες πού κάποτε «τό σήμερα σήμαινε ἤδη τό Αὔριο». Γιατί ὁ σοσιαλισμός, τόσο στήν Ἀνατολή, ὅσο καί στή Δύση, εἶναι ἀδιαχώριστος.

ΔΕΝ μπορεῖ νά ἀρνηθῆ κανείς, ὅτι γιά τή συνεννόηση τῆς ἀνατολικο-εὐρωπαϊκῆς σοσιαλιστικῆς ἀντιπολίτευσης μέ τή δυτική ἀριστερά ὑπάρχουν ὁρισμένες δυσκολίες. Κανένας σωστός καί σεμνός ἀριστερός δέν θά ἐκφραζόταν γιά τήν ἀνατολική Εὐρώπη χωρίς νά τοῦ δημιουργηθεῖ μιά ἐσωτερική σύγκρουση: «Ποιόν ἐξυπηρετεῖ μιά τέτοια κριτική;» Θά ἔπρεπε ὅμως νά θέσει ἀλλιῶς τό ἐρώτημα: «Πρέπει νά ὑποστηρίζουμε μέ τή σιωπή μας τούς ἀνατολικο-εὐρωπαίους γραφειοκράτες καί ν' ἀφήσουμε τήν κριτική γιά τά κακῶς κείμενα τοῦ «πραγματικοῦ σοσιαλισμοῦ» στούς δεξιούς τῆς Δύσης;»

ΑΛΛΕΣ δυσκολίες συνεννόησης προέρχονται ἀπό τίς διαφορετικές συνθῆκες καί ἐμπειρίες τῆς ἀντιπολίτευσης στήν Ἀνατολή καί στή Δύση. Ἔτσι μπόρεσα νά διαπιστώσω π.χ. στή Γερμανία, ἀνάμεσα σέ ὁρισμένους ἄπειρους σοσιαλιστές μιά κάποια ἀβεβαιότητα ὡς πρός τήν ἐκτίμηση τῆς κίνησης γιά τά ἀτομικά δικαιώματα στήν Τσεχοσλοβακία, τῆς Χάρτας '77. Ἐπειδή ὑποθέτω, ὅτι στήν Ἑλλάδα εἶναι σχετικά ἄγνωστη ἡ κατάσταση στήν Τσεχοσλοβακία, θά ἤθελα νά ξεκαθαρίσω τίς ἀμφιβολίες τῶν δύσπιστων συντρόφων καί νά ζητήσω τήν ὑποστήριξή τους.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ τῆς Τσεχοσλοβακίας στά 1968, δημιούργησε μόνο φαινομενικά μιά ἡσυχία νεκροταφείου. Σύντομα, ἄτομα καί ὁμάδες ἀπευθύνθηκαν πάλι στήν ἀνατολικο-εὐρωπαϊκή καί δυτικοευρωπαϊκή Κοινή Γνώμη, διαμαρτυρόμενοι γιά τήν κοινωνική καί πολιτική καταπίεση στήν Τσεχοσλοβακία. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί συνελήφθηκαν καί καταδικάστηκαν μετά ἀπό παρωδίες δικῶν πού διεξάχθηκαν «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν». Στά 1976, ὅταν πολλοί ἀντιφρονοῦντες, γνωστές προσωπικότητες τῆς Ἄνοιξης τῆς Πράγας, ὅπως οἱ ἐκπρόσωποι τῶν φοιτητῶν Jiri Muller, Milan Hubl καί ὁ Jaroslav Sabata, βρίσκονταν ἀκόμα στή φυλακή καί στή Δύση γίνονταν ἐκδηλώσεις συμπαράστασης (Κ.Κ. Ἰταλίας, Κ.Κ. Ἱσπανίας, Σοσιαλιστική Διεθνής, IV Διεθνής, Ἵδρυμα Εἰρήνης Bertrand Russel) στήν Πράγα δικαζόταν μιά νέα μουσική ὁμάδα, οἱ «Plastic People». (Ἐκτός τῶν ἄλλων ἡ ὁμάδα κατηγορήθηκε ὅτι στά κείμενά της γινόταν χρήση χυδαίων ἐκφράσεων, ὅπως: σκατά καί ἐλευθερία). Συγγραφεῖς καί φιλόσοφοι, ὅπως ὁ Jaroslav Seifert, ὁ Karel Kosik, ὁ Jan Patocka καί ὁ Vaclav Havel, ἀποτάνθηκαν μέ ἐπιστολές τους πρός τόν Heinrich Boll, μέ τήν παράκληση νά μεσολαβήσει στίς τσεχοσλοβακικές ἀρχές. Ἐπίσης ἡ ἐπιστολή τοῦ Zdenek Mlynar πρός τά δικαστικά ὄργανα τῆς Πράγας γιά τήν ὑπόθεση τῶν «Plastic People» καί οἱ συζητήσεις μεταξύ τῶν ἀντιφρονούντων ὁδήγησαν σέ μιάν ἐντατική θεώρηση τῆς ἐπικρατούσας κατάστασης. Αὐτές οἱ συζητήσεις καί ἐπαφές ὁδήγησαν τελικά στή διατύπωση τῆς Χάρτας '77 πού δημοσιεύτηκε στήν Πράγα τήν 1η Ἰανουαρίου 1977.

Μ' ΑΥΤΟ τό ντοκουμέντο ἡ κίνηση γιά τήν προάσπιση τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων ἀπόχτησε ἕνα εὐρύ πρόγραμμα δράσης μέ σκοπό νά προωθεῖ καί νά ἐπαγρυπνεῖ γιά τήν τήρηση καί τήν ἐφαρμογή τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων μέσα στά πλαίσια τῶν Νόμων τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, πού ἐπικύρωσε τή Διεθνή Συνθήκη γιά τά πολιτικά καί ἀτομικά δικαιώματα καί ἐπιβεβαίωσε στό Ἑλσίνκι (στά 1975).

ΣΑΝ ἐπιβεβαίωση τῆς ὀρθότητας τῆς ἀνάλυσης τῆς Χάρτας '77, ἄρχισε ἀμέ-

σως μιά ἔξαλλη καμπάνια ἐναντίον ἐκείνων πού πρωτο-ὑπόγραψαν τό μανιφέστο, συνδυασμένη μέ ἀπολύσεις, συλλήψεις, ἀνακρίσεις, ἔρευνες στά σπίτια καί ἄλλα καταπιεστικά μέτρα. Ἰδιαίτερη προσοχή δόθηκε στούς πρωτεργάτες τῆς κίνησης.

ΕΤΣΙ, μερικούς μόλις μῆνες μετά τή δημοσίευση τοῦ ντοκουμέντου, ἕνας ἀπ' τούς ἐκπροσώπους τῆς Χάρτας '77, ὁ καθηγητής Jan Patocka, ἐξουθενωμένος ἀπ' τήν παρατεταμένη ἀστυνομική ψυχοτρομοκρατία, πέθανε ἀπό ἀδυναμία τῆς καρδιᾶς στίς 13-3-77. Ὁ Vaclav Havel συνελήφθηκε καί ὑποχρεώθηκε σέ παραίτηση ἀπ' τή δραστηριότητά του σάν δεύτερου ἐκπρόσωπου τῆς Χάρτας '77. Τή θέση τοῦ Patocka καί τοῦ Havel πῆραν ἡ τραγουδίστρια Marta Kubisova καί ὁ καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας Hejdanek. Ἀργότερα, ὁ Jaroslav Sabata ἀντικατάστησε τόν πρώην ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας, καθηγητή Jiri Hajek, πού δέν μποροῦσε πιά ν' ἀντέξει στήν πίεση τοῦ τύπου καί τῶν ἀρχῶν. (Σήμερα, καθήκοντα «ἐκπροσώπου» τῆς Χάρτας '77 ἀσκοῦν οἱ: M. Kubisova, ὁ Δρ. Hajdanek καί ὁ Δρ. J. Sabata).

Ο J. SABATA δίδασκε ψυχολογία στό Πανεπιστήμιο J.E. Purkyne, στό Brunn. Στή 1968 ἐκλέχτηκε γραμματέας τοῦ Κ.Κ. Τσεχοσλοβακίας στό Νότιο Morava καί στό ἔκτακτο XIV Συνέδριο τοῦ κόμματος πού ἔγινε στήν Πράγα – Vysocany κάτω ἀπ' τή σκιά τῶν σοβιετικῶν τάνκς πού εἰσβάλανε στή χώρα, ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀρνήθηκε ν' ἀποδεχτεῖ τήν ἐντολή Κατοχῆς πού ἐπέβαλε ἡ Μόσχα, καί λόγω τῆς ἔντονης κριτικῆς του ἀπαλλάχτηκε ἀπ' ὅλα τά καθήκοντά του, ἀπολύθηκε ἀπ' τό Πανεπιστήμιο καί ἀποκλείστηκε ἀπ' τό κόμμα. Στά 1970 συνελήφθηκε μαζί μέ μέλη τῆς ὁμάδας «Ἀντιφρονοῦντες Κομμουνιστές» καί καταδικάστηκε 6 1/2 χρόνια. Μόνο μετά ἀπό 5 χρόνια συνεχοῦς διαμαρτυρίας δυτικῶν προοδευτικῶν ὀργανώσεων, ἀφέθηκε ἐλεύθερος. Παρά τήν κρίσιμη κατάσταση τῆς ὑγείας του, ὑπόγραψε τή Χάρτα '77 καί ἔγινε ἐκπρόσωπός της. Τήν 1-10-78 συνελήφθηκε πάλι, λόγω τῶν ἐπαφῶν του μέ τήν πολωνική ἐπιτροπή γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἐργατῶν. Ἡ περίπτωση Sabata, πού εἶναι γνωστός σάν πεπεισμένος Μαρξιστής – Κομμουνιστής, μᾶς ὑποχρεώνει σέ μιά διεθνή συμπαράσταση.

ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ ὅπως ὁ Sabata, ὁ Peter Uhl, ὁ Frantisek Kriegel πού ἀγωνίστηκε στήν Ἱσπανία καί ἄλλοι, παρ' ὅλο πού διαδραματίζουν ἕναν ἐξέχοντα ρόλο στή Χάρτα '77, δέν ἐκπροσωποῦν φυσικά ὅλες τίς ἰδεολογικές τάσεις τῶν ἀνθρώπων πού συμμετέχουν στήν Κίνηση τῆς Χάρτας '77 καί ἀποδεικνύουν ἔμπρακτα τή σθεναρή στάση τους μέ τήν ὑπογραφή τους. Ἀνάμεσα στά πάνω ἀπό 800 ἄτομα πού ἔχουν ὑπογράψει, βρίσκονται ἐκτός ἀπό τούς ριζοσπάστες κομμουνιστές καί εὐρωκομμουνιστές, ἀνεξάρτητοι σοσιαλιστές, σοσιαλδημοκράτες, δημοκράτες καί χριστιανοί, πού προέρχονται ἀπ' ὅλα τά ἐπαγγέλματα, ἀπό διανοούμενοι μέχρι ἐργάτες.

ΜΕ ΜΙΑ τέτοια ἑτερογενή διάρθρωση τῆς Χάρτας '77 εἶναι εὐνόητο, ὅτι αὐτή δέν μπορεῖ νά γίνει πολιτική ἀντιπολίτευση. Ἀλλά οὔτε θέλει νά γίνει. Θέλει μόνο, ὅπως κιόλας ἀναφέρθηκε, νά διεξάγει ἕναν ἀγώνα γιά τά ἀτομικά δικαιώματα καί τίς δημοκρατικές ἐλευθερίες, πάνω στή βάση τῶν διεθνῶν συμβάσεων πού ἐπικηρώθηκαν ἀπό τήν Τσεχοσλοβακία, καί παρ' ὅλο πού ἔγιναν μέρος τῆς τσεχοσλοβακικῆς νομιμότητας, ἐν τούτοις παραβιάζονται καθημερινά. Παρ' ὅλ' αὐτά, πρόκειται γιά τή σημαντικότερη κίνηση τῶν τελευταίων χρόνων, μέ μεγάλη ἀπήχηση στούς ἐργάτες.

ΟΣΟ μεγάλωνε ἡ δυσφήμιση ἐναντίον τῆς Χάρτας, τόσο μεγάλωνε καί τό ἐνδιαφέρον τῶν πολιτῶν γιά τό πραγματικό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς. Σέ πολλά ἐργοστάσια, οἱ ἐργάτες ἀρνήθηκαν νά ὑπογράψουν δήλωση ἐναντίον τῆς Χάρτας, γιατί δέν γνώριζαν τό κείμενο πού κλήθηκαν νά καταδικάσουν.

ΠΑΡΑ τή διαρκή καταπίεση, ἡ ἀστυνομία δέν κατάφερε νά διαλύσει τήν κίνηση. Ἡ Χάρτα '77, στά 19-20 ντοκουμέντα πού δημοσίευσε στό μεταξύ, ἀνάφερε τόν κατατρεγμό αὐτῶν πού ὑπόγραψαν, τήν μεροληψία ἐναντίον τῶν ἀντιφρονούντων στήν προσπάθεια ἐξεύρεσης ἐργασίας, τίς θλιβερές συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν στίς φυλακές, ἔκανε ἀνακοινώσεις πάνω στήν κατάσταση τῶν ἐργατῶν καί κατάγγειλε τόν κατατρεγμό τῶν χριστιανῶν.

ΜΕΡΙΚΟΙ σύντροφοι στή Δύση, καί σίγουρα κι' ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, ἐκφράζουν καμιά φορά τήν ὑπόνοια, ὅταν ἀκοῦν γιά τόν ἀγώνα ὑπέρ τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων στήν ἀνατολική Εὐρώπη, ὅτι πρόκειται γιά ἀστικούς στόχους. Φαίνεται ὅμως νά ξεχνοῦν – καί δυστυχῶς, καί σάν Μαρξιστές – ὅτι μιά σοσιαλιστική κοινωνία πρέπει νά δίνει στά μέλη της περισσότερα δικαιώματα κι' ἐλευθερίες κι' ἀπό τίς καλύτερες ἀστικές δημοκρατίες. «Δέν ὑπάρχει σοσιαλισμός χωρίς δημοκρατία, καί δέν ὑπάρχει δημοκρατία χωρίς σοσιαλισμό», ἔγραψε κάποτε ἡ Rosa Luxemburg. Ἡ ἀξίωση αὐτή ἔγινε ἀκόμα περισσότερο ἀναγκαία μετά τίς ἥττες πού ἔχει ὑποστεῖ ὁ σοσιαλισμός στήν ἀνατολική Εὐρώπη καί παντοῦ ὅπου ἔγινε προλεταριακή ἐπανάσταση.

ΑΥΤΟΙ πού ὑπόγραψαν τήν Χάρτα '77, ὅπως ὁ Jaroslav Sabata, ὁ Peter Uhl, ὁ Jiri Pallas, ὁ Jan Lopatka, ὁ Jiri Nemec, ἀπόδειξαν ὅτι δέν εἶναι διατεθειμένοι νά ἐξυμνήσουν τήν ἀστική δημοκρατία τῆς Δύσης, ὅταν μέ ἀνοιχτή ἐπιστολή τους στίς 11 Σεπτ. '77 διακήρυξαν τή συμπαράστασή τους πρός τούς πολίτες τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, πού θίγονταν ἀπ' τόν ἀπαγορευτικό νόμο γιά τήν ἄσκηση ἐπαγγέλματος (Berufsverbot).

ΕΞΑΡΤΙΕΤΑΙ ἀπό τή στάση μας, ἐμᾶς τῶν σοσιαλιστῶν καί κομμουνιστῶν, ὥστε οἱ μή κομμουνιστές ἀγωνιστές τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῆς κίνησης τῆς Χάρτας '77 στήν Τσεχοσλοβακία, τῆς πολωνικῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἐργατῶν, οἱ ἀγωνιστές τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων στή Σοβιετική Ἕνωση καί σ' ἄλλα κράτη τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, μετά ἀπό τίς πικρές ἐμπειρίες τους στίς «ἀστικοποιημένες δικτατορίες πού ὀνομάζονται σοσιαλιστικές» (Wolf Biermann) νά ἐπανακτήσουν τήν ἐμπιστοσύνη πρός τούς ἔντιμους σοσιαλιστές καί κομμουνιστές. Ἡ συμπαράσταση καί ἡ ὑποστήριξη τῆς δυτικῆς ἀριστερᾶς μπορεῖ νά σπάσει τή διεθνή ἀπομόνωση τῆς ἀνατολικο-εὐρωπαϊκῆς ἀντιπολίτευσης καί νά τήν ἐνδυναμώσει στό θαρραλέο ἀγώνα της γιά τήν Δημοκρατία καί τό Σοσιαλισμό.

Μετάφραση: Καίτη Κόρκα

ενας διαλογος

Τά γράμματα τῶν ἀναγνωστῶν μέ τίς ὑποδείξεις τους, οἱ ἔρευνες πού πραγματοποιήσαμε κατά καιρούς, ἀλλά καί οἱ δικές μας δοκιμές καί ἀναζητήσεις, ἀποτελοῦν σταθερά τόν γνώμονα γιά νά ἀνανεώνουμε τήν ὕλη, τά θέματα ἤ τή μορφή τοῦ περιοδικοῦ, ὥστε νά προσεγγίζουμε τά προβλήματα τοῦ τόπου μας πληρέστερα καί σωστότερα.

Ὡς ἕνα βαθμό αὐτό κατορθώνεται· γνωρίζουμε ὅμως πώς πολλά μένουν ἀκόμα νά γίνουν. Ἡ ἀλλαγή καί ἡ ἀνανέωση εἶναι μιά μόνιμη ἐπιδίωξη πού ἀποβλέπει στή βελτίωση τοῦ ΑΝΤΙ.

Στό τεῦχος πού κρατᾶτε σήμερα, πέρα ἀπό κάποιες μορφολογικές ἀλλαγές, θά βρῆτε καί κάποιες καινοτομίες στήν ὕλη του.

Τό «ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ», γιά νά καλύπτει πληρέστερα τά γεγονότα θά εἶναι μόνιμα πιό ἐκτεταμένο· θά συμπληρώνεται ἀπό τίς «ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ», μιά στήλη πού θά ἐπισημαίνει τά κύρια πολιτικά γεγονότα τοῦ δεκαπενθήμερου. Γιά τό σημερινό τεῦχος ἡ ἐπισήμανση αὐτή καλύπτει τά γεγονότα τοῦ Γενάρη, ἔτσι πού οἱ «ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ» νά ξεκινοῦν ἀπό τήν ἀρχή τῆς χρονιᾶς.

Οἱ «ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ», θά καλύπτουν μόνιμα τρεῖς σελίδες σχολιάζοντας ἀναλυτικότερα τά γεγονότα τοῦ δεκαπενθήμερου. Καί, συνοδευτικά πρός αὐτές, ἡ σελίδα «ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ» θά ἀναφέρεται κριτικά σέ πληροφορίες καί θέματα ἀπό τή διεθνή ἐπικαιρότητα. Καθιερώνεται ἐπίσης μιά νέα στήλη, ἡ ἐπιφυλλίδα τοῦ περιοδικοῦ, τά «ΑΝΤΙ-ΘΕΜΑΤΑ». Σ' αὐτήν πνευματικοί ἄνθρωποι τοῦ τόπου θά σχολιάζουν μέ ἐναλλαγή καίρια θέματα τῆς κοινωνικῆς καί πολιτικῆς πραγματικότητας, μέ τήν δική τους προσωπική γραφή. Στό σημερινό τεῦχος γράφει ὁ Δημήτρης Ραυτόπουλος· στό ἑπόμενο, ὁ Δημήτρης Χατζῆς.

Ἡ σελίδα «ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ» θά κρατήσει ἕνα σχολιαστικό κυρίως χαρακτήρα γιά τά γεγονότα τῆς πολιτιστικῆς μας ζωῆς καί θά ἐμπλουτισθεῖ μέ σύντομες εἰδήσεις.

Στά ἑπόμενα τεύχη μας οἱ σελίδες αὐτές θά εἶναι πιό ἐπεξεργασμένες. Μέ τήν ἀναγκαία χρονική διάρκεια, ἀλλά καί τίς δικές σας κριτικές ὑποδείξεις ἐλπίζουμε οἱ προσπάθειές μας νά ἐμπεδωθοῦν.

Τό ΑΝΤΙ ἔχει ἀνάγκη αὐτή τήν ἀμφίδρομη σχέση ἐπικοινωνίας καί διαλόγου μέ τό κοινό του γιά νά κρατηθεῖ πάντα ζωντανό.

Περιμένουμε τίς ἀπόψεις σας, φίλοι ἀναγνῶστες.

κυκλοφορουν κιολας 8 τομοι του αντί

πού ὁ καθένας περιέχει ἀντίστοιχα τά τεύχη ἑνός ἐξαμήνου.

Στούς τόμους τοῦ ΑΝΤΙ – πανόδετους, μέ ἐξώφυλλα καί ἀναλυτικά περιεχόμενα θεμάτων καί συνεργατῶν – θά βρεῖτε μιά πλούσια καί πολύπλευρη καταγραφή:

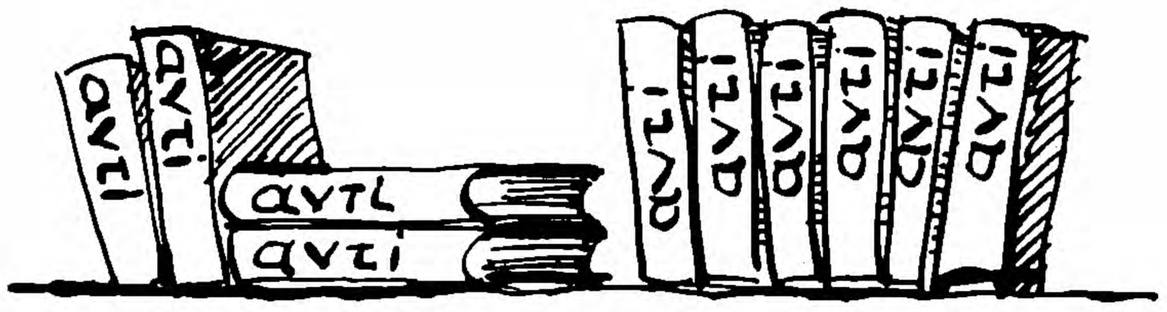
- τῆς πολιτικῆς καί πολιτιστικῆς ζωῆς μας
- τῆς κατάστασης στήν Ἀριστερά
- τῆς ἐξωτερικῆς ἐπικαιρότητας
- τῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς μας καί
- πλῆθος στοιχεῖα πού ἐνδιαφέρουν ὅσους συμμετέχουν στά προβλήματα τοῦ τόπου μας.

Ζητεῖστε τούς τόμους τοῦ ΑΝΤΙ ἀπό τά γραφεῖα μας: Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601) τηλ. 732.713 καί 732.819.

Ὅσοι μένουν στήν ἐπαρχία μποροῦν νά ζητήσουν τήν ἀποστολή τῶν τόμων μέ ἀντικαταβολή. Μπορεῖτε ἀκόμα νά ἀνταλλάξετε τά τεύχη μέ δεμένους τόμους πληρώνοντας τήν βιβλιοδεσία (160 δρχ. στόν τόμο).

Οἱ τόμοι τοῦ ΑΝΤΙ:

Α΄ (β΄ ἑξαμ. '74, τεύχη 1-9) *ἐξαντλήθηκε*
Β΄ (α΄ ἑξαμ. '75, τεύχη 10-22)
Γ΄ (β΄ ἑξαμ. '75, τεύχη 23-35)
Δ΄ (α΄ ἑξαμ. '76, τεύχη 36-48) *ἐξαντλήθηκε*
Ε΄ (β΄ ἑξαμ. '76, τεύχη 49-61)
ΣΤ΄ (α΄ ἑξαμ. '77, τεύχη 62-74)
Ζ΄ (β΄ ἑξαμ. '77, τεύχη 75-89)
Η΄ (α΄ ἑξαμ. '78, τεύχη 90-102)

Ἑτοιμάζεται ὁ ἔννατος (Θ΄) τόμος τοῦ β΄ ἑξαμ. τοῦ '78 (τεύχη 103-115).

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ φέτος 30 χρόνια ἀπό τή λήξη τοῦ ἐμφύλιου καί ἀγνοοῦμε ἀκόμη καί σήμερα σέ πλήρη ἔκταση – καί σφαιρικά – γεγονότα καί καταστάσεις πού σημάδεψαν ἔντονα τήν πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ προοδευτικοῦ κινήματος καί τοῦ τόπου, γενικότερα. Καμιά ἀπό τίς δυό πλευρές δέν ἔχει ἀποφασίσει νά ἐκθέσει ἀπό τήν πλευρά της τά αἴτια καί τά περιστατικά ἐκείνης τῆς περιόδου πέρα ἀπό τή στείρα συνθηματολογία ἤ τούς πανηγυρικούς. Τό ΑΝΤΙ, σέ ἑπόμενα τεύχη θά προσπαθήσει νά συμβάλλει στή διερεύνηση τῶν ἱστορικῶν – καί πολιτικῶν – προβλημάτων πού ἔθεσε ὁ ἐμφύλιος.

ΣΑΝ ΜΙΑ πρώτη εἰσαγωγή, δημοσιεύομε τό ἡμερολόγιο τῶν πολιτικῶν γεγονότων ἀπό τό «ἐπεισόδιο τοῦ Λιτόχωρου» μέχρι τό τέλος τοῦ 1949, ὅταν εἶχαν πιά ἀπομονωθεῖ οἱ περισσότεροι πυρῆνες τῶν ὁμάδων τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ. Τό ἡμερολόγιο τῶν πολιτικῶν γεγονότων ἐπιμελήθηκε ὁ συνεργάτης μας ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ:

Ἡμερομηνίες τοῦ Ἐμφύλιου

ΕΧΟΝΤΑΣ ἐπιχειρήσει τήν παρακολούθηση τῶν γεγονότων τῆς «προεμφυλικακῆς» ἐποχῆς, μέ ὁρόσημο τή Βάρκιζα, ψηλαφώντας τά δημοσιεύματα τοῦ τύπου τῶν χρόνων ἐκείνων, θέλησα νά ἐπεκτείνω τήν καταγραφή τῶν συμβάντων σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου. Πρόγευση τῆς ἐργασίας πού ἀκολουθεῖ, εἶναι ἡ καταγραφή τῶν γεγονότων, σέ καθαρά ἡμερολογιακή μορφή, τοῦ κειμένου «Ἀπό τή Βάρκιζα στό Λιτόχωρο», πού ἔχει δημοσιευτεῖ στό τεῦχος 63 (22 Γενάρη 1977) τοῦ «Ἀντί». Ἔτσι, ξεκινώντας ἀπό ἐκεῖ πού εἶχε σταματήσει ἡ ἐξιστόρηση ἐκείνη, ἀπό τήν ἐπίθεση στό Λιτόχωρο (30.3.46) θά ἐπιχειρηθεῖ μέ τήν ἴδια ἡμερολογιακή μεθοδολογία ἡ καλυψη τῶν περιστατικῶν ὡς τίς 31 Δεκέμβρη 1949, ὁπότε εἶχε πάψει νά ὑφίσταται κάθε ἑστία ἀντίστασης ἀπό τήν πλευρά τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ.

Οἱ πηγές πού χρησιμοποιήθηκαν ἀνήκουν ἐξ ὁλοκλήρου στήν «ἐπίσημη» κρατική πλευρά. Πέρα ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐφημερίδων πού νόμιμα κυκλοφοροῦσαν τότε, ἡ πληροφόρηση προέρχεται καί ἀπό στρατιωτικά ἀνακοινωθέντα, τόσο τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ὅσο καί τῶν ὑπομονάδων του, μέ βασική πηγή ἄντλησης πληροφοριῶν τά «δελτία» τῶν ἐπιτρόπων σέ ἔκτακτα στρατοδικεῖα, ἄμεση πηγή γιά τή γνώση τῶν καταδικῶν καί ἐκτελέσεων.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία γιά τή σκοπιμότητα κάθε διαφωτιστικῆς ἐξιστόρησης συμβάντων γύρω ἀπό τήν πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ προοδευτικοῦ κινήματος καί εἰδικότερα γύρω ἀπό τήν ἐπιτάφια στροφή τοῦ ἐμφύλιου εἶναι τόσο προφανής πού καταντᾶ κοινοτοπία ἡ ἀπαρίθμηση τῶν πλεονεκτημάτων της. Προσωπικά θά ἤμουν εὐτυχής ἄν ἔστω καί σ' ἕναν ἀναγνώστη τῆς ἐργασίας μου γεννιόταν ἡ σκέψη μήπως καί σήμερα ἀντιμετωπίζονται παρόμοια «στάσιμα». Ἄλλωστε δέν προέρχεται μόνο ἀπό καθαρό ἐρευνητικό ἐνδιαφέρον ἡ ἐνασχόλησή μου μέ θέματα ὅπως αὐτό. Ἡ ἀντιστοιχία ἐποχῶν, οἱ ἴδιοι μύθοι, ἡ ἴδια μίζερη μεθοδολογία καί ἡ ὕπαρξη τῶν ἴδιων κι' ἀπαράλλαχτων προσώπων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὡς σήμερα μέ ἀποτέλεσμα τή διαιώνιση πληγῶν καί καταστάσεων στόν κορμό τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, παρακινοῦν τό ἐνδιαφέρον μου γιά παρόμοιες ἐργασίες. Μήπως κάποτε οἱ ἐπευφημοῦντες ἀποκτήσουν προσωπικότητα, ζητήσουν εὐθύνες, ἀπαγκιστρωθοῦν ἀπό τόν καταναγκασμό τῶν ἀστόχαστων τῆς ὅποιας ἡγεσίας.

ΣΤΗ διάρκεια τῆς καταγραφῆς δέν πρόκειται νά «λαθολογήσουμε», ὅπως – δυστυχῶς – ἀπό τίς ἴδιες τίς στῆλες τοῦ «ΑΝΤΙ» ἔχει ἔμμεσα ἐπικριθεῖ ἡ πρώτη ἐκείνη καταχώριση. Τά ἴδια τά γεγονότα εἶναι ἀμείλιχτα. Καί ὁδηγοῦν τήν κοινή συλλογιστική σέ συμπεράσματα ἀνάλογα καί ὀξύτερα ἀπό ὅσα εἶχαν τότε, πρίν δυό χρόνια, διατυπωθεῖ. Ἀποτελεῖ πλέον κοινό τόπο πώς ἡ ἀπαρχή τῶν δεινῶν τοῦ προοδευτικοῦ κινήματος στόν τόπο μας βρίσκεται στήν ἀντιδημοκρατική εἰσβολή «ἔξωθεν» τῆς ἡγεσίας τοῦ 1931, μέ συνέπεια τόν παραμερισμό κάθε σκεπτόμενου τό 1934 καί τήν ἁλυσίδα τῶν σφαλμάτων: Λίβανος – Καζέρτα – Δεκέμβρης – Βάρκιζα – Ἀποχή καί συνέχεια. Ὅπως ἐπίσης ἀποτελεῖ προσβολή πρός τήν ἀντικειμενικότητα – νομίζουμε – νά μή θεωρήσουμε ἐσκεμμένο μακελειό τό Δεκέμβρη καί ἀναμφισβήτητο καί ἀναπότρεπτο ἀγροτικό κίνημα τόν ἐμφύλιο.

ΠΡΟΔΙΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ θυσία τῶν ἀστικῶν στρωμάτων τῆς Ἀθήνας ὁ Δεκέμβρης, ὅταν ὁ κύριος ὄγκος τοῦ ΕΛΑΣ βρισκόταν σέ «διατεταγμένη ὑπηρεσία» στήν Ἤπειρο, μή καί χαλάσει τή δουλειά πού συνομολογήθηκε στήν Καζέρτα: τήν πλήρη ὑποταγή τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος στούς Ἄγγλους. Μέ ὅσους ἀντάρτες βρίσκονταν στήν Ἀττικοβοιωτία νά κατατέμνονται σέ σχηματισμούς λόχων καί – φυσικά – νά λιανίζονται.

ΑΝΑΠΟΤΡΕΠΤΟ ἀγροτικό κίνημα ὁ ἐμφύλιος, ἐφόσον ἡ τρομοκρατία, περισσότερο ἔντονη στήν ὕπαιθρο (ὅπως προσπαθήσαμε νά καταδείξουμε στό προηγούμενο γραφτό μας, μέ βάση τήν ἱστορούμενη πραγματικότητα, τήν ἀψευδή μαρτυρία τοῦ «ἀστικοῦ» τύπου) ἀνάγκαζε τούς ἀγροτικούς πληθυσμούς σέ πράξεις αὐτοάμυνας κι' ὅταν – ἀντίστροφα – οἱ ἀστικοί πληθυσμοί «καρτέραγαν» παθητικά τό Ζέρβα καί τό Ρέντη νά τούς κουβαλήσει στά ξερονήσια.

ΑΠΟ ΔΩ καί πέρα, μέρα μέ τή μέρα, θά παρακολουθήσουμε ἀσχολίαστα τά γεγονότα τῆς τετραετίας 1946-1949. Ἡ μεθόδευση τῆς καταγραφῆς ἀκολουθεῖ τό πρότυπο τῆς προγενέστερης ἐργασίας γιά τά συμβάντα τῶν 14 μηνῶν ἀπό τή Βάρκιζα στό Λιτόχωρο. Δηλαδή θά προηγηθεῖ πολιτικό ἡμερολόγιο, θά ἀκολουθήσει ἐξιστόρηση τῆς δράσης τῶν παρακρατικῶν κι' ἄλλων στοιχείων στά οἰκιστικά κέντρα, κατόπιν θά παρουσιαστοῦν τά δικαστικά τεκμήρια, καταδίκες καί ἐκτελέσεις καί θά τερματίσει ἡ καταγραφή μέ τήν παρακολούθηση, πάντα μέρα μέ τή μέρα, τῶν μαχῶν τοῦ ἐμφύλιου, μέ τίς ἀντίστοιχες «ἑκατέρωθεν» ἀπώλειες.

ΤΟ ΛΟΓΟ ἔχουν πιά τά γεγονότα. Ὡστόσο θά 'θελα ὅσοι θά παρακολουθήσουν τήν καταγραφή νά συλλογιστοῦν πόση ἀντιστοιχία καί ποιό κλίμα, ἀπότοκο τῶν γεγονότων ἐκείνων, βαραίνει τή δική μας ἐποχή. Μιά ὁλόκληρη γενιά παραδόθηκε βορά στόν ἐμφύλιο, μια γενιά δημιουργική πού ἔλλειψε τόσο κατόπιν. Ὁ τόπος ὀρφάνεψε. Κάτω ἀπό αὐτή τήν προοπτική καί μέ κριτική παρακολούθηση τῶν τεκταινομένων, ἴσως ἀνακαλυφτοῦν οἱ ἀντιστοιχίες μέ τό σήμερα καί δικαιολογηθεῖ ὁ τόνος τῶν «λαθολόγων» κρίσεων τόσο τῆς δουλειᾶς γιά τήν περίοδο ἀπό τή Βάρκιζα στό Λιτόχωρο, ὅσο καί τούτων τῶν προλογικῶν συλλογισμῶν.

ΙΣΩΣ τότε διευκρινιστεῖ ἡ γύμνια τῆς ἡγεσίας. Τοῦτο θά εἶναι καί ἡ ἐλάχιστη δικαίωση τοῦ μόχθου χρόνων πού ἀπαιτήθηκαν γιά τή συγκέντρωση τοῦ ὑλικοῦ πού παρατίθεται, ἑνός ὑλικοῦ πού παραδίνεται ἀκριβῶς ἔτσι ἀνεπεξέργαστο καί ἀσχολίαστο στήν τραγική του ἀμεσότητα. Φιλόδοξη προοπτική εἶναι πάντοτε ἡ συνέχιση τῆς καταγραφῆς καί γιά τά μετά ἀπό τό 1949, ὡς σήμερα, χρόνια, γιά τήν ὁλοκλήρωση ἑνός τεκμηριωτικοῦ «κόρπους» τῆς νεώτερης ἱστορίας μας, παράλληλου μέ τίς ἄλλες ἐργασίες τεκμηριωτικοῦ χαραχτήρα (κύρια ἀποδελτίωση περιεχομένων ἐφημερίδων καί περιοδικῶν) τοῦ συντάχτη της.

ΜΑΡΤΗΣ 1946 – ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1949: ΑΠΟ ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ ΣΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

1946

Ἀπρίλης

4: Ὁρκίζεται ὑπηρεσιακή κυβέρνηση μέ πρωθυπουργό τόν Π. Πουλίτσα.

10: Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός ἀπειλεῖ ὅτι θά πάψει νά ἀσκεῖ τήν ἀντιβασιλεία.

11: Καταπλέει στό φαληρικό ὅρμο τό ἀμερικανικό πολεμικό «Μισσούρι».

18: Παραιτεῖται ἡ κυβέρνηση Πουλίτσα καί ὁρκίζεται πολιτική κυβέρνηση μέ πρωθυπουργό τόν Κ. Τσαλδάρη.

Μάης

8: Καταργεῖται ὁ νέος Ἀστικός Κώδικας καί ἐπαναφέρεται σέ ἰσχύ ὁ κώδικας πού συντάχθηκε στή διάρκεια τοῦ μεταξικοῦ καθεστῶτος.

16: Μέ διάταγμα χαρίζονται ποινές δοσίλογων.

31: Μετατρέπεται ἡ θανατική καταδίκη τοῦ Τσολάκογλου σέ ἰσόβια.

Ἰούνης

5: Ἀνακοινώνεται ἐπίσημα ὅτι ἀπό τήν ἔναρξη τῆς ἰσχύος τῆς 6/1945 Συντακτικῆς Πράξης γιά τούς δοσίλογους ὡς τίς 31.5.1946 ἐκδόθηκαν 2.642 βουλεύματα. Ἀπό αὐτά τά 82% ἦταν ἀπαλλακτικά, 11% διακοπές προφυλάκισης καί μόνο 7% παραπεμπτικά.

7: Μέ ψήφισμα καταργεῖται τό οἰκογενειακό ἄσυλο καί τό δικαίωμα τῆς ἀπεργίας.

9: Δημοσιεύεται στόν τύπο ρεπορτάζ πού ἀποκαλύπτει τήν ὕπαρξη μυστικοῦ πρωτοκόλλου μεταξύ τῶν δικαστῶν, συνταγμένο στή διάρκεια τῆς Κατοχῆς, πού συνιστᾶ τήν ἀτιμωρησία τῶν δοσίλογων δικαστικῶν.

18: Παρά τήν κυβερνητική ἀπαγόρευση κηρύσσεται 24ωρη πανεργατική ἀπεργία.

21: Ψηφίζονται τά «μέτρα τάξεως» (Γ΄ Ψήφισμα) καί συνιστῶνται στρατοδικεῖα.

28: Μέ ἀπόφαση τῆς διάσκεψης τοῦ Παρισιοῦ παραχωροῦνται στήν Ἑλλάδα τά Δωδεκάνησα.

Ἰούλης

3: Τό Πρωτοδικεῖο Χίου ἀπαγορεύει τή σύσταση «Δημοκρατικοῦ Συλλόγου» γιά νά προπαγανδιστοῦν ἀνάλογες θέσεις πρίν τό δημοψήφισμα, μέ τό αἰτιολογικό ὅτι ἡ δημοκρατική ἰδέα εἶναι ἀντισυνταγματική! Ἡ σύνθεση τοῦ δικαστηρίου: Χ. Δαμάσκος, Ι. Ἀγαλλόπουλος καί Ι. ΛΙΑΠΗΣ.

Ι. Λιαπῆς μετά εἰκοσαετία...

4: Δικάζονται στό ἀερονομεῖο γιά παράνομη ἐξαγωγή συναλλάγματος οἱ ὑποσμηναγοί Π. ΜΗΤΣΑΚΟΣ καί Κ. Παναγόπουλος.

10: Ὁ Σοφοκλῆς Βενιζέλος γευματίζει στό Λονδίνο μέ τόν Γ. Γλύξμπουργκ.

11: Καταργοῦνται τά εἰδικά δικαστήρια δοσίλογων καί οἱ ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις ἀναθεώρησης ἀνήκουν πλέον στή δικαιοδοσία τῶν κακουργιοδικείων.

30: Ἡ Ἀστυνομία εἰσβάλλει στά γραφεῖα τῆς ΓΣΕΕ, συλλαμβάνει τή γραμματεία της (Παπαρρήγας, Στρατής, Θέος) καί διορίζεται προσωρινή διοίκηση ἀπό «ἐθνικόφρονες».

Αὔγουστος

17: Συλλαμβάνεται στή Θεσσαλία ἀπό τή συμμορία Σούρλα ὁ δημοσιογράφος τοῦ Ριζοσπάστη Κώστας Βιδάλης.

19: Ὁ Κώστας Βιδάλης δολοφονεῖται.

Σεπτέμβρης

1: Μέ «δημοψήφισμα» ἐπαναφέρεται ἡ βασιλεία στήν Ἑλλάδα.

6: Παραιτεῖται ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός ἀπό ἀντιβασιλιάς. Καταπλέει στό Φάληρο τό ἀεροπλανοφόρο «Φραγκλίνος Ροῦζβελτ».

12: Ὁ Γεώργιος Γλύξμπουργκ ἀπευθύνει διάγγελμα στόν ἑλληνικό λαό.

20: Ἐκτοπίζονται οἱ στρατιωτικοί ἡγέτες τοῦ ΕΛΑΣ.

21: Τό ΕΑΜ ὑποβάλλει ἔνσταση ἐναντίον τοῦ κύρους τοῦ δημοψηφίσματος.

23: Ἀποκαλύπτεται πώς ἡ «Χ» ἐφοδιάζεται μέ κρατικό στρατιωτικό ὑλικό.

28: Ἐπιστρέφει στήν Ἑλλάδα ὁ Γεώργιος Γλύξμπουργκ.

30: Ὁ ἀρχηγός τῆς ἀγγλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς Ρόλλινς ἐπεμβαίνει στίς προαγωγές ὑποστρατήγων.

Ὀκτώβρης

13: Ἀπορρίπτεται ἡ ἔνσταση τοῦ ΕΑΜ γιά τό δημοψήφισμα.

16: Ἀποκαλύπτεται ὅτι ὁ ἰδιαίτερος τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Ἀλεξανδρῆ, Νικόλαος Γόρδιος, εἶναι δοσίλογος.

20: Τό ΕΑΜ προσφεύγει στόν ΟΗΕ ζητώντας τήν ἀποχώρηση τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἀπό τήν Ἑλλάδα.

25: Ὁ αἰχμάλωτος καπετάν Ἀννίβας ἀποκαλύπτει ὅτι τό ΚΚΕ μόλις τόν Σεπτέμβρη ἀποφάσισε νά πλαισιώσει τό ἀντάρτικο καί πώς προηγούμενα τό θεωροῦσε μή σοβαρή κίνηση.

Νοέμβρης

8: Ἡ κυβέρνηση Τσαλδάρη παίρνει ψῆφο ἐμπιστοσύνης στή Βουλή.

1947

Γενάρης

19: Ἀποχωροῦν ἀπό τήν κυβέρνηση οἱ Γονατάς καί Ἀλεξανδρής.

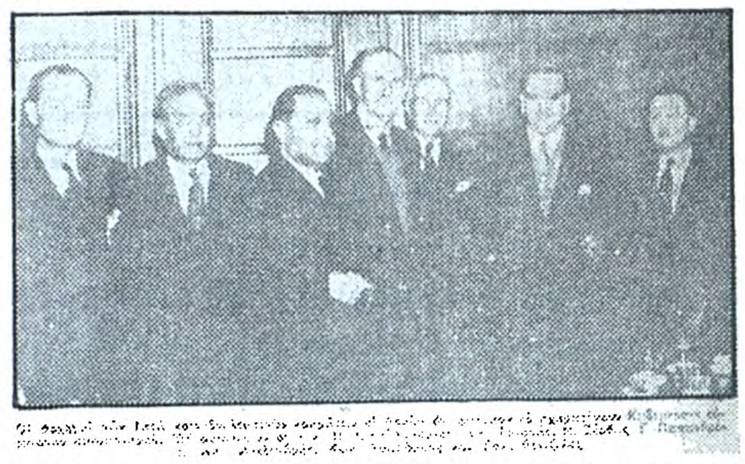
Ἐν τὸν τρόμον ζωγραφισμένον εἰς τὰ πρόσωπά των οἱ πρῶτοι νεκροὶ φθάνουν εἰς Ραφήναν.

19: Τό ΕΑΜ ζητάει ἀναστολή τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα.

20: Τό ναυάγιο τῆς «Χειμάρρας». Πνίγονται 350 ἄτομα, οἱ περισσότεροι δημοκρατικοί κρατούμενοι.

21: Ἀπεργία τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

24: Ὁρκίζεται κυβέρνηση ὑπό τόν Δ. Μάξιμο.

Οἱ κοινοβουλευτικοί ἀρχηγοί πού σχημάτισαν τήν κυβέρνηση Μαξίμου: Π. Κανελλόπουλος, Στ. Γονατᾶς, Ν. Ζέρβας, Γ. Παπανδρέου, Ἀπ. Ἀλεξανδρῆς, Κ. Τσαλδάρης καί Σ. Βενιζέλος

Φλεβάρης

2: Φτάνει ἐρευνητική ἐπιτροπή τοῦ ΟΗΕ.

9: Ἀπαγορεύεται συλλαλητήριο τοῦ ΕΑΜ γιά «συμφιλίωση».

12: Παραιτεῖται ὁ ἄνευ χαρτοφυλακίου ὑπουργός Ι. Πολίτης.

13: Μέ ἐντολή τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀμερικάνικης ἀποστολῆς Πόρτερ ἀνασχηματίζεται ἡ κυβέρνηση.

25: Ἀπολύονται 20 δημοκρατικοί δικαστές.

Μάρτης

1: Τό Πρωτοδικεῖο Ἀθηνῶν μέ ἀπόφασή του διαλύει τήν ΕΠΟΝ. Ἡ σύνθεση τοῦ δικαστηρίου: πρόεδρος Π. Κόντας, σύνεδροι Κ. Γρίβας, Κ. Ἀλεβιζάκης καί εἰσαγγελέας Ν. Πλαστήρας.

5: Ἐκτοπίζονται στήν Ἰκαρία 571 ἄτομα. Ἡ ΚΕ τοῦ ΕΑΜ ἐξακολουθεῖ νά μιλάει γιά «συμφιλίωση» καί «ὁμαλότητα».

12: Ὁ λόγος τοῦ Τρούμαν στό Κογκρέσο πού ἐγκαινιάζει τό «δόγμα» του καί τήν ἐξάρτηση τῆς χώρας ἀπό τίς ΗΠΑ.

20: Δολοφονεῖται στή Θεσσαλονίκη ὁ Γιάννης Ζεῦγος.

23: Δραπετεύουν ἀπό τόν Εὐδηλο τῆς Ἰκαρίας οἱ Α. Τζίμας, Θ. Χατζῆς, Γ. Ρέγκας καί Α. Παπαδάτος.

23: Κηρύσσεται στρατιωτικός νόμος στή Λακωνία.

Ἡ βασιλική οἰκογένεια

Ἡ νέα ὑπὸ τὸν κ. Σοφούλην κυβέρνησις Φιλελευθέρων καὶ Λαϊκῶν. Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ καθήμενοι: Οἱ κ. κ. Χέλμης, Ρέντης, Τσαλδάρης

Ἡ Κυβέρνηση συνασπισμοῦ Φιλελευθέρων καὶ Λαϊκῶν ὑπό τόν Σοφούλη. Πρώτη σειρά: Χέλμης, Ρέντης, Τσαλδάρης, Σοφούλης, Μαυρομιχάλης, Ζαΐμης καί Στεφανόπουλος. Ὄρθιοι: Δίγκας, Μπιράκης, Κιζάνης, Βαρβούτης, Μπαλτατζῆς, Παπαθανάσης, Σακελλαρίου, Ὀρφανίδης, Στρᾶτος, Χατζηπάνος, Λόντος, Κότιανος, Λαδᾶς, Πρωτοπαπαδάκης καί Ροδόπουλος

Ἀπρίλης

1: Πεθαίνει ὁ Γεώργιος Γλύξμπουργκ καί τόν διαδέχεται ὁ ἀδερφός του Παῦλος.

28: Μέ βασιλικό διάταγμα προάγεται σέ ταγματάρχη πυροβολικοῦ ὁ «ἀρχηγός τμήματος διώξεως συμμοριῶν» ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΦΩΣΤΕΡΙΔΗΣ ἤ ΤΣΑΟΥΣ.

29: Ἔρχεται στήν Ἀθήνα ὁ ἀμερικανός διπλωμάτης Ράουντρυ γιά νά ὀργανώσει τήν ἀμερικανική ἀποστολή.

Μάης

2: Μέ κυβερνητική ἀπόφαση ἐντάσσονται στίς ἔνοπλες δυνάμεις οἱ δεξιοί τρομοκράτες τῆς Λακωνίας.

8: «Αὐτοκτονεῖ» στούς Φούρνους Ἰκαρίας ὅπου βρισκόταν ἐκτοπισμένος ὁ στρατηγός Μπακιρτζής.

12: Ὑποβάλλεται στή Βουλή πρόταση λαϊκῶν βουλευτῶν «περί διαλύσεως τοῦ ΚΚΕ». Τήν ὑπογράφουν οἱ: Κ. Παπαδόπουλος, Χ. Κοψίδας, Α. Σακελλαρίου, Μ. Πάζης, Α. Θεοδωρόπουλος, Ι. Μαρινάκος, Λ. Βρεττάκος, Δ. Κούτσικας, Π. Σπηλιώτης, Ε. Κουλουμβάκης, Α. Παπαδόπουλος, Χ. Πιπιλιάγκας, Κ. Παπαδάκης, Γ. Μόσχος, Γ. Κουγιουμτζόγλου, Γ. Κύρου, Π. Ἠλιάδης, Ι. Λαμπρόπουλος, Η. Μπάτζιος, Ι. Λαυρεντίδης καί Ι. Μπουρνιάς.

18: Καταδικάζεται ἐρήμην σέ τριετῆ φυλάκιση ὁ Ν. Ζαχαριάδης γιά ἄρθρο του σχετικό μέ τή δολοφονία Ζεύγου.

20: Πεθαίνει ἀπό καρδιακή προσβολή ὁ Γιῶργος Σιάντος.

24: Τελεσίδικη διάλυση τῆς ΕΠΟΝ.

Ἰούνης

1: Διαλύεται μέ δικαστική ἀπόφαση καί ἡ «Ἐθνική Ἀλληλεγγύη».

13: Ἡ Σύνοδος τῆς ἐκκλησίας καθαιρεῖ τόν μητροπολίτη Ἠλείας Ἀντώνιο γιά τή συμμετοχή του στό ΕΑΜ.

14: Καθαιρεῖται ὁμοίως καί ὁ μητροπολίτης Κοζάνης Ἰωακείμ.

19: Ἔρχεται ὁ πρῶτος ἀρχηγός τῆς ἀμερικανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς Λαΐβσεϋ.

21: Ὁ Παῦλος Γλύξμπουργκ στή ζώνη τῶν ἐπιχειρήσεων.

27: Τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ ἀρχίζει τή συζήτηση τοῦ ἑλληνικοῦ.

30: Ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Κ. Τσαλδάρης ἀναχωρεῖ στίς ΗΠΑ.

Ἰούλης

6: Συλαμβάνονται 17 ἀξιωματικοί τῆς ἀεροπορίας ὡς ὑπεύθυνοι σαμποτάζ στήν Ἐλευσίνα.

8: Διάβημα τοῦ ΕΑΜ στό Σοφούλη γιά συμβιβασμό.

10: Συλλαμβάνονται 2.613 στελέχη τοῦ ΕΑΜ καί ἐκτοπίζονται μέ σχέδιο τῶν Π. Κανελλόπουλου καί Ν. Ζέρβα.

31: Ἐπικηρύσσεται ἀντί 20 ἑκατομμυρίων ὁ Μάρκος Βαφειάδης.

Αὔγουστος

12: Ἀρχίζουν οἱ δίκες γιά τά «σαμποτάζ» στήν Ἐλευσίνα.

17: Κατάσχεται ἡ ἐφημερίδα «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» ἐπειδή δημοσίεψε ἀνακοινωθέν τοῦ Μάρκου. Εἰσαγγελική ἐντολή τοῦ Μανδραπήλια.

24: Παραιτεῖται ἡ κυβέρνηση Δ. Μάξιμου. Ἡ ἐντολή στόν Κ. Τσαλδάρη.

24: Ὁ Χουσεΐν τῆς Ἰορδανίας στήν Ἀθήνα.

26: Συνάντηση Σοφούλη – Μάκ Βῆ γιά τήν ἐπίλυση τῆς κρίσης, ἐπίσης συνάντηση Σοφούλη – Γκρίνσγουολμτ.

30: Ὁρκίζεται κυβέρνηση ὑπό τόν Κ. Τσαλδάρη.

Σεπτέμβρης

7: Ὁρκίζεται κυβέρνηση συνασπισμοῦ Φιλελευθέρων – Λαϊκῶν ὑπό τόν Θ. Σοφούλη. Τό γεγονός θεωρεῖται νίκη τῆς ἀμερικάνικης διπλωματίας πού εἶχε ταχθεῖ ὑπέρ τοῦ Σοφούλη ἔναντι τῆς ἀγγλικῆς πού ὑποστήριζε τόν Τσαλδάρη.

11: Ὁ Βαφειάδης ὑποβάλλει προτάσεις συμβιβασμοῦ στήν κυβέρνηση, δέχεται γενική ἀμνηστεία ἄν συμπεριληφθεῖ στήν κυβέρνηση καί τό ΕΑΜ.

12: Ἀρχίζει στή Βουλή συζήτηση γιά ψήφισμα παροχῆς ἀμνηστείας. Ὁ Γ. Μαῦρος τάσσεται ὑπέρ τοῦ ψηφίσματος, ἐνῶ ἀντιδροῦν οἱ Γ. Παπανδρέου (προδοσία ἡ ἀνταρσία) καί Θ. Σοφούλης.

27: Ἀπαγορεύεται συγκέντρωση τοῦ ΕΑΜ στόν Ἄγνωστο.

Ὀκτώβρης

1: Ὁ ὑπουργός Στράτος ἐπισκέπτεται τή Μακρόνησο.

Νοέμβρης

4: Ἡ ἀμερικανική ἀποστολή συνιστᾶ στήν κυβέρνηση ἄρση τῆς μονιμότητας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί τῆς ἰσοβιότητας τῶν δικαστῶν γιά νά ἐπεκταθεῖ ἡ ἐκκαθάριση.

6: Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐκλέγεται ὁ Ι. Θεοτόκης.

7: Ὕστερα ἀπό ἀπειλή ἐπιστράτευσης ἀναστέλλεται πανεργατική ἀπεργία.

8: Παύεται ἡ ΚΟΜΕΠ.

18: Συνιστᾶται κοινό ἀμερικανικό στρατιωτικό ἐπιτελεῖο καί διορίζονται παρατηρητές στίς μονάδες τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Δεκέμβρης

4: Ἀποφασίζεται ἡ δήμευση τῶν περιουσιῶν τῶν ἀνταρτῶν.

7: Μέ ψήφισμα ἀπαγορεύονται γενικά οἱ ἀπεργίες.

23: Μέ κυβερνητική παρέμβαση ματαιώθηκε παραπομπή στόν ἐπίτροπο τοῦ Στρατοδικείου τῶν ὑπευθύνων τῆς Ἐλευθερίας, τοῦ Βήματος, τοῦ Ἔθνους καί τῶν Νέων γιά παράβαση τοῦ Γ΄ ψηφίσματος.

24: Ἡ δικαστική ἀρχή τῆς ὑπηρεσίας μεταναστῶν στή Νέα Ὑόρκη ὑποβάλλει σέ ἀνάκριση τό δημοσιογράφο Ν. Κυριαζίδη.

24: Ἀποδεσμεύεται τμηματικά ὁ χρυσός τῆς Τράπεζας Ἑλλάδας.

24: Σχηματίζεται ἡ κυβέρνηση τοῦ ΔΣΕ ὑπό τόν Μάρκο Βαφειάδη.

28: Διαλύονται τό ΚΚΕ καί τό ΕΑΜ καί ἰσχύει τό ἰδιώνυμο.

1948

Γενάρης

6: Ἑλληνοαμερικανική ἀνακοίνωση γιά τήν αὔξηση τῶν ΤΕΑ.

7: Ἡ ἀμερικανική κυβέρνηση ἀπορρίπτει πρόταση τῆς ἑλληνικῆς νά σταλοῦν δύό ἀμερικανικές μεραρχίες στήν Ἑλλάδα.

11: Ἡ κυβέρνηση ἀπείλησε τήν ἀμερικανική ἀποστολή μέ παραίτηση γιά τό θέμα τῆς ἀνατίμησης τῶν χρυσῶν λιρῶν.

13: Ἡ ἐφημερίδα Ἐθνικός Ἀγών ὄργανο τοῦ Λ. Βρεττάκου ἀνακινεῖ θέμα ἀεροπόρων. Ἀκολουθεῖ κυβερνητική διάψευση.

14: Ἡ ἐπιτροπή ἀσφαλείας Ἀττικῆς διαλύει 51 συλλόγους συνοικιῶν τῆς Ἀθήνας.

17: «Ἐκλάπη» (κατά κυβερνητική ἀνακοίνωση) ἀπό τό ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ὁ φάκελος τῶν διαφευγόντων δοσίλογων.

20: Ἀποδεσμεύεται ὁ ἑλληνικός χρυσός πού βρίσκεται στίς ΗΠΑ καί μετατρέπεται σέ χρυσές λίρες.

21: Φτάνουν στήν Ἀθήνα 23 ἀμερικανοί ἀξιωματικοί – παρατηρητές. **28:** Ἀνακοινώνονται οἱ πρῶτες 13 στερήσεις ἰθαγένειας.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Πρὸ μηνῶν ὑπεστηρίξαμεν ἐπιμόνως ὅτι ἡ καλυτέρα ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως δὲν εἶναι ἔργον πού συμφέρει νὰ ἀναβληθῆ διὰ τὸ ἀπώτερον μέλλον, ἀλλ' ἀντιθέτως ὅτι ἀποτελεῖ τμῆμα ἀναπόσπαστον τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ ἔθνους ἐναντίον τῆς ἀνταρσίας. Τότε δὲν εἰσηκούσθημεν· Τώρα ἔρχονται οἱ φίλοι μας οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ λέγουν περίπου τὰ ἴδια. Ἐὰν αὐτοὶ εἰσακουσθοῦν θὰ προσφέρουν μίαν ἐπὶ πλέον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀποφανθοῦν περὶ τοῦ πῶς θὰ διαρθρωθῆ ἡ διοίκησις χωρὶς νὰ ἀποκτήσουν πλήρη γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος καὶ χωρὶς νὰ συνεργασθοῦν μὲ τοὺς Ἕλληνας ἐκείνους πού ἔχουν πεῖραν τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως. Πρὸ παντὸς θὰ ματαιοπονήσουν, ἂν, μαζὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα, δὲν σκεφθοῦν καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ ἐπανδρωθῆ ἡ ἀναμορφουμένη ἑλληνικὴ διοίκησις.

Σχόλιο τῆς «Καθημερινῆς» (31-1-48): Ἀθεράπευτη ἡ γραφειοκρατία καί πάγια ἡ ἐθελοδουλεία

ΜΑΡΤΗΣ 1946 – ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1949: ΑΠΟ ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ ΣΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

Φλεβάρης

14: Συνιστᾶται ἡ Ἐθνική Ἀσφάλεια.

21: Ἡ κυβέρνηση παίρνει ψῆφο ἐμπιστοσύνης στή Βουλή. Ἀπό τούς παρόντες 280, ὑπέρ ψηφίζουν 190 καί κατά 90. Καταψηφίζουν καί οἱ Γ. Παπανδρέου, Γ. Σταμάτης, Σ. Χούτας, Σ. Θεοτόκης, Σ. Μαρκεζίνης καί Α. Βγενόπουλος.

24: Φτάνει ὁ εἰδικός σύμβουλος τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς στρατηγός Οὐΐλλιαμ Μάθενυ.

24: Ὁ Μπαντουβᾶς ζητάει κρατική ἄδεια νά συγκροτήσει σῶμα 300 ἀνδρῶν στήν Κρήτη γιά τήν καταπολέμηση τοῦ κομμουνισμοῦ.

25: Φτάνει στήν Ἀθήνα ὁ Βάν Φλήτ.

29: Στό συνέδριο τῆς Ἐργατικῆς Ὁμοσπονδίας Βουλγαρίας στή Σόφια παρεβρίσκεται καί ὁ Α. Γκρόζος, ἐκπρόσωπος τῆς ἐργατικῆς ὁμοσπονδίας τοῦ ΔΣΕ.

29: Ἡ δίσεκτη «νύχτα Ἁγίου Βαρθολομαίου» στό Μακρονήσι. Ἡ φρουρά δολοφονεῖ 17 κομμουνιστές κρατούμενους καί τραυματίζει 61.

Μάρτης

20: Στή Μαχαιροῦ Ἀποκορώνου ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Σ. Βενιζέλου. Τραυματίζεται ὁ Πετρακογιώργης.

23: Τερματίζεται ἡ δίκη τῆς πρώτης σειρᾶς ἀεροπόρων.

23: Καταγγέλλεται πώς ὁ ἑλληνικός στρατός χρησιμοποίησε ἀσφυξιογόνα ἀέρια σέ ἐπιχειρησεις στον τομέα Καστοριᾶς.

23: Ἡ κυβέρνηση ἀρνεῖται νά χορηγήσει διαβατήριο στόν Ἀλ. Σβῶλο.

Ἀπρίλης

7: Διαλέξεις τοῦ Π. Κανελλόπουλου στίς ΗΠΑ γιά τό «ἑλληνικό ζήτημα».

8: Διασπᾶται τό Θ΄ Πανεργατικό Συνέδριο πού συνῆλθε ἀπό τίς 3.4 στόν Πειραιά. Ἡ κυβέρνηση ἐπεμβαίνει καί θεσπίζει τήν ἀναλογική στίς ἀρχαιρεσίες.

11: Ἀνακοινώνεται ἡ ἀποκάλυψη «ἐπαναστατικῆς» ὀργάνωσης στό ναυτικό καί παραπέμπονται 116 σέ ἔκτακτο στρατοδικεῖο.

17: Προσγειώνονται στή Ρόδο 4 ἀγγλικά ἀεροπλάνα μέ λαθραῖο ὁπλισμό γιά τούς Ἰσραηλινούς.

Μάης

1: Δολοφονεῖται ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης Χρῆστος Λαδᾶς. Στρατιωτικός νόμος στό Λεκανοπέδιο.

8: Κυβερνητικός ἀνασχηματισμός καί δηλώσεις τοῦ Γκρίνσγουολντ ὅτι ἡ πολιτική τῶν ΗΠΑ δέν εἶνοει δικτατορία στήν Ἑλλάδα.

10: Στό Στρατοδικεῖο Λαυρίου δικάζονται οἱ «πρωταίτιοι» τῶν γεγονότων τῆς Μακρονήσου κρατούμενοι. Ὁ μάρτυρας κατηγορίας ἀνθυπολοχαγός Χ. Σαββαράς καταθέτει πώς πῦρ διέταξε ὁ Θ. Μαργέτης τοῦ 2ου ἐπιτελικοῦ γραφείου.

15: Δολοφονεῖται ὁ Τζώρτζ Πόλκ.

15: Οἱ Σοστάκοβιτς καί Προκόβιεφ ὑπογράφουν ἔκκληση ὑπέρ τῶν «αἰχμαλώτων τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλικοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος».

16: Δυσχέρειες στήν διανομή τοῦ ποσοῦ σχεδίου Μάρσαλ. Ὁ Γκρίνσγουολντ μεταβαίνει στίς ΗΠΑ γιά τήν ἐπίλυσή τους.

20: Ἀπειλεῖται παραίτηση τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος.

20: Ἐκδίδεται ἡ πρώτη μαζική (γιά 8.000 περίπου) ἀπόφαση στέρησης ἰθαγένειας.

22: Πεθαίνει ἀπό λευχαιμία ὁ Τσολάκογλου.

27: Δίκη βιομηχάνων γιά οἰκονομική ἐνίσχυση τοῦ ΚΚΕ. Οἱ κατηγούμενοι ἀθωώνονται.

Ἰούνης

2: Νέες προτάσεις γιά κατάπαυση τοῦ ἐμφυλίου.

4: Ἔρχεται στήν Ἀθήνα ὁ Ἴαν Σμάτς.

10: Βουλευτές ζητοῦν τήν ἐξέταση τῶν νέων προτάσεων Βαφειάδη.

17: Πραγματοποιεῖται στήν Οὐάσιγκτον ἡ πρώτη, σέ ἐπίπεδο πρεσβευτῶν, ἑλληνοβουλγαρική διπλωματική ἐπαφή.

18: Ἀρχίζει ἡ δίκη γιά τή δολοφονία τοῦ Χρήστου Λαδᾶ.

22: Ἀρχίζει ἡ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Γράμμου.

Ἰούλης

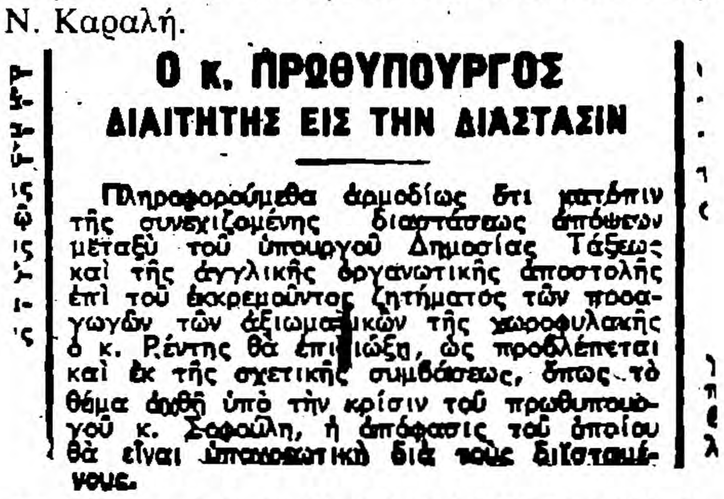
1: Ἀναλαβαίνει καθήκοντα ἡ ἐπιτροπή βοήθειας τοῦ σχεδίου Μάρσαλ.

8: Ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας ἐκδίδει ὀργίλο ἀνακοινωθέν ἐναντίον τοῦ Πατριάρχη Μόσχας Ἀλεξίου, πού ζήτησε νά σταματήσουν οἱ ἐκτελέσεις.

9: Ὁ ὑφυπουργός στρατιωτικῶν τῶν ΗΠΑ Νταῖπερ στήν Ἀθήνα.

15: Διεξάγεται ἀνάκριση ἐναντίον τοῦ Σεραφείμ Μάξιμου καί τῆς Μέλπως Ἀξιώτη ἐπειδή μίλησαν σέ συγκέντρωση ναυτεργατῶν στή Μασσαλία.

16: Ἀπονέμεται ὁ βαθμός τοῦ ἀνθυπασπιστῆ στόν καταδικασμένο σέ θάνατο δοσίλογο Ν. Καραλή.

Ο κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΔΙΑΙΤΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΣΤΑΣΙΝ

Πληροφορούμεθα ἀρμοδίως ὅτι κατόπιν τῆς συνεχιζομένης διαστάσεως ἀπόψεων μεταξύ τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως καὶ τῆς ἀγγλικῆς ὀργανωτικῆς ἀποστολῆς ἐπὶ τοῦ ἐκκρεμοῦντος ζητήματος τῶν προσαγωγῶν τῶν ἀξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς ὁ κ. Ρέντης θὰ ἐπισκεφθῇ, ὡς προβλέπεται καὶ ἐκ τῆς σχετικῆς συμβάσεως, ὅπως τὸ θέμα ἀχθῇ ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Σοφούλη, ἡ ἀπόφασις τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς διϊσταμένους.

Μιά εἴδηση ἀπό τήν ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (6-8-48): Χαρακτηριστικά καί σκανδαλώδη στοιχεῖα τῆς ξένης ἐξάρτησης περνοῦν στά «ψιλά» τῶν ἐφημερίδων!

23: Ἀπεργία τῶν τριατατικῶν.

27: Γιά τό θέμα τῆς τιμῆς τοῦ σταριοῦ ὁ Σοφούλης ὑποβάλει παραίτηση πού δέν γίνεται ἀποδεκτή.

Αὔγουστος

18: Συλλαμβάνονται οἱ ἡγέτες τῶν ἀπεργῶν τριατατικῶν καί τραπεζικῶν.

29: Ἐκτελεῖται στή Θεσσαλονίκη ὁ Κάλτσεφ.

Σεπτέμβρης

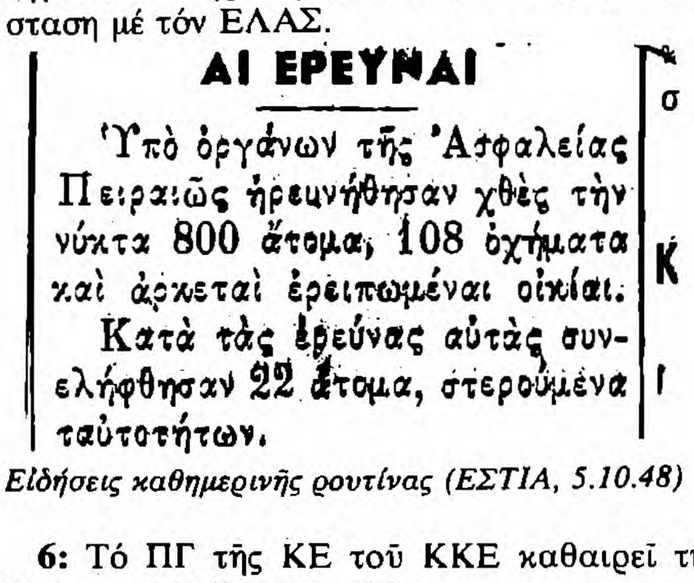
4: Ἐπιζήμια κρίνει τήν παροχή αὐξήσεων στούς μισθούς καί καταδικάζει τήν κήρυξη ἀπεργιῶν μέ αἴτημα μισθολογίου ὁ πρεσβευτής τῶν ΗΠΑ Γκραίηντυ.

12: Ἀεροπλάνο τῆς πολιτικῆς ἀεροπορίας ὁδηγεῖται ἀπό ἀεροπειρατές μαθητές στήν Ἀλβανία

30: Ἔρχεται στήν Ἀθήνα ὁμάδα 4 ἀμερικανῶν βουλευτῶν.

Ὀκτώβρης

3: Ἐκπίπτουν ἀπό τό βαθμό τους οἱ στρατηγοί πού πῆραν μέρος στήν Ἐθνική Ἀντίσταση μέ τόν ΕΛΑΣ.

ΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ

Ὑπὸ ὀργάνων τῆς Ἀσφαλείας Πειραιῶς ἠρευνήθησαν χθὲς τὴν νύκτα 800 ἄτομα, 108 ὀχήματα καὶ ἀρκεταὶ ἐρειπωμέναι οἰκίαι.

Κατὰ τὰς ἐρεύνας αὐτὰς συνελήφθησαν 22 ἄτομα, στερούμενα ταυτοτήτων.

Εἰδήσεις καθημερινῆς ρουτίνας (ΕΣΤΙΑ, 5.10.48)

6: Τό ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καθαιρεῖ τήν Ἐπιτροπή Πόλης τῆς ΚΟΑ.

11: Συλλαμβάνεται ὁ Δημήτρης Φωτιάδης.

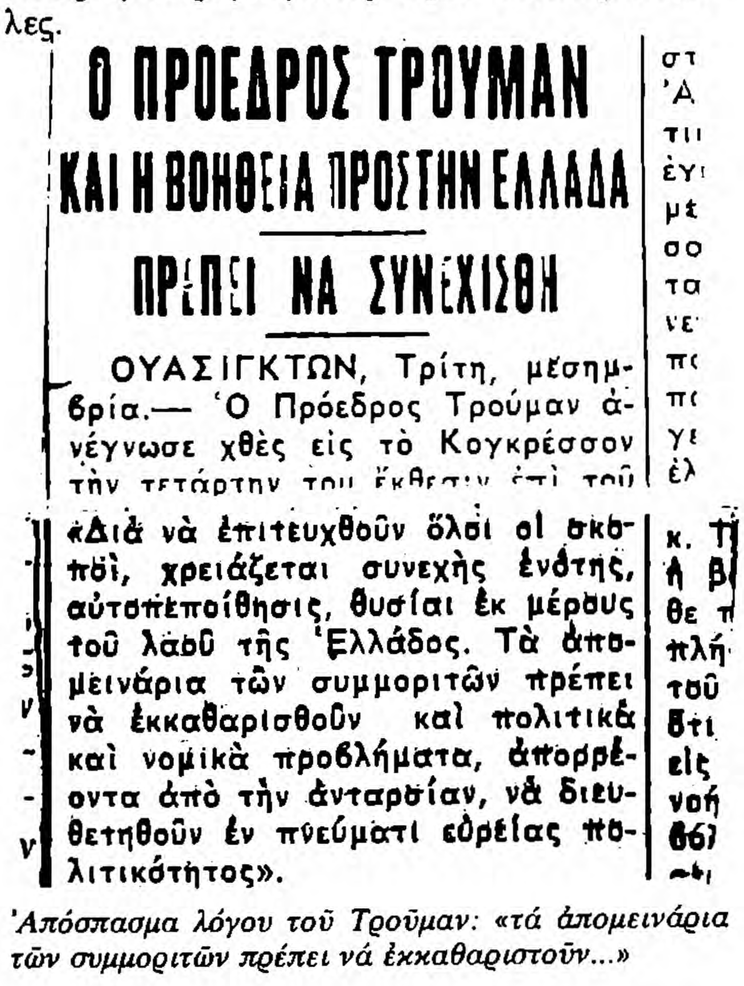
13: Μοίρα τοῦ ἔκτου στόλου ὑπό τό ναύαρχο Φόρεστ Σέρμαν ναυλοχεῖ στό Σαρωνικό.

16: Ὁ ἀμερικανός ὑπουργός Τζώρτζ Μάρσαλ στήν Ἀθήνα.

23: Συλλαμβάνεται στή Θεσσαλονίκη, μαζί μέ ἄλλα 68 ἄτομα, ὁ Μανόλης Ἀναγνωστάκης.

26: Στρατιωτικός νόμος σ' ὁλόκληρη τήν Πελοπόννησο.

27: Ὁ ΟΗΕ ἀπορρίπτει γιουγκοσλαβική πρόταση γιά ἀποστολή ἀντιπροσώπου τοῦ ΔΣΕ στή γενική συνέλευση τοῦ ὀργανισμοῦ. Τήν πρόταση καταπολέμησε ὁ ἕλληνας ἀντιπρόσωπος Π. Πιπινέλης καί ὁ κληθείς ὡς εἰδικός ἐμπειρογνώμονας Τζών Φόστερ Ντάλλες.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΡΟΥΜΑΝ
ΚΑΙ Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΘΗ

ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ, Τρίτη, μεσημβρία.— Ὁ Πρόεδρος Τρούμαν ἀνέγνωσε χθὲς εἰς τὸ Κογκρέσσον τὴν τετάρτην του ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ

«Διὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν ὅλοι οἱ σκοποί, χρειάζεται συνεχὴς ἑνότης, αὐτοπεποίθησις, θυσίαι ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἀπομεινάρια τῶν συμμοριτῶν πρέπει νὰ ἐκκαθαρισθοῦν καὶ πολιτικὰ καὶ νομικὰ προβλήματα, ἀπορρέοντα ἀπὸ τὴν ἀνταρσίαν, νὰ διευθετηθοῦν ἐν πνεύματι εὐρείας πολιτικότητος».

Ἀπόσπασμα λόγου τοῦ Τροῦμαν: «τά ἀπομεινάρια τῶν συμμοριτῶν πρέπει νά ἐκκαθαριστοῦν...»

30: Ἐπεκτείνεται σ' ὁλόκληρη τή χώρα ὁ στρατιωτικός νόμος.

Νοέμβρης

2: Αἴρεται ἀπό τή Βουλή ἡ ἀσυλία τοῦ βουλευτῆ Φλώρινας Γ. Τζώρτζη γιά παράβαση τῆς 6/45 ΣΠ περί δοσίλογων.

8: Κακοποιεῖται στή Βουλή ἀπό συναδέλφους του ὁ φιλελεύθερος βουλευτής Γ. Βοραζάνης ἐπειδή ζήτησε συμφιλίωση. Οἱ Π. Κανελλόπουλος, Σ. Βενιζέλος, Γ. Στράτος καί Θ. Σοφούλης ἀφήνουν οὐσιαστικά ἀκάλυπτο τόν κακοποιηθέντα.

11: 54 βουλευτές αἴρουν τήν ἐμπιστοσύνη τους πρός τήν κυβέρνηση.

12: Παραιτεῖται ἡ κυβέρνηση Σοφούλη.

18: Ὁρκίζεται κυβέρνηση συνασπισμοῦ ὑπό τόν Θ. Σοφούλη.

19: Διασπᾶται τό κόμμα τῶν φιλελευθέρων.

19: Ἀρχίζει, μέ πρόεδρο τοῦ δικαστηρίου τόν Π. Θεράπο, ἡ δίκη γιά τό ναυάγιο τῆς «Χειμάρρας».

27: Καταδικάζεται στή Λεμεσό σέ τρίμηνη φυλάκιση ὁ δήμαρχος τῆς πόλης Πλούτης Σέρβας.

Δεκέμβρης

26: Διαδηλώσεις Τούρκων φοιτητῶν στήν Ἄγκυρα ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας γιά τό κυπριακό.

28: Συλλαμβάνονται ὁμαδικά περισσότερα ἀπό 3.000 ἄτομα στήν Πελοπόννησο.

1949

Γενάρης

3: Συλλαμβάνεται ὁ Παῦλος Νεφελούδης.

6: Διεύρυνση τῆς κυβέρνησης ἀποφασίζουν Σοφούλης – Γκραίηντυ.

6: Τό ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνέρχεται σέ 1.700 δις δρχ.

7: Μηνύονται ἀπό τό δικηγόρο Μεγάρων Μαργέτη ὑπουργοί γιατί δωρήθηκε μέ κρατικά χρήματα περιδέραιο ἀξίας στή σύζυγο τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς ἀποστολῆς.

11: Καταδικάζεται ὁ Ὠνάσης σέ 20 ἑκατ. δρχ. πρόστιμο ἐπειδή στή διάρκεια τῆς Κατοχῆς πούλησε ἀναγνωρίσεις συναλλάγματος χωρίς καί νά τίς εἰσάγει στήν Ἑλλάδα.

15: Παραιτεῖται ἡ κυβέρνηση Σοφούλη.

20: Ὁρκίζεται νέα κυβέρνηση ὑπό τόν Σοφούλη μέ ἀρχιστράτηγο τόν Α. Παπάγο.

20: Προφυλακίζεται ὁ λαϊκός βουλευτής Σερρῶν Πάντελής Παπαδάκης γιά ὑπεξαίρεση καί λαθρεμπόριο τσιγαρόχαρτου καί τραπουλῶν.

21: Ἀξιωματικοί τοῦ Γ΄ ΣΣ κρατοῦνται γιά λαθρεμπόριο ραδιοφώνων.

Φλεβάρης

4: Καθαιροῦνται ὁ ΜάρκοςΒαφειάδηςκαί ἡ Χρύσα Χατζηβασιλείου καί ἀναλαβαίνει τή διοίκηση τοῦ ΔΣΕ ὁ Γ. Βοντίτσιος-Γούσιας.

Μάρτης

18: Στά γραφεῖα τοῦ ΣΚ-ΕΛΔ συναντῶνται ὁ Φράνσις Νόελ Μπαῖκερ μέ τόν Σβῶλο.

20: Τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἀναγκάζεται νά κλείσει ἐπειδή καθυστέρησε ἡ ἔγκριση ἐπί ἐννιά μῆνες τοῦ προϋπολογισμοῦ του.

Ἀπρίλης

2: Στήν ὁδό Καραγιώργη Σερβίας ὁ Θ. Τουρκοβασίλης ἐπιτίθεται καί τραυματίζει τόν ἐκδότη τῆς Ἑστίας Α. Κύρου.

5: Ἀνασχηματίζεται ἡ κυβέρνηση τοῦ ΔΣΕ μέ συμμετοχή καί νομικῶν.

6: Ἀπεργοῦν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι. Ἡ διοίκηση τῆς ΑΔΕΔΥ συλλαμβάνεται καί παραπέμπεται στό Στρατοδικεῖο.

12: Ἀρχίζει ἡ δίκη γιά τήν ὑπόθεση Πόλκ.

14: Ἀποχωρεῖ ἀπό τήν κυβέρνηση Σοφούλη ὁ Σ. Μαρκεζίνης καί οἱ κομματικοί του φίλοι.

18: Ὁ βουλευτής Παντ. Παπαδάκης καταδικάζεται γιά τό λαθρεμπόριο σέ 15μηνη φυλάκιση, στέρηση πολιτικῶν δικαιωμάτων καί πρόστιμο.

20: Ὁ Θ. Τουρκοβασίλης ζητάει ἀπό τό Σοφούλη τήν ἀποφυλάκιση τῶν κρατούμενων δοσίλογων.

20: Ὁ Χριστόφορος Κατσάμπας δηλώνει πώς ἔχει χρηματοδοτήσει ὅλους τούς πολιτικούς ἀρχηγούς, ἐκτός τοῦ Σοφούλη. Ὁ Γ. Παπανδρέου τοῦ ὑποβάλλει μήνυση.

20: Ψήφισμα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐναντίον τοῦ κορυφαίου ἑλληνιστῆ, καθηγητή στό Πανεπιστήμιο Λωζάνης στήν ἕδρα Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας Ἀντρέ Μπονάρ, γιατί «συστηματικά καταδράμει τήν νομιμόφρονα Ἑλλάδα».

Μάης

17: Καταδικάζεται ὁ διορισμένος δήμαρχος Κατερίνης Δ. Νταβατζής σέ 22 μῆνες φυλάκιση καί προστιμο γιά δωροληψία «πρός ἀποφυγήν ἀπό τῆς φορολογίας τοῦ δημότου Δ. Κωτίκα».

21: Οἱ τρεῖς δυτικοί ὑπουργοί ἐξωτερικῶν συζητοῦν τό ἑλληνικό στό Παρίσι πρίν ἀπό τή διάσκεψη Ἀνατολῆς-Δύσης.

26: Ἀνθελληνικές ἐκδηλώσεις στήν Κωνσταντινούπολη καί ἀπόπειρα ἐμπρησμοῦ τοῦ ἐκεῖ προξενείου. Ἔναυσμα ὁ ποδοσφαιρικός ἀγώνας Ἰταλίας-Τουρκίας πού ἔγινε στήν Ἀθήνα κι' ὅπου ἡ τουρκική ὁμάδα ἔχασε.

Ἰούνης

13: Προφυλακίζεται ὁ ἀντισυνταγματάρχης διαβιβάσεων Ἀλέξανδρος Γ. Κοῦρος γιά «ὑπεξαίρεση χρημάτων ἀνηκόντων εἰς τό κράτος, ἐκμετάλλευση διαπεπιστευμένου καί πλαστογραφία» στήν 731 ΔΕΜ.

14: Πολιτικό θέμα θέτει στή Βουλή ὁ Γ. Παπανδρέου γιά τό σιτικό.

20: Ἐπιστρατεύεται τό προσωπικό τῆς ραδιοφωνίας πού εἶχε κατέβει ἀπό τίς 16.6. σέ ἀπεργία.

22: Ἡ Βουλή αἴρει τήν ἀσυλία τοῦ Σπύρου Θεοτόκη γιά παράβαση τοῦ νόμου περί συναλλλάγματος καί τοῦ Α. Καψάλη γιά παράβαση ἐργατικῶν νόμων.

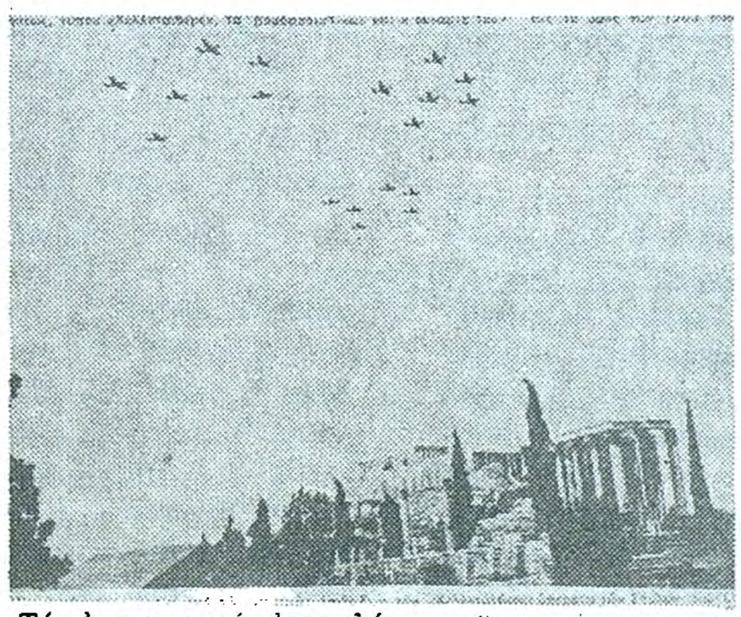
24: Πεθαίνει ἀπό καρδιακή ἐμβολή ὁ Θ. Σοφούλης.

30: Ὁρκίζεται κυβέρνηση ὑπό τόν Α. Διομήδη.

Ἰούλης

4: Οἱ Γάλλοι συλλαμβάνουν τούς Ἕλληνες ἀριστερούς πού ζοῦν στή χώρα τους προληπτικά γιά νά μήν μεταβοῦν καί καταταχτοῦν στό ΔΣΕ.

11: Ἡ Γιουγκοσλαβία «κλείνει» τά νότια σύνορά της. Ἡ ἀρχή τοῦ τέλους γιά τούς μαχητές τοῦ ΔΣΕ.

Τά ἀμερικανικά ἀεροπλάνα καθετοι εφορμησεως πού ἔλαβαν μέρος στίς ἐπιχειρήσεις τοῦ Γράμμου, σέ ἐπίδειξη πάνω ἀπό τήν Ἀθήνα. (4-9-49)

16: Ἀποβατική ἄσκηση 1200 Ἀμερικανῶν πεζοναυτῶν στήν Κρήτη.

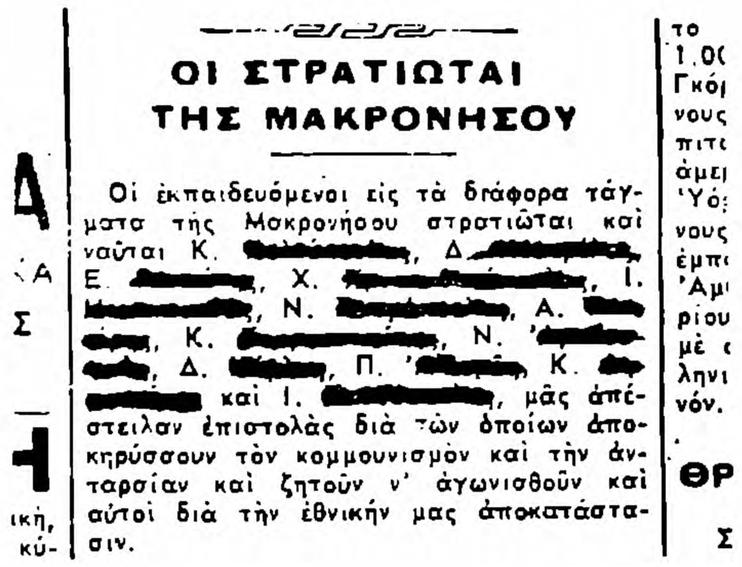
19: Δίωρη ἀκρόαση τοῦ Γ. Παπανδρέου στά ἀνάκτορα.

21: Μοίρα τοῦ ἔκτου στόλου καταπλέει στό Φάληρο.

Αὔγουστος

10: Ἡ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Βίτσι.

17: Ἔπαινοι γιά τή Μακρόνησο καί δικαιολόγηση τῶν «ἀναμορφωτικῶν μεθόδων» σέ ἄρθρο τοῦ βυζαντινολόγου σέρ Στῆβεν Ράνσιμαν στό Γκάρντιαν.

ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ

Οἱ ἐκπαιδευόμενοι εἰς τὰ διάφορα τάγματα τῆς Μακρονήσου στρατιῶται καὶ ναῦται Κ. [redacted], Δ. [redacted], Ε. [redacted], Χ. [redacted], Ι. [redacted], Ν. [redacted], Α. [redacted], Κ. [redacted], Ν. [redacted], Δ. [redacted], Π. [redacted], Κ. [redacted] καὶ Ι. [redacted], μᾶς ἀπέστειλαν ἐπιστολὰς διὰ τῶν ὁποίων ἀποκηρύσσουν τὸν κομμουνισμὸν καὶ τὴν ἀνταρσίαν καὶ ζητοῦν ν' ἀγωνισθοῦν καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐθνικήν μας ἀποκατάστασιν.

«Μετανοοῦντες...»

18: Ὁ διαχειριστής τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, Χόφμαν, στήν Ἀθήνα.

29: Πέφτει τό Βίτσι, οὐσιαστική λήξη τοῦ ἐμφύλιου.

Ὁ ἐργατοπατέρας Μακρῆς στό Σταθμό Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπ' ὅπου ἀπηύθυνε μήνυμα (4-9-49)

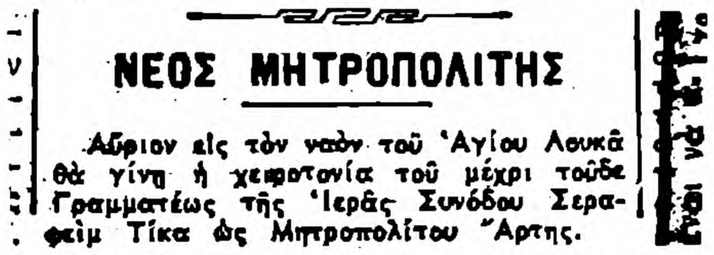
Σεπτέμβρης

21: Τό Διεθνές Νομισματικό Ταμεῖο ἀναγγέλλει τήν ὑποτίμηση τῆς δραχμῆς (15.000 δρχ. τό δολάριο καί 42.000 δρχ. ἡ χάρτινη λίρα).

29: Ἀναγγέλονται «μέτρα κατευνασμοῦ» καί ἀναστολή θανατικῶν ἐκτελέσεων.

Ὀκτώβρης

27: Ἀποχωροῦν τά ἀγγλικά στρατεύματα ἀπό τήν Ἑλλάδα.

ΝΕΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Αὔριον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ θὰ γίνῃ ἡ χειροτονία τοῦ μέχρι τοῦδε Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Σεραφεὶμ Τίκα ὡς Μητροπολίτου Ἄρτης.

Ὁ νέος μητροπολίτης κ. Σεραφείμ (10-9-49)

Νοέμβρης

10: Ἐπεισόδιο στήν Καβάλα μεταξύ Ποντίων καί ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ. Ἡ λέσχη Ποντίων ζητάει τήν παραίτηση τῶν Ποντίων ὑπουργῶν ὕστερα ἀπό τίς ὑβριστικές φράσεις γι' αὐτούς τοῦ τότε ὑπουργοῦ Προνοίας (καί σημερινοῦ πρωθυπουργοῦ).

14: Διπλασιάζονται τά δίδακτρα στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Παμφοιτητική ἀπεργία διαμαρτυρίας.

23: Ὁ ἀμερικανός ὑφυπουργός ἐξωτερικῶν Μάκ Γκίλ στήν Ἀθήνα.

25: Πανελλαδική ἀπεργία τῶν καθηγητῶν γυμνασίων.

28: Παραιτεῖται ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς Ι. Θεοτόκης.

Δεκέμβρης

17: Ὁ στρατιωτικός νόμος αἴρεται στήν Κρήτη καί τά νησιά.

29: Μέρα «ἐθνικοῦ πένθους» γιά τά «ἁπαχθέντα ἑλληνόπουλα».

ΜΝΗΜΗ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΑΜΑΡΑ

Ἡ μοίρα ἑνός ἀγωνιστῆ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Βασιλικῆς Παπαγιάννη

Β. Μερος

Μιά ἀνακωχή ἀνάμεσα στόν Ε.Λ.Α.Σ. καί στόν Ε.Δ.Ε.Σ. Ὡστόσο, γρήγορα, ἀρχίζουν οἱ παρασπονδίες. Ὁ γιατρός συλλαμβάνεται αἰχμάλωτος ἀπό τούς Ἐδεσίτες τοῦ Ζέρβα.

Ἡ Βαγγελίτσα Σαμαρᾶ ἀφηγεῖται:

«Ἦταν στό θέατρο πού ἔπαιζε ἡ Ε.Π.Ο.Ν. Στά Ἄγναντα. Δέν πρόφτασε νά τελειώσει τό ἔργο καί τόν κάλεσαν στό τηλέφωνο πού ἦταν κοινό μέ τό Ζέρβα, – ὅτι τόν θέλουν νά ἐπισκεφτεῖ μιάν ἄρρωστη σ' ἕνα χωριό. Μόλις ἔφτασε, ἕνας ἀξιωματικός τοῦ Ζέρβα, ὁ Καμάρας, τοῦ λέει: «Αὐτή τή στιγμή εἶσαι αἰχμάλωτος καί ἀφοπλίζεσαι». – καί τοῦ πῆρε τό πιστόλι. Ἕνας ἄλλος ἀξιωματικός, ὁ Ντούνης, ἔδωσε τό πιστόλι στήν κ. Καμάρα, ἡ ὁποία,ἐπιδεικτικά, τό πέρασε στή μέση της.

Τήν ὥρα πού πήγαινε γιά τό τηλέφωνο ὁ Γιῶργος, τόν ἀκολούθησε κι ἕνας ἀντάρτης. Τόν ἔπιασαν κι αὐτόν, καί τόν ἄρχισαν στό ξύλο. Ἀκούγοντας ὁ γιατρός τίς φωνές τοῦ Ἐλασίτη, βγῆκε στό μπαλκόνι κι ἄρχισε νά φωνάζει: «Τί τόν χτυπᾶτε; Ἐμένα, γιατί μέ πιάσατε;»

Τά γραφεῖα τῆς XIIIης Μεραρχίας ἦταν σ' ἕνα ὕψωμα, ἀπό τό μπαλκόνι ἀπέναντι. Γι'αὐτό κι ὁ Γιῶργος βγῆκε καί φώναζε δυνατά γιά νά τόν ἀκούσουν. Καί κεῖνοι, ἀκούγοντάς τον, κατάλαβαν ὅτι κάτι συμβαίνει, ἅρπαξαν τό ἀρχεῖο τους, κι ἔφυγαν στό βουνό· – ἕως ὅτου πᾶν οἱ Ζερβικοί, δέν βρῆκαν κανέναν.

Τότε μάνιασαν. Ἄρχισαν νά χτυποῦν τό γιατρό ἀλύπητα. Ὁ ἀξιωματικός ὁ Ντούνης τόν ξεγύμνωσε, τόν ἅφησε μέ μιά φανέλα κοντομάνικη κι ἕνα σώβρακο κοντό. Τοῦ ἔβγαλε καί τοῦ πῆρε τ' ἄρβυλα.

Ὅταν τόν ἔπιασαν ἦταν τέλος Αὐγούστου. Σεπτέμβρης, Ὀκτώβρης, Νοέμβρης – ὅλο αὐτό τό διάστημα γυμνός. Καί στά Τζουμέρκα χιόνιζε...

Μέ τό γιατρό, σύγχρονα, ἔπιασαν καί πολλούς πολίτες. Κι ἀγόρια καί κορίτσια τῆς Ε.Π.Ο.Ν. Καί ὅλους μαζί, ὅλη τή νύχτα βαδίζοντας, τούς πῆγαν στούς Μελισσουργούς καί τούς ἔκλεισαν στό σχολεῖο.

Πέρασαν, ἐκεῖ στό σχολεῖο, μαρτύρια.

Πῆγε ἕνας μέ γένια, ἕνας φόβιος, κι ἄρχισε ν' ἀνακρίνει τό γιατρό: «Ἀπό ποῦ εἶσαι ρέ κουμμουνίσταρε;» «Ἀπό τόν Ὄλυμπο». Ἔφτασε ἡ χάρη σου ὡς ἐδῶ;» καί συνέχεια τόν χτυποῦσε. Ἔπειτα ἔβγαλε ἕνα μαχαίρι λευκαδίτικο νά τόν σφάξει. Τό ἔβαλε στό λαιμό του καί τόν χάραξε τρεῖς φορές. Ὕστερα τόν ἅρπαξε ἀπό τά μαλλιά, – ἦταν πολύ ὡραῖα, πυκνά καί σγουρά, – καί τοῦ τἄκοψε ὅλα μέ τό μαχαίρι – Πάρα πολύ ὀδυνηρό τό κόψιμο τῶν μαλλιῶν μέ τό μαχαίρι.

Ὅλη τή νύχτα πήγαιναν καί τούς χτυποῦσαν. Ἔφεραν καί ἄλλους, – ἐπιστήμονες, δασκάλους, ὑπαλλήλους τῆς Ε.Τ.Ε. ἀπό τά Γιάννενα, ἕναν γυμνασιάρχη, Σουμελίδης – μαζί μέ τή γυναίκα του, γιατί τά παιδιά τους ἦταν ἀντάρτες στόν Ε.Λ.Α.Σ.

Μεγάλες τρομάρες πέρασαν οἱ καημένες οἱ Ἐπονίτισσες. Τό βράδυ ἀναγκάζονταν πίσω ἀπό τήν πόρτα νά βάλουν θρανία γιά νά μήν ἀνοίξουν, – οἱ κανίβαλοι δέ θά μποροῦσαν νά μποῦν.

Μέσα στό σκοτάδι τό τί γινόταν δέ λέγεται! φωνές, κλάματα –

Τή νύχτα, γιά φῶς, εἶχαν μιά φλυτζάνα μέ λάδι. Ἐκεῖ μέσα ἔβαλαν τίς θέρες, ὅσοι εἶχαν, γιά νά μήν τίς πάρουν οἱ Ἐδεσίτες, – ἦταν ἀπό τό Κράψι Ἰωαννίνων, ἀπό τίς οἰκογένειες τῶν Κομπαίων καί καί Ρετζαίων.

Ἄρχισαν πάλι ἀνακρίσεις, πρῶτα ἀπ' τό γιατρό: «Ἀπό ποῦ εἶσαι ρέ;» «Ἀπό τή Θεσσαλία». «Ρέ σύ, γιατί δέ μαρτυρᾶς ἀπό ποῦ εἶσαι; ψές μᾶς εἶπες ἀπ' τόν Ὄλυμπο, σήμερα ἀπ' τή Θεσσαλία – » καί, δόστου ξύλο! Ἄντε νά συνεννοηθεῖς!...

Πῆγαν πάλι νά τόν σφάξουν. Ὁ Γιῶργος, τό μόνο πού ἔκαμε, ἦταν νά σφίγγει τά χέρια του καί νά μή μιλᾶ, γιά νά μήν τούς προκαλεῖ. Κι ἔλεγε μέσα του, πόσην ὥρα θά κρατήσει αὐτή ἡ τυραννία;

Μιά βραδιά, στίς δύο σχεδόν τά μεσάνυχτα, πῆγαν, ἔσπρωξαν τίς πόρτες μέ μανία, – πέρα τά θρανία καί οἱ ἔδρες! – κυνηγοῦσαν τά κορίτσια. Αὐτά τά καημένα ἔτρεχαν ἀπό τή μιά γωνία στήν ἄλλη, ὅλα μαζί μαζεμένα σάν τρομαγμένα πουλάκια.

Εἶχαν κρατούμενους καί ἀπό μέσα ἀπό τούς Μελισσουργούς. Μιά μέρα τούς πῆγαν φαγητό κι ἕνα γκιουμάκι μέ νερό. Στό γκιουμάκι εἶχαν ἕνα μικρό μπουκαλάκι καλά σφραγισμένο νά μήν πάρει νερό, καί μέσα στό μπουκαλάκι ἕνα σημείωμα. Ἔγραφαν: «Σέ λίγες μέρες θ' ἀπελευθερωθεῖτε. Τά τμήματα τοῦ Ε.Λ.Α.Σ.προχωροῦν».

Ὅταν οἱ Ζερβικοί καί οἱ Ἐλασίτες τά εἶχαν καλά,ἡ γυναίκα ἑνός ἀξιωματικοῦ τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ., τοῦ Πολίτη, ἀρρώστησε καί κάλεσε τό γιατρό στό σπίτι. Τήν παρακολούθησε, τῆς ἔδωσε φάρμακα, ἔγινε καλά. Τώρα, ἡ κ. Πολίτη, μαθαίνοντας πώς ὁ γιατρός εἶναι στό σχολεῖο κρατούμενος, γυμνός, τοῦ ἔφερε πουκάμισο, ψωμί, καρύδια. Πῆγε πολλές φορές καί τόν ἐπισκέφτηκε. Ἦταν ἀπό τήν Ἄρτα.

Ὁ Γιῶργος, ὕστερα ἀπό τό σημείωμα ποὖχε διαβάσει, φαντάστηκε ὅτι ἐκεῖ πού βρισκόταν ἡ κ. Πολίτη θά πήγαιναν δικά μας τμήματα. Κάθισε, λοιπόν, καί τῆς ἔγραψε ἕνα σημείωμα καί τῆς τὄδωσε νά τὄχει – ὅταν θά πᾶν τμήματα τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. νά τό δείξει. Πράγματι, τό βράδυ, πῆγαν οἱ ἀντάρτες. Ἡ πρώτη τους ἐπίσκεψη ἦταν στό σπίτι τοῦ Πολίτη, πού, σάν ἀξιωματικός τοῦ Ζέρβα, εἶχε τρόφιμα καί στρατωτικά εἴδη· – οἱ Ἐλασίτες, αὐτά τά τρόφιμα, κυρίως, θέλαν.

Ἡ κ. Πολίτη, μόλις τούς εἶδε, ἀμέσως τούς ἔδειξε τό σημείωμα τοῦ Γιώργου· οἱ ἀντάρτες, διαβάζοντάς το, φύγαν. Ἔπειτα ἀπό λίγες μέρες τούς πῆραν νά τούς πᾶνε σέ στρατόπεδο. Στό Γιῶργο μου εἶπαν ὅτι θά τόν ἀντάλλαζαν μ' ἕναν γιατρό πού ὀνομάζονταν Γεώργιος Ζέρβας καί πού εἶχαν αἰχμαλωτίσει οἱ Ἐλασίτες. Οἱ ἀντάρτες τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. τόν ἐλευθέρωσαν τό συγγενή τοῦ Ν. Ζέρβα, ἀλλά τό Γιῶργο μου αὐτοί δέν τόν ἄφησαν.

Ἐκεῖ πού προχωροῦσαν μ' ὅλο αὐτό το παιδομάζωμα, ἔρχεται ἕνας τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ.τρεχάτος, φωνάζοντας: «Ὁ γιατρός ὁ Σαμαρᾶς, νά γυρίσει πίσω!» Εἶπε καί γιά ἕναν ἄλλον ἀκόμα, τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης ἀπό τά Γιάννενα. Τότε, τἄχασαν!

Ὁ γιατρός εἶχε ἕναν νοσοκόμο· – ἦταν ἀπό τήν Αἰανή Κοζάνης· τόν εἶχαν αἰχμαλωτίσει κι αὐτόν. Τ' ὄνομά του, Λάζαρος Τσεκούρας. Ψευδώνυμο: Σκουφᾶς. Ἦταν ἕνα πολύ καλό παιδί. Μόλις ὁ Γιῶργος εἶδε ἀγριεμμένα τά πράματα, βγάζει τή βέρα του ἀπό τό χέρι του, τή δίνει στό Λάζαρο, λέγοντάς του: «Ὅπου βρεῖς τή γυναίκα μου τή Βαγγελίτσα νά τῆς δώσεις τή βέρα μου καί νά κάνει κουράγιο. Τῆς ἀφήνω τρία παιδάκια».

Ὁ Λάζαρος ἄρχισε νά κλαίει· παρακαλοῦσε τόν Ἐδεσίτη: «Ἀφῆστε τό γιατρό, ἔχει παιδιά. Πᾶρτε ἐμένα πού δέν ἔχω κανέναν νά μέ κλάψει. Οὔτε μάνα οὔτε πατέρα, οὔτε ἀδέρφια». (Ὁ πατέρας του σκοτώθηκε στή Μικρασία· ἡ μάνα του πέθανε κι αὐτή ὕστερα ἀπό λίγα χρόνια στό χωριό. Ἔμεινε τελείως ὀρφανός. Κι ὁ ἴδιος πέθανε ὡς πολιτικός ἐξόριστος στήν Τασκένδη).

Ὁ Ἐδεσίτης δέν ἄκουγε τό παρακαλετό τοῦ Λάζαρου.

Τό Γιῶργο καί τόν ὑπάλληλο τῆς Ε.Τ.Ε. ἀπό τά Γιάννενα, τούς ξεχώρισαν καί τούς γύρισαν πίσω. Ποῦ τούς πᾶν;Δέν ἤξεραν. Τούς φύλαγαν δυό, ἕνας μπροστά κι ὁ ἄλλος ἐρχόταν ἀπό πίσω.

Βαδίζοντας μιλοῦσαν. «Βασίλη» εἶπε ὁ γιατρός, «δέν τά βλέπω καλά τά πράματα. Θά μᾶς ἐξαφανίσουν αὐτοί. Θά μᾶς σκοτώσουν. Νά τούς σμπρώξουμε στό βράχο, νά δραπετέψουμε. Χαμένοι καί χαμένοι εἴμαστε...» «Φοβᾶμαι...» εἶπε ὁ ἄλλος.

Ὅπως προχωροῦσαν, ὁ ἕνας στρατιώτης τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. πῆγε στό χωριό, ποὖταν κοντά, νά πάρει κότες. Ἔμεινε ὁ ἕνας μοναχός του. Γύρισε καί τοῦ λέει ὁ γιατρός: «Δέ μᾶς ἀφήνεις, παιδί μου, τουλάχιστο, γιά τή σωματική μας ἀνάγκη; Γιά μᾶς τό μέρος εἶναι ἄγνωστο, – ποῦ θά πᾶμε;» Ὁ στρατιώτης κάθισε λίγο παράμερα, γιά

νά μήν τούς βλέπει. Ὁ Γιῶργος, γρήγορα πῆρε τήν ἀνηφόρα – ὁ δρόμος ἦταν στροφή. Ἀπό κοντά καί ὁ Βασίλης Παπαδόπουλος. Προχώρησαν λίγα λεπτά δρόμο χώθηκαν μέσα στίς τοῦφες καί τά πουρνάρια – δέ φαίνονταν. Γύρισε ὁ στρατιώτης νά δεῖ, δέ βλέπει κανέναν. Ρίχνει στόν ἀέρα. Οἱ δικοί μας εἶχαν προχωρήσει, δέν τούς ἔφτανε κανείς. Κι ὅσο ἄκουγαν τούς πυροβολισμούς, τόσο ἔπαιρναν κουράγιο κι ἔτρεχαν.

Τούς πῆρε ἡ νύχτα. Ἀπ' τό τρέξιμο, κι ἄς λιανόβρεχε, εἶχαν ἱδρώσει καί κρύωναν. Μαζί τους εἶχαν ἕνα χράμι, τό ξύλωσαν στά δύο, καί πῆραν ἀπό ἕνα φύλλο ὁ καθένας στήν πλάτη του, σά σάλπα. Ὁ Βασίλης, εἶχε τό κουστούμι του. Ὁ Γκῶργος μου πού ἦταν γυμνός καί ξυπόλυτος;

Περπατώντας ἀπό μέσα ἀπό τά πουρνάρια καί τ' ἀγκάθια κατακόπηκαν τά πόδια τους, – ἦταν γιομάτα αἵματα. Σέ λίγο βγῆκαν σ' ἕνα ὀροπέδιο. Τούς ἔβαλαν μπροστά σκυλιά. Ἦταν ἕνα κοπάδι πρόβατα. Σούρουπο. Ἕνας γέρος τούς ρώτησε: «Ἀπό ποῦ ἔρχεστε, παιδιά μου; Ἄν καί αὐτή τήν ἐποχή δέν πρέπει νά ρωτᾶ κανείς ἀπό ποῦ εἶσαι καί ποῦ πᾶς». «Ἐρχόμαστε ἀπό τίς φυλακές τῆς Κέρκυρας, εἴμαστε πολιτικοί κρατούμενοι. Καί στό δρόμο μᾶς πήρανε τά ροῦχα, δέν ξέρουμε ποιοί ἦταν αὐτοί» – δέ μαρτυροῦσαν ὅτι τόν ξεγύμνωσαν τό γιατρό οἱ Ζερβικοί γιατί δέν ἤξεραν τί ἦταν ὁ γεροτσομπάνος. Τούς ἔδωσε λίγο ψωμοτύρι, ἔφαγαν, καί βάδισαν καί πάλι.

Νύχτωσε· τί νά κάνουν; Πλησίαζαν πρός τή Μουτσάρα. Κοιμήθηκαν κάπου, πέρασαν μιά νύχτα μαρτυρική, γιατί δέ γνώριζαν σέ τίνος περιοχή πέσαν – στοῦ Ζέρβα ἤ στοῦ Ε.Λ.Α.Σ. Καί ἦταν κρύο πάρα πολύ.

Ξημερώνοντας ἄρχισαν ξανά τήν πορεία. Ἔφτασαν σ' ἕνα ὕψωμα καί, ἀπό μακριά, εἶδαν ἕνα νσκοπό. Ἀλλά δέν μποροῦσαν νά καταλάβουν τί ἦταν – ἀπό τόν Ε.Δ.Ε.Σ. ἤ ἀπό τόν Ε.Λ.Α.Σ.; Περίμεναν...περίμεναν... Τούς ἀντιλήφθηκε ὁ σκοπός· πλησιάζει σιγά-σιγά. Οἱ δικοί μας, ὅπως ἦταν τυλιγμένοι μέ τά χράμια, δέν κινήθηκαν. «Τί εἶσαστε σεῖς;» «Ἐρχόμαστε ἀπό τίς φυλακες τῆς Κέρκυρας καί στό δρόμο μᾶς ἔβγαλαν τά ροῦχα. Ἐσύ, τί εἶσαι, παιδί μου;» τόν ρώτησε ὁ γιατρός. «Ἐλασίτης, εἶμαι».

Ὁ Γιῶργος σηκώθηκε· γνώρισε τόν ἀντάρτη· ἦταν μαζί στό κλιμάκιο τοῦ Ἄρη. Ἀλλα ὁ σκοπός δέν γνώρισε τό γιατρό στά χάλια πού ἦταν· – ἀξύριστος, τά μαλλιά του κομμένα, γυμνός...

«Τί νέα;» «Τί νέα...; Μᾶς πῆραν τό γιατρό τό Σαμαρᾶ οἱ Ζερβικοί, τό γιατρό τοῦ κλιμακίου μας, καί τόν σκότωσαν». «Συναγωνιστή, ἐγώ εἶμαι ὁ Σαμαρᾶς, δέ μέ θυμᾶσαι;»

Ὁ σκοπός, πῶς ν' ἀφήσει ἡ σκοπιά του! Ἄρχισε νά σφυρίζει· – ὅπλο δέν ἐπιτρέπονταν νά ρίξει, γιατί ἦταν στήν περιοχή καί Ζερβικοί. Μέ τό σφύριγμα κατάλαβαν οἱ ἄλλοι ὅτι κάτι συμβαίνει. Σηκώθηκαν ὅλοι οἱ μαυροσκούφηδες μέ τόν Ἄρη, γιατί πίσω ἀπ' τό βουνό ἦταν τό κλιμάκιό του, καί πλησίασαν. Ἐκεῖ βλέπουν τό Γιῶργο μου! Ὁ Ἄρης τόν ἀγκάλιασε, τόν φίλησε. Συγκινήθηκε βλέποντάς τον στά χάλια πού ἦταν. Ἔβγαλε τή χλαίνη του καί τήν ἔδωσε στό γιατρό. Ὕστερα φώναξε ἕναν ἀντάρτη – ὅλα τά παλικάρια του φοροῦσαν μαῦρα καλπάκια, – νά δώσει στό γιατρό τήν ὡραιότερη φορᾶδα. Ὁ ἀντάρτης δίστασε λίγο. «Αὐτή τή φορᾶδα θέλω νά δώσω στό γιατρό» εἶπε ὁ Ἄρης. Τήν ἑτοίμασαν, μέ μιά ὡραία σέλα, μέ τήν πρώτη μετακίνηση ὁ γιατρός νάναι καβάλα. Ὕστερα ὁ Ἄρης, «Ἔλα, Γιῶργο» τοῦ εἶπε, «νά δεῖς τό φίλο μας τό Ντούνη· τόν ἔχουμε δῶ». Πραγματικά, πιό κάτω, εἶχαν πολλούς Ζερβικούς κρατούμενους. Κι ἐκτός ἀπό τόν Ντούνη, ὁ γιατρός γνώρισε καί κεῖνον πού τοὔκοψε τά μαλλιά μέ τό μαχαίρι. – Στόν πολιτικό του βίο ὑπηρετοῦσε χωροφύλακας.

Ἕνας ἀντάρτης, μόλις ἄκουσε ὅτι αὐτός, ὁ Ντούνης, ἔπιασε τό γιατρό τό Σαμαρᾶ, ὥρμησε νά τόν σκοτώσει. Καί ὁ Ἄρης, βλέποντάς τον μέ τοῦτες τίς κακές διαθέσεις, «ἔ» τοῦ λέει, «ποῦ τόν βρῆκες, ἐσύ, ἕτοιμον! Ἄφησέ τον!». Κι ὁ Γιῶργος πλησίασε τούς κρατούμενους, κι ὄχι μόνον δέν τούς εἶπε τίποτα, ἀλλά γύρισε στόν ἀδερφό του τό Θανάση, – ἦταν κι ἐκεῖνος ἀντάρτης μέ τόν Ἄρη, – καί τοῦ λέει νά δώσει τσιγάρο σ' ὅλους. Μόνο στόν Ντούνη, «κύριε Ντούνη» τοῦ εἶπε, «τώρα, μονάχα τά ἄρβυλά σου νά μοῦ δώσεις, γιατί πλήγιασαν τά πόδια μου περπατώντας ξυπόλητος ὅλα τά Τζουμέρκα». – Ἦταν τά ἄρβυλα πού τοῦ 'χε πάρει ὅταν τόν γύμνωσε».

★

Καί πάλι ἀδελφοκτόνες συγκρούσεις. Καί νά βομβαρδίζουν καί τά γερμανικά ἀεροπλάνα....

Ἐδῶ, στό Γαρδίκι, δέ γίνεται νά μείνουν οἱ τραυματίες, ὅπου οἱ ἐμφύλιες μάχες, καί, ταυτόχρονα, οἱ ἐπιχειρήσεις μέ τούς Γερμανούς. Θά μεταφερθοῦν στό Ἀνθηρό (Μπουκοβίτσα) πού ἦταν τό νοσοκομεῖο τῆς 1ης Μεραρχίας.

Καί στά μέσα Δεκεμβρίου 1943, πάλι ἄλλη πορεία πρός τή Μεσοχώρα, ὅπου βρίσκεται τό ἀναρρωτήριο. Ἐκεῖ νοσηλεύονται ὄχι μονάχα ἀντάρτες, ἀλλά καί Νεοζηλανδοί, Πολωνοί, Γερμανοί. Πορεία μέσα ἀπό χιονοθύελλα, μέ τίς χαράδρες νά χάσκουν δίπλα· κρύο φοβερό. Γι' αὐτήν τήν πορεία ἱστορεῖ ἡ γυναίκα τοῦ Σαμαρᾶ:

«Προχωρούσαμε μέσα στό χιόνι. Τά δύο ἀγοράκια μου τά βάλαμε σ' ἕνα ζῶο καβάλα· τή Νίκη μου τή βάλαμε σ' ἕνα ἄλλο ζῶο, ἐπάνω στό σαμάρι ξαπλωμένη. Ἀλλά καθώς ἦταν χιονοθύελλα σηκώθηκε τό φουστανάκι του καί ἡ κοιλίτσα του γέμισε χιόνι. Ἕνας ἀντάρτης, πού ἐρχόταν γιά τή Μπουκοβίτσα, συναντήθηκε μέ τά ζῶα, – τά ζῶα μέ τά ἀγοράκια τραβοῦσαν μπροστά ἀπό μᾶς, πού πηγαίναμε ἀπό κοντά πεζοί, – εἶδε καί τό κοριτσάκι φορτωμένο, καί τό φορεματάκι στό πρόσωπο, καί φωνάζει: «Ἔ, σεῖς! Αὐτό τό μικρό θά 'ναι παγωμένο!» Ἔτρεξε ὁ Γιῶργος μου – τί νά δεῖ! Τό κορίτσι ἦταν παγωμένο. Τό κατέβασε κάτω, – εἶχε στό σακίδιό του οἰνόπνευμα, – τοῦ ἔκανε μερικές ἐντριβές καί συνῆρθε. Δέν τό ἔβαλε καβάλα, ἀλλά τό πῆρε στην ἀγκαλιά του. Ἐγώ ἤμουν πιό πίσω, δέν ἀντιλήφθηκα τίποτα. Ρώτησα τό γιατρό: «Γιατί κρατᾶς τό κορίτσι στήν ἀγκαλιά σου καί δέν τό βάζεις καβάλα;» «Κλαίει, γι' αὐτό –» Δέν μοῦ εἶπε τίποτε, γιά νά μήν στεναχωρεθῶ».

Στό Τετράκωμο – σκληρές μάχες ἀνάμεσα στούς Ζερβικούς καί Ἐλασίτες. Ὁ Γιῶργος Σαμαρᾶς ὑπάρχει μόνο γιά τούς πληγωμένους. Θά φωνάξει στούς κατοίκους τοῦ Βουλγαρελιοῦ: «Σηκωθεῖτε!» Πῶς θά τούς μεταφέρει; Πῶς θά τούς προφτάσει; Λέει: «Τρόμαξα νά μεταφέρω τούς τραυματίες... Μόνος μου ἔφτιαξα φορεῖα καί ὑποχρέωσα τούς κατοίκους ἀπ' τό Βουλγαρέλι νά τούς μεταφέρουν –». Καί νά χιονίζει... Ἤ, νά τό γυρίζει σέ βροχή καί νά φυσάει, καί τά ροῦχα μουσκεμμένα καθώς ἦταν, νά γίνονται κόκαλο... Καί τά πόδια σά σίδερο...

«Κι οἱ ἄρρωστοι» λέει ἡ Βαγγελίτσα Σαμαρᾶ, «λόγω τοῦ χειμώνα καί ἀπό τίς περιπέτειες, καί οἱ τραυματίες, ἦταν πολλοί. Κρεβάτια δέν εἶχαν γιά ὅλους παρά τούς εἶχαν κάτω μόνο μέ μιά κουβέρτα, τελείως στά σανίδια, καί τίποτε ἄλλο. Τότε ἔτρεξα, βρῆκα μερικά τσουβάλια, τά ἔνωσα καί ἔφτιαξα στρώματα· τά γέμισα μέ καλαμποκόφυλλα πού τά εἶχαν γιά τά ζῶα τους οἱ χωρικοί, καί τά ἔδωσα στούς βαριά τραυματισμένους, πού δέν μποροῦσαν νά σηκωθοῦν. Ἐκεῖνες τίς ἡμέρες ἔφεραν καί ἕναν ἀξιωματικό, σκοτωμένο, ἦταν ἀπ' τό Βόλο, Χρυσικό τόν ἔλεγαν. Ἡ κηδεία του ἔγινε στό Ἀνθηρό, – Ἰανουάριος μήνας τοῦ 1944. Ὅλον αὐτόν τόν μήνα χιόνιζε».

Καί εἶναι τοποθεσίες πού, καί μόνον νά τίς διαβεῖς, εἶναι ἄθλος. Κι ὅμως, ἀπό κεῖ ἔπρεπε νά περάσουν καί μέ τούς τραυματίες...

«Ἐκεῖ, τό χειμώνα, – εἶναι στά Τζουμέρκα καί ἡ μεριά ἐκείνη λέγεται Μουζάκι, – ἐκεῖ ὅταν πιάνουν τά χιόνια ὁ δρόμος κλείνεται. Κάθε χρόνο, ὅταν περνοῦσαν, πολλοί χάνονταν.

«Τί ἐνθουσιασμός ἦταν αὐτός! Μέ μιά ψυχή ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καί ποιός νά προσφέρει γιά τόν ἀγώνα ὑπηρεσίες. Σέ πολλά σημεῖα πού ὁ δρόμος ἦταν δύσκολος ἀπ' τό πολύ χιόνι, τούς τραυματίες τούς ἔπαιρναν στήν πλάτη. – Τό πιό δύσβατο βουνό τά Τζουμέρκα ἔχει πολλές σάρες».

★

Ὁ Γιῶργος Σαμαρᾶς ἐξοργίζεται καί ὑποφέρει πού, κάποτε, ὁ φανατισμός διαστρέφει τήν ἴδια τή φυσική καλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτός, πού γυρεύει ὁ ἄνθρωπος νά δίνεται μέ τό καλύτερο μέρος τῆς καρδιᾶς του, πῶς ν' ἀνεχτεῖ τούς συντρόφους του νά 'ναι μισαλλόδοξοι.

Ἐκεῖ, πού τώρα ἔχει μεταφερθεῖ τό νοσοκομεῖο, στό Λιάσκοβο, δέν παρακολουθεῖ μονάχα τούς ἄρρωστους καί τούς τραυματίες ἀντάρτες. Πολλοί, στά χωριά, πέφτουν ἄρρωστοι ἀπό πνευμονία. Εἶναι ἄρρωστη καί μιά κοπέλα· βαριά. Καί ὁ ὑπεύθυνος τῆς ὀργάνωσης τοῦ χωριοῦ δέν ἐπιτρέπει στό γιατρό νά δώσει φάρμακα τοῦ νοσοκομείου στούς γονεῖς τοῦ κοριτσιοῦ, γιατί τ' ἀδέρφια της, πρώην ἀστυνομικοί, ἦταν καταταγμένοι στόν Ε.Δ.Ε.Σ. Κι ὁ Σαμαρᾶς μέ ἀγανάκτηση – «εἶμαι γιατρός» τοῦ λέει, «καί δέν κάνω διάκριση τί εἶναι ὁ ἕνας, καί τί ὁ ἄλλος».

Πιστεύει, κάποτε μ' εὐπιστία νεανική, στήν ἀγαθότητα καί στό καλοπροαίρετο τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι πού μοιάζει ν' ἀπορεῖ πού ὑπάρχουν ἰδιοτελεῖς, φονιάδες. Κι ὅταν ἕνας ὑποψήφιος δολοφόνος του ἀρρώστησε καί, ἀπάνω στόν πόνο του, τοῦ ἐξομολογήθηκε πώς πληρώθηκε ἀπόναν ἄλλον γιατρό νά τόν σκοτώσει, ὁ Σαμαρᾶς μέ ἀπορία ἀθώου παιδιοῦ τόν ρώτησε: «Γιατί, τί τοῦ ἔκανα; Κι ἐσένα, τί σοῦ 'καμα;». Ἡ ἀπόκριση: «Τίποτα, γιατρέ. Πληρώθηκα, καί γι' αὐτό...» – Κι αὐτόν, ὁ Σαμαρᾶς, τόν ἐπισκεπτόταν ὥσπου τόν ἔγιανε.

Στό ἑπόμενο ἤ συνέχεια...

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ Κ. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟ

Γεωργία, παραγωγικότητα καί οἱ νόμοι τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης

τοῦ Νίκου Μουζέλη

Μέ τό Β΄ μέρος πού δημοσιεύουμε, ὁλοκληρώνεται ἡ ἀπάντηση τοῦ ΚΩΣΤΑ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΥ στήν κριτική πού τοῦ ἄσκησε ὁ ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΖΕΛΗΣ (τ.χ. 105/12.8.78, σσ.25-31) σχετικά μέ πρόσφατες ἐργασίες του.

ΜΟΥ εἶναι δύσκολο ν' ἀπαντήσω στίς παρατηρήσεις[1] τοῦ Βεργόπουλου σχετικά μέ τήν κριτική ἐπισκόπηση πού ἔκανα στό ἔργο του: ποτέ δέν γίνεται σαφές ἐάν ἀναφέρεται στή δική μου κριτική ἤ «σ' ἄλλες κριτικές» πού ὅμως παραμένουν πάντα ἀνώνυμες. Ὅμως, δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία πώς στίς παρατηρήσεις του ὁ Βεργόπουλος ἐπανέρχεται συστηματικά στή δική μου κριτική, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ ἀνάλυση καί ἡ ἐκτίμηση τοῦ ἔργου του πού ἔκανα βασίζεται σέ μιά φονξιοναλιστική δυαδική ἀντίληψη γιά τό πρόβλημα τῆς ἀνάπτυξης[2].

ΔΕΝ μπορῶ νά καταλάβω πῶς ὁ Βεργόπουλος κατέληξε σ' ἕνα τέτοιο συμπέρασμα. Οὔτε στήν κριτική πού τοῦ ἔκανα, οὔτε στό βιβλίο μου γιά τήν Ἑλλάδα[3] προβάλλω ἤ δέχομαι τά ἐπιχειρήματα τῆς δυαδικῆς θέσης. Ἑπομένως, ὅταν ὁ Βεργόπουλος ἀναφέρεται στίς «ἀρχαϊκές ἐπιβιώσεις» πού ἐπισημαίνω σχετικά μέ τίς ὑπανάπτυκτες χῶρες, στήν πεποίθησή μου ὅτι δέν ὑπάρχουν δεσμοί ἀνάμεσα στούς «σύγχρονους» καί «παραδοσιακούς» τομεῖς τῆς οἰκονομίας κλπ., δέν κάνει τίποτ' ἄλλο παρά νά κατασκευάζει ἕναν πλασματικό ἀντίπαλο, ἕναν «ἀχυράνθρωπο» ἐνάντια στόν ὁποῖο ἐξαπολύει μετά τίς ἐπιθέσεις του καταναλώνοντας ἄσκοπα ἀρκετό χρόνο κι' ἐνέργεια.

ΣΤΗΝ πραγματικότητα τό ἐπιχείρημά μου ὅτι στήν Ἑλλάδα ἰδιαίτερα καί στούς ὑπανάπτυκτους κοινωνικούς σχηματισμούς γενικότερα, ὁ καπιταλιστικός τομέας ἔχει προσλάβει τή μορφή «θύλακα» (κι' ἄς προσθέσω ὅτι τό ἐπιχείρημα αὐτό χρησιμοποιεῖται ἀπό πολλούς θεωρητικούς ὅπως ὁ S. Amin, ὁ G. Kay, ὁ C. Furtado πού κάθε ἄλλο παρά ὕποπτοι φονξιοναλιστικοῦ δυαδισμοῦ εἶναι) μέ κανένα τρόπο δέν συνεπάγεται «ἀρχαϊκές ἐπιβιώσεις», ἔλλειψη δεσμῶν μεταξύ τῶν τομέων κλπ. Αὐτό πού πραγματικά συνεπάγεται εἶναι ἡ ὕπαρξη **ἰσχυρῶν καί ἀρνητικῶν διασυνδέσεων** ἀνάμεσα στόν καπιταλιστικό καί τούς μή καπιταλιστικούς τρόπους παραγωγῆς (στήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδας ἀνάμεσα στόν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς καί τήν ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή)· συνδέσεων ἀρνητικῶν μέ τήν ἔννοια ὅτι, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, διαπιστώνεται μιά συστηματική μεταφορά πόρων ἀπό τόν δεύτερο τομέα στόν πρῶτο κι' ἀπ' αὐτόν στό ἐξωτερικό. Τήν ὕπαρξη αὐτή ἀκριβῶς τέτοιων ἀρνητικῶν μηχανισμῶν ἀνάμεσα στόν καπιταλιστικό καί τούς μή καπιταλιστικούς τρόπους παραγωγῆς, ἀκολουθώντας τόν AMIN, ὀνομάζω ἀποδιάρθρωση. Ἑπομένως, οὔτε ἡ ἔννοια τοῦ θύλακα, οὔτε ἡ ἔννοια τῆς ἀποδιάρθρωσης, ὅπως τουλάχιστον τίς χρησιμοποιοῦν οἱ θεωρητικοί τῆς ἀνάπτυξης, φέρουν δυαδικές συνεκδοχές – ἀντίθετα, δημιουργήθηκαν κι' ἔγιναν ἀντικείμενο θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας ἀκριβῶς σάν ἀντίδραση ἀπέναντι στίς δυαδικές θεωρίες «ἐκσυχρονισμοῦ».

ΟΜΩΣ ἡ συνήθεια τοῦ Βεργόπουλου νά διαστρέφει τό νόημα τῶν ἐννοιῶν καί τῶν προτάσεων καί νά κατασκευάζει «ἀχυράνθρωπους» δέν περιορίζεται μόνο στό θέμα τοῦ δυαδισμοῦ, ἀλλά ἐπεκτείνεται σ' ὅλες σχεδόν τίς παρατηρήσεις πού κάνει στό ἄρθρο του. Ἄς δώσω μερικά παραδείγματα:

«Μ' ἄλλα λόγια», γράφει ὁ Βεργόπουλος, «*δέν μποροῦμε νά ἐξηγήσουμε τό χαμηλό εἰσόδημα τῶν ἀγροτῶν μέ τήν χαμηλή παραγωγικότητα: θά πρέπει μᾶλλον νά ἐξηγήσουμε καί τά δύο φαινόμενα ἀναφερόμενοι σέ κάτι πού βρίσκεται ἔξω ἀπό τό σύστημα τῶν τιμῶν...*»

καί παρακάτω συνεχίζει:

«*Πρέπει νά τονίσω ὅτι, κατά τήν ἄποψή μου, ἡ ἐξήγηση ὅτι ἡ φτώχεια ἤ ἡ οἰκονομική καθυστέρηση προέρχονται ἀπό τή χαμηλή παραγωγικότητα, κάθε ἄλλο παρά ἐξήγηση ἀποτελεῖ*» (σελ. 449).

ΔΕΝ γνωρίζω ποιός ἀπό τούς «ἐπικριτές» τοῦ Βεργόπουλου προσπάθησε νά συνδέσει ἄμεσα τή χαμηλή παραγωγικότητα τῶν ἀγροτῶν καί τό χαμηλό εἰσόδημά τους, ἐγώ πάντως δέν ἰσχυρίστηκα τίποτα τέτοιο. Ἡ ἄποψή μου ἦταν μᾶλλον ὅτι σέ πολλές ὑπανάπτυκτες χῶρες, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Ἑλλάδας, παραγωγικότητα καί εἰσόδημα στόν ἀγροτικό τομέα βρίσκονται σέ χαμηλό ἐπίπεδο κι' ὅτι θά πρέπει νά ἐξηγηθοῦν μέ βάση τή συνολική δομή τῆς οἰκονομίας ἤ, πιό συγκεκριμένα, μέ βάση τόν τύπο «ἀρνητικῆς» συνάρθρωσης ἤ ἀποδιάρθρωσης πού ὑφίσταται ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό τῶν πόλεων καί στήν ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή τῆς ὑπαίθρου. Πρόκειται γιά μιά μορφή συνάρθρωσης πού ἡ ἐμφάνιση καί ἡ διατήρησή της τότε μόνο μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν μέ ἐπάρκεια ὅταν πάρουμε ὑπ' ὄψη μας τίς μακροχρόνιες διαμορφώσεις τῆς ταξικῆς δομῆς καί τούς ταξικούς ἀγῶνες τόσο στό ἐθνικό, ὅσο καί στό διεθνές ἐπίπεδο.

ΑΛΛΟ παράδειγμα παραποίησης ἐννοιῶν:

«*Σύμφωνα μέ τόν Μουζέλη, δέν χρειαζόμαστε ν' ἀναζητήσουμε τό γεγονός τῆς διατήρησης τῆς οἰκογενειακῆς γεωργίας στή Νότια Εὐρώπη στούς νόμους ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς, ἀλλά μποροῦμε εὔκολα νά ἐξηγήσουμε τό γεγονός αὐτό προσφεύγοντας στίς ἱστορικές συνθῆκες. Γιά τόν Μουζέλη, ἡ "πρώιμη ἀποσύνθεση" τῆς μεγάλης γαιοκτησίας στά Βαλκάνια μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ στήν ξαφνική ἀποχώρηση τῶν μεγάλων Ὀθωμανῶν γαιοκτημόνων*».

Κατά τόν Βεργόπουλο:

«*Οἱ περισσότερες ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις στή Νότια Εὐρώπη ἔγιναν μεταξύ 1917 καί 1921 (Ρουμανία 1918, Βουλγαρία 1921, Γιουγκοσλαβία 1919, Ἑλλάδα 1917). Ἀλλά ἤδη τότε τό πιό νεοσύστατο βαλκανικό κράτος, ἡ Βουλγαρία, εἶχε ἀποκτήσει τήν ἀνεξαρτησία του πρίν ἀπό 40 χρόνια. Πῶς μπορεῖ λοιπόν κανείς νά ὑποστηρίξει ὅτι ἡ ἀγροτική μεταρρύθμιση στά Βαλκάνια εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τή διανομή τῆς γῆς πού εἶχαν ἐγκαταλείψει οἱ Ὀθωμανοί γαιοκτήμονες;*» (σελ. 481).

Ὅμως τό δικό μου ἐπιχείρημα ἦταν ὅτι:

«*Καθώς οἱ Τοῦρκοι γαιοκτήμονες ἐξαναγκάστηκαν νά φύγουν* **λίγο-πολύ ξαφνικά,** *οἱ ἀγρότες κατάφεραν νά καταλάβουν τίς γαῖες πρίν οἱ αὐτόχθονες γαιοκτήμονες μπορέσουν νά τίς βάλουν στό χέρι. Τό γεγονός αὐτό ἐξηγεῖ γιά παράδειγμα τό γιατί ἀπαρχῆς ἡ Βουλγαρία εἶχε μιά πιό ἰσότιμη ἀγροτική δομή σέ σύγκριση μέ τήν Ἑλλάδα ἤ τή Σερβία*» (σελ. 489).

ΦΥΣΙΚΑ ἡ κατοχή γῆς δέν σημαίνει καί ἀτομική ἰδιοκτησία τῆς γῆς καί **προφανῶς δέν ἀναφέρεται στίς ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις τοῦ μεσοπολέμου.** Αὐτό πού σημαίνει τό παραπάνω ἀπόσπασμα εἶναι ὅτι στίς περιπτώσεις πού ἡ ἀποχώρηση τῶν

Ὀθωμανῶν γαιοκτημόνων ἦταν πιό ξαφνική, οἱ ἐνδογενεῖς γαιοκτήμονες εἶχαν λιγότερες δυνατότητες νά ἀποκτήσουν τίς γαῖες πού ἀνῆκαν ἀρχικά στούς Τούρκους γαιοκτήμονες, ἀπ' ὅ,τι στίς περιπτώσεις ὅπου ἡ ἀποχώρηση αὐτή ἔγινε μέ βραδύτερο ρυθμό κι' ἦταν μᾶλλον πιό ἐκούσια ἤ πιό συστηματική.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ἡ Πελοπόννησος πού ἀναφέρεται τόσο στή δική μου κριτική, ὅσο καί στό βιβλίο τοῦ Βεργόπουλου. Ἐκεῖ ἡ ἀποχώρηση τῶν Τούρκων ἦταν πιό ξαφνική, μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργθοῦν πολύ λίγα μεγάλα ἰδιόκτητα κτήματα· καί παρά τό γεγονός ὅτι οἱ τουρκικές γαῖες ἔγιναν ἐθνικές γαῖες κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ κράτους ἤδη ἀπό τό 1871, τό μεγαλύτερο μέρος τῶν κτημάτων αὐτῶν διανεμήθηκε στούς ἀγρότες. Ἡ κατάσταση ὅμως ἦταν τελείως διαφορετική στήν Ἀττική καί τή Θεσσαλία. Καθώς οἱ περιοχές αὐτές ἐνσωματώθηκαν στό ἑλληνικό κράτος ἀργότερα (ἡ Ἀττική τό 1833 καί ἡ Θεσσαλία τό 1881), ἡ πιό ἀργή ἀποχώρηση τῶν Τούρκων γαιοκτημόνων ἐπέτρεψε τή σύναψη εἰδικῶν συμφωνιῶν μεταξύ Ἑλλάδας καί Τουρκίας, πού ἔδωσαν στούς Τούρκους γαιοκτήμονες τή δυνατότητα νά πουλήσουν τά κτήματά τους σέ πλούσιους Ἕλληνες, εἴτε σέ ντόπιους, εἴτε τῆς διασπορᾶς. Ἑπομένως στίς περιοχές αὐτές, σ' ἀντίθεση μέ τήν Πελοπόννησο, ἡ μεγάλη γαιοκτησία διατηρεῖται σέ πολύ μεγαλύτερη κλίμακα μέχρι τίς ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις τοῦ μεσοπολέμου.

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ἀνάμεσα στήν ξαφνική ἀποχώρηση τῶν Τούρκων λόγω τῆς ἥττας τους καί στή μή σταθεροποίηση τῆς μεγάλης γαιοκτησίας ἐκδηλώνεται μ' ἀκόμα μεγαλύτερη σαφήνεια στήν περίπτωση τῆς Βουλγαρίας ὅπου, λόγω τῆς ἥττας τῆς Τουρκίας στόν ρωσο-τουρκικό πόλεμο τοῦ 1877-78, οἱ Τοῦρκοι γαιοκτήμονες ἐγκατέλειψαν ἐσπευσμένα τίς περιουσίες τους, πράγμα πού ἔκανε ἐξαιρετικά δύσκολο τό πέρασμα τῶν μεγάλων τουρκικῶν ἀγροκτημάτων στά χέρια τῶν Βουλγάρων τσιφλικάδων. Κατά συνέπεια, ἡ Βουλγαρία, **πολύ πιό πρίν ἀπό τίς ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις τοῦ μεσοπολέμου,** εἶχε μιά πιό ἰσότιμη ἀγροτική δομή σέ σχέση μέ τήν Ἑλλάδα ἤ τήν Σερβία (ἡ μεγάλη γαιοκτησία δηλαδή εἶχε μικρότερη σημασία)[4].

ΜΠΟΡΕΙ φυσικά κανείς νά ὑποστηρίξει ὅτι ἡ ἄποψή μου γιά τήν ξαφνική ἀποχώρηση τῶν Τούρκων γαιοκτημόνων καί τήν ἀποδυνάμωση τῆς μεγάλης γαυτιοκτησίας ἦταν ἐλλειπτική κι' ἑπομένως εὔκολα ἀνοιχτή σέ παρερμηνεῖες. Σ' αὐτό ἔχω ν' ἀντιτάξω ὅτι ἐάν ἡ ἄποψη αὐτή τοποθετηθεῖ μέσα στά γενικά πλαίσια τῆς κριτικῆς μου, εἶναι πολύ δύσκολο σέ κάθε καλόπιστο ἀναγνώστη, νά ἐξάγει τά ἀλλόκοτα συμπεράσματα στά ὁποῖα κατάφερε νά καταλήξει ὁ Βεργόπουλος. Κι' ἀκόμα, οὔτε μπορῶ νά καταλάβω γιατί ὁ Βεργόπουλος ἐπέλεξε αὐτό τό σημεῖο τῆς κριτικῆς μου, πού ἀσφαλῶς ἔχει δευτερεύουσα σημασία, καί ἀγνοεῖ παντελῶς τό κύριο ἐπιχείρημά μου (πού ἁπλῶς προσπάθησα νά διασαφηνίσω χρησιμοποιώντας τή σχέση ἀνάμεσα στήν ἀποχώρηση τῶν Τούρκων γαιοκτημόνων καί στή μεγάλη γαιοκτησία): ὅτι δηλαδή οἱ περιφερειακές παραλλαγές στήν ἀγροτική ἀνάπτυξη καί στίς μορφές ἰδιοκτησίας μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν ἐπαρκέστερα μέ βάση τούς ταξικούς ἀγῶνες, παρά μέ βάση τούς καθολικούς νόμους ἤ τίς τάσεις τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ τοῦ Βεργόπουλου καί σ' ἕνα ἄλλο κύριο θέμα δέν εἶναι λιγότερο παραπλανητική. Ἀναφορικά μέ τήν παραγωγικότητα στόν ἀγροτικό τομέα ὑποστηρίζει τή θέση ὅτι ὁ καπιταλισμός τῶν πόλεων συναρθρώνεται μέ τήν ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή τῶν ἀγροτῶν μέ τέτοιο τρόπο ὥστε, παρά τήν ὑψηλή παραγωγικότητα τῆς ἀγροτικῆς οἰκογενειακῆς μονάδας, ἡ ἀνταμοιβή τῆς ἐργασίας τοῦ ἀγρότη εἶναι πολύ χαμηλή κι' ὅτι ἡ διάζευξη αὐτή εὐνοεῖ σαφέστατα τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ τῶν πόλεων – ἐξ οὗ λοιπόν καί ἡ προέχουσα τάση πρός τήν μικρή οἰκογενειακή μορφή ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στόν ἀγροτικό τομέα.

ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΟΥ ἐπιχείρημα σχετικά μέ τήν παραγωγικότητα εἶναι ὅτι ἡ συνάρθρωση καπιταλισμοῦ τῶν πόλεων καί ἀγροτικῆς ἁπλῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς εἶναι διαφορετική στούς ἀναπτυγμένους καί διαφορετική στούς ὑπανάπτυκτους καπιταλιστικούς σχηματισμούς. Στήν περίπτωση τῶν ὑπανάπτυκτων καπιταλιστικῶν σχηματισμῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ἀρνητικές διασυνδέσεις ἀνάμεσα στόν καπιταλιστικό καί τούς μή καπιταλιστικούς τομεῖς τῆς οἰκονομίας,*καί* ἡ παραγωγικότητα *καί* τό εἰσόδημα στούς τομεῖς τῆς ἁπλῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς βρίσκονται σέ πολύ χαμηλό ἐπίπεδο σέ σύγκριση μέ τόν καπιταλιστικό βιομηχανικό τομέα, τομέα ἐντάσεως κεφαλαίου ὅπου συνήθως κυριαρχεῖ τό ξένο κεφάλαιο κι' ὅπου ἡ παραγωγικότητα καί ἡ ἀμοιβή τῆς ἐργασίας βρίσκονται σέ πολύ ψηλότερο ἐπίπεδο. (Ὅπως ἀνάφερα ἤδη, τό γεγονός ὅτι στίς περισσότερες περιπτώσεις ἡ χαμηλή παραγωγικότητα καί τά χαμηλά εἰσοδήματα διακυμαίνονται ἀπό κοινοῦ, μέ κανένα τρόπο δέν συνεπάγεται ὅτι ὑπάρχει μιά ἄμεση αἰτιατή διασύνδεση ἀνάμεσά τους).

ΑΥΤΗΝ ἀκριβῶς τήν ἄποψη προσπάθησα νά ὑποστηρίξω ἀναφορικά μέ τήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδας καί δέν ἀμφιβάλλω καθόλου πώς ὑπάρχουν κι' ἄλλες πολυάριθμες περιπτώσεις ὅπως π.χ. κοινωνικοί σχηματισμοί τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ὅπου χαμηλό εἰσόδημα καί χαμηλή παραγωγικότητα στήν ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή συμβαδίζουν.

ΝΑ ΟΜΩΣ πού ὁ Βεργόπουλος παραθέτει στοιχεῖα γιά τήν Ἑλλάδα πού δείχνουν νά ἔχουν πραγματοποιηθεῖ θεαματικά ἅλματα στήν παραγωγικότητα στόν ἀγροτικό τομέα, πράγμα πού λόγω τοῦ ὅτι τά εἰσοδήματα τῶν ἀγροτῶν παρέμειναν σέ πολύ χαμηλό ἐπίπεδο, συνέβαλε στήν ἐξαιρετικά ταχύρρυθμη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ τῶν πόλεων. Ἀπό τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁ Βεργόπουλος παρουσιάζει τήν αὔξηση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγικότητας καί τοῦ βιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ στήν μεταπολεμική περίοδο μένει κανείς μέ τήν ἐντύπωση ὅτι μιά μεσογειακή «Ἰαπωνία» ἀναδύεται στήν περιοχή τοῦ Αἰγαίου!

> *«Στήν περίοδο 1952-1973»* γράφει *«ὁ γενικός δείκτης τῆς ἑλληνικῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς αὐξήθηκε κατά 12% (σέ σταθερές τιμές). Ὁ ρυθμός αὐτός αὔξησης εἶναι ὁ πιό ὑψηλός σέ σύγκριση μέ τούς ἀντίστοιχους δεῖκτες 22 εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καί μέ τήν Ἰαπωνία... Μιά συνέπεια τῶν ριζικῶν αὐτῶν ἀλλαγῶν στήν ἑλληνική γεωργία ἦταν πώς ὁ ρυθμός αὔξησης τῆς παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας στόν ἀγροτικό τομέα κατά τήν διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου ἦταν ψηλότερος στήν Ἑλλάδα σέ σχέση μέ τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ κι' ἀνάμεσα στούς πιό ψηλούς σ' ὅλο τόν κόσμο»* (σελ.451).

ΚΙ' ΟΜΩΣ ὅλα αὐτά τά ἐκπληκτικά στοιχεῖα πού παραθέτει ὁ Βεργόπουλος ἀπογυμνώνονται ἀπό τή σημασία τους, ἐάν πάρουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι βάση τῶν ὑπολογισμῶν αὐτῶν ἀποτελοῦν τά ἔτη ἀμέσως μετά τόν ἐμφύλιο πόλεμο, ὅταν δηλαδή ἡ γεωργία καί ἡ οἰκονομία γενικά ἦταν ἐντελῶς καταστραμμένες. Καί στήν ἀπάντησή του πρός τήν κριτική μου καί στό βιβλίο του ὁ Βεργόπουλος χρησιμοποιεῖ τό κλασικό στατιστικό τέχνασμα διόγκωσης τῶν οἰκονομικῶν μεταβλητῶν: παίρνοντας σά βάση μιά περίοδο ὅπου οἱ μεταβλητές αὐτές βρίσκονται σχεδόν σέ μηδενικό ἐπίπεδο εἶναι πολύ εὔκολο μετά νά δείξει κανείς τήν πραγματοποίηση «τεράστιων» ρυθμῶν αὔξησης στά ἑπόμενα ἔτη.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ πρέπει κανείς νά ἔχει ὑπ' ὄψη του πώς ἡ **κατά κεφαλή** παραγωγικότητα τῆς γεωργίας φαίνεται νά αὐξάνεται μέ πολύ ταχεῖς ρυθμούς (συγκριτικά μέ τήν Δύση) στίς ὑποανάπτυκτες χῶρες, λόγω τῆς μαζικῆς φυγῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ στά ἀστικά κέντρα. Ἔτσι, ὅπως ὁ ἀγροτικός πληθυσμός μειώθηκε κατά δραματικό τρόπο στήν μεταπολεμική Ἑλλάδα (πράγμα πού συνέβη πολύ πιό νωρίς στήν Δυτ. Εὐρώπη) δέν εἶναι καθόλου περίεργο ἡ κατά κεφαλή παραγωγικότητα στήν γεωργία νά δείχνει συγκριτικά ὑψηλούς ρυθμούς αὔξησης.

ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΕΙ λοιπόν κανείς πώς μέ τά δύο παραπάνω στατιστικά τεχνάσματα εἶναι εὔκολο νά ὑποστηριχθεῖ πώς ἡ ἑλληνική γεωργία, ὄχι μόνο θά φτάσει πολύ σύντομα τήν δυ-

τική γεωργία, ἀλλά καί θά τήν ξεπεράσει! Δυστυχῶς ὅμως τά πράγματα δέν εἶναι τόσο ρόδινα. Φυσικά τά στατιστικά στοιχεῖα μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν κατά τέτοιο τρόπο ὥστε «ν' ἀποδείξουν» σχεδόν ὁ,τιδήποτε. Ὅμως, κατά τή γνώμη μου, ὅλες οἱ σοβαρές μελέτες γιά τήν ἑλληνική γεωργία ἔχουν δείξει ὅτι μιά σειρά ἀπό παράγοντες (ὅπως ὁ μεγάλος κατακερματισμός τοῦ ἀγροτικοῦ κλήρου, ἡ μή ἀποτελεσματική κυβερνητική πολιτική κλπ.) ἔχουν κρατήσει καί κρατοῦν ἀκόμα τήν παραγωγικότητα σέ χαμηλά ἐπίπεδα[5]. Ἐάν κάτι βρίσκεται σέ σχετικά ὑψηλό ἐπίπεδο, εἶναι μᾶλλον τό ἀγροτικό εἰσόδημα παρά ἡ παραγωγικότητα, τουλάχιστον σέ μερικές περιοχές τῆς Ἑλλάδας – κατάσταση σχετικῆς εὐημερίας πού ὀφείλεται στήν ταχεία ἀνάπτυξη τοῦ τουρισμοῦ, στή θεαματική αὔξηση τῆς τιμῆς τῆς γῆς σέ μερικές περιοχές πού προσφέρονται γιά τουριστική «ἀξιοποίηση» καί στά μαζικά ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ, ὁ Βεργόπουλος θεωρεῖ ὅτι ἡ συνύπαρξη ὑψηλῆς παραγωγικότητας καί χαμηλοῦ εἰσοδήματος στή γεωργία δέν ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς ἑλληνικῆς περίπτωσης, ἀλλά καθολική τάση ἐγγενή στόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁ καπιταλισμός τῶν πόλεων ἐνσωματώνει τήν ἀγροτική ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή. Κατά συνέπεια ἡ ἴδια σχέση μεταξύ ὑψηλῆς παραγωγικότητας καί χαμηλοῦ εἰσοδήματος στή γεωργία ἰσχύει γιά ὅλους τούς καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς, συμπεριλαμβανομένων κι' αὐτῶν τοῦ λεγόμενου Τρίτου Κόσμου. Μ' ἄλλα λόγια ἀναφορικά μέ τήν ἀγροτική ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή καί τήν ἐνσωμάτωση/ὑποταγή της στόν καπιταλισμό, ὁ Βεργόπουλος δέν συλλαμβάνει καμιά σημαντική διαφορά ἀνάμεσα στούς μητροπολιτικούς καί περιφερειακούς ἐξαρτημένους καπιταλιστικούς σχηματισμούς. Ἔτσι ἐξηγεῖται κι' ὁ ἰσχυρισμός του ὅτι περιφερειακές οἰκονομίες μέ σημαντικό βαθμό καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, ὅπως ἡ Ἑλλάδα, μοιάζουν στή δομή τους μέ τίς οἰκονομίες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης κι' ὅτι κάθε σύγκριση μέ τίς ὑπανάπτυκτες χῶρες τοῦ Τρίτου Κόσμου θά πρέπει νά γίνει κυρίως ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐξαρτημένης θέσης τους μέσα στήν παγκόσμια καπιταλιστική ἀγορά[6].

ΠΙΣΩ ἀπ' ὅλ' αὐτά εἶναι ἀρκετά εὔκολο νά ἐντοπίσουμε μιά ἐξελικτική ἀντίληψη γιά τήν καπιταλιστική ἀνάπτυξη: ὅτι δηλαδή οἱ «νόμοι κίνησης» τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς, μακροπρόθεσμα, θά λειτουργήσουν παντοῦ μέ τόν ἴδιο τρόπο, ἀνεξάρτητα ἀπό χρόνο, ἱστορικές συνθῆκες ἤ δομικά πλαίσια. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ τάση πρός τήν ἐπικράτηση τῆς μικρῆς οἰκογενειακῆς ἀγροτικῆς μονάδας (πού χαρακτηρίζεται ἀπό χαμηλή ἀμοιβή ἐργασίας καί ὑψηλή παραγωγικότητα) ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο ὁ καπιταλισμός τῶν πόλεων ἐνσωματώνει τή γεωργία σ' ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες – ὄχι μόνο στή Γαλλία καί τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ἀλλά καί στό Πακιστάν, τή Βραζιλία καί τό Μαρόκο!

Σ' ΑΥΤΟ τό σημεῖο τό παράλογο τῆς «καθολικῆς» θεωρίας τοῦ Βεργόπουλου γιά τή σχέση μεταξύ καπιταλισμοῦ κι' ἀνάπτυξης τῆς γεωργίας εἶναι νομίζω προφανές. Τά στοιχεῖα γιά τό ἐξαιρετικά χαμηλό ἐπίπεδο παραγωγικότητας στούς τομεῖς τῆς ἁπλῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς στίς περισσότερες χῶρες τοῦ Τρίτου Κόσμου (εἴτε στή Λατινική Ἀμερική, εἴτε στήν Ἀσία καί τήν Ἀφρική) εἶναι τόσο γνωστά ὥστε δέν χρειάζεται νά παραθέσω συγκεκριμένες στατιστικές γιά νά δείξω πόσο ἄσχετες εἶναι οἱ «καθολικές τάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ» στή θεωρία τοῦ Βεργόπουλου.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗΣ – ΔΙΑΨΕΥΣΗΣ.

ΜΕ ΤΥΠΙΚΑ Ἀλτουσεριανό τρόπο ὁ Βεργόπουλος καταφεύγει σέ μιά πολύ εὔκολη ἐπίλυση τῶν δυσκολιῶν πού προκύπτουν ἀπό τό πολύ προφανές γεγονός ὅτι ἡ θεωρία του δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐφαρμόσιμη γιά τίς πιό πολλές ὑπανάπτυκτες καπιταλιστικές χῶρες:

«Πρῶτα, πρέπει νά ὑπενθυμίσω στούς ἀναγνῶστες πόσο ἄκαρπη εἶναι ἡ ἐξέταση καθαρῶν ἐμπειρικῶν καταστάσεων γιά τήν ἐπαλήθευση ἤ διάψευση θεωρητικῶν συλλήψεων» (σελ. 456).

«Μήπως δέν δείχνει ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στή θεωρητική ἀνάλυση γενικά νά ζητᾶμε τήν ἱστορική "ἀπόδειξη" μιᾶς θεωρητικῆς ἑρμηνείας καί νά τήν ἐξετάζουμε μόνο ἀπό τή σκοπιά τοῦ ἄν εἶναι ἱστορικά ἤ περιπτωσιακά ἐφαρμόσιμη;» (σελ. 458).

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ βέβαια διερωτᾶται κανείς γιατί ὁ Βεργόπουλος, ἐάν πραγματικά πιστεύει ὅτι ἡ προσφυγή στίς «ἐμπειρικές καταστάσεις γιά τήν ἐπαλήθευση ἤ διάψευση τῶν θεωρητικῶν ἐννοιῶν», εἶναι τόσο ἄκαρπη, καταβάλλει τόσες προσπάθειες γιά ν' ἀποδείξει ὅτι ἡ καθολική τάση τῆς παρακμῆς τῆς μεγάλης γαιοκτησίας ἰσχύει σ' ὅλες καί σέ κάθε ἰδιαίτερη ἐμπειρική περίπτωση. Γιατί, ἐπί παραδείγματι, ἐπιμένει στό νά δείξει ὅτι ἡ μεγάλη γαιοκτησία δέν εἶναι τόσο σημαντική στήν Ἱσπανία, ἐάν πραγματικά ὁποιοδήποτε μέγεθος ἐμπειρικῶν στοιχείων πού θά ἔδειχνε τό ἀντίθετο ἔτσι κι' ἀλλιῶς δέν θά μποροῦσε νά διαψεύσει τή θεωρία του;

ΑΦΗΝΟΝΤΑΣ κατά μέρος τά ἐπιστημολογικά προβλήματα τῆς θέσης τοῦ Βεργόπουλου, ὑποστηρίζω ὅτι τό κύριο μέρος τῆς κριτικῆς μου γιά τό ἔργο του βασίστηκε ὄχι στήν ἐμπειρική, ἀλλά στή θεωρητική διάψευση τῆς βασικῆς θέσης του: ὅτι δηλαδή ἡ μικρή οἰκογενειακή ἰδιοκτησία (μέ ὑψηλή παραγωγικότητα καί χαμηλή ἀμοιβή ἐργασίας) γίνεται κυρίαρχη στή γεωργία τῶν καπιταλιστικῶν κοινωνικῶν σχηματισμῶν, ἐπειδή αὐτός ὁ τύπος θεσμικῆς διάταξης εἶναι εὐνοϊκότερος γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ βιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ τῶν πόλεων.

ΝΟΜΙΖΩ λοιπόν πώς χρειάζεται νά ἐπαναλάβω τίς θεωρητικές ἀντιρρήσεις πού εἶχα κι' ἐξακολουθῶ νά ἔχω:

● ΔΕΝ εἶναι καθόλου βέβαιο ὅτι οἱ μικρές οἰκογενειακές ἐκμεταλλεύσεις (πού χαρακτηρίζονται ἀπό χαμηλή ἀμοιβή τῆς ἐργασίας τοῦ ἀγρότη) ἀποτελοῦν τήν πιό εὐνοϊκή διάταξη γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ τῶν πόλεων. Θά μποροῦσε κανείς νά ἰσχυριστεῖ μέ ἴση ἄν ὄχι μεγαλύτερη εὐλογοφάνεια ὅτι ὑψηλά ἀγροτικά εἰσοδήματα καί ἡ ἐπακόλουθη διεύρυνση τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς θά μποροῦσαν ν' ἀποτελέσουν εὐνοϊκότερη προϋπόθεση γιά τή ραγδαία ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ τῶν πόλεων. Οὔτε μπορεῖ, φυσικά, νά ὑποστηριχθεῖ **ἔξω ἀπό συγκεκριμένα πλαίσια** ὅτι ἡ μεγάλης κλίμακας καπιταλιστική γεωργία ἀποτελεῖ ἐμπόδιο στήν ἀνάπτυξη τοῦ βιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ἔκταση καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἡ γεωργική ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή εἶναι ἤ δέν εἶναι εὐνοϊκή γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς στά ἀστικά κέντρα ἐξαρτᾶται ἀπό σειρά ποικίλων παραγόντων πού ἡ θεωρία τοῦ Βεργόπουλου οὐδέποτε μπαίνει στόν κόπο ν' ἀναφέρει.

● ΑΚΟΜΑ κι' ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ἁπλή ἐμπορευματική οἰκογενειακή γεωργία ἀποτελεῖ πραγματικά τήν πιό εὐνοϊκή συνθήκη γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ βιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ὁ θεσμός αὐτός πρέπει ἀναγκαστικά νά ὑπερισχύσει καθολικά. Γιά νά τό θέσω κάπως ὠμά, πολλά θεσμικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα μπορεῖ νά εἶναι *«καλά γιά τόν καπιταλισμό»*, ἀλλά αὐτό δέν ἀποτελεῖ καί θαυματουργή ἐγγύηση ὅτι τελικά τά χαρακτηριστικά αὐτά καί θά ἐμφανιστοῦν καί θά ὑπερισχύσουν. Μ' ἄλλα λόγια, οἱ ἀνάγκες ἤ οἱ λειτουργικές ἀπαιτήσεις γιά τήν διευρυμένη ἀναπαραγωγή τοῦ καπιταλισμοῦ δέν μποροῦν νά ἐξηγήσουν τήν ἐμφάνιση, διατήρηση ἤ ὑπερίσχυση μερικῶν θεσμικῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων στή γεωργία ἤ ὁπουδήποτε ἀλλοῦ. Αὐτός ὁ τύπος ψευδο-λειτουργικῆς ἐξήγησης, πού ἀκόμα καί οἱ μή μαρξιστές κοινωνιολόγοι ἔχουν ἀπορρίψει πρό πολλοῦ δέν μπορεῖ ν' ἀποτελέσει ὑποκατάστατο μιᾶς σοβαρῆς ταξικῆς ἀνάλυσης.

● Η ΤΑΞΙΚΗ ἀνάλυση εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητη γιά νά ἐξηγηθεῖ, ὄχι μόνο ἡ ἱστορική γένεση, ἀλλά ἐπίσης καί ἡ σημερινή δομή καί λειτουργία ἤ κακή λειτουργία ἑνός οἰκονομικοῦ συστήματος. Προσπάθειες ἐγκατάστασης καθολικῶν τάσεων ἤ συνδέσεων ἀνάμεσα σέ λίγες μεταβλητές μέσα σέ ταξικό κενό,

μ' ἄλλα λόγια χωρίς αὐτές οἱ μεταβλητές νά τοποθετοῦνται μέσα σέ ἱστορικά ἰδιαίτερες κοινωνικές καί οἰκονομικές δομές καί ταξικές διαμορφώσεις καί σχηματισμούς, ὁδηγοῦν εἴτε σέ κοινοτυπίες, εἴτε σέ ἐξόφθαλμα λανθασμένες γενικεύσεις.

ΤΙΠΟΤΑ δέν ἀποδείχνει καλύτερα τή θέση αὐτή ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Βεργόπουλος, γιά νά προφυλάξει τή θεωρία του ἀπό μιά τέτοιου εἴδους κριτική κατέβαλε μιά ἐλλειπτική καί διστακτική προσπάθεια νά εἰσάγει ἐκ τῶν ὑστέρων στήν ἀνάλυσή του «γενικότερες» μεταβλητές ἄμεσα συνδεδεμένες μέ τίς τάξεις. Μαθαίνουμε ἔτσι πώς:

«Πρέπει νά παραδεχθοῦμε τήν ὕπαρξη τῆς ἐξῆς διάκρισης: τό ἐάν ἡ οἰκογενειακή γεωργία ἀποτελεῖ θετικό παράγοντα γιά τήν ἀνάπτυξη ἤ ὄχι ἐξαρτᾶται ἀπό τούς ὅρους τῆς ἐμφάνισής της καί τήν κοινωνική καί οἰκονομική χρησιμότητα πού δημιουργεῖ. Ἐάν οἱ οἰκογενειακές δομές δημιουργοῦνται μέσα σέ πλαίσια ἀνόδου ἰδιωτικῆς ἤ κρατικῆς ἀστικῆς τάξης ὁ τύπος αὐτός γεωργίας θ' ἀποτελέσει μορφή πολύ ὑψηλῆς "κοινωνικῆς χρησιμότητας"» (σελ. 457).

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ βέβαια εἶναι ὅτι τέτοιου εἴδους διευκρινίσεις ὄχι μόνο εἶναι ἐξαιρετικά ἀσαφεῖς, ἀλλά καί παρουσιάζονται ὄχι στά βιβλία τοῦ συγγραφέα, ἀλλά σάν ἀντίδραση δηλαδή ἀπέναντι στίς ἐπικρίσεις πού διατυπώθηκαν. Ἐπιπλέον τό βασικό ἐννοιολογικό πλαίσιο τοῦ Βεργόπουλου δέν συμπεριλαμβάνει μιά σοβαρή ἐξέταση τῶν τάξεων. Ὅπως ἔχω τονίσει ἀλλοῦ «... στό θεωρητικό ἔργο, παρ' ὅλο πού ἀναγνωρίζεται ἡ σημασία τῶν σχέσεων παραγωγῆς, τό ταξικό πρόβλημα παραμένει περιθωριακό. Ἀκόμα ὅμως κι' ὅταν καταπιάνεται μέ τή μελέτη συγκεκριμένων περιπτώσεων, ὅπου ἡ ταξική ἀνάλυση παίζει βέβαια πιό σπουδαῖο ρόλο, οἱ κοινωνικές τάξεις συλλαμβάνονται ἐννοιολογικά καί παρουσιάζονται μ' ἕναν τυπικά ἀλτουσεριανό τρόπο, δηλαδή σάν παθητικά παράγωγα τοῦ καπιταλιστικοῦ **συστήματος.** Ἡ ἀνάλυση κινεῖται πάντα ἀπό τό σύστημα πρός τούς συλλογικούς φορεῖς δράσης (τούς «φορεῖς τῶν δομῶν» ὅπως θά ἔλεγε ὁ Althusser), ποτέ ἀντίστροφα. Οἱ συλλογικοί φορεῖς δράσης, τάξεις, ὁμάδες συμφερόντων ποτέ δέν παρουσιάζονται σάν παράγοντες **πού διαμορφώνουν ἀλλά καί διαμορφώνονται** ἀπό τόν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς»[7].

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ, ἔχω τή γνώμη ὅτι οἱ παρατηρήσεις πού ἔκανα συνιστοῦν πραγματικά μιά **θεωρητική** κριτική τῶν ἀπόψεων τοῦ Βεργόπουλου. Ὅμως τά **βασικά** σημεῖα αὐτῆς τῆς κριτικῆς ὁ Βεργόπουλος ἀπαντώντας στούς «ἐπικριτές» του ἀγνόησε παντελῶς.

□

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Κ. Βεργόπουλος, «Καπιταλισμός καί ἡ παραγωγικότητα τῆς γεωργίας», ΑΝΤΙ 116,6 Ἰανουαρίου 1979. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Βεργόπουλου πρωτοδημοσιεύθηκε στό **Journal of Peasant studies,** Ἰούλιος 1978. Τό δικό μου ἄρθρο «Capitalism and the development of agriculture» δημοσιεύτηκε στήν ἴδια ἐπιθεώρηση, Ἰούλιος 1976 (καί στό ΑΝΤΙ, Αὔγουστος 1978) κι' ἦταν μιά κριτική ἀνάλυση τοῦ βιβλίου τῶν S. Amin and K. Vergopoulos, **La Question Paysanne et le Capitalisme,** Anthropos, Παρίσι 1974 καί τοῦ βιβλίου τοῦ Βεργόπουλου, **Τό ἀγροτικό ζήτημα στήν Ἑλλάδα: τό πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς ἐνσωμάτωσης τῆς γεωργίας,** Ἐξάντας, Ἀθήνα 1975. Στίς διάφορες παραπομπές οἱ σελίδες ἀναφέρονται στά ἀγγλικά κείμενα.
2. «Ἡ προσέγγιση πού προσπάθησε νά ἐφαρμόσει ὁ Μουζέλης, ὅπως ἄλλωστε καί στήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδας, εἶναι **δυαδικῆς** ἔμπνευσης», Βλ. Βεργόπουλος, ὅ. π. σελ. 450.
3. N. Mouzelis, **Modern Greece: Facets of Underdevelopment,** Macmillan, London 1978. Βλ. ἑλλ. ἔκδοση, **Νεο-ελληνική κοινωνία: ὄψειρτίαςς ὑπανάπτυξης,** Ἐξάντας, Ἀθήνα 1978.
4. Σ' αὐτό τό σημεῖο βλ. W. E. Moore, **Economic Demography of Eastern and Southern Europe,** Λονδίνο, 1945, σελ. 79-91 καί 250-52.
5. Γιά μιά πρόσφατη ἀνάλυση πού προβαίνει σέ συγκρίσεις γιά τήν παραγωγικότητα τῆς γεωργίας ἀνάμεσα στήν Ἑλλάδα καί τή δυτική Εὐρώπη, βλ. Δ. Δελῆς, «ἡ παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας στήν ἑλληνική καί δυτικο-ευρωπαϊκή γεωργία», **Ἀγροτική,** No 5, 1978 (ἐπιστημονική ἔκδοση). Ἡ ἀξιόλογη αὐτή μελέτη βασίζεται σέ συστηματική ἔρευνα τοῦ τμήματος ἐρευνῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας καί δείχνει καθαρά τό χαμηλό ἐπίπεδο τῆς ἑλληνικῆς γεωργικῆς παραγωγικότητας σέ σύγκριση μέ τήν δυτική Εὐρώπη.
6. Βλ. Κ. Βεργόπουλος, **Τό ἀγροτικό ζήτημα στήν Ἑλλάδα,** ὅπ. – εἰσαγωγή.
7. Βλ. Ν. Μουζέλης, **Νεο-ελληνική κοινωνία,** ὅ.π. σελ. 203.

Νέες ἐκδόσεις

(Νοέμβρης - Δεκέμβρης)

Ἑλληνική πεζογραφία

Πέτρος Ἀμπατζόγλου : Προσωπική ἀποκάλυψη (Διηγ.)
Θανάσης Βαλτινός : Ἡ κάθοδος τῶν ἐννιά (Νουβ.)
Θανάσης Βαλτινός : Τρία Ἑλληνικά μονόπρακτα(Μυθ.)
Στρατής Δούκας : Δεσμός (Διηγ.)
Παντελής Καλιότσος : Δεκεμβριανή νύχτα (Μυθ.)
Χριστόφ. Μηλιώνης : Τά διηγήματα τῆς δοκιμασίας
Τατιάνα Γκρίτση-Μιλιέξ : Βυθοσκοπήσεις (Διηγ.)
Ἀριστ. Νικολαΐδης : Ὁ κόσμος εἶναι ἄλλος (Διηγ.)
Μαρία Παπαδημητρίου : Τό μαχαίρι (Νουβ.)

Ἑλληνική Ποίηση

Κατερίνα Ἀγγελάκη-Ρούκ : Ὁ θρίαμβος τῆς σταθερῆς ἀπώλειας
Τάσος Λειβαδίτης : Οἱ τελευταῖοι
Χριστ. Λιοντάκης : Ὑπόγειο Γκαράζ
Τζένη Μαστοράκη : Τό σόι
Λευτέρης Πούλιος : Τό ἀλληγορικό σχολεῖο
Χάρης Σακελλαρίου : Ἀνεπίδοτα
Σωτ. Τσαμπήρας : Ὠδές σ' ἕναν τουπαμάρος
Θ. Νιάρχος - Ἀντ. Φωστιέρης : Ποίηση '78
Ἀντ. Τριφύλλης : Ταβέρνα τά τομάρια

Δοκίμια - Μελέτες - Ἱστορικά

Μ. Ἀλεξανδρόπουλος : Τό Ρωσικό χρονικό γιά τήν ἅλωση τῆς Κων/πολης (ἀπόδοση).
Φ. Ἀσμούς : Ἀριστοτέλης
Ζ. Π. Βερνάν - Π. Βιντάλ Νακέ : Μύθος καί τραγωδία στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα
Ζινέτ Ραιμπό : Τό παιδί καί ὁ θάνατος
Στέλιος Ράμφος : Αἰώνια παιδιά
Στέλιος Ράμφος : Ὑστερόγραφο

Θέατρο

Ἰάκωβος Καμπανέλλης : Θέατρο, τόμος 1ος

Ξένη λογοτεχνία

Ἀλεξάντρ Πούσκιν : Στίς ἀναμνήσεις τῶν συγχρόνων του (Μετ. Ζωῆς Α. Νάσιουτζικ)
Ἄνν Φιλίπ : Ἕνα καλοκαίρι κοντά στή θάλασσα (Μετ. Στρατῆς Τσίρκας)

Ἐκδόσεις Τέχνης

Ἀγήνωρ Ἀστεριάδης : Λάρισα
Νίκος Χουλιαράς : Ζωγραφική - Κείμενα
Λάο Τσέ : Τάο τέ Κίνγκ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ
Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 3615.783

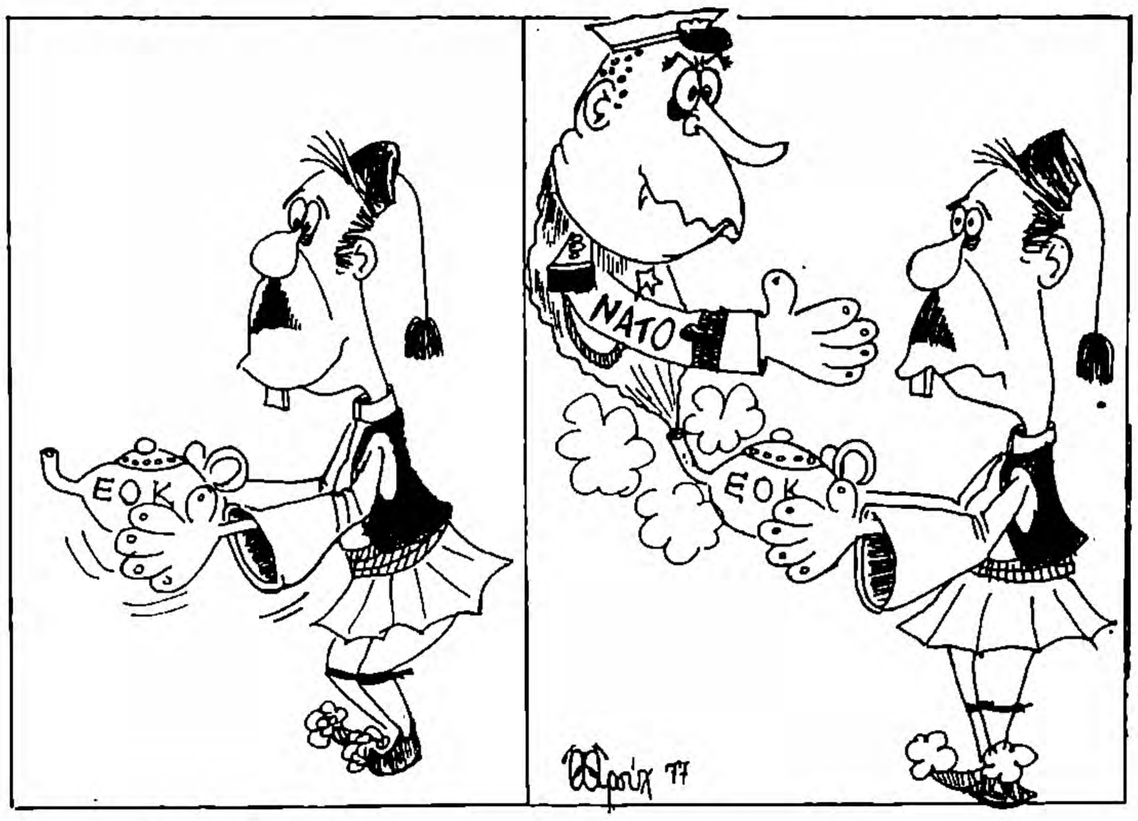
επισημαινουμε

Ἀναπτυξιακές δραστηριότητες

Καί πάλι οἱ ξένοι – τά θετά παιδιά τοῦ πολιτισμοῦ τῶν προγόνων μας – σπεύδουν πρῶτοι μέ τή σταυροφορία πού ἀνέλαβαν γιά τή σωτηρία τῶν Δελφῶν, ὄχι μόνο νά προστατέψουν αὐτό τό ἱερό ἄντρο τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἀλλά καί νά μᾶς πληροφορήσοὺν ἐμᾶς τούς «ντόπιους» γιά τήν καταστροφή πού ἔχει ἤδη πρό πολλοῦ ἀρχίσει καί πού συνεχίζεται «ἀκάθεκτη» ἐκεῖ, μέ τήν ὁλοένα ἐπιταχυνόμενη ἐκμετάλλευση τῶν κοιτασμάτων ὠξίτη πού λαβώνει τό τοπίο καί ἰδιαίτερα μέ τήν ἐπικείμενη ἐγκατάσταση ἑνός τεράστιου ἐργοστάσιου ἀλουμινίου καί μιᾶς ἐξίσου μεγάλης τσιμεντοβιομηχανίας. Τσιμέντο νά γίνουν, δηλαδή, ἀκόμα κι᾽ οἱ Δελφοί προκειμένου νά ζημιωθοῦν οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν βιομηχανιῶν ἀγοράζοντας μέ μιά κάπως μεγαλύτερη τιμή κομμάτια γῆς λίγα χιλιόμετρα πιό πέρα. Ἔτσι, μετά τόν Παρθενώνα, τό ναό τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνα καί τόσα ἄλλα, τό ἔπος τῆς καταστροφῆς συνεχίζεται μέ τούς Δελφούς γιά τούς ὁποίους οἱ δηλώσεις τῶν «ὑπευθύνων» εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό ἀποκαλυπτικές. Σπεύδουν ἔτσι νά μᾶς πείσουν γιά τό ὅτι «ὕποπτοι» δέν εἶναι ἐκεῖνοι πού θά προκαλέσουν τήν καταστροφή, ἀλλά ὁ Ἑλβετός Φ. Βέμπερ πού ἡγεῖται τίς ἐκστρατείας γιά τή διάσωση τῶν Δελφῶν κι᾽ ἀκόμα ὅτι οἱ ἐγκαταστάσεις τῆς Βωξιπάρ θά συντελέσουν στή διαμόρφωση τῆς περιοχῆς. Λίγο ἀκόμα, δηλαδή, καί θά κριθοῦν ἀναγκαία συμπληρώματα τῆς αἰσθητικῆς τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα καί τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ θόλου τῆς Μαρμαριᾶς... Κι᾽ ἡ παράκρουση συνεχίζεται...

Ἰσοτιμίες

Οἱ πρῶτες στρατιωτίνες: Μέ ἀφορμή ἕνα ἄρθρο τοῦ Χ. Θ. στά «Πολιτικά Θέματα» πού ἐξυμνοῦσε τά ἀγαθά τῆς στράτευσης τῆς Ἑλληνίδας μέ κύριο ἐπιχείρημα τήν πολυπόθητη ἰσοτιμία, ἡ Χρ. Νικολάου γράφει ἀνάμεσα στά ἄλλα σέ ἕνα γράμμα πού μᾶς ἔστειλε: «Τήν ἰσοτιμία πού δέν μᾶς ἔχουν ἐξασφαλίσει ἀκόμα οὔτε στή δουλειά, οὔτε στήν οἰκογένεια, μᾶς τήν ἐξασφαλίζουν μέσα στό στρατό. Λές κι᾽ ἡ ἰσοτιμία δέν εἶναι δικαίωμα, ἀλλά προνόμιο γιά τίς λίγες, λές καί εἶναι κάτι ρευστό· μέσα στό στρατό τήν ἔχω, ἐκεῖ δέν τήν ἔχω, τώρα τήν ἔχω, σέ λίγο δέν τήν ἔχω... Ὅσοι λοιπόν κόπτονται γιά τήν ἰσοτιμία τῆς γυναίκας, ἄς γράψουν καμιά ἀράδα γιά τήν ἰσοτιμία στή δουλειά, γιά τή δημιουργία παιδικῶν σταθμῶν, γιά τήν ἀναθεώρηση τῶν δικαίων, οἰκογενειακοῦ, ἀστικοῦ...»

Νομότυπες διαδικασίες, ἠθική καί δεοντολογία

Σχετικά μέ τό σχόλιο πού δημοσιεύσαμε στό προηγούμενο τεῦχος μας γιά τήν Ἕδρα τῆς Ἱστορίας τῆς Μεσαιωνικῆς καί Νεωτέρας Εὐρωπαϊκῆς Τέχνης στή φιλοσοφική σχολή τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας ἐπιβάλλεται νά γίνουν μερικές διευκρινίσεις.

Τελικά ἐμφανίστηκε ἕνας μόνον ὑποψήφιος καί αὐτός φαίνεται πώς δέν συγκεντρώνει τά οὐσιαστικά προσόντα. Καί τότε, ἀριθμός καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς μέ ἔγγραφό του μεταλεῖ γιά τήν κάλυψη τῆς ἕδρας ἕναν – καθ᾽ ὅλα ἄξιο – καθηγητή ἀπό ἄλλο πανεπιστήμιο τῆς χώρας. Ὡς τώρα ὅλα εἶναι ἤ ἐμφανίζονται νομότυπα – τουλάχιστον μέ τά τυπικά ἰσχύοντα.

Ἐμεῖς, στό προηγούμενο σημείωμά μας σημειώναμε μιά «μυστικότητα στήν ὅλη τελετουργία». Οἱ ἐξελίξεις φάνηκαν νά δικαιώνουν τίς ὑποψίες μας. Γιατί, εὔλογα προκύπτουν τά ἀκόλουθα ἐρωτήματα:

● *Ποιός ἔχει εὐθύνη ὅτι ἐμφανίστηκε ἕνας μόνον ὑποψήφιος; Δέν ἀποτελεῖ αὐτό μιά πρώτη ἔνδειξη ὅτι κάτι δέν πῆγε καλά; Ἄν ἡ δημοσιότητα ἦταν πλατιά δέν θά ὑπῆρχε μεγαλύτερη προσέλευση;*

● *Γιατί ἡ Φιλοσοφική σχολή δέν ἀκολούθησε τήν πρακτική πού ἐφαρμόζουν ἄλλες σχολές τῶν πανεπιστημίων μας; Δέν θά μποροῦσε π.χ. νά κοινοποιήσει τήν προκήρυξη τῆς ἕδρας στήν ἕνωση τῶν Τεχνοκριτῶν, στά εἰδικά περιοδικά καί στίς πρεσβεῖες μας στό ἐξωτερικό;*

● *Γιατί ὁ μετακαλούμενος δέν εἶχε θέσει ὑποψηφιότητα προκειμένου νά διεκδικήσει τήν ἕδρα; Αὐτό δέν ἐπιβάλλει ἡ ἠθική καί ἡ δεοντολογία, ἄν μάλιστα ἀποδειχθεῖ ὅτι ἀποδέχεται τελικά τήν μετάκληση;*

Ὅλα αὐτά τά ἐρωτήματα δέν ἀναιροῦν βέβαια τό «νομότυπο» τῆς διαδικασίας. Ἀλλά ἀπορρίπτουν, πιστεύουμε, ἠθικά αὐτήν τή διαδικασία καί ἐνισχύουν τίς ὑποψίες ὅτι ὅλα ρυθμίστηκαν γιά νά προετοιμάσουν μιά προαποφασισμένη μετάκληση.

Τό ΑΝΤΙ στήν εἰδική ἔκδοση γιά παιδιά (τεῦχος 115 τῆς 30/12/78) προκήρυξε ἕνα διαγωνισμό – ἔκθεση παιδικοῦ σχεδίου.

Ἐλπίζουμε πώς οἱ μικροί φίλοι τοῦ περιοδικοῦ – ἤ ἀλλιῶς τά παιδιά τῶν μεγάλων φίλων τοῦ περιοδικοῦ – θά ἀνταποκριθοῦν στήν πρόσκλησή μας καί θά μᾶς στείλουν τά σχέδιά τους σύμφωνα μέ ὅσα γράφουμε στήν ἀνακοίνωσή πού ἀκολουθεῖ:

Παιδιά,

Τό **ΑΝΤΙ** ὀργανώνει μιά ἔκθεση παιδικοῦ σχεδίου μέ θέμα:

«Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

Στά σχέδια μπορεῖτε νά σχολιάσετε τά πολιτικά γεγονότα, τίς πολιτικές συζητήσεις τῶν μεγάλων, ὅσα ἀκοῦτε ἀπ᾽ τό ραδιόφωνο, βλέπετε στίς ἐφημερίδες, ἤ! καί φυσικά ὅσα συζητᾶτε μεταξύ σας γιά τήν πολιτική!

Βάλτε ὅλο σας τό κέφι καί κάντε καλαμπούρι μέ τήν ψυχή σας.

Τά σχέδια μπορεῖτε νά τά ζωγραφίσετε σέ ὁ,τιδήποτε εἶδος καί μέγεθος χαρτιοῦ.

Τά σχέδια νά τά βάλετε σέ ἕνα φάκελο καί νά τά ταχυδρομήσετε στή διεύθυνση:

Περιοδικό **ΑΝΤΙ**
Δημοχάρους 60
Ἀθήνα (601)

Καί πάνω στό φάκελο γράψετε τό ὄνομα καί τή διεύθυνσή σας.

Στό διαγωνισμό μποροῦν νά πάρουν μέρος παιδιά **μέχρι ἡλικίας 15 χρονῶν.** Πάνω στό σχέδιο νά γράψετε τό ὄνομά σας καί τήν ἡλικία σας. Πέντε σχέδια, τά πιό ἀντιπροσωπευτικά, θά βραβευτοῦν μέ τά παρακάτω παιδικά βιβλία: «Ἡ τέχνη γιά τά παιδιά», «Τό παραμύθι μέ τά χρώματα», «Ὁ μικρός Νικόλας», «Οἱ σπόροι», «Ἡ Ἀκρόπολη καί ἡ ἱστορία της».

Τά σχέδια θά δοῦν καί θά κατατάξουν οἱ σκιτσογράφοι Κώστας Μητρόπουλος, Μέντης Μποσταντζόγλου (ΜΠΟΣΤ) καί ἡ ψυχοπαιδαγωγός κ. Ντίνα Διβάρη. Γραμματέας τῆς ἐπιτροπῆς θά εἶναι ἡ Εἰρήνη Ψαρέλλη.

Τά σχέδια πρέπει νά ἔχουν ταχυδρομηθεῖ μέχρι καί τίς 5 Μαρτίου 1979.

Ὅλα τά σχέδια θά ἐκτεθοῦν στήν ἔκθεση πού θά ὀργανώσει εἰδικά τό ΑΝΤΙ καί τά πιό ἀντιπροσωπευτικά θά δημοσιευθοῦν στό περιοδικό.

● Πρῶτοι οἱ **Σουηδοί** ἀποφάσισαν νά τιμήσουν μέ τόν πιό οὐσιαστικό τρόπο τό **ἔτος τοῦ παιδιοῦ** ἀπαγορεύοντας τήν παραγωγή πολεμικῶν παιχνιδιῶν. Ἐδῶ, στή χώρα μας, πρίν τρία χρόνια, εἶχε ὀργανωθεῖ μιά μικρή ἔκθεση – καμπάνια στήν αἴθουσα Γιάννη Σταθᾶ μέ θέμα τό ἀντιπολεμικό παιχνίδι.

● **Ἡ Κίνα** θά πάψει νά παίρνει μιά μαυρογορίτικη γεύση ἀπό κόκα κόλα μέ τήν ἐγκατάσταση στή Σαγκάη ἑνός ἐργοστασίου πού θά παράγει 2 ἑκατομμύρια κιβώτια τῶν 24 μπουκαλιῶν.

● Οἱ ἐκδηλώσεις τῆς **Ἑταιρείας Σπουδῶν τοῦ Νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ** συνεχίζονται τό Φλεβάρη μέ τίς παρακάτω ἑνότητες:

Α΄. Ἔκθεση μέ Σατιρικά Ἔντυπα (1841-1936)

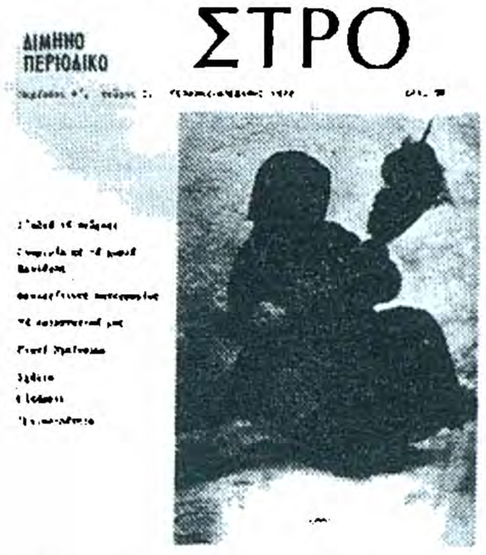

Β΄. Ὁμιλίες: α) Σάτιρα καί Πολιτική στήν Ἑλλάδα (6, 13, 20, 27 Φλεβάρη), β) Νεοελληνική Λογοτεχνία (7, 14, 21 Φλεβάρη), γ) Πολιτιστική Ἀνθρωπολογία (1, 8, 15, 22 Φλεβάρη)

Γ΄. Διάλογοι: Προβλήματα τῆς Κριτικῆς (2, 9, 16 Φλεβάρη), τό πρόβλημα τῆς Ἀντικειμενικότητας στίς Κοινωνίες (23 Φλεβάρη) κ.ἄ

● Τό Φλεβάρη ἡ **«Λέσχη Γραμμάτων καί Τεχνῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος»** ὀργανώνει στή Θεσσαλονίκη τίς παρακάτω ἐκδηλώσεις: Τιμητική ἐκδήλωση στή μνήμη τοῦ σκηνοθέτη Χαρατσάρη (12 Φλεβάρη), τρεῖς ὁμιλίες τοῦ Ἀ. Μανιτάκη μέ θέμα «Ἐλευθερίες καί Δικαιώματα τοῦ Ἀνθρώπου» (6, 13 καί 20 Φλεβάρη) καί τρεῖς ὁμιλίες τοῦ Γ. Ἀναστασιάδη μέ θέμα «Μεθοδολογικές Προτάσεις γιά τή Μελέτη τῆς Σύγχρονης Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» (27 Φλεβάρη καί 6 καί 13 Μάρτη), μιά παρουσίαση τοῦ συνθέτη Χ. Χάλαρη (7 Φλεβάρη), δύο ὁμιλίες τοῦ Ἀ. Κοβάτση: Ἄνθρωπος – Ἀτμόσφαιρα, Ἀτμοσφαιρική Ρύπανση τῆς Θεσσαλονίκης. Ἄνθρωπος καί Ρύπανση τῶν Νερῶν, ἡ Ρύπανση στό Θερμαϊκό Κόλπο. (22 καί 23 Φλεβάρη) καί μιά ἔκθεση μέ ἔργα ζωγραφικῆς τῶν λογοτεχνῶν τῆς Θεσσαλονίκης (2-17 Φλεβάρη).

● **«Κουφόκαστρο»:** Μόλις κυκλοφόρησε τό πρῶτο τεῦχος τῆς ἔκδοσης αὐτῆς πού 'ναι ἀφιερωμένη στά προβλήματα τοῦ χωριοῦ Θεολόγο (Θάσος). Ὡραία καί ἀξιοπρόσεχτη προσπάθεια.

● **«Σινεμά»**: Ἕνα καινούριο πρωτοποριακό περιοδικό ἀφιερωμένο στόν κινηματογράφο. Κυκλοφορεῖ κάθε τρεῖς μῆνες.

● Πρωτότυπη καί μέ προοπτικές ἡ δουλειά τοῦ **Γ. Σημηριώτη** (Γκαλερί Μπερνιέ). Ὁ καλλιτέχνης προβληματίζεται – καί προβληματίζει – πάνω στήν «ὀπτική ὑπόσταση τῆς εἰκόνας», ἔτσι ὅπως

σχηματίζεται στήν τηλεοπτική ὀθόνη.

● Ἡ **Ἑλένη Βερναρδάκη** παρουσιάζει αὐτό τό μήνα τίς κεραμικές δημιουργίες της σέ ἀτομική ἔκθεση στή γκαλερί Φακέττι στό Παρίσι.

● Μιά ὡραία προσπάθεια στό Παγκράτι εἶναι τό στήσιμο μιᾶς ἀληθινά ὁμορφης γωνιᾶς στήν ὁδό Βρυάξιδος 23. Πρόκειται γιά τή γκαλερί **Πλαίσιο 23** στήν ὁποία ἐκτίθενται ἔργα ἑπτά Ἑλλήνων ζωγράφων: Τοῦ Γ. Φωκᾶ, τοῦ Γ. Γούλα, τοῦ Γ. Φαρσακίδη, τοῦ Τάκη Δαρζέντα, τοῦ Ν. Εὐγενίδη, τοῦ Θεοδόση Παγκαλίδη καί τῆς Ε. Γκάτ – Βούλγαρη.

● **«Σύγχρονα θέματα»:** Κυκλοφόρησε τό 3ο τεῦχος τῆς τριμηνιαίας ἔκδοσης ἐπιστημονικοῦ προβληματισμοῦ καί παιδείας. Ἰδιαίτερα καλαίσθητα καί ἐπιμελημένη ἔκδοση μέ πολύ ἐνδιαφέροντα θέματα κοινωνικῆς πολιτικῆς καί ἰατρικῆς περίθαλψης.

γραφτεῖτε συνδρομητὲς στὰ περιοδικὰ τῆς Λ.Δ. Κίνας

ἐνημερωθεῖτε - γνωρίστε τὰ ἐπιτεύγματα καὶ τὴν προσφορὰ τῆς σοσιαλιστικῆς Κίνας μὲ εἰδικὲς ἐκδόσεις

1. PEKING REVIEW πολιτικό-θεωρητικό ἑβδομαδιάτικο (ἀγγλικά – γερμανικά – ἱσπανικά – ἰαπωνικά – ἀραβικά). Δρχ. 235 τό χρόνο, 470 τά 3 χρόνια.

2. CHINA PICTORIAL μεγάλο μηνιάτικο περιοδικό μέ πολλές φωτογραφίες γιά τίς ἐπιτεύξεις τῆς Κίνας σ' ὅλα τά ἐπίπεδα (ἀγγλικά – γερμανικά – γαλλικά – ἱσπανικά – ἰταλικά) δρχ. 200 τόν 1 χρόνο, 400 τά 3 χρόνια.

3. CHINA RECONSTRUCTS μηνιάτικο, γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Κίνα (ἀραβικά – ρωσικά – ἀγγλικά – γερμανικά – γαλλικά – ἰσπανικά) 155 δρχ. τόν 1 χρόνο καί 310 δρχ. τά 3 χρόνια.

4. CHINESE LITERATURE μηνιάτικο περιοδικό γιά τίς τέχνες καί τή λογοτεχνία (ἀγγλικά – γαλλικά) δρχ. 200 τόν 1 χρόνο, 400 τά 3 χρόνια.

5. CHINAS FOREIGN TRADE, δίμηνο γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο τῆς Κίνας (ἀγγλικά – γαλλικά – ἱσπανικά) 155 δρχ. τόν 1 χρόνο καί 210 δρχ.ομορφα τά 3 χρόνια.

6. SCIENTICA SINICA μηνιάτικο ἐπιστημονικό (ἀγγλικά) δρχ. 630 τόν 1 χρόνο.

7. CHINESE MEDICAL JOURNAL, μηνιάτικο στά ἀγγλικά, ἰατρικό, δρχ. 300 γιά 1 χρόνο.

Ἐγγραφές - Διάθεση:
ἐκδόσεις ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕ ΤΟ ΛΑΟ
Ἀκαδημίας 57
(στοά Ὄπερας) τηλ. 3600235

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ

ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΤΩΣΗ 30%
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

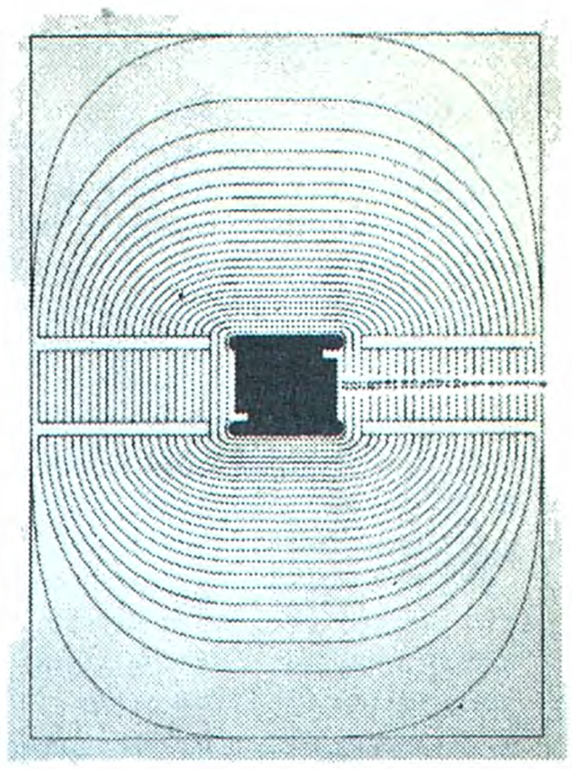
τῆς Ντόρας Ἠλισπούλου – Ρογκάν

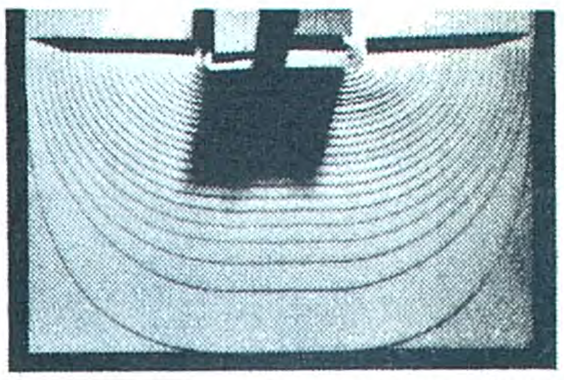
Ὅπως κάθε χρόνο τέτοια ἐποχή θά κάνουμε, ἐδῶ, ἕνα συνοπτικό ἀπολογισμό τῶν ἐκθέσεων πού ὀργανώθηκαν στούς κυριότερους χώρους τῆς Ἀθήνας ἀπό τό Σεπτέμβρη μέχρι καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1978. Καθώς τό σχῆμα αὐτοῦ τοῦ ἀπολογισμοῦ – δηλαδή, οἱ περιορισμοί πού ἰσχύουν – εἶναι ἤδη γνωστό δέν θά ἐπαναλάβουμε τίς ἐπεξηγήσεις σχετικά μέ τήν ἔκταση, τό ὕφος του κ.ἄ. Ἁπλῶς ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἡ μή ἀναφορά μερικῶν ἐκθέσεων δέν προδικάζει μιάν ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος. Εἶναι φυσικό νά μήν προλάβαμε νά δοῦμε καί τίς 180 παρουσιάσεις: ἀριθμός πού καλύπτει μοναχά τίς ἐκθέσεις πού ἔγιναν στούς κυριότερους χώρους τῶν Ἀθηνῶν. Δυό εἶναι οἱ κύριες ἐκπλήξεις στό χρονικό διάστημα πού μᾶς ἀπασχολεῖ: Οἱ ἐκθέσεις – ἀντίθετα μέ ὅτι συνέβαινε μέχρι τώρα – δέν ξεπερνᾶνε σέ ἀριθμό ἐκεῖνες τῆς ἀντίστοιχης περσινῆς περιόδου. Κι' αὐτή ἡ παρατήρηση παίρνει ἀκόμα μεγαλύτερες διαστάσεις ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅτι φέτος δέν εἴχαμε τόν ἀνασταλτικό παράγοντα τῶν περσινῶν ἐκλογῶν. Τό δεύτερο στοιχεῖο εἶναι ὅτι ὁλοένα ἀνοίγουν καινούριες γκαλερί – γεγονός πού ἔρχεται τώρα σέ μιάν ἀντίστροφα ἀνάλογη σχέση μέ τή στασιμότητα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκθέσεων. Ἐπισημαίνουμε, ἀκόμα, ὅτι ἀπό τίς 180 παρουσιάσεις πού ὀργανώθηκαν, οἱ 10 παρουσίασαν ἕνα πολύ μεγάλο ἐνδιαφέρον καί κάπου 20 ἕνα μερικό ἐνδιαφέρον.

Στήν ἀναφορά μας θά προσπαθήσουμε νά κρατήσουμε μιά χρονολογική σειρά, θά μνημονεύσουμε, ὅμως, ἀρχικά τίς ἐκθέσεις πού εἶχαν ἕνα γενικότερο πολιτιστικό ἐνδιαφέρον. Πρόκειται ἀρχικά γιά ἐκθέσεις πού ὀργάνωσε ἡ Ἐθνική Πινακοθήκη σέ συνεργασία μέ τό ἱστιτοῦτο Goëthe, ὅπως ἡ ἀξιόλογη παρουσίαση μέ τόν τίτλο: «Μεταξύ Τέχνης καί Βιομηχανίας» πού ἐνημέρωσε τό ἑλληνικό κοινό πάνω στό ρόλο τοῦ Βέρκμπουντ, καθώς καί γιά τρεῖς μνημειακές ἀναδρομικές ἐκθέσεις ἀφιερωμένες κατά σειρά: στόν Κόντογλου (Βλ. «Ἀντί» τχ. 114), στό Δ. Πικιώνη (Βλ. «Ἀντί» τχ. 116) καί στό Γ. Χαλεπᾶ. Κι' οἱ τρεῖς μᾶς ἀναμετάδοσαν μιάν, ὅσο γίνονταν πιό ὁλοκληρωμένη, εἰκόνα τοῦ ἔργου τοῦ δημιουργοῦ τους. Εἰδικότερα, σέ ὅτι ἀφορᾶ τόν τρόπο τῆς παρουσίασης ἐπισημάναμε στήν ἔκθεση τοῦ Χαλεπᾶ τήν εὔστοχη ἰδέα τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν χρονολογιῶν σέ «πίνακες» καί τῶν ἔγχρωμων προβολῶν μέ ἐπεξηγηματικά σχόλια.

Στά πλαίσια τῶν ἀναδρομικῶν ἐκθέσεων στή μνήμη τῶν μεγάλων μορφῶν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἀναφέρουμε τήν παρουσίαση τῶν σχεδίων τοῦ Ν. Λύτρα (Ἀργώ) πού μᾶς ὑπενθύμισε πέρα ἀπό τό ταλέντο, τό πολύ λεπτό «πνεῦμα» αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ. Ἀπό τίς παρουσιάσεις ξένων κινημάτων – ρευμάτων ἀναφέρουμε τίς ἐκθέσεις: «Τό Πνεῦμα τῆς Ἐποχῆς» πού ὀργάνωσε ὁ τεχνοκρίτης Ch. Spencer (Δεσμός) μέ φωτογραφίες -- ντοκουμέντα ἀπό τόν φουτουρισμό, τόν ντορτικισμό, τόν κονστρουκτιβισμό, τό σουρεαλισμό, κ.ἄ. καθώς καί τήν «κινητική τέχνη» πού ὀργανώθηκε στήν γκαλερί Ζουμπουλάκη σέ συνεργασία μέ τή γκαλερί τῆς Ντενίζ Ρενέ. Ἡ τελευταία, ὅπως εἶναι γνωστό, πρόβαλε κι' ἐνίσχυσε μέ κάθε τρόπο, στή δεκαετία τοῦ 1950, αὐτή τήν «κίνηση». Πολύ ἐποικοδομητική σάν ἰδέα καί ἀξιόλογη σάν περιεχόμενο ἦταν ἡ ἔκθεση πού ὀργάνωσε ὁ τεχνοκρίτης Ἐμ. Μαυρομμάτης στό Ζάππειο μέ τόν ἐνδεικτικό τίτλο: «Εἰκόνες τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης». Τά ἔργα τῶν 44 καλλιτεχνῶν πού ἀντιπροσωπεύονταν, ἐδῶ, διευθετημένα σέ ἐπιμέρους ἑνότητες: ἀφαίρεση, ἀντικείμενο, γεωμετρία, ἐπέμβαση, τεχνολογία μᾶς παρουσίασαν μιά χαρακτηριστική ὄψη τῆς ἑλληνικῆς τέχνης κι' εἰδικότερα τῆς γενιᾶς πού ὡρίμασε γύρω στά 1960.

Ἀρκετά ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ παρουσίαση 18 Θεσσαλονικέων ζωγράφων τῆς μεταπολεμικῆς γενιᾶς πού ὀργανώθηκε ἀπό τή Μακεδονική Καλλιτεχνική Ἑταιρεία «Τέχνη» καί προλογήθηκε ἀπό τόν Καθηγητή κ. Χρ. Χρήστου (Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ἀθηναίων). Ξεχώρισε, ἐδῶ, ἡ δουλειά τῶν Λαζόγκα, Γεωργίου, Βυσσίου, Σαχίνη, Κορνέτη καί Χρηστίδου.

Ἀπό τήν ἔκθεση τῶν φοιτητικῶν ἐργασιῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καρλσρούης

Ἰδιόμορφες κι' ἀπόλυτα προσωπικές σέ ὕφος ἦταν οἱ ζωγραφικές συνθέσεις τοῦ Σ. Καραντινοῦ (Τρίτο Μάτι), καθώς ἐκφράζουν ἕνα «μέτρο» ἀνάμεσα στή ρεαλιστική ἀπόδοση καί στίς συναισθηματικές παρορμήσεις τοῦ καλλιτέχνη. Καί πάλι στό «Τρίτο Μάτι» ἡ ἔκθεση τοῦ ἔργου τοῦ Ι. Στέρη μᾶς ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά ἀξιολογήσουμε τή δουλειά ἑνός Ἕλληνα ζωγράφου στήν πολύ χαρακτηριστική καί συνάμα κρίσιμη δεκαετία τοῦ 1925-1935.

Ἐνδιαφέρουσα ἦταν κι' ἡ ἔκθεση τοῦ Τ. Σουγιούλ (Ὥρα). Προσπάθησε καί πέτυχε νά μᾶς

Ἐκθέσεις στίς κυριότερες γκαλερί τῆς πρωτεύουσας.

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ
ΑΘΗΝΩΝ
Ὁμαδική
Μηνᾶς
Σπ. Βασιλείου
ΑΡΓΩ
Δ. Παπαγεωργίου
(Χαρακτικά σέ Ποίηση Ὁδ. Ἐλύτη)
Θ. Κλεώπα
Ν. Λύτρας
Π. Ζουμπουλάκης
ΑΣΤΟΡ
Μπ. Βεκρῆς
Κ. Μεσσηνέζη-Πλατσῆ
Δ. Χατζίνας
Ὁμαδική
ΓΚΑΖΕΤ
Ὁμαδική Σχεδίου 5 Καλλιτεχνῶν
Δ. Καλοκύρης
ΔΕΣΜΟΣ
«Τό Πνεῦμα τῆς Ἐποχῆς» (φωτογραφίες – ντοκουμέντα)
Μπ. Ντάβου
Κόσμημα – Ἀντικόσμημα
ΔΙΟΓΕΝΗΣ
Μ. Κρούγκ – Γκρόσσε (εἰκονογρ. Ὀδύσσειας τοῦ Καζαντζάκη)
Π. Πλατωνίδης
Σ. Πολενάκης
Δ. Στιουμπέι
Φ. Πρινοπούλου
Β. Νελαβίτσκυ
Λάκων
ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ
(Πλ. Φιλ. Ἑταιρείας)
Ἀ. Δρούγκας
Κινητική Τέχνη
ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ
(Κριεζώτου 7)
Ὁμαδική Συνεργατῶν
Ὁμαδική Συνεργατῶν
Κόσμημα
ΖΥΓΟΣ
Β. Μουστάκας
Ν. Λυμπεροπούλου
Σ. Καραβούζης
Εὐγ. Φαεινός
Δάνος
Ι. Δρακούλη
Πανταλέων
Γ. Διονάτος
Ἀ. Βαμβάκου
Ὁμαδική
ΘΟΛΟΣ
Γ. Περσάκη
Τ. Παρλαβάντζας
Μ. Ἀγγελίδου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ Ε.Π.Ε
Ὁμαδική
Μ. Φοινικαρίδης
Β. Βασιλειάδης
Σ. Κατσιρέας
ΚΑΠΑ
Ὁμαδική Τσεχοσλοβάκων Καλλιτεχνῶν
ΚΡΕΩΝΙΔΗΣ
Ν. Ἐλευθεριάδη
Γ. Λογοθέτης
Ρ. Κοψίδης
Ν. Φλέσσας
Σ. Μπακούλης
Ὁμαδική
ΜΠΕΡΝΙΕ
K. Floeter
M. Merz
P. Calzolari
ΝΕΑ ΣΚΕΨΗ
Ὁμαδική
Δ. Γιαννακάκης
Δ. Εὐσταθίου
Ὁμαδική
Ἐ. Φολαντόρ
Ὁμαδική
ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
Σ. Σουρῆ
Μ. Ρούσσου
Τάσσος
Κ. Μαραγκοπούλου
Χ. Μυταρᾶ
Μ. Παντελιᾶς
«Ο»
Γ. καί Α. Ὀζέφσκυ
Θ. Ξένος
Ὁμαδική
ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ
Ἀ. Κελπέκης
Emmanuel
Σ. Μπαρούνας
ΡΟΤΟΝΤΑ
Ἀγ. Παπαϊωάννου
Χ. Στέφος
Μ. Μαρσέλλου – Τσιμπούκου
ΣΤΟΑ ΤΕΧΝΗΣ
M. Maltzotto
N. Lopresti
Σ. Ἰατρίδου
Μ. Χάση καί Θ. Τσίτση
Ὁμαδική

τραβήξει τήν προσοχή μέσ' ἀπό τίς ἐξεπίτηδες παραμορφωμένες μορφές του καί τήν ἱκανότητά του νά τίς ψυχολογεῖ.

Χαρακτηριστικά τοπία ἀπό τήν Ἑλλάδα ἀποθανάτισε μέ μιάν ἰδιαίτερη ζωντάνια ἡ Σ. Σουρῆ (Νέες Μορφές).

Μιά εὐαισθησία στό χρῶμα καί μιά πλούσια σέ εὑρήματα φαντασία χαρακτήριζε τήν τελευταία δουλειά τῆς Μ. Μυλωνᾶ – Κυριακίδη (Ὥρα).

Ὁ Ἀ. Δρούγκας ἔδειξε μιά δουλειά ὑποδειγματική σέ τεχνική τελειότητα. (γκ. Ζουμπουλάκη). Πρόκειται γιά τίς τελευταῖες του δημιουργίες πού 'ναι κι' οἱ πρῶτες πού πραγματοποίησε σέ λάδι. Σ' αὐτές ἔχει ἀποκρυπτογραφήσει μέ ἕναν ἰδιόμορφο ὑπερ – ρεαλιστικό τρόπο τά ἐρεθίσματά του ὑποβάλλοντάς μας μέ μιά πρωτοφανή ζωντάνια κι' εὑρηματικότητα τήν «παρουσία» τους.

Τή δουλειά τοῦ νέου καλλιτέχνη Ἀ. Κελπέκη (Πολύπλανο) χαρακτήριζε μιά μεγάλη δεξιοτεχνία σπό σχέδιο καί στή σύνθεση καί μιά εὐχέρεια στήν ἀποκρυπτογράφηση «ἐκρηκτικῶν» καταστάσεων ἀπό τό σύγχρονο τρόπο ζωῆς.

Ἄρτια ἐπιλεγμένη καί παρουσιασμένη ἦταν ἡ ὁμαδική ἔκθεση σχεδίων 5 καλλιτεχνῶν στή «Γκαζέτ». Ἐδῶ οἱ: Β. Δημητρέας, Μ. Θεοφυλακτόπουλος, Χρ. Μπότσογλου, Ν. Παραλῆς καί Γ. Ψυχοπαίδης μᾶς ἔδειξαν πολύ ἀντιπροσωπευτικά δείγματα ἀπό τήν τελευταία τους δουλειά.

Οἱ πρόσφατες δημιουργιες τοῦ Μηνᾶ (ΑΤΑ) παρουσιάζουν μιάν ἀναμφισβήτητη ἐξέλιξη σέ σχέση μέ τίς ἀμέσως προηγούμενες καί πείθουν γιά τόν προσωπικό τους χαρακτήρα καί τήν εὐαισθησία τους στό χρῶμα.

Ὁ Δ. Ταλαγάνης σέ μιάν ἀναδρομική παρουσίαση τοῦ ἔργου του ἀφιερωμένη στή Μ. Βασιλικοῦ (Ἑλληνο-Ἀμερικανική Ἕνωση) ἔδειξε ἀντιπροσωπευτικά δείγματα ἀπό τήν πολύμορφη δραστηριότητά του.

Κατασκευές μέ καρφιά: μαρτυρίες μιᾶς δουλειᾶς πού ἔχει γίνει μέ εἰλικρινή ζῆλο καί μέ εὐαισθησία ἔδειξε ἡ Τ. Βολανάκη (Συλλογή).

Εὐαίσθητες στά χρωματικά τους συνταιριάσματα ἦταν οἱ γκουάς μέ τοπία ἀπό τή Σίφνο τῆς Ε. Σταθοπούλου (Γαλλικό Ἰνστιτοῦτο).

Στίς συνθέσεις της σέ ἀποκλειστικά ἄσπρους καί μαύρους τόνους ἡ Ἰ. Δρακούλη μᾶς ἔπεισε γιά τή μεγάλη της εὐχέρεια στό σχέδιο (Ζυγός).

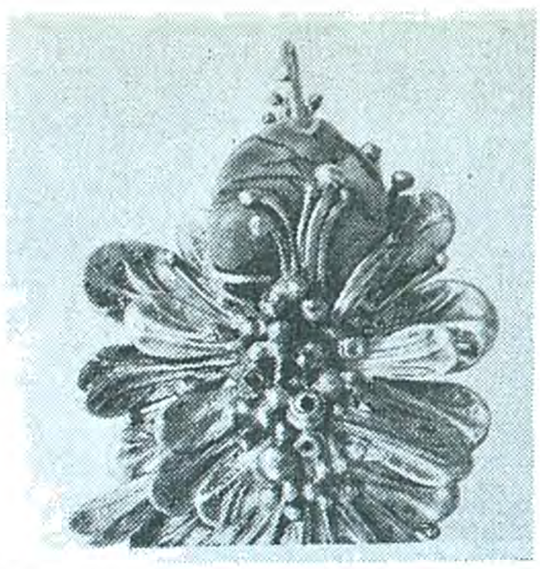
Μιά ἀναμφισβήτητη μαεστρία καί τελειότητα στήν τεχνική χαρακτήριζε τά ἔργα τοῦ Σ. Μπαρούνα (Πολύπλανο).

Ἀπό τήν τελευταία δουλειά τοῦ Ρ. Κοψίδη (Ὥρα καί Κρεωνίδης) οἱ γκουάς του χαρακτηρίζονταν ἀπό μιάν ἰδιαίτερη εὐαισθησία.

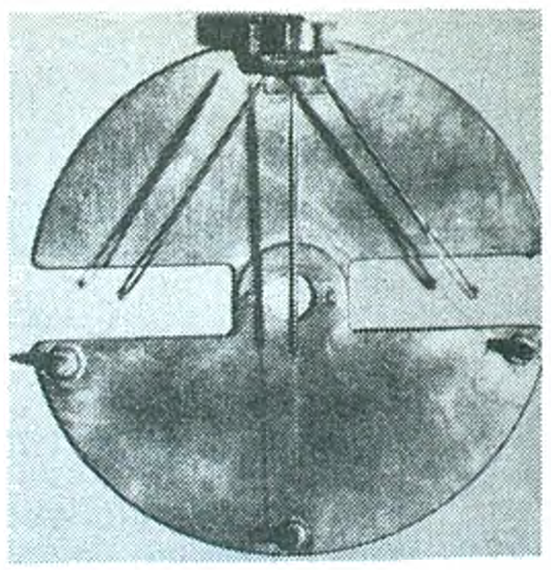
Ἕνα γεμάτο εἰλικρίνεια μεράκι χαρακτήριζε ὅπως πάντα τίς τελευταῖες δημιουργίες τῆς Ντ. Ἀντωνακάτου πού ἀνήκουν στήν ἑνότητα «Τά Ἑλληνικά Μοναστήρια».

Εὑρηματικά καί πολύ «ποιητικά» ἦταν τά κολάζ τοῦ Δ. Καλοκύρη (Γκαζέτ). Κατόρθωσαν μέσ' ἀπό εἰκόνες «μιᾶς κάποιας ἐποχῆς» νά μᾶς ὑποβάλλουν ἄμεσα τήν αἴσθηση τῆς σύγχρονης πραγματικότητας.

Οἱ «Σειραϊκές Δομές»: ἡ τελευταία δουλειά τῆς Μπίας Ντάβου (Δεσμός) μιά ὥριμη καί σέ διεθνή πλαίσια προσωπικότητα πού δημιουργεῖ μέ μιά χαρακτηριστική εὑρηματικότητα. Εἴχαμε ἀκόμα, ἐδῶ, τήν εὐκαιρία νά

Κόσμημα τοῦ Καβαλλιεράτου

Κόσμημα τοῦ Τάκη

δοῦμε πῶς ἡ καλλιτέχνιδα ὁδηγήθηκε ἐπαγωγικά σέ «νέες λύσεις».

Ἀπό τήν παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ Σπ. Βασιλείου (Τρίτο Μάτι καί ΑΤΑ)' ξεχώριζαν γιά τήν εὐαισθησία πού τίς διέκρινε οἱ ἀκουαρέλες κι' οἱ γκουάς του μέ τοπία ἀπό τήν Ἑλλάδα.

Ἡ τελευταία δουλειά τοῦ Π. Ζουμπουλάκη (Ἀργώ) παρουσίαζε μιάν ἐξέλιξη καί μιάν ἔντονη εὐαισθησία σέ ὅτι ἀφορᾶ τή συνύπαρξη τοῦ ρεαλιστικοῦ καί τοῦ ὀνειρικοῦ στοιχείου.

Ἡ Χ. Μυταρᾶ μᾶς ἐντυπωσίασε στίς «Νέες Μορφές» μέ τά μικρῶν διαστάσεων ἔργα της.

Στίς τελευταῖες της ταπισερί ἡ Σ. Κανᾶ μᾶς ἔδειξε μεγάλες ἱκανότητες γιά «σύνθεση».

Ἀπό τίς ἐκθέσεις τῶν ξένων καλλιτεχνῶν ξεχώρισαν:

Τοῦ διεθνοῦς φήμης Γερμανοῦ σκιτσογράφου F. Berendt (Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ἀθηναίων) γιά τό «πνεῦμα», τή ζωντάνια, τήν ὀξυδέρκεια καί τήν εὐχέρεια τῶν συνθέσεών του στό σχέδιο.

Τοῦ Ἀμερικανοῦ K. Floeter πού δημιουργεῖ σύμφωνα μέ τά πρότυπα μιᾶς ἰδιόμορφης «ἐλαχίστης τέχνης» (Γκ. Μπερνιέ).

Τοῦ Ἰταλοῦ, διεθνοῦς φήμης M. Merz πού ἐκφράζει ἄλλοτε σέ δυό κι' ἄλλοτε σέ τρεῖς διαστάσεις τίς προσωπικές του θεωρήσεις πάνω στίς σχέσεις τέχνηφύση, καθώς καί πάνω σέ λογῆλογῆς φιλοσοφικά συστήματα (Μπερνιέ).

Τοῦ ἐπίσης διεθνοῦς φήμης Ἰταλοῦ P. Calzolari πού συνθέτει μέ μιά ποιητική διάθεση χρησιμοποιώντας σάν ὑλικά τό «νέον», τά «φύλλα καπνοῦ», κ.ἄ. (Μπερνιέ).

Τοῦ Νεο-Ζηλανδοῦ γλύπτη D. Kennedy πού ἔπλασε μέ μιά μεγάλη εὐαισθησία κι' ὀξυδέρκεια διάφορα ζῶα, κυρίως ὅμως τή μορφή τῆς κατσίκας (Βρετανικό Συμβούλιο).

Τέλος σάν εἰδική ἐκδήλωση ἀναφέρουμε τήν ἔκθεση «Κόσμημα – Ἀντικόσμημα» πού ὀργάνωσε ἡ τεχνοκριτικός Μ. Κοτζαμάνη στό «Δεσμό» μέ κοσμήματα – δημιουργίες, συνθεμένα ἀπό 10 καλλιτέχνες. Πρόκειται γιά τούς: Βερναρδάκη, Θόδωρο, Καβαλλιεράτο, Καλλιακμάνη, Καναγκίνη, Κωνσταντογιάννη, Σκυλάκο, Τάκη, Φασιανό, Φιλόλαο.

Ἀναφέρουμε ἀκόμα τίς ὑπο-

ΣΤΡΟΦΗ
Παιδικό Βιβλίο
Παιδικό Βιβλίο
Ἔκθεση Ἰ. Βέρν
Ἀ. Κυριτσόπουλος
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ
Ὁμαδική Συνεργατῶν (χαρακτικά)
Ὁμαδική Συνεργατῶν (λάδια)
Ὁμαδική Συνεργατῶν (κεραμεικά)
ΣΥΛΛΟΓΗ
Ντοκουμέντα '78
Μ. Φλωρᾶ – Καραβία
Τ. Βολανάκη
Γ. Λολοσίδης
Ρ. Νικήτα
Ντ. Ἀντωνακάτου
ΤΖΙΟΚΟΝΤΑ
Ὁμαδική Ἠθοποιῶν – Καλλιτεχνῶν
Μπ. Θαλασσινός
ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΜΑΤΙ
Σ. Καραντινός
Γ. Στέρης
Σπ. Βασιλείου
Ὁμαδική
ΩΡΑ
Τ. Σουγιούλ
Α. Γεωργίου
Ἐ. Καραγιάννη
Μ. Κυριακίδου
Ρ. Κοψίδης
Κ. Πλακωτάρης
Α. Μαγκώνη
Α. Ἀστεριάδης
Φ. Τάρλοου
Σ. Κανᾶ
ΑΛΛΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ
Ὀρ. Κανέλλης
Μεταξύ Τέχνης καί Βιομηχανίας
Πολυτεχνική Σχολή
Καρλρούης
Γερμανοί Ναΐφ
Φ. Κόντογλου
Δ. Πικιώνης
Γ. Χαλεπᾶς
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Kennedy
Χαρακτικά (ἐκδ. J. Yakas)
ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Ὁμαδική Ἑλλήνων Χαρακτῶν
Ε. Σταθοπούλου
Παιδικό Βιβλίο
Ἔκθεση Ἰουλίου Βέρν
ΕΛΛΗΝΟ-ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
Τζ. Δήμου
Δ. Ταλαγάνης
Γ. Πατσαδός
M. Gleizer
ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Φ. Χατζησωτηρίου
Ν. Χουλιαρᾶς
ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ
Μ. Στρατῆς
Ι. Βάρναλης
Μ. Σιμοπούλου
Ἐμ. Σιγανός
Γ. Μελᾶς
Εὐγ. Τσακίρη
Σπ. Βογιατζόγλου
Κ. Φάσσας
Γ. Μούγιας
Κ. Λινάκιος
Ἐμ. Δραγώγιας
Ν. Καρχίτσας
Π. Ἀθανασιάδης
Χ. Λιάσκος
Γ. Δαρδούφης
Χ. Τσιμιγκάτος
Δ. Στελλάκη – Διαμαντάκου
Ἀ. Γάναρη
Ἀρχ. Παπάζογλου
Σωτ. Τζαμουράνης
Χ. Φωτιάδης
Στ. Παραδάτός
Δ. Κοσμᾶς
Κ. Ἀργυροπούλου
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ἑλ. Λελέκου
Ἰ. Πατρίκιος
Σωμ. Ἑλλ. ὑπηκόων
Ἀπελαθέντων ἐκ Τουρκίας
Θεσσαλονικεῖς ζωγράφοι τῆς μεταπολεμικῆς γενιᾶς («Τέχνη»)
F. Berendt
Ἑλληνο-Σοβιετικός Σύνδεσμος
Γιαννακό
Ν. Κικίλιας
Δ. Φαρμακόπουλος
Μ. Ρουτσιέρη
Χατζηθεοδωρέση
Θ. Φάπας
Μ. Ἀγρανιώτη
Σ. Γιεννέλη
Π. Μαλαμέλη
Λαϊκή Τέχνη (Νομαρ. Ἀττικῆς)
Ἔκθεση Παιδικοῦ Βιβλίου
Γ. Σκανδάμης
Ὁμαδική Ζωγραφικῆς καί Γλυπτικῆς (Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση).
Ὁμαδική Φωτογραφίας καί Ζωγραφικῆς (Ἑλληνικός Ὀρειβατικός Σύνδεσμος)
Γ. Σταυρόπουλος
Δ. Ἀγγελοπούλου
«Ντοκουμέντα Γοργοπόταμου» (Κίνηση Γυν. Ἀντίστασης)

Εκδόσεις Γλάρος

Σιμόν ντέ Μπωβουάρ

ΕΝΑΣ ΠΟΛΥ ΓΛΥΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ἕνα συγκινητικό χρονικό πού σέ λυτρώνει ἀπό τύψεις καί ἐνοχές καί σοῦ θυμίζει αὐστηρά πόσο ἀμετάκλητο εἶναι τό λάθος, ἄν δέν ἀποφασίσεις ὁ ἴδιος γιά τόν τρόπο πού θέλεις νά ζήσεις.

ΠΡΟΔΟΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Δραματικές στιγμές ἐξομολόγησης, ὅταν μιά γυναίκα ἀρχίζει νά νιώθει γύρω της μιά συνωμοσία ἀδιαφορίας καί ἐγκατάλειψης.

ΟΙ ΩΡΑΙΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Τό πολύκροτο μυθιστόρημα πού «χώνει τή μύτη» πίσω ἀπό τό λοῦστρο τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας.

ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Ἡ εἰκόνα ἑνός ραγισμένου κόσμου πού ἀγωνίζεται νά βρεῖ τήν ταυτότητά του.

ΝΕΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Θεμιστοκλέους 31 . Ἀθήνα 142
Τηλ. 36.18.457

- **Γιὰ μιὰ Ἐπαναστατικὴ Προοπτικὴ τῶν Λαικῶν Ἀγώνων**
- **Γιὰ τὴν Ἄντρωση τοῦ Λενινιστικοῦ Ρεύματος**

ΣΤΟ ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ 28 ΓΕΝΑΡΗ

- **Πως φακελλωνουν στο Στρατο. Απορρητα στρατιωτικα εγγραφα που για πρωτη φορα βλεπουν το φως της δημοσιοτητας**
- **Η αληθεια για το ζητημα "Αιγαιο"**
- **Μοζαμβικη : Αναλυση**
- **Τι κερδισε και τι εχασε η εργατια το '78**
- **Σχετικα με τα γεγονοτα στην Καμποτζη**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

δειγματικές ἐκδηλώσεις γιά τό παιδί πού ὀργάνωσε τό Μουσεῖο Μπενάκη.

Σέ ὅτι ἀφορᾶ, τώρα, τίς ἐκθέσεις τῶν Ἑλλήων καλλιτεχνῶν στό ἐξωτερικό ἀναφέρουμε πρῶτα τίς ὁμαδικές παρουσιάσεις:

Τή Fiac τοῦ Παρισιοῦ ὅπου ἰδιαίτερη ἐντύπωση προκάλεσαν τά κοσμήματα τῆς Ἐλ. Βερναδάκη.

Τήν Τριενάλε Γλυπτικῆς (Βουδαπέστη).

Τόν Ἑλληνικό Μήνα τῆς Σουηδίας μέ τή συμμετοχή 13 Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἐκδήλωση πού προκάλεσε πολλές ἀντιδράσεις.

Τή Διεθνή ἔκθεση στό Γκράν Παλαί στό Παρίσι πού ἐπίσης προκάλεσε πολλές ἀρνητικές κριτικές. Ἀπό τίς ἀτομικές, τώρα, ἐκθέσεις τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν μεγάλη ἐπιτυχία σημείωσαν τοῦ Ἀ. Ἀκριθάκη στή γκαλερί Σκουλίμα τοῦ Βερολίνου πού ἄνοιξε πολλές προοπτικές στόν καλλιτέχνη καί τοῦ Ἀ. Φασιανοῦ στή γκαλερί Γκίμπελ τοῦ Λονδίνου πού ἔδωσε τήν εὐκαιρία μιᾶς ἀνακάλυψης γιά τούς Ἄγγλους.

Ἀπό τά γενικά, τώρα, συμπεράσματα – πέρα ἀπό μερικές πάγιες καταστάσεις ὅπως οἱ ὑπερβολικές τιμές, διάφορες κομπίνες κ.ἄ. – ἀναφέρουμε, ἐδῶ, ἐκεῖνα πού εἶναι δηλωτικά μιᾶς νέας κατάστασης: ἐκείνης πού μόλις κι' ἔχει ἀρχίσει νά διαμορφώνεται. Πρόκειται γιά τή στασιμότητα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκθέσεων σέ σχέση μέ ἐκεῖνον τῆς ἀντίστοιχης περιόδου τοῦ 1977 κάτι, δηλαδή, πού ἔρχεται σέ μιάν ἀντίθεση μέ ὅ,τι συνέβαινε μέχρι τώρα. Ὑπενθυμίζουμε ἔτσι ὅτι γιά τήν ἴδια πάντοτε περίοδο εἶχαν γίνει τό 1976, 130 ἐκθέσεις καί τό 1977 (παρά τίς ἐκλογές) 180. Τέλος, ἡ προηγούμενη παρατήρηση γίνεται ἀκόμα πιό ἐνδεικτική ἄν θυμηθοῦμε ὅτι μέχρι καί τό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1978 συνεχίζονταν νά πολλαπλασιάζεται ὁ ἀριθμός τῶν παρουσιάσεων σέ σχέση μέ τίς προηγούμενες χρονιές. Εἴχαμε π.χ. τόν Ἰανουάριο – Ἰούλιο 1978, 265 ἐκθέσεις σέ σχέση μέ τίς 209 τῆς ἀντίστοιχης περιόδου τοῦ 1977.

Αὐτή ἡ ἀνακοπή μετά τήν παραζάλη καί τή φρενίτιδα τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τά πρῶτα μεταδικτατορικά χρόνια, πρέπει νά χαιρετιστεῖ σάν ἕνα θετικό στοιχεῖο. Σάν τήν ἀναγκαία ἀνάπαυλα πού θά ἐπιτρέψει μιά πρώτη σφυγμομέτρηση τῶν δυνάμεων: κάτι πού προαναγγείλαμε στό «χρονικό» τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1978 ('Αντί τχ. 104). Πράγματι, μόνο ἔτσι θά δημιουργηθοῦν οἱ κατάλληλες προοπτικές γιά μιά πιό προσεκτική ἀξιολόγηση τῶν ἔργων, γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ὑπευθυνότητας τῶν καλλιτεχνῶν, γιά μιά πιό ἄμεση ἐπαφή κι' ἐπικοινωνία μέ τό κοινό, γιά μιάν ἐνημέρωση τοῦ ἀγοραστῆ, ἔτσι ὥστε νά μή βγαίνει προδομένος.

Τέσσερεις κύριες τάσεις παρουσιάστηκαν στό τετράμηνο πού μᾶς πέρασε:

Ἡ προσπάθεια μιᾶς καλύτερης γνωριμίας μέ τό ἔργο τῶν μεγάλων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, φόρος τιμῆς στή μνήμη τους.

Ἡ προβολή τῆς δουλειᾶς τῶν νέων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν.

Μιά πιό ἔντονη διαφοροποίηση ὡς πρός τό περιεχόμενο: εἴχαμε, δηλαδή, πολλές ἐκθέσεις βιβλίου, ὅπως π.χ. ἡ ἐκπληκτική τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰουλίου Βέρν (Γαλλικό Ἰνστιτοῦτο) πού ἀποτέλεσε κι' ἕνα αἰσθητικό γεγονός, ἐκθέσεις φωτογραφίας, κοσμημάτων κ.ἄ.

Μιά προσπάθεια γιά τήν ἐναλλαγή τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν πού πῆραν μέρος σέ ἐκθέσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τέλος, παράλληλα μέ ὅλα αὐτά παρατηρήθηκε σέ ὅτι ἀφορᾶ τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης μιά ἐλάττωση στήν προπαγάνδα καί στήν προώθηση ὁρισμένων καλλιτεχνῶν σέ βάρος ἄλλων. Ἡ σαφήνεια μέ τήν ὁποία διαγράφηκαν οἱ παραπάνω τάσεις καί κυρίως ἡ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκθέσεων μέ ὅλα τά συνεπακόλουθά της προβάλλουν σάν ἐνδείξεις τώρα πού μπαίνουμε στήν Κοινή Ἀγορά. Ὄχι πώς θ' ἀλλάξει, βέβαια, τίποτα σέ ὅτι ἀφορᾶ τόν τρόπο τῆς ἔμπνευσης τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν ἀπό τή στιγμή πού, ἐδῶ καί δεκετίες ἡ διεθνοποίηση τῶν τάσεων καί τῶν ρευμάτων ἀποτελεῖ μιά πραγματικότητα. Δημιουργοῦνται, ὅμως, ἀνάγκες γιά μιά μεγαλύτερη ὑπευθυνότητα ἀπό μέρους τῶν καλλιτεχνῶν, καθώς καί γιά μιά οἰκονομική «προσγείωση» τῶν ἐμπόρων. Ὅμως, οἱ προϋποθέσεις αὐτές δέν μποροῦν νά ἐξασφαλιστοῦν – κι' ἐδῶ, ἀκριβῶς, παραμονεύει ὁ κίνδυνος τῆς εἰσόδου μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα – δίχως νά στηθεῖ ἡ καλλιτεχνική παιδεία σέ μιά γερή βάση. Πέρα π.χ. ἀπό τήν παιδεία πού προορίζεται γιά τούς καλλιτέχνες – τόν ἀναγκαῖο ἐξωραϊσμό τῆς ΑΣΚΤ, τήν ἄσκηση στά ἐργαστήρια, κ.ἄ. – πρέπει σέ ἕνα γενικότερο θεωρητικό ἐπίπεδο νά ἀναθεωρηθεῖ ἡ αἰσθητική παιδεία π.χ. νά ἐνημερωθεῖ ὁ Ἕλληνας στήν Ἱστορία τῆς Σύγχρονης Τέχνης, ὄχι γιά νά παπαγαλίσει τά διεθνή ρεύματα, ἀλλά γιά νά τοῦ δοθεῖ ἕνα «γερό» μέτρο σύγκρισης μέ τά δικά του δεδομένα, γιά νά μπορέσει νά ἀξιολογήσει καλύτερα τά αἰσθητικά του κληροδοτήματα κι' ἔτσι νά προστατεύσει τίς ἑλληνικές δημιουργίες ἀπό τόν κίνδυνο νά μήν ἀντιπροσωπεύουν παρά ἕνα φολκλορικό στοιχεῖο.

Ὁ νέος ἑλληνικός κινηματογράφος

Τοῦ Κώστα Βάκκα

Φαντάζει μακρινή ἡ ἐποχή πού γυρίζονταν πάνω ἀπό 100 ταινίες τό χρόνο, κι' ὅμως πᾶνε μόλις 5-6 χρόνια πού ὁ ἑλληνικός κινηματογράφος ἔσβησε ἀπότομα καί τελεσίδικα. Τό πῶς καί τό γιατί δέν χρειάζεται νά τό ψάξει κανείς πολύ. Πρῶτα – πρῶτα ἡ ἐμφάνιση κι' ἡ ἐδραίωση – γύρω στά 1968 – τῆς τηλεόρασης. Μέσ' στήν καρδιά τῆς δικτατορίας, γέννημα καί θρέμμα της. Τόσο δεμένη μαζί της πού καί σήμερα, τεσσεράμισι χρόνια μετά τήν πτώση της, ἐξακολουθεῖ νά 'ναι ἴδια κι' ἀπαράλλαχτη. Μετά τήν τηλεόραση εἶναι ἡ ἴδια ἡ δικτατορία πού καί μόνη ἡ ὕπαρξή της ἀνάκοψε τήν παραγωγή.

Ὅσον ἀφορᾶ τήν τηλεόραση, δέν πρόκειται βέβαια γιά ἑλληνικό φαινόμενο. Δημιούργησε κρίση κινηματογραφική σέ παγκόσμια κλίμακα. Ἐκεῖνο πού εἶναι καθαρά ἑλληνικό φαινόμενο εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική ἐξαφάνιση τοῦ ἑλληνικοῦ κιμηματογράφου. Μιλᾶμε γιά τόν ἐμπορικό κινηματογράφο – καί μέχρι ἐκείνη τή στιγμή; τέτοιος ἦταν ὅλος ὁ ἑλληνικός κινηματογράφος – πού ἡ κάθε ταινία ἦταν ἕνα ἐμπορεύσιμο προϊόν, καί παράγονταν μέ μοναδικό σκοπό τήν ἀπόδοση κέρδους στό δημιουργό του. Γιατί μήν ξεχνᾶμε, ὁ κινηματογράφος εἶναι μιά βιομηχανία, κι' αὐτό τόν διαφοροποιεῖ ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες τέχνες.

Ὁ ζωγράφος μπορεῖ νά βρεῖ ἕνα τελάρο γιά νά ζωγραφίσει αὐτό πού θέλει, ὁ ποιητής μερικά φύλλα χαρτιοῦ κι' ἕνα στυλό γιά τά ποιήματά του, κι' ὁ μουσικός τό ἴδιο γιά τίς νότες του. Ἐνῶ ὁ σκηνοθέτης γιά νά φτιάξει μιά ταινία χρειάζεται τεράστια ποσά. Γι' αὐτό καί ἡ ἐξάρτηση τῆς κινηματογραφικῆς ταινίας ἀπ' τή βιομηχανία. Ὁ κινηματογράφος – στίς καπιταλιστικές πάντα χῶρες – εἶναι βιομηχανία, ἄσχετα ἄν ἀπ' τή φύση του παίζει πολιτιστικό ρόλο. Κι' ὁ βιομήχανος δέν ἀγνοεῖ αὐτό τό ρόλο, γι' αὐτό καί χρησιμοποιεῖ τόν κινηματογράφο γιά τήν προπαγάνδιση τῆς κουλτούρας καί τῆς ἰδεολογίας τῆς ἄρχουσας τάξης. Βέβαια σάν πανέξυπνος ἐπιχειρηματίας δέ θ' ἀφήσει τρύπα πού νά μήν τήν ξεζουμίσει οἰκονομικά. Γι' αὐτό καί πολλές φορές γυρίζει ταινίες – παράδειγμα ἀρκετές γιαπωνέζικες τῆς δεκαετίας '60 μέ '70– πού στρέφονται ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἰδεολογία. Δέν εἶναι βέβαια μαζοχιστής ὁ ὁποιοσδήποτε βιομήχανος, γιά νά στραφεῖ κατά τῶν ἴδιων του τῶν συμφερόντων, ἁπλῶς ξέρει καλά πώς ὁ κινηματογράφος ἀπό μόνος του δέν φέρνει τήν ἐπανάσταση...

Καί γιά νά ξανάρθουμε στό χῶρο μας, ἐκεῖνο πού «πρόσφερε» ὁ ἑλληνικός κινηματογράφος μέ τίς σαχλές κωμωδίες του καί τά δακρύβρεχτα μελό, ἦταν μιά παραμόρφωση, μιά διαστρέβλωση τῆς πραγματικότητας. Ἡ ἰδεολογία τοῦ παραμυθιοῦ. Κυριολεχτικά ὁ κινηματογράφος ἦταν παραμύθια βελτιωμένα κι' ἐπαυξημένα γιά μεγάλους. Κι' ἀκόμα μέ τή μόδα τῶν μιούζικαλς (Κορίτσια γιά φίλημα κλπ.) ἤ τῶν «κοινωνικῶν δραμάτων» (Νόμος 4000 – Κατήφορος κλπ), τό πλασάρισμα τοῦ ἀμερικάνικου τρόπου ζωῆς, μέ τόν πιό ἐκχυδαϊσμένο τρόπο.

Κι' αὐτά γίνονταν εἴτε ἠθελημένα, εἴτε ἐπειδή δέν μποροῦσαν νά κάνουν ἀλλιῶς. Ἄς μήν ξεχνᾶμε τίς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς. Κυριαρχία τῆς ἄκρας δεξιᾶς, ἀστυνομικό κράτος, ἀντικομμουνισμός. Ἤ καί πρίν τόν πόλεμο ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ. Μιλᾶμε γιά τή μεγάλη πλειοψηφία τῆς παραγωγῆς, γιατί διαφοροποιήσεις κι' ἐξαιρέσεις βέβαια, ὑπῆρξαν.

Αὐτός λοιπόν ὁ κινηματογράφος δέν μπόρεσε νά ἐπιζήσει μετά τήν εἰσβολή τῆς τηλεόρασης, γιατί ὅτι ἀκριβῶς ἔδινε ἐκεῖνος μποροῦσε τώρα νά τό... ἀπολαύσει ὁ Ἕλληνας μέσα στό σπίτι του καί τζάμπα. Ἡ ἑλληνική τηλεόραση εἶναι ὁ ἀπόγονος καί ἡ ἐξέλιξη (διάβαζε ὀπισθοδρόμηση) τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου.

Ὁ ἑλληνικός κινηματογράφος πέθανε. Ζήτω ὁ ἑλληνικός κινηματογράφος. Ποιός κινηματογράφος; Αὐτός ὁ νέος ἑλληνικός κινηματογράφος πού βλέπουμε ν' ἀνδρώνεται σιγά – σιγά καί νά καθιερώνεται στή συνείδηση ὄχι μόνο τῶν εἰδικῶν περί τόν κινηματογράφο, ἀλλά καθημερινά σ' ἕνα ὅλο καί μεγαλύτερο πλῆθος ἀνθρώπων.

Ἡ φετινή χρονιά εἶναι ὁριακή ὡς πρός αὐτή τήν πλευρά. Καί γιά τό ὅτι γυρίστηκαν πολλές ταινίες καί γιά τό ὅτι εἶχαν καί ἐμπορική ἐπιτυχία. Γιατί οἱ οὐρές στούς κινηματογράφους γι' αὐτές τίς ἑλληνικές ταινίες εἶναι βέβαια κάτι πρωτοφανές.

Ἀλλ' αὐτός ὁ νέος ἑλληνικός κινηματογράφος δέν ἦρθε οὐρανοκατέβατος, ἔχει τήν... προϊστορία του. Τό 1965 παρουσιάστηκαν στό φεστιβάλ Θεσσαλονίκης μερικές μικροῦ μήκους ταινίες πού εἶχαν γυριστεῖ ἀπό νέους ἀνθρώπους. «Ὁ κλέφτης» τοῦ Π. Βούλγαρη, τό «Γράμμα ἀπ' τό Σαρλερουά» τοῦ Λ. Λιαρόπουλου, «Οἱ περιπτώσεις τοῦ ὄχι» τῶν Δ. Αὐγερινοῦ – Λ. Παπαστάθη γιά ν' ἀναφέρουμε μερικές, ἦταν ἡ ἀρχή. Κι' ὁ ρόλος τοῦ κινηματογραφικοῦ φεστιβάλ Θεσσαλονίκης ἦταν καθοριστικός γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κινηματογράφρυ. Δέν εἶναι στίς προθέσεις αὐτῆς τῆς ἔρευνας ν' ἀναλυθεῖ ὁ ρόλος πού ἔπαιξε αὐτό τό φεστιβάλ. Ἀναφέρουμε μόνο πώς ὅλες σχεδόν οἱ μικροῦ μήκους κι' ἀρκετές μεγάλου, γυρίστηκαν μόνο καί μόνο γιά νά παρουσιαστοῦν στή Θεσσαλονίκη.

Ἀπό τότε – μ' ἐξαίρεση τά πρῶτα χρόνια τῆς δικτατορίας – καί πολλοί νέοι σκηνοθέτες ἐμφανίστηκαν, καί πολλοί ἀπ' αὐτούς πέρασαν στίς μεγάλου μήκους καί διαφορετικές αἰσθητικές τάσεις παρουσιάστηκαν. Ταινίες σάν τόν «Τζίμη τόν τίγρη», «Ἀναπαράσταση», «Ἱστορία μιᾶς πεντάρας», «Τό προξενιό τῆς Ἄννας», «Θυραϊκός ὅρθρος», «Κιέριον», «Γραμμή», «100 ὧρες τοῦ Μάη», «Προμηθέας», «Μέγαρα», «Μοντέλο», «Ἀγώνας», «Βιογραφία», «Χρώματα τῆς Ἶριδας», «Θίασος», γιά νά ἀναφέρουμε ἔτσι σκόρπια μερικούς τίτλους, εἶναι αὐτές πού ἔδωσαν μορφή καί περιεχόμενο στό νέο ἑλληνικό κινηματογράφο, καί τόν καθιέρωσαν. Κι' εἶναι αὐτός ὁ κινηματογράφος μιά ἔκθεση καί μιά ἀνάλυση τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητας – ἄν κι' ὄχι ἀποκλειστικά μόνον αὐτῆς – εἰδομένης ἀπό διαφορετικές ὀπτικές γωνίες.

Δέ μποροῦμε νά μήν ἀναφέρουμε ἰδιαίτερα τήν περίπτωση τοῦ Θόδωρου Ἀγγελόπουλου, πού μέ τό ἔργο του (Ἀναπαράσταση, Μέρες τοῦ '36, Θίασος, Κυνηγοί) ἔγινε σημεῖο ἀναφορᾶς γιά πολλούς κινηματογραφιστές, κι' ὄχι μόνο στήν Ἑλλάδα.

Ἄν ἡ κρίση πού ἐκδηλώθηκε μέ τόν ἐρχομό τῆς τηλεόρασης δέν ἄγγιξε καθόλου τό νέο ἑλληνικό κινηματογράφο – μάλιστα αὐτός μέσα σ' αὐτή τήν κρίση ἀνδρώθηκε – εἶναι γιατί ἡ παραγωγή του δέν ἔχει τίποτα νά κάνει μέ κείνη τοῦ ἐμπορικοῦ κινηματογράφου. Ἡ ταινία δέν ἀποβλέπει πιά στό κέρδος, ἀλλά εἶναι μέσο ἔκφρασης ἀπόψεων ἰδεολογικῶν, κοινωνικῶν, αἰσθητικῶν κλπ. τοῦ δημιουργοῦ της.

Ὅμως ἐδῶ βρίσκεται καί τό ἀδιέξοδο. Πόσο μπορεῖ ἡ κινηματογραφική ταινία ν' ἀποδεσμευτεῖ ἀπ' τούς νόμους τῆς ἀγορᾶς πού διέπουν μιά καπιταλιστική κοινωνία καί νά λειτουργήσει μ' ἕνα δικό της τρόπο; Ὡς σήμερα ἡ παραγωγή τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κινηματογράφου γίνεται κατά τρόπο τελείως ἀναρχούμενο, ὅπως φαίνεται κι' ἀπ' τίς ἀπαντήσεις τῶν σκηνοθετῶν πού ἀκολουθοῦν.

Ἄλλος ἔχει κάποιο γνωστό πού ἔχει λεφτά, ἄλλος βάζει ὅτι λεφτά κέρδισε ἀπό ἄλλες δουλειές – ἐν γνώσει του πώς θά τά χάσει – ἄλλος καταφέρνει – ὅταν τό καταφέρνει – νά χρηματοδοτηθεῖ ἀπ' τό ἐξωτερικό, ἄλλος μέ δανεικά καί βάζοντας νά δουλέψουν φίλοι χωρίς κανένας νά παίρνει φράγκο, βέβαια. Καί θά μποροῦσαν ν' ἀναφερθοῦν ἕνα σωρό τρόποι, ἀποτέλεσμα τῆς θέλησης αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων νά κάνουν κινηματογράφο. Ὅμως, θά ἐξακολουθήσει ἐπ' ἄπειρο, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Ἀγγελόπουλος, αὐτή ἡ ἀναρχούμενη παραγωγή; Ἤ μήπως ἀρχίζει νά διαγράφεται κάποιος δρόμος; Τήν ἀπάντηση δέν τήν ξέρουμε, θά δοθεῖ ἴσως ἀπ' τούς ἴδιους τούς σκηνοθέτες καί τούς κριτικούς στήν ἔρευνα πού ἀκολουθεῖ. Θά θέλαμε μόνο νά ἐκφράσουμε ὁρισμένες σκέψεις πού εἶναι μαζί κι' ἀνησυχίες.

Δέν εἶναι δυνατόν κάποιος πού περιμένει χρόνια νά συγκεντρώσει τά χρήματα γιά νά κάνει μιά ταινία, νά ἐπαναλάβει γιά πολλές φορές αὐτό τό πείραμα. Κι' ἄν οἱ ταινίες ἀρχίσουν νά τοῦ ἀποφέρουν καί κέρδος, ὅπως δείχνει ἡ φετινή χρονιά, τότε θά ὑπάρξουν καί ἐπιπτώσεις ἀπρόβλεπτες ἀκόμα. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά ὑπάρχει τό κράτος, τό ὁποῖο ἀντικατέστησε τούς παλιούς παραγωγούς καί μέσω τοῦ ἑλληνικοῦ κέντρου κινηματογράφου, κάνει κινηματογράφο. Καί παίζει σέ καινούρια ταμπλό, χρηματοδοτεῖ ἀνθρώπους – σάν τόν Κούνδουρο καί τόν Κακογιάννη γιά παράδειγμα – πού τήν ἐποχή πού μεσουρανοῦσε ὁ ἐμπορικός κινηματογράφος, αὐτοί ἀποτελοῦσαν τό μόνο ξέφωτο... Γιατί λοιπόν ἀργότερα νά μή χρηματοδοτήσει καί τούς σκαπανεῖς τοῦ νέου κινηματογράφου πού κουράστηκαν, ἤ θά ἔχουν κουραστεῖ στό νά ψάχνουν γιά χρήματα. Ἀκόμα νά σημειώσουμε καί τήν ἐπανεμφάνιση, φέτος, τῶν παλιῶν παραγωγῶν. Περιπτώσεις Καραγιάννη, Κατσουρίδη. Μήπως εἶναι προμηνύματα γενικότερης «καθόδου»;

Τό ἐρώτημα πού θέσαμε σ' ὁρισμένους ἀντιπροσωπευτικούς σκηνοθέτες εἶναι τό ἑξῆς:

– Μέ ποιό τρόπο ἔγινε ἡ παραγωγή τῶν ταινιῶν σας, καί πῶς ὀργανώνετε τήν ἐπό-

μενη δουλειά σας. Ἐπίσης πῶς αὐτός ὁ συγκεκριμένος τρόπος παραγωγῆς ἐπηρέασε – ἄν νομίζετε ὅτι ἐπηρέασε – τήν αἰσθητική καί θεματική πλευρά τῶν ταινιῶν.

Ἡ σύνδεση πού κάνουμε, τῆς παραγωγῆς δηλαδή τῶν ταινιῶν καί τῆς αἰσθητικῆς τους, δέν εἶναι τυχαία. Πιστεύουμε ὅτι τό ἕνα ἔχει ἄμεση ἐπίδραση στό ἄλλο. Ἄν διαφορετικές ἦταν οἱ συνθῆκες παραγωγῆς, διαφορετικός θά 'ταν σίγουρα κι' ὁ κινηματογράφος, τόσο ἀπό ἄποψη μορφῆς, ὅσο καί περιεχομένου.

Οἱ σκηνοθέτες μιλᾶνε βέβαια γιά τίς προσωπικές τους ἐμπειρίες, γι' αὐτό θεωρήσαμε σκόπιμο νά ποῦν τή γνώμη τους καί τά εἰδικευμένα κινηματογραφικά περιοδικά καί δυό κριτικοί. Ἐπειδή, βλέποντας τά πράγματα ἀπό κάποια ἀπόσταση, καί τοποθετώντας καί ἀξιολογώντας τήν κατάσταση, μποροῦν νά κρίνουν.

Ὁ «ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ» γεννήθηκε τό 1969, φυσικό ἐπακόλουθο τῆς ἐμφάνισης τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κινηματογράφου. Ὁρισμένοι μάλιστα ἀπ' τούς νέους σκηνοθέτες πέρασαν πρῶτα ἀπ' τίς σελίδες του... Τό «ΦΙΛΜ» ἀπ' τό 1974 «ζυμώνεται» κι' αὐτό μαζί μέ τόν ἑλληνικό κινηματογράφο. Ὁ Θανάσης Ρεντζῆς, ὁ δημιουργός του, εἶναι παράλληλα κι' ἕνας ἀπ' τούς νέους σκηνοθέτες. Κι' ἀκόμα ἡ φετινή ἔκδοση «ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ».

Ἀπ' τούς κριτικούς, ὁ Βασίλης Ραφαηλίδης εἶναι ἕνας ἀπ' τούς ἱδρυτές τοῦ «ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ», κριτικός πρίν τό '67 στήν «Δημοκρατική Ἀλλαγή» καί τώρα στό «Βῆμα», εἶναι ἕνας ἀπ' τούς ἁρμοδιότερους νά μιλήσει γιά τόν νέο ἑλληνικό κινηματογράφο. Κι' ὁ Δημήτρης Δανίκας, νέος κριτικός κινηματογράφου, ἀπ' τό 1974 καί μετά, ὑπεύθυνος στόν κινηματογραφικό τομέα τοῦ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ».

Στό σημερινό τεῦχος, δίνουμε τίς ἀπαντήσεις τῶν σκηνοθετῶν. Θά ἀκολουθήσουν οἱ ἀπόψεις τῶν κινηματογραφικῶν περιοδικῶν καί τῶν κριτικῶν.

Θ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ πρώτη μου ταινία, ἡ μικροῦ μήκους «Ἐκπομπή», ἦταν παραγωγή δικιά μου μέ χρήματα πού κέρδισα ἀπό ἄλλη δουλειά. Ἡ «Ἀναπαράσταση» ἦταν παραγωγή τοῦ Γιώργου Σαμιώτη, τεχνικοῦ τοῦ κινηματογράφου. Τά μόνα χρήματα πού κέρδισα ἦταν ἀπ' τό βραβεῖο στό φεστιβάλ Θεσσαλονίκης καί οἱ εἰσπράξεις ἀπ' τό ἐξωτερικό.

Οἱ «Μέρες τοῦ '36» ἦταν παραγωγή τοῦ Παπαληοῦ. Ἐγώ συμμετεῖχα μέ ποσοστό, βάζοντας τή δουλειά μου. Δέν πῆρα δραχμή ἐχτός ἀπ' τά χρήματα τοῦ βραβείου στό φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

Ὁ «Θίασος», παραγωγή κι' αὐτό τοῦ Παπαληοῦ καί συμμετοχή δική μου. Ἦταν ἡ μόνη πού εἶχε εἰσπραχτική ἐπιτυχία, ἄφησε 1.200.000 δρχ. ἀπ' τίς εἰσπράξεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ ἐξωτερικοῦ, τά ὁποῖα τά ἐπένδυσα στήν ἐπόμενη ταινία μου τούς «Κυνηγούς», καί τά 'χασα... Ἐχτός ἀπό μένα στήν παραγωγή τῶν «Κυνηγῶν» πῆραν μέρος ἡ γαλλική καί ἡ γερμανική τηλεόραση.

Ἡ ἐπόμενή μου ταινία θά 'ναι παραγωγή δικιά μου πάλι καί τῆς ἰταλικῆς, γαλλικῆς καί γερμανικῆς τηλεόρασης, ἄν τελικά καταλήξουμε σέ συμφωνία. Ἄν δέ γίνει, λόγω χρημάτων, θά κάνω ἄλλη.

Αὐτός ὁ τρόπος παραγωγῆς δέν ἐπηρεάζει καθόλου τή θεματική τῶν ταινιῶν μου: Ἡ ἐπιλογή γίνεται πάντα ἀποκλειστικά ἀπό μένα. Βέβαια, ἔχοντας ἀπό πρίν ὑπ' ὄψη τίς δυνατότητες πού μοῦ δίνει αὐτή ἡ παραγωγή, ἐπηρεάζομαι ὁπωσδήποτε. Αὐτό εἶναι βέβαια κάτι τό ἀναπόφευκτο. Ἐκεῖνο πού ὁπωσδήποτε ἐπηρεάζεται ἀπ' αὐτή τήν παραγωγή, εἶναι ἡ αἰσθητική πλευρά τῶν ταινιῶν. Ἄν, γιά παράδειγμα, ὑπῆρχαν περισσότερα χρήματα, οἱ ταινίες θά γίνονταν σίγουρα πιό πλούσιες.

Γενικά ὁ τρόπος παραγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου εἶναι τελείως ἀναρχούμενος, καί τέτοιος πιστεύω θά συνεχίσει νά εἶναι.

ΤΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Δέ θά πρωτοτυπήσω λέγοντας πώς ἀπό τήν πρώτη ταινία μικροῦ μήκους, πού σκηνοθέτησα στά 1972 – καί πού τό βασικό μέρος τῆς παραγωγῆς καλύφτηκε ἀπό ἕνα βραβεῖο στό διαγωνισμό τοῦ «Σύγχρονου Κινηματογράφου» – μέχρι φέτος πού πραγματοποίησα τήν πρώτη μεγάλου μήκους ταινία, ὁ τομέας τῆς παραγωγῆς καλύφτηκε μέ τόν ἴδιο – πανομοιότυπο, θά 'λεγα, τρόπο. Ἕνας ἰδιώτης – φιλότεχνος – δίνει τό ἔναυσμα μέ κάποιο συγκεκριμένο ποσό, μόλις ἱκανό νά καλύψει τίς ἀναγκαῖες ἀγορές τοῦ ὑλικοῦ – ὀπτικοῦ καί ἠχητικοῦ, φίλμ κλπ – καί κάποιες ὑποτυπώδεις ἀμοιβές: Ὁ Κώστας Σταματίου, κριτικός, τό 1975 «Στήν Ταβέρνα», ὁ Γιάννης Κουφός, ἔμπορος μαρμάρων, τό 1977 «Γιορτή στή Δραπετσώνα», ὁ Κώστας Καζάκος, ἠθοποιός, τό 1978 στήν «Ἡλικία τῆς Θάλασσας». Τό ὑπόλοιπο κόστος παραγωγῆς καλύπτεται ἀπό προσωπικές χρεώσεις στά ἐργαστήρια κλπ, ἀπό τήν ἐξέχουσα – στήν πατρίδα μας – φιλοτιμία τῶν συνεργατῶν-ἠθοποιῶν, τεχνικῶν, βοηθῶν καί λοιπόν καλλιτεχνῶν, οἱ ὁποῖοι τό πιό συχνά δωρίζουν τό ταλέντο τους, τίς ἱκανότητές τους καί τόν ἐλεύθερό τους χρόνο στήν παραγωγή παρόμοιων ταινιῶν. Γιατί, μέ ποιόν τρόπο θά μποροῦσε κανείς νά εὐχαριστήσει τούς 75 ἠθοποιούς στήν «Ἡλικία τῆς Θάλασσας», τόν συνθέτη Χριστόδουλο Χάλαρη, τόν φωτογράφο Νίκο Πετανίδη, τόν μοντέρ Γιῶργο Τριανταφύλλου, τούς ἠχολῆπτες Θανάση Ἀρβανίτη καί Νίκο Ἀχλάδη, τόν βοηθό-σκηνοθέτη Δημήτρη Δημογεροντάκη καί ὅλο τό συνεργεῖο πού μέ ὑποτυπώδη ἤ καί χωρίς ἀμοιβή ἀγκάλιασαν μέ τόση ἀγάπη τήν προσπάθεια αὐτή.

Κι' εἶναι ἡ μόνη ἔμπρακτη καί δυναμική ἀπάντηση ἀπέναντι στήν κρατική πολιτική πού θέλει νά κρατήσει τόν κινηματογράφο στό περιθώριο, ἀποθαρρύνοντας τούς δημιουργούς, μ' ἕνα σύνολο νόμων, λογοκρισιῶν ἀκόμη κι' ἀπαγορεύσεων, νά βελτιώσουν τίς συνθῆκες παραγωγῆς καί ἐργασίας. Ὅσο κι' ἄν ἡ κυβερνητική κατεύθυνση ἐπιδιώκει νά μᾶς ἐμφυσήσει «εὐρωπαϊκό τρόπο ζωῆς καί σκέψης» οἱ ἐργαζόμενοι στόν ἑλληνικό κινηματογράφο ζοῦν καί ἐργάζονται σέ συνθῆκες πού δύσκολα συναντᾶ κανείς καί στά πιό καθυστερημένα κράτη.

Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Προσπάθησα πάντα καί στίς δυό μου ταινίες, πρίν ἀρχίσω τό γύρισμα, νά ἐξασφαλίσω ἕνα μίνιμουμ συνθηκῶν πού νά μοῦ ἐπιτρέπουν νά κάνω περίπου αὐτό πού εἶχα σκεφτεῖ χωρίς παραχωρήσεις καί ὑποχωρήσεις τέτοιες πού νά ἀλλοίωναν τό ἀποτέλεσμα σέ μεγάλο βαθμό. Αὐτές οἱ συνθῆκες παραγωγῆς δέν εἶναι οἱ καλύτερες πού μπορεῖ νά φανταστεῖ ἕνας σκηνοθέτης. Δέν εἶναι ὅμως καί οἱ χειρότερες.

Ἔτσι κι' ἀλλιῶς προσωπικά δέ νομίζω πώς θά μποροῦσα νά κάνω αὐτό πού λένε φτωχό κινηματογράφο. Ἐνῶ γιά κάποιον ἄλλον οἱ συνθῆκες παραγωγῆς εἶναι ὁπωσδήποτε καθοριστικές πάνω στό ἔργο του, γιά μένα τό πρόβλημα δέ μπαίνει ἔτσι. Ἔχω ἕνα μίνιμουμ ἀπαιτήσεων γιά κάθε ἔργο, κι' ἄν δέν κατορθώσω νά τίς ἱκανοποιήσω, δέ γυρίζω. Δέ νομίζω πώς ἄν εἶχα περισσότερα χρήματα θά ἔκανα διαφορετικές ταινίες ἀπ' αὐτές πού κάνω. Θά ἦταν ὅμως ὁπωσδήποτε πιό πολλές.

Αὐτός ὁ τρόπος παραγωγῆς, ἔχει τά καλά του καί τά κακά του. Ἀπ' τή μιά μεριά σοῦ ἐξασφαλίζει τήν ἐλευθερία νά γυρίσεις τήν ταινία ὅπως τή θέλεις, ὄντας παραγωγός, ἀπ' τήν ἄλλη σ' ἐπιφορτίζει μ' ἕναν ὄγκο δουλειᾶς πού θά πρέπει νά τά βγάλεις πέρα μόνος σου.

Ρωτῆστε τί ἀποτελέσματα εἶχε πάνω στήν παραγωγή, ὁ «ἄνεμος ὑπέρ τῆς ἑλληνικῆς ταινίας» πού τόσο διατυμπανίζεται φέτος. Πενιχρά. Ὅταν τό μικρότερο κόστος παραγωγῆς ξεπερνάει τά δύο ἑκατομμύρια, καταλαβαίνει κανείς εὔκολα σέ πιά τραγική κατάσταση βρίσκονται κι' ἐφέτος – ὅπως καί χρόνια τώρα – οἱ τολμήσαντες.

Ἐφ' ὅσον λοιπόν δέ λυθοῦν τά προβλήματα πού ἀναστέλουν τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου καί πού τόσο σαφέστατα διατυπώθηκαν ἀπό τήν Ἑταιρεία Ἑλλήνων Σκηνοθετῶν, τό δεύτερο σκέλος τῆς ἐρώτησής

βιβλια
δισκοι
αφισσες
"ΧΝΑΡΙ"
σωστη επιλογη βιβλιων
χαμηλες τιμες
κιαφας 5 και ακαδημιας τηλ. 3605493

σας δέ μπορεῖ ν' ἀπαντηθεῖ παρά μέ τήν ἐπανάληψη ὅσων πιό πάνω ἀναφέραμε.

Κανένας δέ θά μποροῦσε νά ἰσχυριστεῖ ὅτι αὐτός ὁ συγκεκριμένος τρόπος παραγωγῆς δέν ἐπηρεάζει τήν αἰσθητική τῶν ταινιῶν.

Ἀπό τήν ἄποψη, πάντα, τῆς πληρότητας τῶν στοιχείων πού ἀπαιτοῦνται γιά νά ὑλοποιηθοῦν οἱ πρωτογενεῖς σκέψεις τοῦ δημιουργοῦ. Ὁ κινηματογράφος, εἶναι γνωστό σέ ὅλους, πώς ἀπαιτεῖ μιά τέλεια ἰσορροπία ἀνάμεσα στή σκέψη, στό ταλέντο κλπ. καί στήν τεχνική ἐπάρκεια τῶν μέσων, τῶν ἐργαζομένων σέ συγκεκριμένες εἰδικότητες κλπ. π.χ. ἕνας γερανός ὅταν εἶναι ἀναγκαῖος, ἀπαιτεῖ καί τό κατάλληλο εἰδικευμένο προσωπικό γιά τή χρησιμοποίησή του.

Βέβαια, θά ἰσχυριστεῖ κανείς, ὅτι γίνανε μέχρι σήμερα πολλές σημαντικές ταινίες χωρίς αὐτή τήν ἐπάρκεια τῶν μέσων. Σύμφωνοι, ἀλλά ὑπάρχουν πολύ περισσότερες περιπτώσεις, πού ἡ ἀνεπάρκεια τῶν μέσων, μπαίνει ἐμπόδιο στήν ὁλοκλήρωση τῆς αἰσθητικῆς καί τεχνικῆς ἀρτιότητας τῶν ταινιῶν.

Ἔτσι, γνωρίζοντας ἀπό τήν ἀρχή τά ὅρια πού θά κινηθεῖς καθορίζεις καί τό ντεκουπάζ, ὥστε νά ὁλοκληρώνεται ἡ αἰσθητική τῶν ταινιῶν σέ σχέση μέ τόν τρόπο παραγωγῆς. Αὐτό τό νόημα ἔχουν οἱ διεκδικήσεις τῆς Ε.Ε.Σ. γιά μείωση τῆς φορολογίας στό φίλμ, στά εἰσιτήρια· ἡ ἀπαλλαγή τῶν δασμῶν στίς εἰσαγωγές τῶν μηχανημάτων, τό σύστημα πριμοδότησης τῆς παραγωγῆς κλπ, ὥστε νά διαμορφωθοῦν καλύτερες συνθῆκες καί – προφανῶς – μεγαλύτερη ποιότητα στόν ἑλληνικό κινηματογράφο.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΣ

Ἡ παραγωγή τῆς ταινίας μου θύμιζε, μπορῶ νά πῶ, διαδικασία ἀνάπτυξης παραγωγικῶν σχέσεων... παρωχημένων ἐποχῶν!

Ἄρχισε ἀπό τήν ἁπλή ἀνταλλαγή – ἔδινα ἐρωτήσεις, ἐκμαίευα ἀπαντήσεις, ἔγραφα κείμενα, ἔπαιρνα διορθώσεις, ἀντάλλασα ἱστορικό ὑλικό μέ κινηματογραφημένα ἤ φωτογραφημένα ντοκουμέντα κλπ – μέχρι τίς πιό «σύγχρονες» μορφές πού συνίσταντο, πάρε τόσες χιλιάδες δραχμές καί ὀγάλε τή δουλειά σέ τόσες μέρες, ὅσες δέν θ' ἀφήσουν τόν πληθωρισμό νά σοῦ ἐλαχιστοποιήσει τήν οἰκονομική συνδρομή. Γιατί, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ἡ πρώτη φάση κράτησε πολύ καιρό, πάνω ἀπό δυό χρόνια, ἐνῶ ἡ δεύτερη, ἡ «ὀργανωμένη», συμπιέστηκε στούς 4 μῆνες. Θέλω νά πῶ, δηλαδή, πώς ἡ παραγωγή τῆς ταινίας μου δέν ἀποτελεῖ τίποτα σοβαρό ἀπό ἄποψη ὀργανωμένης παραγωγῆς, πολύ δέ περισσότερο μοντέλο ἀκόμη καί γιά τήν πιό ὑπανάπτυχτη κινηματογραφία. Ἔγινε ἡ ταινία κι' ἐγώ δέν ξέρω πῶς ἔγινε...

Ἐπειδή δέ αὐτός ὁ «τρόπος παραγωγῆς» ἐνῶ δέν στέκεται πουθενά, στήν Ἑλλάδα ζεῖ καί βασιλεύει, στό δεύτερο σκέλος τῆς ἐρώτησης ἡ ἀπάντηση ἀσφυκτιᾶ καί ἀναπνέει μόνο στό μέτρο τῆς ὑποβολῆς γνώμης πῶς θά 'πρεπε νά εἶναι ἡ παραγωγή στήν Ἑλλάδα, ἀλλά αὐτό εἶναι θέμα πού νομίζω θά τεθεῖ ἀπό τήν ὅλη ἔρευνα.

Τώρα στό δεύτερο ἐρώτημα ὑπάρχει ἐνδιαφέρον. Τοῦτο δίνει ἡ ἀντίφαση πού, ἀπ' τή μιά μεριά αὐτός ὁ τρόπος παραγωγῆς περιορίζει, θέλοντας καί μή, τήν θεματική καί κυρίως τήν αἰσθητική πλευρά τῆς δουλειᾶς – ἡ κυριαρχία πάνω στά ἐκφραστικά σου μέσα στόν κινηματογράφο ἀπαιτεῖ μερικές ταινίες στό ἐνεργητικό σου ἤ ἔστω πολλές χιλιάδες μέτρα neg. στό φίλμ πού τραβᾶς καί φυσικά ἄφθονα τεχνικά μέσα – ἐνῶ ἀπ' τήν ἄλλη στό θέμα τῆς ἐλευθερίας τῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης, ἐνῶ δέν εἶναι καθοριστικός, ἐντούτοις διευκολύνει τήν ἐλεύθερη κίνηση ἰδεῶν. Δέν εἶναι τυχαῖο πού ὁ κινηματογράφος στήν Ἑλλάδα παρουσιάζει ἐλεύθερη ἐπιλογή θεμάτων καί ἐκφραστικές ἀναζητήσεις σέ μιά περίοδο πού ἡ παραγωγή ἔχει, ὅσον ἀφορᾶ τήν ὀργάνωσή της στό κύκλωμα παραγωγή-διανομή, ὑποχωρήσει.

Τό ἐρώτημα πού μπαίνει εἶναι ἄν ἡ ἀντίφαση ξεπερνιέται μέσα στά περιορισμένα ὅρια τῆς κινηματογραφικῆς δραστηριότητας ἤ ἄν ἐξαρτᾶται ἀπό τούς γενικώτερους κοινωνικοοικονομικούς μετασχηματισμούς. Νομίζω σίγουρα τό δεύτερο. Ἀλλά στή σφαίρα τοῦ ἐφικτοῦ δέν νομίζω ὅτι εἶναι λίγα ἐκεῖνα πού, τουλάχιστον, μποροῦν νά θέσουν ὑπό ἔλεγχο τήν ἀντίφαση.

Στή δική μου περιπτωση τό ἀποτέλεσμα τῆς ἀντίφασης ἔκλεινε πρός τό μέρος τῆς ἐπικρότησης αὐτοῦ τοῦ τρόπου παραγωγῆς, ἀλλά γιά μιά δεύτερη προσπάθεια παραγωγῆς μιᾶς δεύτερης ταινίας πού παρά τήν πετυχημένη σταδιοδρομία εἰσπράξεων δέν λύνει τό πρόβλημα τῆς ἀναπαραγωγῆς, τό ἐρωτηματικό ξαναμπαίνει.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΗΣ

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΙΔΕΟΔΡΟΜΙΟ

αδεσμευτο περιοδικο πολιτικης δρασης και κουλτουρας

★ μετα απο ενα χρονο
★ 308 σελιδες
★ 19 τευχη

συνεχιζουμε την αδεσμευτη πληροφορηση

★ ζητατε μας απο τα κεντρικα βιβλιοπωλεια
★ τα κεντρικα περιπτερα

... ζηταμε 'αυτονομους' συνδρομητες

... για το 1979 δρχ. 700

Βιβλιο-κριτικη

Ὁ Μ. Γ. Μερακλῆς γράφει γιά τό βιβλίο τοῦ Πέτρου Χάρη, Ἡμέρες ὀργῆς (Δεκέμβρης 1944), μυθιστόρημα, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» (1978)

Ἔχει γίνει κοινολεκτούμενη ἀλήθεια, πώς ἡ ἐφταετία ἔδρασε σάν ἕνας καταλύτης συντελώντας νά ἀλλάξουν ὁρισμένα βασικά πράγματα. Ἡ ἀκραία δεξιά, φανερώνοντας ἕνα ζοφερό πρόσωπο, ὤθησε μάζες πολιτῶν, πού ἦταν – ἤ καί παραμένουν – συντηρητικές, ν' ἀρχίσουν νά βλέπουν μέ δυσπιστία τά πολιτικά καί ἰδεολογικά ἐπιχειρηματά της, πού ὡς τότε τά υἱοθετοῦσαν ἀβασάνιστα. Μιά τέτοια περίπτωση ἀποτελοῦν καί τά Δεκεμβριανά.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή τό νέο βιβλίο τοῦ κ. Π. Χάρη – πού εἶναι καί τό πρῶτο του μυθιστόρημα – θά ἀποτελέσει σταθμό. Ὑπῆρχε κάποιο προηγούμενο στήν ἀστική πεζογραφία, – ἐννοῶ τούς «Ἀσθενεῖς καί Ὁδοιπόρους» τοῦ Γιώργου Θεοτοκᾶ, – ἀλλά τώρα γιά πρώτη φορά ἀφιερώνεται στό θέμα τοῦτο ἕνα ὁλόκληρο βιβλίο. Στό βιβλίο τοῦ Θεοτοκᾶ τά Δεκεμβριανά ἀποτελοῦν, ἁπλά, ἕνα ἐπεισόδιο.

Ἡ θέση τοῦ κ. Χ. ἀπέναντι στό πρόβλημα – ἕνα ἀπό τά συγκλονιστικότερα τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας – δέν εἶναι ἡ θέση τοῦ φανατικοῦ τῶν πρώτων καιρῶν, πού ἀναπότρεπτα φορτίζει τήν ἐπιχειρηματολογία του μέ συναισθηματισμό. Δέν εἶναι, ἀκόμα, ἡ θέση τοῦ ἐπιστήμονα, πού ἀφανάτιστα, ἀλλά ἐξίσου ἄτεγκτα, ἀναζητεῖ τόν ἔνοχο, πιό καλά τόν αἴτιο καί τά αἴτια. Εἶναι πιό πολύ θέση πατριωτική, πού ἀποδίνει συλλογικές εὐθύνες, γιά νά καταλογίσει κοινή ἐνοχή ἤ, ἀλλιῶς, νά ἀθωώσει (ἤ τουλάχιστον νά ἀπαλλάξει) συλλογικά, κλείνοντας ἐπιτέλους ἕνα ματωμένο κεφάλαιο τῆς ἱστορίας πού πρέπει νά κλείσει, τουλάχιστον ὡς καθημερινή μνήμη, ὡς πολιτική ζωή (ἀπό τήν ἱστορία, ἔτσι κι' ἀλλιῶς, δέν θά γλυτώσει): «Ἡ Γερμανία δέχεται ἀπανωτές καί βαθιές λαβωματιές, μά ἀνασαίνει ἀκόμα, ἡ ἐλευθερία δέν ἔχει κερδηθεῖ ὁλόκληρη καί θυσιάζεται ὁ ἄνθρωπος σέ ἑκατόμβες. Ἐμεῖς ὅμως δέ βλέπουμε πέρ' ἀπό τόν ἐλασίτη καί τόν ταγματασφαλίτη. Ἐκεῖ ἔχουμε φτάσει. Ἐκεῖ ἔχουμε ξεπέσει. Εἴμαστε τό δυνατό πουλί πού ἔσπασαν τά φτερά του, ἔπεσε ἀπό ψηλά βράχια καί κάνει μιά χαμοζωή». Κι' ἀλλοῦ: «Ὁ οὐρανός ἔχει ἀνέβει ψηλά, ἀπάνω ἀπό τή χειμωνιάτικη μέρα, βλέπει καθαρά καί προσπαθεῖ νά καταλάβει τί γίνεται στήν Ἀθήνα.. Γιατί παλεύουν, γιατί χτυπιοῦνται αὐτοί οἱ ἄνθρωποι; Ἀπό τό ἴδιο γένος εἶναι, τό ἴδιο χρῶμα ἔχουν, τό ἴδιο πάνω κάτω μπόι, τήν ἴδια γλώσσα μιλᾶνε...». Κι' ὅταν ὁ συγγραφέας θά ζητήσει νά δώσει κάποιαν ἑρμηνεία γι' αὐτή τήν ἀλληλοσφαγή, ἡ ἑρμηνεία αὐτή θά εἶναι, ἄν μπορῶ νά πῶ, ψυχολογική, ὄχι ἱστορική: «Κανείς δέν ξέρει ὥς ποῦ μπορεῖ νά φτάσει ἐκεῖνος πού ἔσπασε τίς ἁλυσίδες». Εἶναι, δηλαδή, τό περίσσευμα τῆς καταπιεσμένης ἐλευθερίας, πού ἐξαπολύεται τώρα ὅπως οἱ ἄνεμοι ἀπό τούς ἀσκούς τοῦ Αἰόλου. Καί σέ ἐπικουρία αὐτῆς τῆς ἐξήγησης μιά ἀκόμα, ἐπίσης ψυχολογική: «Ἔγινε ὅ,τι γίνεται πάντα μέ τούς ἀνθρώπους, μέ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Δένονται σ' ἕνα σῶμα ὅταν κινδυνεύουν, μοιράζονται κι' ἀρχίζουν τήν ἀμάχη, ὅταν περάσει ὁ κίνδυνος».

Ὡστόσο θά θελήσω νά κάνω ἕνα βῆμα πιό πέρα: ἡ «ἰσοδικία» τούτη (ὅπως τήν ὀνόμασε ἕνας κριτικός, ἀλλά θά μπορούσαμε, ἐνδεχόμενα, καί ἰσομοιρία – στήν εὐθύνη – νά τήν ὀνομάσουμε) ἔρχονται στιγμές πού, μέσα στό βιβλίο, σπάει. Πρῶτα πρῶτα ζήτημα δικαίωσης τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας καί τῶν ἐγκλημάτων τους γιά τόν κ. Χάρη δέν ὑπάρχει (βλ. σ. 26. 178 κ.ἀ.). Ἐνῶ γιά τήν ἄλλη μεριά κάποια δικαίωση διαφαίνεται: τά ἐγκλήματα προκάλεσαν ἐδῶ κάποια ἐνοχή, μιά ἀδικία ἀπέναντι στά πλήθη τῶν ποικιλότροπα ἀδικημένων («μόνο οἱ θυσίες ἡμερεύουν τούς πεινασμένους καί τούς φανατισμένους, μόνο οἱ θυσίες κατεβάζουν τούς ἰδεολογικούς πυρετούς»: σ. 206), καί κάποιο λαϊκό δικαστήριο ἀποφάσιζε ἐπιτέλους γι' αὐτά, γιά τή νομική, ἄς ποῦμε, κάλυψή τους (σ. 235). Κι' οὔτε ἐξοντωνόταν ὅποιος ὅποιος («Λένε πώς δέν πιάνουν ὅποιον ὅποιον γιά ὅμηρο. Ἄκουσε πώς ψάχνουν καί βρίσκουν σέ κάθε δρόμο τούς στρατιωτικούς. Κι' αὐτούς παίρνουν πρῶτα. Ἔπειτα τούς μαυραγορίτες, ἔπειτα τούς ἀντίθετους, ὅσους βρίζουν τούς ἐλασίτες»: σ. 294). Αὐτή ἡ ἀπόκλιση, μέ διακριτικό τρόπο, σχεδόν καθολικεύεται, σιγά σιγά, στό βιβλίο, ὥστε νά περνάει στό προσκήνιο, βάζοντας σέ δεύτερο, θά 'λεγε κανείς, πλάνο τήν ἰσοδικία ἤ τήν ἰσομοιρία. Ἔτσι, ἀντίθετα, πάλι, μέ τήν παραδομένη φήμη, οἱ νεκροί τῶν ἡμερῶν ἐκείνων τῆς ὀργῆς περισσεύουν ἀπό τή μεριά τῶν ἀριστερῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν νά ἀντιπαλαίσουν πρός τή μηχανική ὑπεροχή τῶν ἀντιπάλων. Ἡ περιγραφή καί ἡ περιοδικά ἐπαναφερόμενη ἀπειλή τοῦ τάνκ, πού φεύγει κι' ἔρχεται στό δρόμο, ὅπου καί θά πραγματοποιηθεῖ μιά μεγάλη σφαγή τῶν ἐλασιτῶν, εἶναι ἕνα ἀπό τά κυρίαρχα μοτίβα καί τά συγκλονιστικότερα, καλλιτεχνικά καί ἰδεολογικά τοῦ βιβλίου. Ἕνα μόνο δεῖγμα, ἀπό τή σ. 285-6: «Θεέ μου ρίχνει. Ποῦ ρίχνει; Ὁ δρόμος εἶναι στενός καί κλειστός, τά ἀνοίγματα σέ ἄλλους δρόμους λίγα καί μακριά τό ἕνα ἀπ' τ' ἄλλο, μιά μάζα οἱ ἄνθρωποι, μιά μάζα πού κινεῖται μά πρέπει ν' ἀλλάζει θέση μέσα σέ τέσσερα – πέντε μέτρα, στόχος εὔκολος, ἡ θυσία βέβαιη καί μεγάλη. Ποῦ νά φυλαχτοῦν καί πῶς νά φυλαχτοῦν τόσοι ἄνθρωποι, τόσο ἀσκέρι; Καί τό θηρίο ρίχνει, ὅλο ρίχνει, μά κι' ὁ ἀλαλαγμός δέ σταματάει. Ὁ δρόμος θά εἶναι τώρα στρωμένος μέ κορμιά, ἡ θυσία θά γίνεται κάθε στιγμή ὅλο πιό μεγάλη, μά κι' ὁ ἀλαλαγμός δέ μικραίνει, δυναμώνει σέ λίγο, ὑψώνεται σάν θρῆνος καί σάν λεβέντικο τραγούδι. Καί τό τάνκ ρίχνει πάντα, ρίχνει, ρίχνει, καί τά βόλια του δέν τελειώνουν. Εἶναι ὅμως καί τά κορμιά πού δέν ὑποχωροῦν ποτάμι ἀκράτητο, πρέπει νά πέφτουν πολλά, στή θέση τους ὑψώνονται ἄλλα, καί τό τάνκ φαίνεται πώς κατάλαβε ὅτι δέν εἶναι πιό δυνατό ἀπό τόν ἄνθρωπο, τρομάζει, ζητάει βοήθεια. Νέος σεισμός στό δρόμο, νέα τρομάρα.

Κατεβαίνει μέ βήματα μεγάλα κι' ἀπειλητικά ἀκόμα ἕνα σιδερένιο θηρίο, καί τότε ζοῦμε τήν Κόλαση στήν πιό μαύρη της ὥρα. Τά τάνκς δέ ρίχνουν μόνο. Μετατοπίζονται σάν νά κυνηγοῦν ἐκείνους πού τ' ἀψήφησαν, σκορπίζουν τόν ὄλεθρο. Μπορεῖ καί νά ρίχνουν ἀπό τήν πιό μικρή ἀπόσταση, μπορεῖ καί νά πατᾶνε ἀπάνω σέ νεκρούς καί λαβωμένους. Τούτη ἡ νύχτα δέ θά 'χει τό ταίρι της (...). Καί δέ λέει νά τελειώσει, δέ λέει νά κουραστεῖ ὁ θάνατος καί ν' ἀφήσει κανέναν ζωντανό». Γίνεται φανερό, ἀπό τό πιό πάνω παράθεμα, (ἀλλά καί ἀπό πολλά ἄλλα πού θά μποροῦσα νά δώσω), πώς ὁ συγγραφέας, πηγαίνοντας πέρα ἀπό τήν ἰδεολογική ἀντιπαράθεση καί ἀντιπαράταξη, ἐξαίρει τό στοιχεῖο τοῦ ἡρωισμοῦ καί τῆς παλικαριᾶς, πού τό θεωρεῖ ἱκανό, καθεαυτό, νά καταξιώσει μιά προσπάθεια: «Πλησιάζω κι' ἐγώ στή γρίλια. Ἐκεῖ τό θηρίο, ἐκεῖ, ἀκίνητο, σάν κουρασμένο. Μά ποιός λογαριάζει πιά τό θηρίο; Τό νίκησε ἕνας πεθαμένος, τοῦ πῆρε ὅλη του τή δύναμη τό νεκρό παλικάρι καί μᾶς ἔχει τώρα ὅλους κοντά του. Μένουμε ἀμίλητοι κι' ἀκίνητοι σάν στρατιῶτες πού τιμοῦν ἕνα νεκρό, ἕνα δικό τους νεκρό» (σ. 161. Πβ. καί σ. 141-147). Μέ τήν εὐκαιρία αὐτοῦ τοῦ κοιτάγματος πίσω ἀπό τή γρίλια παρατηρῶ, ὅτι στή στάση τοῦ κ. Χάρη ὑπάρχει καί αὐτή ἡ πλάγια διατυπωνόμενη κριτική ἀπέναντι στήν τάξη του, τήν ἀστική τάξη, πού, ὅταν δέν πέρασε στήν ἀντίδραση, περιορίστηκε στό ρόλο τοῦ θεατῆ ὅταν σήμαιναν οἱ μεγάλες ὧρες τῆς ἱστορίας. Στό θέμα θά ἐπανέλθω πιό κάτω, μέ ἀφορμή τό κατοχικό χωνί καί τή σημασία του μέσα στήν πεζογραφία τοῦ συγγραφέα.

Ὁπωσδήποτε, γιά νά τελειώσω μέ τό θέμα τῆς ἀνδρείας τῶν ἐπαναστατῶν*, σημειώνω ὅτι μπροστά της μένει ἐντυπωσιασμένος ἀκόμα καί ὁ κύριος καί σοβαρότερος, στό ἰδεολογικό πεδίο, πολέμιος καί ἀντίπαλός τους, ἕνας ὀγδοντάρης συνταξιοῦχος συνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ. Μάλιστα ὁ συνταγματάρχης πηγαίνει ἀκόμα πιό πέρα· ἐκφράζει τή διαμαρτυρία του γιά τήν ἄνιση, νά ποῦμε, μεταχείριση: «Δέν μπορεῖ νά γίνεται ἔτσι ὁ πόλεμος. Ὁ ἕνας νά εἶναι ἀσφαλισμένος μέσα στά σιδερικά του κι' ὁ ἄλλος νά γίνεται ἀκάλυπτος στόχος». (σ. 124). Κι' ἀλλοῦ: «Τέτοια παλικάρια, τέτοια παλικάρια νά πηγαίνουν χαμένα...» (σ. 286).

Θά σταθῶ λίγο καί στήν ἰδεολογική σύγκρουση, πέρα ἀπό τά ἁπλά αἰσθήματα. Αὐτή διεξάγεται κατεξοχήν ἀνάμεσα στόν ἀπόστρατο συνταγματάρχη, ἀρχηγό τῆς οἰκογένειας, καί τήν ἀριστερή νύφη του (γυναίκα τοῦ μεγαλύτερου γιοῦ του· σέ μιά δεύτερη φάση τή θέση τοῦ συνταγματάρχη θά πάρει ὁ ἀφηγητής, πού εἶναι ὁ νεώτερος γιός του). Ὅσο εἶναι φανερή ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα νά μήν προδώσει οὔτε τή μιά οὔτε τήν ἄλλη παράταξη, ἄλλο τόσο, θαρρῶ, φανερό γίνεται, ὅτι, μολαταῦτα στά σημεῖα ὑπερέχει ἡ γυναίκα. Ὁ συνταγματάρχης ἀσφαλῶς παίρνει ἄριστα στίς ἐκτιμήσεις του γιά τήν ἐξέλιξη τῆς μάχης στήν Ἀθήνα, ἀλλά στήν εὐρύτερη προοπτική τῆς μάχης τῶν ἰδεῶν μᾶλλον ὑστερεῖ. Δέν εὐνοεῖ τή θέση του π.χ. τό γεγονός, ὅτι ἀπό αὐτά πού στοιχειοθετοῦν τήν ἠθική τῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι ἡ στενόκαρδα ἐγωκεντρική περιφρούρηση τῆς *δικῆς της* βολῆς καί ἄνεσης: «Ἐνῶ ἔχουμε καί χαιρόμαστε ὅλα τά ἀγαθά τοῦ θεοῦ, μερικοί τουλάχιστον γινόμαστε σύμμαχοι ἐκείνων πού θέλουν νά μᾶς τά πάρουν αὐτά τά ἀγαθά» (σ. 65. Πβ. σ. 77.118).

Τέλος ἡ ὑπεροχή τῆς ἀντίπαλης τοῦ συνταγματάρχη εἶναι, ἐπι-

πλέον, θά ἔλεγα, καί «σκηνοθετική»· τήν ἐπιβάλλουν – ἤ, τουλάχιστον, τήν ὑποβάλλουν – κάποιες ἐξωτερικές κινήσεις καί ἀντιδράσεις: «Ἀκίνητη ἡ Ἀλίκη, ἀκίνητοι κι' ἐμεῖς, σάν νά γίνεται ἀναμέτρηση δυνάμεων, σάν νά μήν ἀποφασίζει κανείς ν' ἀρχίσει τή μάχη. Τά μεγάλα γαλανά μάτια τῆς Ἀλίκης ἔχουν πολύ φῶς, πολλή πίστη. Τά δικά μας μάτια σχεδόν ἀπειλοῦν...» (σ. 99)· «Δέν τολμοῦμε νά ποῦμε λέξη. Βλέπουμε τόν πατέρα μας περισσότερο πληροφορημένο ἀπ' ὅ,τι νομίζαμε, ἀκοῦμε ὅμως καί τά ἐπιχειρήματα τῆς Ἀλίκης καί δέν ξέρω ἄν χαιρόμαστε, μά, ὅπως καί νά 'ναι, γεμίζουμε ἀπό κρυφό θαυμασμό. Προσέχω πῶς τήν κοιτάζει ἡ μητέρα. Λάμπουν τά μάτια της, ὄχι ἀπό εὐχαρίστηση, ὄχι ὅμως κι' ἀπό ὀργή. Κι ἡ Ἑλένη δέν ἔχει νά πεῖ τίποτα, μά βλέπεις πώς εἶναι ἕτοιμη ν' ἀγκαλιάσει τήν Ἀλίκη. Ἡ καημένη ἡ Ἑλένη, ἔπειτ' ἀπό τό Ἀρσάκειο, δέν ἔχει ἀνοίξει βιβλίο. Κι' ὅ,τι ἀκούει τώρα, τήν παίρνει καί τήν πηγαίνει σέ ἄλλο κόσμο. Καί μόνο στόν Ἀλέκο δέ βλέπω τό θαυμασμό πού περίμενα. Τώρα καταλαβαίνω καλύτερα πώς ἡ Ἀλίκη εἶναι πιά ὁλόκληρη μέσα του. Τά λόγια της, ἡ σκέψη της, οἱ ἰδέες της, δέν τόν ξαφνιάζουν πιά» (σ. 215. Βλ. καί σ. 132,222 κ.ἄ.).

Εἶπα πώς θά μιλήσω γιά τό κατοχικό (καί Δεκεμβριανό) χωνί. Στό βιβλίο μου γιά τή «Σύγχρονη Ἑλληνική Λογοτεχνία (1945-1970)», στό δεύτερο τομίδιο, τό ἀφιερωμένο στήν πεζογραφία, παρατηροῦσα στίς σ. 22-3: «Τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖο ὁ Χάρης ἀναπαριστάνει τόν ἀστό, μποροῦμε νά δοῦμε καθαρά στήν τελευταία συλλογή του «Ἡ μεγάλη νύχτα» (1969), πού ἀποτελεῖται ἀπό διηγήματα ἀφιερωμένα σχεδόν ἀποκλειστικά στήν κατοχή. Ὁ συγγραφέας δέ δίνει τήν πεῖνα, οὔτε τήν ἀντίσταση καονθεαυτές (ἀναφέρονται μόνο περιστατικά), ἀλλά βασικά, τίς ψυχοπνευματικές ἀντιδράσεις τοῦ μέσου ἀστοῦ στά φαινόμενα αὐτά: «Δέν εἶχε ἀκουστεῖ ἀπόψε οὔτε τό χωνί, πού ὅλοι πιά ἤξεραν πώς ἦταν ἡ γνήσια φωνή τῆς ἀνταρσίας καί τό περίμεναν κάθε βράδυ, κάθε νύχτα, νά δώσει εἰδήσεις, τίς πιό τελευταῖες, τίς πιό ἀληθινές εἰδήσεις. Ἔτρεμαν πολλοί ὅταν τ' ἄκουγαν τό χωνί, ἄλλοι πάλι, πολλοί κι' αὐτοί, τό περίμεναν μέ λαχτάρα σάν μήνυμα τῶν ὁρατῶν ἤ σάν φωνή ἀόρατου μά παντοδύναμου ἀρχηγοῦ, κι' ἦταν ἀρκετοί κι' ἐκεῖνοι πού ἔμεναν συλλογισμένοι ὅταν ἀλάλαζε ἀπό χαρά ἤ ὅταν, μέ τίς ἀπειλές του, ἔκανε πιό σκοτεινή τή νύχτα». Ὄχι, λοιπόν, ἐκεῖνοι πού μιλοῦσαν μέ τό χωνί, ἀλλά ἐκεῖνοι πού τό ἄκουγαν – καί οἱ ἀντιδράσεις τους». Κι ἐδῶ, δηλαδή, τό κοίταγμα – μέ δέος ὡστόσο καί μέ μεγάλη προσοχή, κάποτε καί μέ ταραχή – πίσω ἀπό τίς γρίλιες. Ἐξάλου τό χωνί τῆς «Μεγάλης νύχτας» προετοιμάζει τό χωνί τῶν «Ἡμερῶν ὀργῆς», πού δείχνει καθαρότερα πώς ξεπερνάει, σέ σημασία, τό ρόλο, γιά τόν ὁποῖο τό προόρισαν κι' αὐτοί ἀκόμα πού τό χρησιμοποίησαν (ἐπικοινωνία καί πληροφόρηση), καί γίνεται διάτορη κραυγή τῆς ἱστορίας, πού διασαλπίζει τίς μεγάλες ἀλλαγές, ἀναταράζοντας τίς συνειδήσεις τῶν ἐνόχων ἤ τῶν ἀμέτοχων! Ἡ φωνή του ἀκούγεται συχνά, πολύ συχνά, μέσα στίς ὀργισμένες μέρες τοῦ Δεκέμβρη τοῦ '44 (σ. 19,32,34,63,64.).

Τό βιβλίο καταξιώθηκε καλλιτεχνικά; Ἡ δομή καί τό θέμα του (μιά οἰκογένεια ἀπό ἕξη ἄτομα, «καρφωμένα» στό στενό χῶρο ἑνός διαμερίσματος μιᾶς πενταόροφης πολυκατοικίας, στίς 33 μέρες τῶν Δεκεμβριανῶν, καί σέ μιά περιοχή, πού τή διεκδίκησαν μέ πάθος καί αἷμα οἱ ἀντίπαλοι) συνιστοῦν τό πιό δύσκολο εἶδος μυθιστορήματος, μέ τό στατικό μύθο, πού κινεῖται πιό πολύ, ἀναγκαστικά, ἐσωτερικά. Γι' αὐτό πάρα πολλές φορές τό vacuum τῆς δράσης γεμίζει, σέ τέτοια ἔργα, μέ περιττές περιγραφές ἤ ἀναλύσεις ἐσωτερικῶν καταστάσεων καί σκέψεων, οἱ ὁποῖες, καί στήν περίπτωση πού κατορθώνουν νά εἶναι ἀξιόλογες, κρατοῦν συνήθως τό εἶδος στήν κατηγορία τῆς «πληκτικῆς πεζογραφίας». Ὁ κ. Χάρης ξεπέρασε τό σοβαρό αὐτό πρόβλημα μέ ἕνα εἶδος ἀριστοτελικῆς *ἐντελέχειας*, καθώς τό ἐνδιαφέρον, πού ὑπάρχει δυνάμει, ἀναπτύσσεται ὁλοένα φτάνοντας σέ μιά κορύφωση, ἀπό τήν «ἐπιτάχυνση» καί τῶν ἴδιων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων μέ τή ραγδαία ἐξέλιξή τους, ἀλλά καί μέ τό ἔντεχνο σπάσιμο τῆς στατικότητας μέ κάποιες κινήσεις ἐξόδου ἀπό τό κλειστό διαμέρισμα εἴτε πρός τά ἔξω, στή συγκλονιζόμενη πόλη, εἴτε «κάθετα», στόν ἄξονα τῆς πολυκατοικίας, μέ μιάν ἀλληλοεπικοινωνία πού γίνεται ὁλοένα πιό λειτουργική καί συναρπαστική, ὅπως τό φανερώνει καί ἡ περιγραφή τῆς ἑπόμενης συναιρετικῆς στιγμῆς: Ὅλοι πιά ἀνεβοκατεβαίνουμε ἀπό πάτωμα σέ πάτωμα, φτάνουμε ὡς τήν αὐλή, ρωτᾶμε, θέλουμε νά μάθουμε περισσότερα. Μά δέν ἔχουμε κιόλας πολλά; Περισσότερο κι' ἀπ' τό θηρίο κι' ἀπ' τήν τίγρη κι' ἀπ' τίς φωτοβολίδες κι' ἀπ' τά ζοφερά νέα κι' ἀπ' τίς ἀπειλές τοῦ Θανάση, μᾶς τρόμαζαν οἱ ἀνατινάξεις. Μετρᾶμε τά λόγια μας, κρύβουμε τίς σκέψεις μας, ἀποφεύγουμε τά σχόλια. Δέν ξέρουμε ποῦ εἶναι ὁ φίλος καί ποῦ ὁ ἐχθρός. Μόνο πού κυκλοφοροῦμε πιά ὅλοι σ' ὅλο τό σπίτι, ἀπάνω κάτω, ἔχουμε γίνει ὄχι, βέβαια, μιά οἰκογένεια, ἀλλά ἕνας μικρός πληθυσμός μέ τίς ἴδιες ἀνάγκες, μέ τίς ἴδιες ἀγωνίες, μέ κοινή μοίρα. Κι' ὅλο ἀνεβοκατεβαίνουμε στήν αὐλή καί στό ὑπόγειο»(σ. 176-7).

Ἔτσι ἡ ἀνάσα καί τό «ἄνοιγμα» τοῦ βιβλίου ἐξασφαλίζονται, καί μάλιστα τόσο καλά, ὥστε νά μή χρειαζόταν ἡ παρεμβολή τῶν γραπτῶν τοῦ Σωτήρη Σκίπη, πού δέν εἶναι κάτι ἐξαιρετικό, πέρα ἀπό μιά προσωπική κατάθεση. Παρόλα αὐτά καταλαβαίνω ἴσως ὅτι ὁ συγγραφέας ἤθελε νά δώσει τό χαρακτήρα τοῦ «χρονικοῦ», πού φτάνει ὡς τήν ἀποδοχή καί ἄλλων μαρτυρικῶν στοιχείων, ὡς ἕνα ὅριο, ἄν μπορεῖ νά πεῖ κανείς, ὑπερπροσωπικό: τά γεγονότα αὐτά, «μύθος» ἀπό μόνα τους, πρέπει νά δίνονται ἀπαλλαγμένα ἀπό τή μυθοποίηση τῆς λογοτεχνίας. Γι' αὐτό ἄλλωστε πρώτη φορά χρησιμοποιοῦνται ξέσκεπα τά ὀνόματα καί οἱ ὅροι, ἀκόμα καί ἡ περίφημη ΟΠΛΑ, πού ἀναλύεται κιόλας ('Οργάνωση Περιφρούρησης Λαϊκοῦ Ἀγώνα), γιά τούς νεώτερους ἀναγνῶστες καί γιά ὅσους τήν ἔχουν λησμονήσει...

★ *Ἐπισημαίνω ὅτι ὁ κ. Χάρης δίνει ἔμφαση στό ὅτι τά Δεκεμβριανά δέν ἦταν στάση, κίνημα, ἀλλά ἐπανάσταση. Ὁ ἴδιος δέν θέλει νά ὑπάρχει πάνω στό θέμα τοῦτο καμιά ἀμφιβολία: «Κι' αὐτό πού γίνεται τώρα στήν Ἀθήνα τί ἄλλο εἶναι ἀπό ἐπανάσταση;» (σ. 94). «Ὡστόσο συμφωνοῦμε μαζί της στή βάση. Ἐπανάσταση ζοῦμε ἐδῶ κι' ἕνα μήνα, ναί, ἐπανάσταση, κι' οὔτε μιά στιγμή δέν πρέπει νά τή συγκρίνουμε μέ τά στρατιωτικά κινήματα πού ζήσαμε τά τελευταῖα χρόνια» (σ. 372, ὅπου ἡ θέση αὐτή ὑποστηρίζεται μέ βάση συγκεκριμένα ἐπιχειρήματα).*

εκπτωσεις
εκπληξεις
στο μαγαζι
Καθε τρεις μερες πολλες προσφορες με χαμηλες τιμες
⊙ στα ρουχα
⊙ τα δωρα
⊙ τα βιβλια
⊙ τα παιχνιδια
⊙ τα επιπλα
το μαγαζι
ΔΙΔΟΤΟΥ & Ζ.ΠΗΓΗΣ τηλ. 3602539

Βιβλιο-παρουσιαση

ΘΕΟΤΟΚΗ ΖΕΡΒΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΕΚΕΡΗ
ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΙΔΕΡΗ
Ποιήματα
Ἑξάντας 1978

Πρόκειται γιά ἕνα καλαίσθητο τόμο, στόν ὁποῖο παρουσιάζουν ποιήματά τους τρεῖς ποιητές, ἀπ' τούς ὁποίους οἱ δύο πρῶτοι, Θ.Ζ. καί Δ.Σ., μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι ἔχουν κάποιες κοινές προσβάσεις στόν ποιητικό χῶρο, ἐνῶ ὁ τρίτος μοιάζει νά ἀνήκει ποιητικά σέ ἄλλο κλίμα. Ὅπως καί νά τό κάνουμε ἀξίζει τόν κόπο νά χαιρετίζει κανείς παρόμοιες ὁμαδικές ἐκδόσεις, ἀφοῦ μαζί μέ τήν ποιότητα τῆς γραφῆς δείχνουν σεμνότητα καί ἦθος πού δέ συναντιῶνται εὔκολα στίς μέρες μας.

ΓΙΟΝΑΣ ΜΙΚΕ ΠΑΪΔΟΥΣΗ
Τά παιδιά τῆς σπηλιᾶς
Κέδρος 1978

Τά θέματα τῆς Γ.Μ.Π., ὅπως τονίζει προλογικά ἡ Ἑλλη Ἀλεξίου, εἶναι παρμένα ἀπό τό λαό, καί ἔχουν τά χαρακτηριστικά τῆς λεβεντιᾶς, τῆς νοητικῆς εὐστροφίας, τῆς ἔμφυτης πειραχτικῆς καί σατιρικῆς διάθεσης τῶν χωρικῶν μας, μέ μορφή συχνότατα διαλογική (...). Ἐνῶ πλησιάζει στή λαογραφία, πολύ ἀπέχει ἀπ' αὐτήν. Καί ἐνῶ δέν μπορεῖς νά τήν κατατάξεις οὔτε στό διήγημα, οὔτε στό μυθιστόρημα, εἶναι ὡστόσο ἕνα εἶδος γραφῆς πού σοῦ ἐπιβάλλεται ὅπως τά πιό ἀξιόλογα λογοτεχνικά κείμενα.

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΠΡΙΦΤΗ
Ἀπό τά σημειωματάριά μου – ἐννιά ἱστορίες
Διηγήματα
Ἔκδ. «Σύγχρονη Ἐποχή»
Ἀθήνα 1978

Διηγήματα γραμμένα στό διάστημα 18 χρόνων μέ ἀφετηρία προσωπικές ἐμπειρίες τῆς συγγραφέως χωρισμένα σέ 4 ἑνότητες (Καθημερινά – Τοῦ πολέμου καί τῆς κατοχῆς – Τωρινά – Μελούμενα), τά διηγήματα τῆς Κ.Π. διακρίνονται γιά τή σαφήνεια, τήν ἀμεσότητα καί τήν συγκινησιακή προσέγγιση τῶν ἀνθρώπων καί τοῦ χώρου.

Ι. Π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Ἱστορία τῆς Ἰατρικῆς.
Ἐκδ. «Παπαζήση», Ἀθήνα 1978

Μιά ἐπισκόπηση τῆς προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τίς πρῶτες ὧρες τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ του ὥς τίς μέρες μας γιά τήν ἀπομυστικοποίηση τῆς φύσης καί τήν ἀπαλλαγή του ἀπό τίς ἀσθένειες.

ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ
Ἀνθολογία.
Εἰσαγωγή μετάφραση, σημειώσεις:
Λάμπρου Καμπερίδη.
Ἀθήνα 1979 «Δόμος»,

Ἡ «Ἀνθολογία» ἀποτελεῖται ἀπό 46 ἀντιπροσωπευτικά κείμενα τοῦ μεγάλου Ἀργεντινοῦ συγγραφέα. Παρουσιάζονται δοκίμια, ποιήματα καί διηγήματα, πού συνοδεύονται ἀπό μιά κατατοπιστική εἰσαγωγή τοῦ μεταφραστῆ. Χρονολογικό σημείωμα διασαφηνίζει μερικές χρονολογίες – κλειδιά στή ζωή τοῦ συγγραφέα καί παρέχει ταυτόχρονα ἕναν εὔχρηστο πίνακα τῶν ἔργων τοῦ Μπόρχες.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ
Ὕμνος εἰς τήν Ἐλευθερίαν
Ζάκυνθος, 1978

Ἀξίζει ὁπωσδήποτε νά χαιρετίζει κανείς προσπάθειες ὅπως αὐτή τοῦ Γυμνασίου θηλέων τῆς Ζακύνθου νά ἐκδίδουν σέ ἰδιαίτερα καλαίσθητους τόμους μεμονωμένα ἤ καί περισσότερα ποιήματα τῶν μεγάλων ποιητῶν μας. Στή προκειμένη περίπτωση, τό παραπάνω Γυμνάσιο, μέ τήν ἀκάματη φροντίδα τοῦ φιλόλογου Δ. Σέρρα, τύπωσε τόν «Ὕμνο εἰς τήν Ἐλευθερίαν» τοῦ Δ. Σολωμοῦ σέ ἕνα τομίδιο, στό ὁποῖο περιλαμβάνεται ἐπίσης ἕνας πρόλογος, ἕνα σύντομο βιογραφικό σημείωμα τοῦ Ἐθνικοῦ ποιητῆ, μιά εἰσαγωγή στό συγκεκριμένο ποίημα μέ σημειώσεις τοῦ ἴδιου τοῦ ποιητῆ ἐπάνω σ' αὐτό, καθώς καί ἕνα πολύ μικρό ἀνθολόγιο.

ΚΩΣΤΗ ΜΟΣΚΩΦ
Θεσσαλονίκη – Τομή τῆς μεταπρατικῆς πόλης.
Τόμοι Α΄-Β΄, ἔκδοση ἀναθεωρημένη.
Ἐκδ. «Στοχαστής»-Ἀθήνα 1978

Ἡ «Θεσσαλονίκη» τοῦ Μοσκώφ κυκλοφορεῖ πάλι σέ μιά δεύτερη ἀναθεωρημένη ἔκδοση. Ἡ ἔκδοση εἶναι ἐμπλουτισμένη μέ νέα στοιχεῖα ὅπως ἔχουν προκύψει ἀπό τίς μεταγενέστερες ἔρευνες καί μελέτες τοῦ συγγραφέα. Ὁ τόμος πού κυκλοφορεῖ ἀποτελεῖ βασικά τήν ἐπανέκδοση τῆς πρώτης μορφῆς τοῦ βιβλίου. Ἀναγγέλεται ἤδη ἡ κυκλοφορία ἑνός δεύτερου τόμου ὅπου καταγράφεται ὅλο τό νεώτερο ὑλικό καί θά καλύπτει τά μετά τήν τουρκοκρατία καί ὥς τίς μέρες μας «γεγονότα» τῆς κοινωνικῆς καί πολιτικῆς ἱστορίας τῆς πόλης.

Κ. ΠΕΝΤΑΓΙΩΤΗ
Ἕλληνες στή Ρουμανία (Ταξίδια μέ ἱστορικές ἀναδρομές)
Ἀθήνα 1978

Στό βιβλίο αὐτό ὁ Κ. Πενταγιώτης, ἔχοντας ἐπισκεφθεῖ, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, τρεῖς φορές τή Ρουμανία: τήν πρώτη στά 1919 μέ τό στρατό, τή δεύτερη στά 1973 φιλοξενούμενος στό Διεθνές Συνέδριο Δημοσιογράφων τῆς FIJET καί στά 1977 σάν ἁπλός τουρίστας, καταγράφει μέ τρόπο ἀφηγηματικό, ἀλλά καί ἔντονα νοσταλγικό, ὅσον ἀφορᾶ στίς ἀναμνήσεις του ἀπό τήν πρώτη ἐπίσκεψή του σ' αὐτή τή χώρα, ἐντυπώσεις του «(...) Καί τίς τρεῖς φορές», γράφει, «κάθε βῆμα μου μ' ἔκανε νά νιώθω σά στό σπίτι μου· βέβαια αὐτό τό χρωστάω καί στή ρουμάνικη φιλοξενία· πρό παντός ὅμως, γιατί, σέ κάθε καινούρια συνάντηση, μοῦ ἦταν ἀδύνατο νά μή σκεφθῶ πώς εἶχα νά κάνω μέ «δικό μου» ἄνθρωπο· ποιός ξέρει, ἔλεγα, ἴσως νά 'μαστε καί συγγενεῖς!...»

ΚΩΣΤΗ ΧΑΟΥΒΕΡΑΚΗ
Ἐποχή Σύγχυσης
(ματιές στόν ἔξω κόσμο καί στήν Ἑλλάδα)
Δοκίμια
Διογένης, 1978

Τό βιβλίο αὐτό ἀποτελεῖται ἀπό μικρά δοκίμια, πού εἶχαν πρωτοδημοσιευθεῖ εἴτε σάν ἐπιφυλλίδες, εἴτε σάν ἄρθρα στήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» ἀνάμεσα στά 1975-78. Ὁ συγγραφέας τους, χωρίς τήν πρόθεση νά προσφέρει νέες ἀλήθειες, ἐκεῖνο πού θέλει νά φανερώσει εἶναι ἀμφιβολίες καί σκεπτικισμό ἑνός ἀνθρώπου ἀντιμέτωπου μέ ὅλη τή συσσωρευμένη κι' ἐξακολουθητικά ὑπερπαραγομένη ἀλήθεια, πού, παρά τόν ὄγκο της, δέν εἶναι ἱκανή νά καλύψει τό χάος τοῦ κόσμου, οὔτε τή σύγχυση τῆς ἐποχῆς πού ζοῦμε.

ΧΑΡΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
Ἀνεπίδοτα
(ποιήματα)
Κέδρος, 1978

Τά ποιήματα τοῦ Χάρη Σακελλαρίου χαρακτηρίζονται, ὅσα ἀποτελοῦν τίς καλύτερες περιπτώσεις (καί δέν εἶναι λίγα αὐτά) ἀπό μιά ὑπόκωφη καί ἐσωτερική κραυγή ἀγωνίας ἀπέναντι σέ μιά πραγματικότητα ζοφερή. Ὅσα πάλι δέν ἐντάσσονται σ' αὐτή τήν κατηγορία εἶναι – ἀποτελοῦν θά ἦταν καλύτερα νά λέγαμε . ἕνα μονόλογο. στόν ὁποῖο ὁ ποιητής εἶναι αὐτοδικασμένος.
Λοιπόν πρέπει νά στέκω/ σ' αὐτό τό σταυροδρόμι/ τῶν αἰώνων/ νά μοιράζω φέιγ-βολάν στούς ἀνέμους/ τούς νυχτωμένους ἔξω ἀπ' τίς πύλες/ χωρίς ἐπαύριο.
(αὐτοκαταδίκη)

Μ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΗ
Ὁ Τυχοδιώκτης – κωμωδία.
Εἰσαγωγή: Γ. Κοτανίδη
Ἔκδ. «Νά ὑπηρετοῦμε τό Λαό»
Ἀθήνα 1978

Ὁ «Τυχοδιώκτης» ἐκδόθηκε γιά πρώτη φορά τό 1835. Θαμένη σέ βιβλιοθῆκες ἡ κωμωδία καί ξεχασμένος ὁ συγγραφέας της – εἶχε τήν τύχη στίς μέρες μας νά ἀνεβεῖ στή σκηνή καί ὁ ἀγωνιστής τοῦ '21 Χουρμούζης νά «ἀνακαλυφθεῖ» σάν ἕνας ζωντανός δημιουργός ἀρκετά «σύγχρονός μας» καί, πάντως, πρόδρομος μιᾶς γνήσιας ἑλληνικῆς σχολῆς. Στή σάτιρά του αὐτή ἐπιτίθεται στό πρόσωπο τοῦ Ἔϋντεκ (ἑνός ἀπό τούς 3 τῆς Ὀθωνικῆς ἀντιβασιλείας) στό σύστημα τῆς ἐξάρτησης καί τῆς Βαυαροκρατίας. Ὅπως λέει ὁ ἴδιος ὁ Χουρμούζης «αἴτιος ἐστάθη ὁ Ἄϊδεκ, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία στήν Ἑλλάδα ἐσύστηνε πολύ εἰς τό νά γίνει μέγα μέρος τῶν στρατιωτῶν τῆς πατρίδος ψωμοζεῖται καί ἐγώ κωμωδοποιός».

ΒΑΣΟΥ ΒΑΡΙΚΑ
Κ. Βάρναλης
Κ. Καρυωτάκης
Β΄ Ἔκδοση – Πλέθρον.

Στόν τόμο αὐτό περιλαμβάνονται δύο πολύ σημαντικές μελέτες ἑνός ἀπό τούς πιό ἀξιόλογους κριτικούς μελετητές τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας: τοῦ Βάσου Βαρίκα. Οἱ μελέτες αὐτές, ἡ μιά γιά τό ἔργο τοῦ Κώστα Βάρναλη καί ἡ ἄλλη γιά τό ἔργο τοῦ Κώστα Καρυωτάκη, ἄν καί ἔχουν ἐκδοθεῖ προπολεμικά (1936 καί 1938 ἀντίστοιχα) καί ἀπηχοῦν πρώιμες θέσεις καί ἀπόψεις τοῦ συγγραφέα, δέν παύουν νά ἀποτελοῦν βασικά βοηθήματα γιά τόν ἀναγνώστη τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Βάρναλη καί τοῦ Καρυωτάκη, ἀλλά καί γιά ὅποιον θέλει νά μελετήσει τά ἰδεολογικά ρεύματα πού ἐμφανίζονται κατά τό μεσοπόλεμο.

ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ
Ἰμάντες
Ἐκδόσεις Νέα Σύνορα

Προλογίζοντας ὁ ἴδιος ὁ Β.Β. αὐτό τό βιβλίο του γράφει: «Ἀγαπῶ τό βιβλίο μου αὐτό ἴσως περισσότερο ἀπό πολλά ἄλλα, γιατί ἀποτελεῖ τή γενεαλογική διαστρωμάτωση τοῦ ψυχισμοῦ μου. (...) Θά τό ἔλεγα ὁλόκληρο παραβολές, ἄν παίρναμε τή λέξη αὐτή, μέ τή διπλή σημασία της. Προτίμησα λοιπόν σάν τίτλο «Ἰμάντες», μιά εἰκόνα πού δίνει ἐπακριβῶς τό νόημα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ: Τό φαρδύ κορδόνι πού κρεμᾶ τά πτυσσόμενα παντζούρια ψηλά, ἀνασηκωμένο πάνω στόν κόσμο».

ΜΑΡΙΑΣ Δ. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ
Βιβλιογραφία Νεοελληνικῶν Ποιητικῶν Ἀνθολογιῶν
Ἐκδόσεις Μήνυμα

Παρουσιάζει ὁπωσδήποτε σημαντικό ἐνδιαφέρον αὐτό πού ἐπιχείρησε ἡ Μ.Δ.Χ., νά συντάξει δηλαδή τή βιβλιογραφία τῶν Νεοελληνικῶν Ποιητικῶν Ἀνθολογιῶν πού κυκλοφόρησαν ἀπό τό 1834 μέχρι τό 1978. Ἐνδιαφέρον, ἀφενός γιατί ἦταν φανερή ἡ ἔλλειψη ἑνός παρόμοιου βιβλιογραφικοῦ ἔργου καί ἀφ' ἑτέρου γιατί ἴσως τό βιβλίο αὐτό ν' ἀποτελέσει τήν ἀπαρχή γιά μιά συστηματικότερη καί περισσότερο πρισματική ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου «ἀνθολογία», πού εἶναι ἀναμφισβήτητα ἕνα ξεχωριστό κεφάλαιο στό γραμματολογικό μας χῶρο.

ΕΛΕΝΗΣ ΒΟΙΣΚΟΥ
Ἐφιάλτες καί ὄνειρα
Σύγχρονη ἐποχή, 1978

Οἱ «Ἐφιάλτες καί ὄνειρα» εἶναι κανονικά ἕνα μυθιστόρημα. Θά μποροῦσε ὅμως καί νά χαρακτηριστεῖ σάν τό χρονικό ἤ ἡ ἁπλή ἱστορία ἑπτά οἰκογενειῶν πού κατοικοῦσαν στή διασταύρωση δύο δρόμων μέ εὔηχα ὀνόματα, πού καθόλου δέν ἀνταποκρίνονταν στήν πραγματικότητα. Χρονικά ἡ ἱστορία ἀρχίζει μέ τήν κήρυξη τῆς δικτατορίας, πού ἔρχεται νά ματαιώσει τήν ἀπόφαση γιά ὁμαδικό πνιγμό στή θάλασσα, ἀπόφαση στήν ὁποία εἶχε ὁδηγήσει ἡ ἀπελπισία τά μέλη αὐτῶν τῶν καταφρονεμένων, ἀπό τή μοίρα, οἰκογενειῶν. Καί δέ ματαιώνει μόνο τήν πραγματοποίηση τῆς μακάβριας ἀπόφασης, ἀλλά καί φουντώνει στίς καρδιές τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων – ἡρώων αὐτῆς τῆς ἱστορίας τήν πίστη γιά ἀγώνα καί γιά ἐκδίκηση.

Τί λέει ὁ ΜΑΡΞ γιά τήν Ἐλευθερία καί τή Δημοκρατία.
Ἐπιλογή κειμένων Σωκρ. Ράγγας.
Ἔκδ. «Σωκράτης», Ἀθήνα 1979

Τά βιβλία μέ ἀπανθίσματα εἶναι γενικά ἕνα εἶδος πού πάντοτε εὐδοκιμοῦσε. Καί ὅσο κι' ἄν προσφέρουν ἕνα «τεμαχισμένο σῶμα» εἶναι πάντως ἀναγνώσιμα καί προσφέρουν ἐπισημάνσεις πού φαίνονται χρήσιμες καί τονίζουν μιά διάσταση πού χάνεται κάποτε στή λογική συνέχεια ἑνός ἐκτενοῦς κειμένου. Φυσικά ἡ μέθοδος εἶναι κάποτε ἐπικίνδυνη – ὅπως κάθε τεμαχισμός. Στό βιβλίο αὐτό ὁ ἐπιμελητής ἀναζήτησε ἐκεῖνα τά «τσιτάτα» πού ὑποδηλώνει ὁ τίτλος. Τό ἐγχείρημα δέν εἶχε ἀποτολμηθεῖ στήν ἑλληνική γλώσσα ὡς τώρα. Τό θετικό ἀποτέλεσμα εἶναι πάντως ὅτι προσφέρει, ἀνάμεσα στά ἄλλα, ἕναν ἐρεθισμό γιά τήν ἀνάγνωση τοῦ Μάρξ.

MAURICE NADEAU
Ἡ ἱστορία τοῦ σουρρεαλισμοῦ
Μετ. Ἀλεξ. Παπαθανασοπούλου
Πλέθρον

Τήν κλασική αὐτή ἱστορία τοῦ σουρρεαλισμοῦ τήν ἔγραψε ὁ Μωρίς Ναντώ τήν ἐποχή πού τά γερμανικά στρατεύματα εἶχαν καταλάβει τή Γαλλία, προσπαθώντας νά ἀνιχνεύσει τά αἴτια πού δημιουργήσανε τό σουρρεαλισμό καί συντελέσανε στήν ἄνοδό του στίς δεκαετίες τοῦ 1920 καί τοῦ 1930. Περιγράφει μέ σαφήνεια καί ἀντικειμενικότητα τήν πορεία τοῦ κινήματος, τίς συμπτώσεις καί τίς διαφορές τῶν ἐκπροσώπων του, τίς διαμάχες καί τίς ἔριδές τους, τούς ἀρχικούς σκοπούς τοῦ κινήματος πού εἶχαν σάν ἀντικείμενό τους τήν κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ καλλιτέχνη, σέ σχέση μέ μιά γενικότερη ἐπαναστατική ἀλλαγή τῆς κοινωνίας. Γενικά, μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι παρόλα τά χρόνια πού πέρασαν ἀπό τότε πού γράφτηκε αὐτό τό βιβλίο, παραμένει ἕνα ἀπό τά βασικά βοηθήματα γιά κάθε μελετητή τῶν κινημάτων τῆς τέχνης κατά τό μεσοπόλεμο.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΡΑΧΝΙΑΡΗ
Ἡ ἀγροτική λαϊκή ἐξέγερση τοῦ 1925 στά Τρίκαλα
– σελίδες ἀπ' τούς ἀγῶνες τῆς θεσσαλικῆς ἀγροτιᾶς
Ἐκδ. «Πανόραμα», Ἀθήνα 1978

Τά γεγονότα τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1925 στά Τρίκαλα ἀποτελοῦν τή συνέχεια τοῦ ξεσηκωμοῦ στό Κιλελέρ· προώθησαν οὐσιαστικά τή λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος καί ἐντάσσονται στά πλαίσια τοῦ μεγάλου ἀντιπολεμικοῦ λαϊκοῦ κινήματος πού συγκλόνισε τή χώρα στά μετά τήν μικρασιατική καταστροφή χρόνια.

Ὁ συγγραφέας ἔδωσε μιάν ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῶν συνθηκῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί κατέγραψε λεπτομερειακά τά γεγονότα ἑνός σημαντικοῦ σταθμοῦ τῶν ἀγώνων τῆς ἑλληνικῆς ἀγροτιᾶς.

Β. Φ. ΑΣΜΟΥΣ
Ἀριστοτέλης
Μετάφρ: Ἀννίκα Χαραλαμπίδου
Ἐκδόσεις Κέδρος, 1978

Στό βιβλίο αὐτό, ὁ Β.Φ. Ἄσμους, ἕνας ἀπό τούς πιό διακεκριμένους σοβιετικούς φιλοσόφους καί ἱστορικούς, μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καί εἰδικός στά θέματα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, καταπιάνεται κατά τρόπο ἁπλό καί κατανοητό μέ τή φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀναφερόμενος σέ ὅλα σχεδόν τά ἔργα τοῦ μεγάλου Ἕλληνα φιλοσόφου, σέ συνάρτηση μέ τή ζωή του.

ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ
Ἱστορία τῆς Ἀποικιοκρατίας
Τόμοι 6: Ἡ Αὐγή (1-2), Τό Μεσουράνημα (3-4), Ἡ Δύση (5-6)
Ἐκδ. «Ἐπικαιρότητα»
Ἀθήνα 1974 – 1978

Μέ τή «Δύση» (τόμοι 5-6) ὁλοκληρώθηκε τό μεγάλο συνθετικό ἔργο τοῦ Νίκου Ψυρούκη γιά τήν Ἀποικιοκρατία. Σύμφωνα μέ τό συγγραφέα «ἡ ἀποικιοκρατία ὑποδηλώνει ὅλες τίς κοινωνικές – παραγωγικές σχέσεις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος σέ παγκόσμια κλίμακα. Ἐκφράζει μέ ὁλικό τρόπο τό παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα». Ἡ θέση αὐτή τοῦ συγγραφέα καθόρισε καί τήν ἔκταση τῆς μελέτης του. Ἀρχίζει ἀπό τότε πού παρουσιάζεται ἡ ἀρχή τοῦ καπιταλισμοῦ καί καταλήγει στό λυκόφως τοῦ παγκόσμιου συστήματος, στή σύγχρονη ἐποχή τοῦ νεοαποικισμοῦ. Ὁ συγγραφέας ἐπιδίωξε νά συνδέσει τά παγκόσμια γεγονότα – μέ τίς ἐσωτερικές ἀλληλεξαρτήσεις τους – σέ διάστημα πέντε αἰώνων. Ἀναζήτησε καί ἐντόπισε τή σχέση τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς ἀνθρωπότητας, σάν σύνολο, στό μακραίωνο διάστημα ἀπό τόν καιρό τῶν «σκαπανέων» τῆς ἀποικιοκρατίας, τῶν «σταυροφόρων», μέχρι σήμερα. Καί ἔδωσε τή νομοτέλεια τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος (τῆς παγκόσμιας καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς, τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν, τῶν διεθνῶν σχέσεων κλπ).

Στήν ἐργασία του αὐτή, ὁ Ν. Ψυρούκης δέν εἶχε κανένα προηγούμενο ὑπόδειγμα. Ἔτσι, γιά πρώτη φορά ἡ ἱστοριογραφία μας ἀσχολεῖται μέ τό θέμα τῆς παγκόσμιας ἀποικιοκρατίας.

Θά πρέπει τέλος νά σημειωθεῖ ἡ ἰδιαίτερη σημασία πού ἔχει ἡ «Ἱστορία τῆς Ἀποικιοκρατίας» καί γιά τή μελέτη καί τή γνώση τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας. Τρία συνολικά κεφάλαια ἀναφέρονται στήν Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία καί στούς λαούς της. Ἀναπτύσσεται ἐδῶ ἕνας προβληματισμός καί γιά πολλά βασικά ζητήματα τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας· γιά τή δημιουργία τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους, τή διαμόρφωση τῆς ἑλληνικῆς κεφαλαιοκρατίας, γιά τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπό τό 18ο αἰώνα μέχρι καί τόν 20 αἰώνα.

ΠΕΡΙΚΛΗ Ν. ΚΑΛΟΔΙΚΗ
Ἡ Νεοελληνική Λογοτεχνία – Κοινωνικοπολιτικοί προβληματισμοί. Τόμοι 4
Ἔκδ.: «Gutenberg»
Ἀθήνα 1978

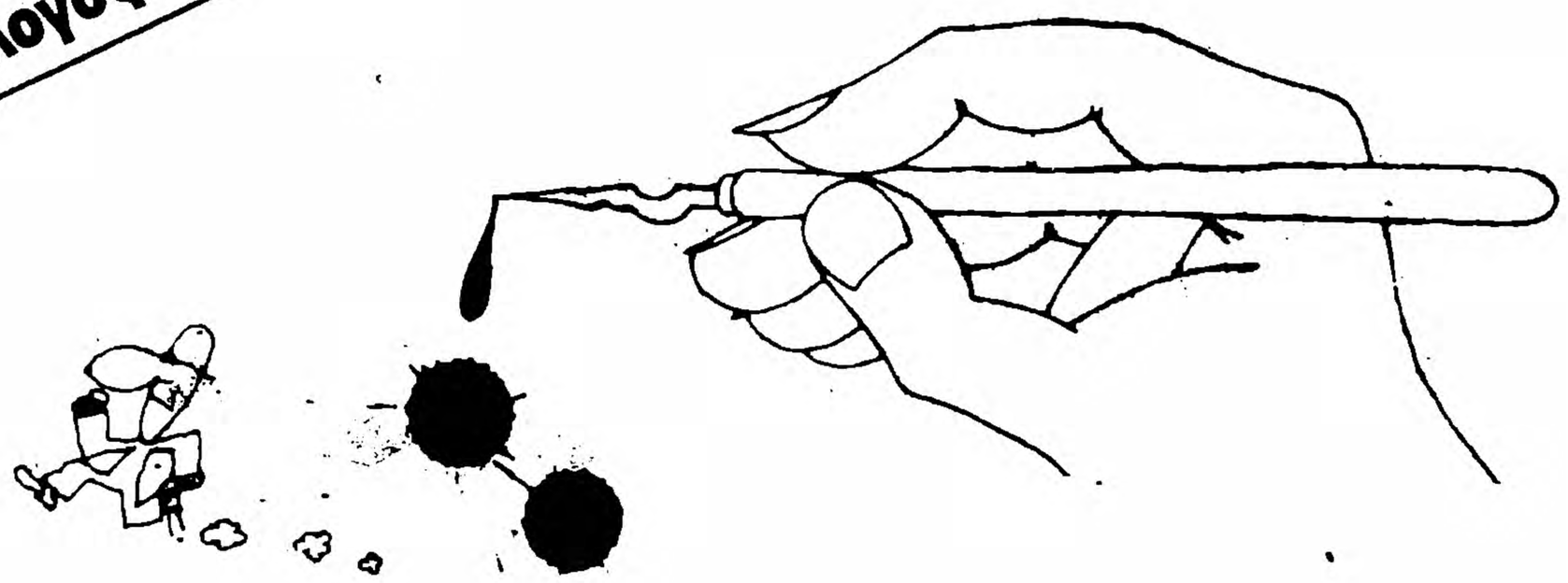
Ὁ Π. Καλοδίκης ἔπλασε ἕνα παιδευτικό ἔργο μέ τήν ἀνθολόγηση, κριτική παρουσίαση καί θεωρητική ἀνάλυση τῶν βασικῶν ὁρόσημων τῆς διαδρομῆς τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Ἀναλύει ἔννοιες, ὁρίζει τή λειτουργία τῆς Λογοτεχνίας, ἀνθολογεῖ ποιητές καί πεζογράφους, καταγράφει πληροφορίες καί παρουσιάζει τούς δημιουργούς μέ κύριο ἄξονα ἀναφορᾶς τήν κοινωνική καί πολιτική σημασία τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου. Ἔτσι ἐκλέγει τήν κατά νοηματική ἑνότητα ὀργάνωση τοῦ ὑλικοῦ του: στόν α τόμο π.χ. – ἐκτός ἀπό τίς γενικές θεωρητικές θέσεις καί ἀναφορές στίς ρίζες ἔχει σάν κύριο θέμα τήν διαμόρφωση τῆς ἐθνικῆς σχολῆς· ὁ Ρήγας, τά ἀκριτικά ποιήματα, ὁ Κοραῆς, ὁ Σολωμός καί μαζί τό '21 στή σύγχρονη λογοτεχνία (Πετσάλης, Φωτιάδης, Ρώτας). Στούς ἄλλους τόμους παρουσιάζεται ἡ Ἀθηναϊκή καί ἡ Ἑπτανησιακή σχολή, οἱ Κοινωνιστές καί ἡ ἀντιπολεμική λογοτεχνία, ἡ λογοτεχνία τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀντίστασης. Ἕνα συνθετικό ἔργο πολύτιμο γιά τήν παιδευτική του λειτουργία.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΡΜΠΑΛΑ
Ὁ νεοφασισμός στήν Ἑλλάδα (1967 – 1974).
Ἐκδ. «Σύγχρονη Ἐποχή»
Ἀθήνα 1978

Ὁ συγγραφέας μέ ἀφετηριακό σημεῖο τό πραξικόπημα τοῦ 1967 ἐπιχειρεῖ νά καταγράψει πρῶτα ὅλες τίς πληροφορίες γιά τίς διασυνδέσεις καί τή γέννηση τῶν νεοφασιστικῶν ὁμάδων στήν Ἑλλάδα, καί νά ἀναλύσει στή συνέχεια τίς αἰτίες τῆς ἐκτροπῆς – καί τῶν ἐνδεχόμενων ὑποτροπῶν – στήν «ἀνίατη νόσο τοῦ μαρασμοῦ καί τῆς σήψης» τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

GALERIE
πλαίσιο
ΒΡΥΑΞΙΔΟΣ 23 ΠΑΓΚΡΑΤΙ

διαλογος-διαλογος-διαλογος

Μέ ἰδιαίτερη χαρά δημοσιεύουμε σήμερα στό ΔΙΑΛΟΓΟ μιά σειρά ἀπό ἐπιστολές ἀνθρώπων τῆς τηλεόρασής μας. Ὅλα μαζί ἀποτελοῦν τεκμήρια μιᾶς νοοτροπίας. Βέβαια γράφτηκαν ἀπ' ὅσους «ἐθίγησαν» καί μέ τόν τρόπο πού οἱ ἐπιστολογράφοι θεώρησαν ὅτι ὑπερασπίζουν ἑαυτούς. Ἐμεῖς πάντως θεωροῦμε ὅτι σέ κάποιο βαθμό ἡ αὐτοϋπεράσπισή τους, συνηγορεῖ στίς δικές μας ἀπόψεις.

● *Ὁ ἐπί τῶν ἐπάλξεων τῆς ΥΕΝΕΔ «δημοσιολόγος καί ἱστορικός καί θεατρικός συγγραφεύς» κ. Ἀντώνης Ξεπαπαδᾶκος ἔσπευσε πρῶτος. Ἀλλά, τί ἀτυχία! Ἡ ἐπιστολή του χάθηκε πρίν φτάσει στά χέρια τοῦ συνεργάτη μας κ. Δεβιάζη. Μέ παράκλησή μας πρός τόν κ. Α.Ξ. πήραμε ἀντίγραφο τῆς ἐπιστολῆς του μέ τό ἀκόλουθο συνοδευτικό σημείωμα:*

Ἀξιότιμοι Κύριοι.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπό ἡμερομηνία ταχυδρομικῆς σφραγίδος 10-1-79 ἐπιστολῆς σας, σᾶς ἀποστέλλω ἀντίγραφο τῆς καθ' ὁμολογίαν σας ἀπωλεσθείσης ἐπιστολῆς μου.

Θέλω νά πιστεύω ὅτι ἡ ἀπώλεια εἶναι πραγματικό γεγονός καί ὄχι ἐφεύρημα ἀποφυγῆς ἄμεσης δημοσιεύσεως, ὡς εἴθηστε σέ ὅλες τίς εὐνομούμενες χῶρες.

Ἐπειδή ὁ κ. Δεβιάζης, παρά τήν ἐννοιολογική σημασία τοῦ ὀνόματος (δέ βιάζει) ...ἐβίασε κατάφορα τήν νοημοσύνη τῶν ἀναγνωστῶν σας... δέν μέ ἐνδιαφέρουν οἱ προσωπικές του ἀπόψεις. Ἴσως χρειασθῆ χρόνος γιά νά ἀνανίψη. Πάντα ὑπάρχει καιρός...

Ἐκεῖνο πού μέ ἐνδιαφέρει, προσωπικῶς, εἶναι ἡ ὑπεύθυνος θέσις τοῦ Περιοδικοῦ σας, ὕστερα μάλιστα ἀπό τίς ἐκπληκτικές ἀποκαλύψεις τοῦ Μήτσου Βλαντᾶ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» (14-1-79) περί κρεατομηχανῆς τῶν Δεκεμβριανῶν καί τοῦ Συμμοριτοπολέμου ὑπό τήν συνωμοτικήν, εἰς βάρος τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, καθοδήγησιν τοῦ ἰδίου τοῦ Στάλιν.

Ἐν ἀναμονῇ δημοσιεύσεως τῆς ἐπιστολῆς

Φιλικώτατα

Ἀντώνης Ξεπαπαδάκος

● *Ἀλλά μετά τήν πρώτη γεύση τοῦ ὕφους τοῦ κ. Α.Ξ., ἰδού καί ἡ περιώνυμος ἀπωλεσθεῖσα (χωρίς τίς κρεατομηχανές τοῦ Μ. Βλαντᾶ, τώρα):*

Κύριε Διευθυντά:

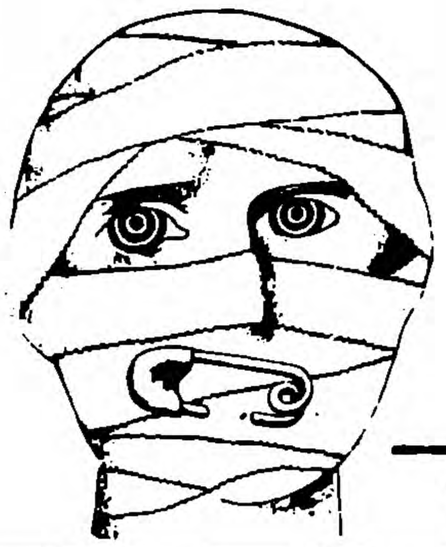
Συνεργάτης σας σχολιάζοντας τήν «ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΑΛΞΕΩΝ» ἐκπομπή τῆς 6-12-78 περιπίπτει σέ σωρεία ἀτοπημάτων καί ἠθελημένων ἀνακριβειῶν. Ὁ σκοπός εἶναι πρόδηλος καί καταφανής. Αὐτά πιστεύει ὁ ἄνθρωπος αὐτά καί ὁμολογεῖ. Δίνει ὅτι ἔχει. Δέ μέ ἀφοροῦν οἱ δογματισμοί του. Οἱ δημιουργοί προχωροῦν. Ὅσοι δέ μποροῦν νά τούς μιμηθοῦν ἤ νά δημιουργήσουν φθονοῦν καί γεμίζουν τήν πένα τους μέ χολή ἀντί μελάνης. Ἀνθρώπινες ἀδυναμίες πού θεραπεύονται μέ τό χρόνο...

Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι ἀδιανόητο εἶναι τό γεγονός ὅτι καταβάλλεται προσπάθεια (σελ. 16 στήλη α τεῦχος 114) νά ἀνακαλυφθῶ ὡς ὑμνητής τῆς 21ης Ἀπριλίου μέ δῆθεν ὁμολογία μου σέ παράγραφο εἰσαγωγῆς τοῦ τριτόμου ἱστορικοῦ ἔργου μου «Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ – Δ. ΠΛΑΠΟΥΤΑ». Ὁ ἰσχυρισμός ὅμως καθίσταται καταγέλαστος. Γιατί ὄχι μόνο δέν ὑπάρχει φράση περί τῆς 21ης Ἀπριλίου, ἀλλά ὁλόκληρο τό ἔργο εἶναι ὕμνος μόνο γιά τήν Ἑλλάδα καί ἀντίθετο τῆς ὁποιασδήποτε μορφῆς βίας καί κατάμεστο παραινέσεων καί προτροπῶν ἐθνικῆς ἑνότητας καί σωστός θησαυρός Κολοκοτρωναΐϊκης θυμοσοφίας γιά Πανελλήνια σύμπνοια, ὁμόνοια, ἀγάπη καί περιφάνεια.

Εἶναι σέ πολλούς γνωστό ὅτι πέρασα κι' ἐγώ καί ἡ γυναίκα μου ἀπό Ἔκτακτο Στρατοδικεῖο μέ ὅλον τόν θίασο πού διηύθυνα τότε, μέ τήν κατηγορία «ἀπείθεια πρός Στρατιωτικήν Ἀρχήν» εἰς Δ/γήν 279/12-6-1967 ΑΠΑΕΣ Ἀθηνῶν, ἀπόφασις Στρατοδικείου 636/67.

Διεκινδύνευσα ἐπιπλέον, μέ ἀπρόβλεπτες συνέπειες, ἀτομικές καί οἰκογενειακές, γράφοντας ἄκρως ἐθνική ἐπιστολή ἀντιδικτατορικοῦ περιεχομένου ὑπό ἡμερομηνία 29-12-1971 ἡ ὁποία ἐπεδόθη στόν κ. Πρωθυπουργό στό Παρίσι ἀπό τόν ἀδελφό του κ. Ἀχ. Καραμανλῆ καί στήν ὁποία, ἐκτός τῶν ἄλλων προδιαγράφονται τά δραματικά γεγονότα πού ἐπακολούθησαν μέ τήν συμφορά τῆς Κύπρου καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικώτερα.

Σέ πάρα πολλά σημεῖα τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου διαφαίνεται, καταφανέστατα ἡ ἀντίθεσή μου πρός τήν κάθε μορφή βίας, ὡς εἶναι οἱ Εἰσαγωγές καί ἐπίλογοι καί τῶν τριῶν τόμων, ὅπου θίγονται τολμηρά θέματα πού πολλοί «ἀντιστασιακοί» δέν τολμοῦσαν τότε οὔτε νά τά σκεφθοῦν ὄχι νά τά δημοσιεύσουν. Ἐνῶ στή σελίδα 381 παρατίθεται ὁλοσέλιδη φωτογραφία τοῦ διωχθέντος τότε Δημάρχου Καλλιθέας κ. Ι. Γάλλου μετά τοῦ στρατηγοῦ Βλ. Θ. Κολοκοτρώνη, ἀπό τίς παραστάσεις, τῆς Δίκης. Ὁ κ. Γάλλος, Δήμαρχος καί πάλι τῆς Καλλιθέας δέν παύει νά ἐκφράζη τόν θαυμασιό του γιά τό θάρρος καί τήν τόλμη μου νά δημοσιεύσω φωτογραφίες του ἐνῶ βρισκόταν φυλακή ἤ ὑπό ἐκτόπισιν (σελ. 93 καί 381 τόμου Δ(κης).

Στή σελίδα 504 τοῦ Γ΄ τόμου ἀναλύοντας πάγια διδάγματα τῆς Ἱστορίας, σημειώνω καί προλέγω ἐπί λέξει:

«Στό λάκκο ὅμως πού σκάψανε οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ καθεστῶτος, γιά νά ρίξουν μέσα τούς ἀντιπάλους τους, ἔπεσαν τελικά οἱ ἴδιοι. Αὐτό εἶναι ἕνα μεγάλο δίδαγμα πού πρέπει νά τόχουν πάντα ὑπ' ὄψη τους ὅλοι ὅσοι στηρίζουν τή δύναμή τους σέ ἐφήμερες εὔνοιες, στή συκοφαντία, στή διαβολή ἤ τόν κατατρεγμό τῶν ἀντιπάλων τους, πού μπορεῖ νά εἶναι καί τό μόνο ἐθνικό στοιχεῖο τοῦ τόπου κ.π.ἄ.»

Τώρα ἄν τά γραφόμενά μου αὐτά ταιριάζουν σέ κάθε ἐποχή, πάει νά πῆ ὅτι ἔγραψα ἔργο πού ἀντέχει στό χρόνο καί ἔχει ἐπικαιρότητα σ' ὅλες τίς ἐποχές. Παράλληλα ἄν ὅλα αὐτά δέν ἀρκοῦν, στίς σελίδες 135-136 τοῦ ἰδίου τόμου περιγράφεται, μέ ὅσα γινότανε γιά τότε στοιχεῖα, σοβαρότατο ἐπεισόδιο μέ τόν κ. Παττακό καί τό περιβάλλον τοῦ Γραφείου του, περί τοῦ Β.Δ. τοῦ Τάματος τοῦ Ἔθνους.

Ὅλα αὐτά πού ἦταν εὔκολο νά τά ἀνακαλύψη ὁ καθ' ὅλα... ἀξιοπρεπής καί παντογνώστης συνεργάτης της (Διεβάζης) τά παρεῖδε καί ... ἀναμασώντας τό γνωστό τροπάρι, μέ χαρακτηρίζει ὡς «χουντικόν»...

Πᾶρτε του τά «συγχαρήκια» ὅτι ὁ Ξεπαπαδάκος εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα Ἕλληνας καί γνήσιος Μανιάτης. Ἔχει δικά του πρώτυπα, τίς περιούσιες μορφές τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἀπό τόν Ἀχιλλέα καί τόν Ἀλέξανδρο ὡς τόν Κολοκοτρώνη καί τόν Δαβάκη καί δέ χρειάζεται νά χάνη τόν καιρό του μέ... «δειλές παρουσίες» πού προσπαθοῦν νά ὑπονομεύσουν τίς πράξεις ἤ λέξεις τους γιά νά βγάλουν δικά τους ὑπονοούμενα ὑπηρετοῦντα ταπεινούς προσωπικούς ἤ πολιτικούς ἀκροβατισμούς.

Ἄν χρησιμοποιοῦντο τιμιότερα ὅπλα θά ὑπῆρχε μεγαλύτερος σεβασμός στούς ἀναγνῶστες σας. Κάποτε πού κατηγορήθηκε ὁ Κολοκοτρώνης, ἀπάντησε: Καί ὁ κάλπικος παρᾶς γυρίζει στό νοικοκύρη του. Αὐτό ταιριάζει καί στόν... κρυπτόμενον συνεργάτη σας, ὁ ὁποῖος θά δειχθῆ πιό δημοκρατικώτερος... καί πολιτισμένος ὅταν σέβεται περισσότερο τή δουλειά του, τούς ἀναγνῶστες του καί τό... κατά τήν ἐσφαλμένη κρίση του... θῦμα του...

Ἐπικαλούμενος κάθε νόμιμον διαδικασίαν γιά τήν ἀποκατά-

ΥΕΝΕΔ – ΕΡΤ

σταση τῆς δυσφημηστικῆς καί ἠθικῆς βλάβης τήν ὁποίαν ὑπέστην ἐκ τοῦ ἀναφερομένου δημοσιεύματος, παρακαλῶ ὑμᾶς ὅπως ἡ παρούσα δημοσιευθῆ αὐτούσια, στήν αὐτή σελίδα καί μέ τά αὐτά τυπογραφικά στοιχεῖα κ.τ.λ. ὡς ὁ νόμος ὁρίζει...

Ἀντών. Ξεπαπαδάκος
Ἑρμου 17 Ἀθῆναι Τ.Τ. 517

● *Πεισθήκατε; Ἐμεῖς ὄχι καί τόσο. Γιατί ὁ κ. Ξεπαπαδᾶκος σαφῶς ἀναγράφει στόν πρόλογό του γιά ζωογόνες αὔρες κλπ. κλπ. – τυπικά φληναλήματα τῶν ὑμνητῶν τῆς ἐθνοσωτήριας. Ἔ! ὅσο γιά τίς «περιπέτειές του» στήν ἑπταετία δέν ἀποτελοῦν πειστικό ἐπιχείρημα. Τώρα βέβαια μπορεῖ νά ἀφηγεῖται πολλά καί γιά τήν «ἀντιστασιακή» του δράση, τήν «ἀλληλογραφία του μέ τόν Κώστα» καί τόν Ἀχιλλέα τόν νεώτερο.*

Ὅ,τι δέν γράψαμε πάντως στό σημείωμά μας (τεῦχος 114) γιά τόν δημοσιολόγο κ. Α.Ξ. εἶναι ἕνας σχολιασμός τοῦ Κολοκοτρωνέικου ἔργου του. Δέν εἶναι ὅμως δυνατόν νά ἀσχοληθοῦμε μέ τό συγγραφικό ἔργο ὅλων τῶν φιλόπονων νέων. Γιά τήν ποιότητα τοῦ ἔργου, ἡ ἐπιστολή πού δημοσιεύουμε, δίνει κάποια νύξη.

Ὅ,τι γράψαμε καί ὅσα ἀναφέραμε ἀφοροῦσαν τό θλιβερό ἔργο πού παρουσίασε ἡ ἐκπομπή τοῦ στρατιωτικοῦ μας καναλιοῦ. Καί μιά διευκρίνιση ὀφειλόμενη στόν κ. Α.Ξ: τό «ἔργο» του δέν μᾶς πείθει γιά τήν ἀνάγκη τῆς «ἀνανήψεώς μας» μέ τή βοήθεια ἑνός ἄλλου ἐθνοκτόνου πραξικοπήματος.

● *Ἀπό τήν κ. Λιάνα Κανέλλη πήραμε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:*

Κύριε Παπουτσάκη,

Στό τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας Νο 116 τῆς 6ης Ἰανουαρίου στή σελίδα 21 εἶχα τήν εὐκαιρία νά ἀπολαύσω τό πορτραῖτο μου. Ὑποθέτω τό ἴδιο συνέβη καί μέ τίς ἄλλες κυρίες καί κυρίους. Δέν ξέρω ἄν ἐκεῖνοι θά σᾶς ἀπαντήσουν καί ὡς ποιό βαθμό. Ἐγώ ὡστόσο εἶμαι ὑποχρεωμένη νά ἀφαιρέσω τά χοντρά γυαλιά ἀλλοίωσης ἀπό τόν καλλιτέχνη πού τό φιλοτέχνησε, μήπως καί δεῖ πέρα ἀπ' τή στενή κομματική του μύτη.

1. Δούλεψα δυό χρόνια στά ΕΠΙΚΑΙΡΑ, σάν δημοσιογράφος καί ρεπόρτερ, καί ἔγραφα γιά τό περιοδικό, ὅπως καί οἱ δικοί σας ὑποθέτω δημοσιογράφοι, μέ ἐντολή ἀρχισυντάκτου. Καί ναί μέν ἔγραψα τό ἡμερολόγιο μιᾶς ἀεροσυνοδοῦ, ὄχι ὅμως καί τίς δικές σας· ἀερολογίες περί τό πρόσωπό μου.

2. Ἄν εἶναι «πόστο» ἡ θέση τῆς ἐκφωνήτριας, ναί τό κατέχω. Τό δοκιμαστικό μου πέρασε ἀπό ἔγκριση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΡΤ τό Μάϊο τοῦ 1976. Ὅσο γιά τήν εὔνοια τοῦ κ. Λάσκαρη, δικαίωμά σας, νά τήν φαντάζεστε. Ἀρχιτέκτων εἶστε, δικό σας περιοδικό βγάζετε, μπορεῖτε νά διοχετεύετε στό... ἀναγνωστικό σας κοινό ὅλα τά... ἀνέκδοτα!

3. Οἱ ἀποδοχές μου ἀπό τήν ΕΡΤ, εἶναι ὁ βασικός κατώτατος μισθός τῆς ΕΣΗΕΑ γιά συντάκτη ἐξωτερικῶν εἰδήσεων, σύν τά δύο ἐπιδόματα τοῦ ὀργανισμοῦ, (πού ἰσχύουν γιά ὅλους) σύν ὑπερωρίες (ὅρα Κυριακές, ἀργίες, γιορτές Χριστουγέννων κλπ.) σύν 550 δρχ καθαρά γιά κάθε δελτίο Χ δ τήν ἑβδομάδα. Τό σύνολον δέν εἶναι δυνατόν οὔτε μέ μαγεῖες νά ξεπεράσει τίς 25-28.000 ἀκαθάριστες τό μῆνα. Στή διάθεσή σας, ἄν τό ζητήσετε, ἀντίγραφο τῆς μηχανογραφικῆς ὑπηρεσίας πού ὑπογράφω γιά νά πληρωθῶ.

4. Ἡ ἐκπομπή μου στήν Ἀμερική οὐδεμία σχέση, ἐργολαβική ἤ ἄλλη ἔχει μέ τήν ΕΡΤ. Ἔχω ἑταιρεία Ο.Ε. ἡ ὁποία ἔχει ὑπογράψει συμβόλαιο μέ τηλεοπτικό σταθμό στή Ν. Ὑόρκη. Ἡ ἐνημέρωση δέ πού προσφέρει στούς ἀποδήμους, εἶναι ὁπωσδήποτε σωστότερη καί ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη μέ τήν δική σας, μιά καί... φωτίσατε τούς ἀναγνῶστες σας γιά τό πρόσωπό μου, μ' ἕνα σωρό ψεύδη καί μάλιστα ἀνόητα.

5. Τέλος καμία σχέση δέν εἶχα ἤ ἔχω μέ τόν Ὀργανισμό Ἐργατικῆς Κατοικίας. Κάντε τόν κόπο νά τοῦ ζητήσετε πληροφορίες. Γιά ἐνημέρωσή σας ὅμως σημειώνω. Δούλεψα 3 μῆνες στόν ΟΑΕΔ, στό γραφεῖο Τύπου, *δέν πληρώθηκαα δραχμῆ* καί γι' αὐτό ἔφυγα. Ὁ διοικητής μπορεῖ νά σᾶς διασταυρώσει τήν... πληροφορία μου.

Ὑπεύθυνα
Λιάνα Κανέλλη

● *Ὁ ἀρχιτέκτων ἀπαντᾶ:*

Ἡ ἐπιστολογράφος μας ἀπό χιοῦμορ πάει καλά· χωλαίνει λίγο στίς διαψεύσεις. Γιατί ἡ κ. Λ. Κ. δέν διαψεύδει ὅσα γράψαμε· θεωρεῖ μόνο πώς παραμορφώθηκαν τά γεγονότα. Ποιά; Μά βέβαια, ὅσα ἡ ἴδια δέχεται, ὅτι δηλαδή ἔχει δική της ἑταιρεία τηλεοπτικῶν παραγωγῶν, ὅτι εἶναι ἐργολάβος τοῦ ἐργοδότη της καί ὅτι ἔγραψε τό «ἐρωτικό ἡμερολόγιο μιᾶς ἀεροσυνοδοῦ» – ἔ! δέν χάθηκε δά κι' ὁ κόσμος. Κάποιο ἡμερολόγιο θά 'γραφε...

Σχετικά μέ τόν ΟΑΕΔ καί τήν Ἐργατική Ἑστία καί τούς σκανδαλώδεις διορισμούς της σ' αὐτούς τούς Ὀργανισμούς, ἡ κ. Λιάνα Κανέλλη δέν λέει ὅλη τήν ἀλήθεια. Καί πάντως θυμήθηκε τήν ὁποια ἀλήθεια της πολύ καθυστερημένα, γιατί ἔχουν προηγηθεῖ τά δημοσιεύματα ἐφημερίδων, πού δέν διέψευσε οὔτε ἡ ἴδια, οὔτε ὁ κ. Λάσκαρης.

Ὅπως βλέπει ἡ κ. Κανέλλη, τό γράμμα της δημοσιεύεται ὁλόκληρο· ἡ ἴδια πάντως καλύπτεται πίσω ἀπό δικαιολογίες γιά τό δημοσιογραφικό της παρελθόν. Ὅσο γιά τό παρόν καί τήν δημοσιογραφική δεοντολογία πού ὑπηρετεῖ στήν ΕΡΤ, σοφά κάνει πού σιωπᾶ.

Μήνας μπαίνει – μήνας βγαίνει καί μαζί μέ τόν μισθό τῶν 25-28.000 δραχμῶν εἶναι καί οἱ τέσσερεις καλοπληρωμένες ἐκπομπές γιά τούς δύσμοιρους ἀπόδημους, πού τήν ποιότητά τους καί τήν ἀντικειμενική ἐνημέρωση πού τίς χαρακτηρίζει, ἄς ἐπιτρέψει σέ ἄλλους νά τήν κρίνουν (βλέπε π.χ. σχετικό δημοσίευμα τῆς κ. Μαρίας Παπαδοπούλου στά «Νέα»).

Σημ. Συντ.: Γιά τούς ἀναγνῶστες πού μᾶς ζήτησαν μέ γράμματά τους, νά δημοσιεύσουμε ἀποσπάσματα ἀπό τό συγγραφικό πόνημα τῆς κ. Κανέλλη «Τό ἐρωτικό ἡμερολόγιο μιᾶς ἀεροσυνοδοῦ»:

Μέ λύπη μας, τούς πληροφοροῦμε, ὅτι πρός τό παρόν τό «Ἀντί» δημοσιεύει σεξουαλικά καί ἐρωτικά πονήματα μόνο σέ ὑπουργικό ἐπίπεδο ἤ βοηθοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῆς ΕΡΤ.

● *Ἀπό τόν κ. Τ. Παπαδόπουλο πήραμε καί δημοσιεύουμε ἕνα «ὑστερόγραφο» σέ προηγούμενο γράμμα του πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 116:*

Κύριε Διευθυντά,

Σχετικά μέ τήν Σημείωση τῆς Συντάξεως τῆς 6.1.79 κάτω ἀπό τήν ἐπιστολή μου πού ἔγινε σέ ἀπάντηση πρόσφατου δημοσιεύματός σας, ἔχω νά παρατηρήσω τά ἑξῆς:

Δέν εἶμαι παραγωγός οὔτε ἐγώ οὔτε ἡ γυναίκα μου τῶν δύο ἐκπομπῶν τῆς ΥΕΝΕΔ. Παραγωγοί τῶν ἐκπομπῶν ΜΗΠΩΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ & ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΑ εἶναι οἱ κ.κ. ΙΚΑΡΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ & ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΠΑΥΛΟΥ. Ἡ γυναίκα μου κάνει ἁπλῶς τήν ἐπιμέλεια στίς δύο παραπάνω ἐκπομπές. Καί ἐπιμέλεια ἐκπομπῆς δέν εἶναι παραγωγή ἐπιχειρηματική, εἶναι προσωπική ἐργασία στήν ὀργάνωση μιᾶς ἐκπομπῆς. Στό θέμα τῆς παρουσίασης ἀπό τήν γυναίκα μου τῆς ἐκπομπῆς ΝΑ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ἔχω νά σᾶς ὑποβάλλω ἕνα ἐρώτημα. Θά ἔπρεπε ἡ γυναίκα μου νά ἀλλάξει ἐπάγγελμα ἐπειδή ἐγώ συμβαίνει νά ἐργάζομαι στήν ΕΡΤ; Θά ὑπῆρχε πρόβλημα μόνον ἐάν μέ τίς ἐνέργειές μου στό χῶρο πού ἐργάζομαι εὐνοοῦσα τήν γυναίκα μου. Ἀλλά κάτι τέτοιο δέν συμβαίνει. Δέν νομίζω λοιπόν ὅτι μοῦ χρειάζεται «ὑψηλός προστάτης», μιά καί δέν ὑπάρχει ἀντικείμενο ὑψηλῆς προστασίας.

Σέ ὅτι ἀφορᾶ τό σημεῖο τῆς συνεργασίας μου μέ τόν Ν. Μαστοράκη καί τίς ἐκπομπές πού

ΠΟΡΤΡΑΙΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

Καί ἕνας μικρός Παπαδόπουλος

Μεταξύ τῶν στελεχῶν τῆς ΥΕΝΕΔ περιλαμβάνεται καί ὁ κ. Εὐαγ. Σ. Παπαδόπουλος – ρεπόρτερ σέ ἀγροτικά καί ἄλλα προγράμματα. Ἐπειδή εἶναι τῆς μόδας νά ζητοῦνται γραπτά τεκμήρια σκαλίσαμε καί ἀνασύραμε κάποια παλιά κείμενα τοῦ συντάκτη τῆς ΥΕΝΕΔ ἀπό τό περισπούδαστο πόνημά του μέ τίτλο: «Τό πορτραῖτο ἑνός ἡγέτη (τοῦ Γ. Παπαδόπουλου δηλ.) ἤ πέντε χρόνια ἐπανάσταση» πού εἶχε ἐκδοθεῖ τό 1972.

Κατά τόν συντάκτη τῆς ΥΕΝΕΔ: «Τό πορτραῖτο τοῦ ἡγέτη τῆς Ἀπριλιανῆς Ἐπανάστασης Γεωργίου Παπαδοπούλου δέν κρέμεται μόνον πάνω ἀπό τά γραφεῖα τῶν προϊσταμένων (τότε, βέβαια) τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Εἶναι ἀνηρτημένο στήν ψυχή κάθε Ἕλληνα πατριώτη...» Ὑπερβολές! ὄχι σέ κάθε Ἕλληνα – ἀλλά σίγουρα σέ κάποιους συνεργάτες τῆς ΥΕΝΕΔ γιά παράδειγμα. Κατά τήν ἄποψη λοιπόν τοῦ τηλε-ρεπόρτερ τῆς ΥΕΝΕΔ ὁ ἔγκλειστος τοῦ Κορυδαλλοῦ εἶναι: (κρατεῖστε ἀναπνοή) «ἰδεαλιστής – δημοκράτης – ψύχραιμος – ἔξυπνος – μεθοδικός – ἔμπιστος – σοβαρός – πιστός – ἔνθερμος – δυνατός – ἐπίμων».

Ὁ σημερινός ἀκόλουθος τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσου στίς περιοδεῖες του, ἔβρισκε τότε ὅτι «τό πάθος στήν ὁμιλία του (τοῦ Γ. Παπαδοπούλου, φυσικά) καί ἐκεῖνα τά διαπεραστικά μάτια δίνουν στήν φυσιογνωμία του μιά δύναμη πού σέ καθηλώνει. Διαβλέπεις ἕναν χαρακτήρα μετριόφρονα, ψύχραιμο, ἀποφασιστικό, δυνατό καί ἔξυπνο, μέ ἀσταλένια νεῦρα». Αὐτά καί ἄλλα πολλά δείγματα ὕφους Γραικύλου διατύπωνε τότε ὁ κ. Εὐαγ. Σ. Παπαδόπουλος. Πόσο ἀλήθεια μπορεῖ νά νιώθει ἀγαναχτισμένος ὅταν σήμερα τόν ἀποκαλοῦν χουντικό;

εἶχα ἐπί Δικτατορίας ἔχω νά δώσω τίς ἑξῆς ἀπαντήσεις. Διέκοψα κάθε συνεργασία μου μέ τόν Ν. Μαστοράκη τό καλοκαίρι τοῦ 1973. Δέν εἶναι δίκαιο νά ὑπονοοῦνται συμπεράσματα πολιτικῶν ἀπόψεων μου λόγω συνεργασίας μέ τόν Ν. Μαστοράκη. Αὐτό μοῦ θυμίζει ἄλλες ἐποχές καί ἄλλες νοοτροπίες τίς ὁποῖες δέν θά πρέπει νά δέχεται κανείς σήμερα. Τώρα γιά τίς ἐκπομπές πού εἶχα ἐπί Δικτατορίας θέλω νά σᾶς' πῶ ὅτι δέν εἶχα ποτέ Παραγωγή ἐκπομπῆς ἐπί δικτατορίας. Ἐργαζόμουν σέ παραγωγές σάν σκηνοθέτης ἤ Ὑπεύθυνος Παραγωγῆς, ἀλλά ποτέ σέ ἐκπομπές πολιτικοῦ ἤ προπαγανδιστικοῦ περιεχομένου.

Ἕνα τρίτο θέμα πού ἀναφέρετε στό Σημείωμά σας εἶναι οἱ καταγγελίες στήν Βουλή. Δέν γνωρίζω καμία καταγγελία σχετική μέ μένα πού νά ἔγινε στή Βουλή.

Οἱ παραπάνω ἀπαντήσεις στά θέματα πού ἔθιξε ἡ Σημ. Συντ. νομίζω διευκρινίζουν ἀπόλυτα τήν ὅλη ἐπαγγελματική μου δραστηριότητα.

Μιά τέτοια πολεμική πού τήν θεωρῶ πέρα γιά πέρα ἄδικη καί πού δέν ξέρω ἀπό πού προέρχεται καί ποιές σκοπιμότητες ἐξυπηρετεῖ μέ πικραίνει σάν ἄνθρωπο καί σάν ἐπαγγελματία.

Τάσος Παπαδόπουλος

● *Ὅσα ἀναφέρει ὁ κ. Τ. Π. εἶναι, ὅπως ἐμεῖς πιστεύουμε, ἀρκετά διαφωτιστικά καί εὔγλωττα. Καί δέν ἐπανερχόμαστε. Δέν μποροῦμε ὅμως νά μήν σημειώσουμε ὅτι τόν γενικά ἤπιο τόνο διακόπτουν παρατηρήσεις «περί σκοπιμότητος» κ λ π. Τόν διαβεβαιώνουμε ὅτι δέν ὑπάρχουν σκοπιμότητες· ἀλλά ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας ἐπιβάλλεται ἔστω κι' ἄν αὐτό πικραίνει μερικούς πότε-πότε.*

● *Ἀπό τόν Διευθυντή τοῦ Β΄ Προγράμματος κ. Εὐθ. Λέκκα πήραμε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:*

Κύριε Παπουτσάκη,

Σχετικά μέ ὅσα δημοσιεύτηκαν στό τεῦχος 116 τῆς 6.1.79, τά ὁποῖα λόγω ἀπουσίας στό ἐξωτερικό πληροφορήθηκα μόλις σήμερα, ἔχω κάτ' ἀρχήν νά παρατηρήσω τά ἑξῆς:

1. Πράγματι, ἄρχισα νά δημοσιογραφῶ σέ ἀθλητικές ἐφημερίδες τό 1947 καί εἰλικρινῶς δέν βλέπω τίποτα τό μεμπτό σ' αὐτό. Ἀπό τότε πέρασαν τρεῖς δεκαετίες σκληρῆς δουλειᾶς καί δυόμισι χρόνια ἀνεργίας. Στίς δυό πρῶτες δεκαετίες – ἐκεῖνες πού φαίνεται νά ἀγνοεῖ ὁ συντάκτης σας – ἐργάστηκα σέ ἕνα περιοδικό καί πέντε ἐφημερίδες σάν ρεπόρτερ, ἐσωτερικός συντάκτης, μεταφραστής, ὑπεύθυνος ὕλης, ἀρχισυντάκτης καί διευθυντής συντάξεως, στηριζόμενος στήν ἐργατικότητά μου, τίς γνώσεις μου καί τίς ἐπαγγελματικές μου ἱκανότητες, χάρις στίς ὁποῖες καί μόνο ἐξελίχθηκα ἐπαγγελματικά.

2. Στή ραδιοφωνία ἀπό τήν ἡμέρα πού προσλήφθηκα μέχρι σήμερα, ἐργάζομαι στήν ἴδια δημοσιογραφική θέση στίς εἰδήσεις τοῦ ραδιοφώνου, χωρίς νά χρειαστεῖ ποτέ νά «προσφέρω γῆν καί ὕδωρ» σέ κανέναν γιά τόν ἁπλούστατο λόγο ὅτι ξέρω νά ἐργάζομαι σωστά, ὥστε νά μή χρειάζομαι κανενός τήν εὔνοια. Ἀπό τόν περασμένο Μάρτη παράλληλα μέ τή δημοσιογραφική μου δουλειά, μοῦ ἀνατέθηκαν καί τά καθήκοντα τοῦ διευθυντοῦ τῆς ραδιοφωνίας, χωρίς γιά τήν πρόσθετη αὐτή ἐργασία νά δεχτῶ τήν παραμικρή ἀμοιβή.

3. Σάν διευθυντής τοῦ ραδιοφώνου ἄλλαξα τή δομή τοῦ Β΄ προγράμματος πού ἔγινε καί πάλι μουσικό, ψυχαγωγικό, πληροφοριακό καί παρέμεινε διαφημιστικό. Ἡ ἀλλαγή αὐτή εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά καταργηθοῦν ὅλες σχεδόν οἱ ἐκπομπές λόγου τοῦ Β΄ προγράμματος ἀφοῦ προηγουμένως στούς παραγωγούς τους προσφέρθηκαν ἀνάλογες ἐκπομπες στό Α΄ πρόγραμμα, τίς ὁποῖες καί ἀποδέχθηκαν. Ὑπῆρξαν ὅμως καί μερικοί πού δέν κατάφεραν νά παρουσιάσουν νέες σωστές ἐκπομπές πάρ' ὅλον ὅτι οἱ προτάσεις τους εἶχαν κριθεῖ ἐνδιαφέρουσες.

Τά δείγματα τῆς δουλειᾶς τους – κι' ὄχι ἡ ἰδεολογική τους τοποθέτηση – βρίσκονται στά ἀρχεῖα μας. Μέ τήν εὐκαιρία σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἀπό τότε πού διευθύνω τήν ραδιοφωνία, ὅλες οἱ ἐκπομπές κρίνονται ἀπό ἐπιτροπές εἰδικῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἀποφάσεις εἶναι δεσμευτικές γιά τόν ὑπογράφοντα. Κανένας τακτικός συνεργάτης δέν μετακινήθηκε ἀπό τήν θέση του καί ἐπικεφαλῆς τοῦ Α΄, Β΄ προγράμματος καί τῶν τμημάτων παραμένουν τά ἴδια πρόσωπα πού εἶχε τοποθετήσει καί εἶχε προσλάβει ὁ κ. Μ. Χατζηδάκης.

4. Τό ἴδιο ἤ κάτι ἀνάλογο ἰσχύει καί γιά τά δῆθεν σχόλια τοῦ κ. Μ. Χατζηδάκη. Μόνο πού στήν περίπτωση αὐτή – ἐφ' ὅσον δηλαδή δέν δημοσιεύετε τό σχόλιό του – θά εἴσαστε ἐκτεθειμένος ἀπέναντι στόν κ. Χατζηδάκη, ὁ ὁποῖος, ἄς τό πληροφορηθεῖ ὁ ἀπληροφόρητος πληροφοριοδότης σας, εἶναι μεταξύ ἐκείνων πού ἐπρότειναν νά ἀναλάβω τήν διεύθυνση τῶν προγραμμάτων τῆς ραδιοφωνίας.

Αὐτά πρός τό παρόν καί ἐπιφυλάσσομαι γιά κάθε νόμιμο δικαίωμά μου.

ΕΥΘ. Σ. ΛΕΚΚΑΣ
Δημοσιογράφος, τακτικό μέλος τῆς ΕΣΗΕΑ
καί τῆς Διεθνοῦς Ἑνώσεως Δημοσιογράφων.

● *Ὁ ἁρμόδιος συντάκτης τοῦ «ΑΝΤΙ», παλιότερα συνεργάτης τοῦ ραδιοφώνου – μέ διακοπή στήν ἑφταετία – ἔχει νά ἀπαντήσει τά ἑξῆς:*

Ὁ κ. Λέκκας ἀναφέρεται στά σημεῖα τοῦ δημοσιεύματός μας δίνοντας μιά διαφορετική ἐκδοχή. Ἐμεῖς θεωροῦμε καίριο π.χ. ὅτι ὑπηρέτησε ἀνενόχλητος καί συνεχῶς γιά 27 χρόνια τό κομματικό ὄργανο πού λέγεται ραδιόφωνο. Πιστεύουμε νά τό κατανοεῖ ὁ κ. Λέκκας πού ὑπογράφει σάν μέλος τῆς ΕΣΗΕΑ καί τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης Δημοσιογράφων – προφανῶς ἐννοώντας μέ αὐτό ὅτι εἶναι ἕνας ὑπεύθυνος ἐπαγγελματίας. Ὅσο γιά τό ἔργο του στό Β΄ πρόγραμμα – πού τό ξανάκανε «διαφημιστικό καί ψυχαγωγικό»: Τό ἔργο αὐτό συνοδεύτηκε μέ σειρά ἀπολύσεων πού πρῶτος ὁ ἡμερήσιος τύπος τό κατάγγειλε σάν ἐκκαθάριση δημοκρατικῶν συνεργατῶν. Ὁ κ. Λέκκας θεωρεῖ ὅτι ἀποδείχτηκαν «ἀνεπαρκεῖς» – ὅμως φάνηκαν πολλές φορές ἐπαρκεῖς στό παρελθόν.

Ὅσο γιά τήν ἀναφορά τοῦ κ. Χατζηδάκη, προτρέξαμε. Θεωροῦμε ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι πιό ἁρμόδιος νά ἀναφέρει – ἄν τό ἐπιθυμεῖ – τίς ἀπόψεις του...

Η ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ

Μέ ἀφορμή τό ἄρθρο τοῦ Ἀντώνη Μπριλλάκη:

«Μέ ἐπιτυχίες καί λάθη... ἡ ἀναζήτηση τῆς πολιτικῆς φυσιογνωμίας καί τῆς ἀγωνιστικῆς πορείας» πήραμε καί δημοσιεύουμε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Ὁ Α. Μπριλλάκης, στέλεχος ὡς γνωστόν τοῦ λεγόμενου καί αὐτοαποκαλούμενου ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ (τό δικαίωμα νά ἀποκαλῶ ἔτσι τό κόμμα του, μοῦ τό δίνει ὁ ἴδιος μιά καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα Ἑλλάδας τό βάζει ἐντός εἰσαγωγικῶν «Κ.Κ.Ε.» εἰρωνικά μέ τήν πρόθεση νά τό ἀμφισβητήσει σάν φορέα τῆς μαρξιστικῆς λενινιστικῆς θεωρίας στήν Ἑλλάδα καί νά τό μειώσει) προσπαθεῖ μ' αὐτό του τό ἄρθρο, ἔστω κι' ἄν κάνει μιάν ἀναδρομή στό παρελθόν, νά δικαιολογήσει τήν ἵδρυση τοῦ λεγόμενου ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ καί νά δείξει ὅτι τό κόμμα αὐτό ἔχει ξεπεράσει τά λάθη τοῦ παρελθόντος (ἀντίθετα μέ τό ΚΚΕ) καί ὅτι ἔχει φτιάξει ἕναν νέο δρόμο γιά τό σοσιαλισμό.

Γιά νά τεκμηριώσει αὐτά τά ἐννοούμενα συμπεράσματα (πού εἶναι ὅμως γνωστά ἀπό ἄλλα δημοσιεύματα τῶν ἀναθεωρητῶν) κάνει τήν ἱστορική ἀναδρομή πού ἀνάφερα πιό πάνω. Ἀρχίζει πρῶτα μέ τήν ἵδρυση τοῦ κόμματος καί φτάνει μέχρι τό 1943 σέ μιά πρώτη φάση. Ἐπισυνάπτει στό κόμμα τό λάθος τῆς ἐξάρτησης ἀπ' τή Μόσχα. (Δέν σᾶς θυμίζει κάποιους ἄλλους;) Καί τώρα ρωτῶ καί 'γώ. Ποιό κομμουνιστικό κόμμα ἐκείνη τήν ἐποχή δέν δεχόταν τήν ἐπιρροή τοῦ ΚΚΣΕ; Ποῦ ἀλλοῦ θά 'βρισκαν τό στήριγμα παρά στήν πρώτη χώρα πού προσπαθοῦσε νά οἰκοδομήσει τό σοσιαλισμό;

Μετά ἀναφέρει τά παραδεχτά ἀπ' ὅλους λάθη πού συνέβησαν στή δεκαετία τοῦ 40-50. Τά λάθη αὐτά μᾶς στοίχισαν πάρα πολύ. Σχεδόν διάλυση τοῦ κόμματος, θάνατος χιλιάδων κομμουνιστῶν, ἀστυνομικό καθεστώς καί γενικά σημειώθηκε ἕνα τεράστιο πισωγύρισμα. Ρωτῶ τώρα μέ τή σειρά μου: Στήν ἡγεσία τοῦ κόμματος πού διέπραξε τά λάθη αὐτά ἀνήκουν πολλοί πού σήμερα εἶναι μέ τό μέρος τοῦ λεγόμενου ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ. Αὐτοί εἶναι ἀπαλλαγμένοι τῶν εὐθυνῶν, ἐνῶ ὑπεύθυνοι εἶναι αὐτοί πού δέν ζοῦν σήμερα ἤ ἀνήκουν σέ ἄλλους χώρους τῆς Ἀριστερᾶς; Τί ἔχουν νά μᾶς ποῦν αὐτοί οἱ κύριοι; Μήπως ὁ κ. Μπριλλάκης θέλει νά μᾶς πείσει ὅτι συνέχεια ἐκείνης τῆς ἡγεσίας εἶναι ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ; Μά τότε γιατί τούς ἀκολουθοῦν ὅλοι οἱ κομμουνιστές σήμερα ἤ σχεδόν ὅλοι; Ἀκόμα κι' αὐτοί πού στά κεφάλια τους ἔπεσαν τά λάθη πού ἀναφέραμε.

Στή συνέχεια ὁ ἀρθρογράφος ρίχνει μερικές «σπόντες» γι' αὐτά πού ἔγιναν τά νεώτερα χρόνια. Ἀναφέρει συγκεκριμένα τίς χρονιές 1956 καί 1968.

Τό 1956 αὐτοί οἱ σημερινοί ἀνανεωτές δέν πρωτοστάτησαν; Τί ρόλο ἔπαιζε τότε ὁ Παρσαλίδης; Τό 1968, ἔγινε ἡ ἀποχώρηση ἀπ' τό κόμμα, τῶν στελεχῶν πού ἔφτιαξαν τό λεγόμενο ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ. Αὐτοί τήν ἀποκαλοῦν διάσπαση καί τήν ἀποδίδουν στήν ἐπέμβαση τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε. Τό ὅτι δέν ἔγινε καμιά διάσπαση φαίνεται παντοῦ, στίς ἐκλογές, στά ἐργατικά συνδικάτα κλπ. Ἁπλά καί μόνο ἔγινε ἡ δημιουργία τοῦ λεγόμενου ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ γιά νά δικαιολογηθοῦν οἱ μικροαστικές ἀντιλήψεις τους γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Στό τέλος ὁ κ. Μπριλλάκης μᾶς καλεῖ νά ἀντλήσουμε διδάγματα ἀπ' τά γεγονότα πού συνέβησαν τίς χρονιές '31, '56, '68. Στή σε-

λίδα ὅμως 21 σέ μιά παράγραφο εἰρωνεύεται αὐτό πού εἶπε ὁ Χ. Φλωράκης «Τό ΚΚΕ πέρασε πολλές κοινωνικές τρικυμίες. Ἔδωσε θύματα. Εἶχε νίκες, εἶχε ἥττες ἀπό τίς ὁποῖες ἀντλεῖ διδάγματα». Γιατί, δέν πρέπει νά ἀντλήσουμε διδάγματα κ. Μπριλλάκη ἀπ' αὐτήν τήν πορεία τοῦ κόμματος;

Καί μιά πού τό 'φερε ὁ λόγος, παρακάτω ὁ κ. Μπριλλάκης ἀναφέρει μιά περικοπή ἀπ' τή διακήρυξη τοῦ ΚΚΕ γιά τά 60 χρόνια, πού λέει ὅτι ἡ δράση τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ καταγράφτηκε στήν ἐθνική συνείδηση τοῦ λαοῦ καί ὅτι ὁ ἀγώνας τοῦ Δ.Σ. ἀνεξάρτητα ἀπ' τά λάθη του καί τήν ἔκβασή του ἦταν ἀγώνας δίκαιος, ἐθνικός, δημοκρατικός, ἀντιϊμπεριαλιστικός. Διαφωνεῖτε μ' αὐτά κ. Μπριλλάκη; Πέστε μας νά τό ξέρουμε.

Ἐπίσης ὁ κ. Μπριλλάκης πιό πάνω γράφει γιά μερικά κείμενα τοῦ ΚΚΕ καί λέει ὅτι «πρόκειται γιά κείμενα πού θεωροῦν δεδομένο ὅτι εἶναι ἀδυσώπητοι οἱ ἀντίπαλοί τους καί ὅτι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τή χάραξη στρατηγικῆς καί τακτικῆς ἀγώνα σέ κάθε φάση – πού θά ἐξουδετερώνει στό μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τίς δυνατότητες τῶν ἀντιπάλων του – ἀποτελεῖ ἡ ἀξιοποίηση κριτικά τῆς σχετικῆς πείρας ἀπ' τούς ἀγῶνες στό παρελθόν».

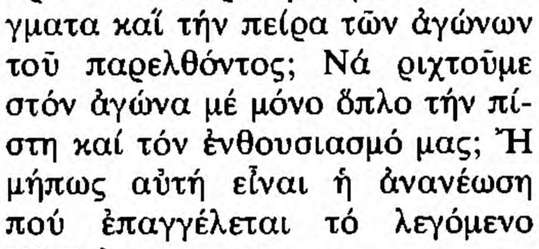
Ἐσεῖς κ. Μπριλλάκη, πιστεύετε ὅτι ἡ ἀστική τάξη δέν εἶναι ἀδυσώπητη; Μά τότε γιατί νά ὑπάρχουν τά κομμουνιστικά κόμματα, ἀφοῦ ἐξελικτικά θά φτάσουμε στό σοσιαλισμό μέ τήν ἀστική τάξη, ἀφοῦ δέν εἶναι ἀδυσώπητη σύμφωνα μέ τήν κρίση της.

Πιστεύετε κ. Μπριλλάκη ὅτι πρέπει νά παρατήσουμε τά διδάγματα καί τήν πείρα τῶν ἀγώνων τοῦ παρελθόντος; Νά ριχτοῦμε στόν ἀγώνα μέ μόνο ὅπλο τήν πίστη καί τόν ἐνθουσιασμό μας; Ἤ μήπως αὐτή εἶναι ἡ ἀνανέωση πού ἐπαγγέλεται τό λεγόμενο ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ;

Τελειώνοντας θέλω νά πῶ ὅτι τό σωστό θά τό δείξει ἡ κρίση τοῦ λαοῦ. Καί δυστυχῶς γιά τόν κ. Μπριλλάκη καί τό κόμμα του ἄρχισε κιόλας νά τό δείχνει.

Σᾶς εὐχαριστῶ
Κώστας Εὐαγγέλου

Υ.Γ. Πιστεύω ὅτι φέρεστε ἰσότιμα στά διάφορα κόμματα καί ὁμάδες (παρόλο πού παραγκωνίζετε συστηματικά τό ΚΚΕ) καί γι' αὐτό θά δημοσιεύσετε τά παραπάνω καί ἐλπίζω καί τίς ἀπαντήσεις τοῦ κ. Μπριλλάκη.

Ὁ Ἀντ. Μπριλλάκης πού τοῦ θέσαμε ὑπόψη τό γράμμα τοῦ Κ. Εὐαγγέλου, ἀπαντᾶ:

Λυπᾶμαι γιατί ὁ Κ. Εὐαγγέλου δέν ἀντιπαραθέτει στό γράμμα του διαφορετικές ἀπόψεις, ὅπως ἀπαιτεῖ ἕνας ἐποικοδομητικός διάλογος, ἀλλά καταφεύγει σέ ἕτοιμες ἀπό πρίν, «ἑρμηνεῖες» τοῦ πρώτου ἄρθρου μου στό «Ἀντί» (τεῦχος 114). Καί σέ διατύπωση ἁπλοϊκῶν καί κακόπιστων ἐρωτημάτων, ἐπιχειρώντας νά «ἀξιοποιήσει» ἀκόμα καί τυπογραφικά λάθη, ὅπως τό σχετικό μέ τό ὅτι ἡ ἀστική τάξη... «δέν εἶναι ἀδυσώπητη» ἀπέναντι στά κομμουνιστικά κόμματα πού διορθώνεται μέ τή δημοσίευση καί τοῦ δεύτερου ἄρθρου μου.

Παρόλ' αὐτά, θεωρῶ χρήσιμο νά ἀποσαφηνισθοῦν ὁρισμένα προβλήματα πού θέτει στό γράμμα του. Ἔστω καί μέ μονόπλευρη τήρηση τῶν κανόνων τοῦ διαλόγου:

1. Διατυπώνει τήν «κατηγορία» ὅτι ἐπισυνάπτω στό κόμμα τό «λάθος τῆς ἐξάρτησης ἀπό τή Μόσχα». Καί μάλιστα, γιά μιά ἐποχή – ὡς τό 1943 – πού «ὅλα τά ΚΚ δέχονταν τήν ἐπιρροή τοῦ ΚΚΣΕ». Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι στά ἄρθρα μου ἔθεσα συνολικά τό πρόβλημα τῶν σχέσεων τοῦ ἐνιαίου, μέχρι τό 1968, ΚΚΕ μέ τήν Κομμουνιστική Διεθνή (ΚΔ) καί τό ΚΚΣΕ. Δηλαδή, ἕνα ἀπό τά πιό κρίσιμα θέματα πού πρέπει νά διερευνηθοῦν κριτικά, ἄν θέλουμε νά ἀντλήσουμε πραγματικά διδάγματα ἀπό τήν 50χρονη ὡς τή διάσπαση, ἀγωνιστική πορεία του.

Οἱ ἐπισημάνσεις πού γίνονται σχετικά εἶναι:

πρῶτο, ὅτι τόσο γιά τό ΚΚΕ, ὅσο καί γιά ὅλα τά ΚΚ, ἡ ἔνταξη στήν ΚΔ καί ἡ «ἀναγνώριση τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ ΚΚΣΕ σάν παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κέντρου, σάν ἰσχυροῦ φρούριου... **ἀποτελοῦσε, στίς ἱστορικές συνθῆκες ὡς τήν αὐτοδιάλυση τῆς ΚΔ τό 1943, τή μόνη οὐσιαστικά ὑπαρκτή καί δυνατή ἐπιλογή** πού ὑπηρετοῦσε τά συμφέροντα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν χωρῶν τους, παρά καί τίς σοβαρές ἀρνητικές ἐπιπτώσεις». Ἀλλά καί ὅτι, προκειμένου γιά τό ΚΚΕ, αὐτές οἱ ἐπιπτώσεις ἦταν βαρύτερες γιατί οἱ σχέσεις του μέ' τήν ΚΔ καί τό ΚΚΣΕ πῆραν διαστάσεις ἔντονης ἐξάρτησης.

Δεύτερο, καί οὐσιαστικότερο: ὅτι ἡ ἐξάρτηση αὐτή ὄχι μόνο συνεχίστηκε καί μετά τήν ἀπόφαση αὐτοδιάλυσης τῆς ΚΔ – ἀπόφαση πού στηριζόταν στήν ἐκτίμηση ὅτι δέν χρειάζεται πλέον διεθνές καθοδηγητικό κέντρο – ἀλλά καί δυνάμωσε. Ἀκόμα καί μετά τό 1956. Ὑπονομεύοντας τόν ἐθνικό καί δημοκρατικό χαρακτήρα τοῦ κόμματος, καί ἀποτελώντας μιά ἀπό τίς κύριες πηγές τῶν λαθῶν τῆς ἡγεσίας του, λαθῶν πού κόστισαν ἀκριβά, ἰδιαίτερα μετά τό 1944.

Ὁ Κ.Ε., ἀντί νά θέτει κακόπιστα ἐρωτήματα, σχετικά μέ τό κρίσιμο αὐτό θέμα, ὄφειλε νά ἀντιπαραθέσει, ἄν ἔχει, διαφορετικές ἐκτιμήσεις. Καί, κυρίως νά διευκρινίσει γιατί τό κόμμα του, τό «ΚΚΕ», **καί σήμερα, 35 χρόνια μετά τήν αὐτοδιάλυση τῆς ΚΔ,** εἶναι προσκολλημένο: σέ ἀντιλήψεις γιά τήν ἀναγκαιότητα ὕπαρξης διεθνοῦς καθοδηγητικοῦ κέντρου, γιά τό ὅτι «λυδία λίθος» τοῦ διεθνισμοῦ ἑνός ΚΚ εἶναι ἡ στάση του ἀπέναντι στήν ΕΣΣΔ. Καί, σέ πραχτική εὐθυγράμμιση μέ τήν ἐξωτερική πολιτική της, ἀκόμα καί ὅταν αὐτή ἐκφράζεται, μέ τόν τρόπο πού ἐκφράζεται, ἔναντι δικτατορικῶν καθεστώτων (βλ. Βιντέλα στήν Ἀργεντινή) ἤ, ἔναντι ἐθνικῶν μας προβλημάτων ὅπως αὐτά πού δημιουργήθηκαν ἀπό τίς σωβινιστικές καί ἐπεκτατικές τάσεις τῆς Τουρκίας κλπ.

Δέν ἀντιλαμβάνεται ὁ Κ.Ε. ὅτι τό κόμμα του, μέ τέτοιες ἀντιλήψεις καί πραχτική, ἐκτός τῶν ἄλλων, τροφοδοτεῖ καί τούς «κάποιους ἄλλους» στόν ἀντικομμουνισμό τους καί ὄχι ὅσοι τίς ἀπορρίπτουν;

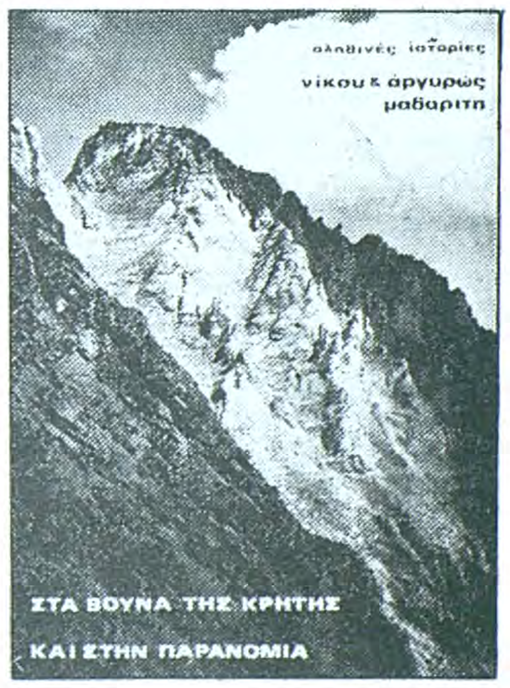
2. Ὁ Κ.Ε. ὑπογραμμίζει τίς εὐθύνες πού ἔχουν γιά τά λάθη τοῦ ἐνιαίου ΚΚΕ στό παρελθόν καί τά ἡγετικά στελέχη πού σήμερα ἀνήκουν στό ΚΚΕ (ἐσ). Ἀλλά τίς εὐθύνες τους αὐτές τίς ἔχουν ἀναγνωρίσει, ψηφίζοντας τίς θέσεις τοῦ 1(9)ου συνέδριου τοῦ ΚΚΕ(ἐσ), τό 1976 – θέσεις στίς ὁποῖες γίνεται ἀναλυτική κριτική καί αὐτοκριτική γιά τά λάθη, (βλ. κείμενο θέσεων, στό τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ ΚΟΜΘΕΠ, Φλεβάρη – Μάρτη 1976) – καί κυρίως, τίς ἀναγνωρίζουν ἔμπραχτα μέ τή στάση τους: α) Μέ τή συμμετοχή τους στήν πάλη νά ξεκόψει τό ἐνιαῖο ΚΚΕ ἀπό τίς πηγές τῶν λαθῶν – τό δογματισμό, τήν ἐξάρτηση ἀπό ἐξωελλαδικά κέντρα, τή γραφειοκρατική καί ἀντιδημοκρατική παραμόρφωσή του, στήν πάλη πού ἐκφράστηκε ὄχι μέ «ἀποχώρηση ἀπό τό κόμμα», ἀλλά μέ ἀντίσταση στό πραξικόπημα τῆς διάσπασής του, τό 1968. Καί β); σέ συνέχεια, μέ ἄνοιγμα δρόμου γιά μιά βαθιά, ὁλόπλευρη καί ἀληθινά ἐπαναστατική ἀνανέωση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στή χώρα μας, πού ἀποτελεῖ – ὅπως καί γιά τά περισσότερα ΚΚ τῶν εὐρωπαϊκῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν – ἱστορική ἀναγκαιότητα καί καθόλου ἔκφραση «ἀναθεωρητικῶν», «μικροαστικῶν», ἤ «ἐξελιχτικῶν» ἀντιλήψεων γιά τό σοσιαλισμό, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Κ.Ε.

Τί ἔκανε, ὅμως, καί τί κάνει τό κόμμα του; Ἀρνήθηκε κάθε οὐσιαστική κριτική διερεύνηση τῆς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «γράμματα»

- **ΛΕΞΙΚΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ – ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**
  σελ. 280, δρχ. 200
- Γκέοργκ Λούκατς
  ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΣ
  σελ. 205, δρχ. 120
- Ντ. Ριαζάνοφ
  Ο ΜΑΡΞ ΚΙ Ο ΕΝΓΚΕΛΣ (ΟΧΙ ΜΟΝΟ) ΓΙΑ ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ
  σελ. 175 δρχ. 90
- Ἀνρί Λεφέβρ
  ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ, ΣΗΜΕΡΑ
  σελ. 112, δρχ. 60
- Χ.Μ. Ἔντσενσμπέργκερ
  ΠΟΙΗΜΑΤΑ
  σελ. 112, δρχ. 70
- Ε. Πρεομπραζένσκι
  ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ
  σελ. 134, δρχ. 80
- Ἡ. Πετρόπουλου
  ΥΠΟΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
  σελ. 200, δρχ. 150
- Λουί Ἀλτουσέρ
  ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΞ
  σελ. 260, δρχ. 150
- Μπέητσον, Τζάκσον, Λαίνγκ, Λίντζ κ.ἄ.
  ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
  σελ. 328, δρχ. 190

Κεντρική Διάθεση:
«ΑΜΦΟΡΕΑΣ», Βαλτετσίου 50
τηλ. 36.38.396, Ἀθήνα

ἀγωνιστικῆς διαδρομῆς τοῦ κινήματος, στίς κρίσιμες καμπές του, καί στό 9ο (1974) καί στό 10ο (1978) συνέδριό του. Ἐμμένει σέ ξεπερασμένες ἀντιλήψεις γιά θεμελιακά θέματα – συγκαλύπτει τίς πραγματικές αἰτίες καί τίς πηγές τῶν λαθῶν τοῦ παρελθόντος μέ ἀοριστολογίες τοῦ τύπου «τό ΚΚΕ καί ἀπό τίς ἤττες, ἀντλεῖ διδάγματα» κλπ., μέ τό φόρτωμα εὐθυνῶν, γιά ὑπαρκτά ἤ ἀνύπαρκτα λάθη, σέ ἀποδιοπομπαίους τράγους. Καί, μέ μιά μονότονη ἀναφορά στό ὅτι οἱ ξένοι ἱμπεριαλιστές καί ἡ ντόπια ἀντίδραση, παίζοντας πάντα ἀντιλαϊκό ρόλο, (μεγάλη ἀνακάλυψη!) ἐμπόδισαν τό κίνημα νά νικήσει.

Φαίνεται ὅτι ὁ Κ.Ε. εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπό τήν τέτοιου εἴδους ἀντιμετώπιση, στό κόμμα του, τῶν λαθῶν τοῦ παρελθόντος καί ἀπό τόν ἀντίστοιχο πολιτικοϊδεολογικό ἐξοπλισμό του. Καί, ἐφησυχάζει, μιά πού τήν ἡγεσία του ἀκολουθοῦν σήμερα «ὅλοι σχεδόν οἱ κομμουνιστές, ἀκόμα καί αὐτοί πού στά κεφάλια τους ἔπεσαν τά λάθη».

Ἀπό τήν πλευρά μας, θέλουμε ἁπλά νά σημειώσουμε: ὅτι, ὁ ἐφησυχασμός του δέ στηρίζεται σέ στέρεο ἔδαφος· ὅτι, ὁ εὐνοϊκός μέχρι σήμερα συσχετισμός δυνάμεων γιά τό «ΚΚΕ», τό μόνο πού δέν ἐκφράζει εἶναι ὑπεροχή ἰδεῶν καί ἀντιλήψεών του· καί ὅτι, ὅσο θά καθυστερεῖ νά ἀλλάξει αὐτός ὁ συσχετισμός καί τό «ΚΚΕ» θά θέτει ἀρνητικά τή σφραγίδα του στό σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ καί ἀριστεροῦ κινήματος, τόσο καί τό κίνημα θά παραμένει καταδικασμένο σέ ρόλο περιθωριακό στήν κοινωνική καί πολιτική ζωή τῆς χώρας.

Ἀντώνης Μπριλλάκης

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΟΛΚ

Κύριε διευθυντά,

Μέ τή συνέντευξη τύπου πού ἔδωσαν οἱ συνήγοροι τοῦ κ. Γρ. Στακτόπουλου, τά ἐκτεταμένα ρεπορτάζ καί τίς ἐκμυστηρεύσεις τοῦ ἴδιου, ἡ ὑπόθεση Πόλκ πῆρε δημοσιογραφικά τίς ἐπιθυμητές, φαντάζομαι, διαστάσεις, πού θά εὔχονταν νά πάρει οἱ συνήγοροι τῆς ὑπόθεσης, ὅποιοι κι' ἄν ἦταν αὐτοί.

Ἀκόμα ἡ διαφώτιση τοῦ ἐνδιαφερομένου κοινοῦ ὑπῆρξε σχεδόν πλήρης, ὥστε σάν ἕνα εὐρύτατο σῶμα ἐνόρκων νά μπορεῖ, ἄν θέλει, ν' ἀποκριθεῖ γιά τήν ἀθωότητα ἤ ἐνοχή τοῦ τραγικοῦ προσώπου τῆς ὑπόθεσης, τοῦ Γρ. Στακτόπουλου.

Ἐπειδή, ὅμως, ὅπως τονίστηκε στή συνέντευξη τύπου, «τήν πρωτοβουλία γιά τήν ἐπανάληψη τῆς δίκης εἶχε ἡ ὑπεράσπιση καί ὄχι ὁ κ. Στακτόπουλος», καί ἐπειδή ὅταν πρόκειται ν' ἀπονεμηθεῖ δικαιοσύνη ἤ κι' ὅταν ζητεῖται δικαιοσύνη, κανένα στοιχεῖο δέν θεωρεῖται χωρίς σημασία, θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά θελήσω νά συμβάλω μέ μιάν ἀπορία μου, στήν ἀκόμα μεγαλύτερη διευκρίνιση τῶν στοιχείων τῆς ὑπόθεσης, πού ἔχουν συλλεγεῖ μέχρι τώρα.

Ὁ συνήγορος στήν ὑπόθεση αὐτή καί βουλευτής Θεσσαλονίκης κ. Στ. Παπαθεμελῆς προσκλήθηκε προσωπικά πέρσι τό φθινόπωρο στό Πεντάγωνο, ὅπου καί πῆγε. Ἐπειδή μερικούς μῆνες πρίν ἀπό τήν μετάβασή του στήν Ἀμερική τό ὄνομά του, ὡς συνηγόρου, εἶχε συνδεθεῖ μέ τήν ὑπόθεση Πόλκ καί ἐπειδή «66 ἔγγραφα τῆς Σί Ἄϊ Ἔϊ κρύβουν τό μυστικό τῆς ὑπόθεσης Πόλκ», κατά δήλωση τῶν συνηγόρων τοῦ κ. Στακτόπουλου, θά ἐνδιαφερόμουν πολύ νά μάθω, ἄν ὁ κ. Παπαθεμελῆς συζήτησε καί γιά τήν ὑπόθεση Πόλκ στό Πεντάγωνο.

Ὁ κ. Παπαθεμελῆς εἶναι δημόσιος ἄντρας καί χωρίς νά ἀμφισβητεῖται καθόλου ἡ δημοκρατικότητά του καί ὁ πατριωτισμός του, νομίζω, ὅτι ἔχει χρέος καί δέν θά ἀρνηθεῖ ν' ἀπαντήσει στήν παραπάνω ἀπορία μου.

Εὐχαριστῶ γιά τή φιλοξενία.

Μέ κάθε τιμή: Γ. Θ. Λαμψίδης

ΛΟΥΜΠΕΝ ΚΑΙ ΛΟΥΜΠΑ

Ἀγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Στό τελευταῖο τεῦχος σου τῆς 6ης Γενάρη 1979, στή στήλη «Διάλογος», δημοσίευσες ἕνα γράμμα τοῦ φοιτητῆ Μ.Ζ. μέ τίς ἀπόψεις του σχετικά μέ τό λοῦμπεν προλεταριάτο.

Ἄσχετα μέ τήν οὐσία τοῦ πάρα πάνω γράμματος, ἐκεῖνο πού θά ἤθελα νά παρατηρήσω εἶναι ὅτι ὅταν κάποιος ἀποφασίζει νά ἀναλύσει ἕναν ὅρο τό λιγότερο πού μπορεῖ νά κάνει εἶναι νά βεβαιωθεῖ γιά τόν σωστό τρόπο πού γράφεται ὁ ὅρος αὐτός. Ὁ ὅρος, λοιπόν, πού ἀποδίδουμε στά ἑλληνικά σάν «λοῦμπεν» προλεταριάτο γράφεται στά γερμανικά – ἀπ' ὅπου προέρχεται – «LUMPEN, πού σημαίνει κουρέλι,κι' ὄχι «LOUBEN», πού δέν σημαίνει τίποτε ἤ ἴσως μόνο «λοῦμπα».

Εἶναι πιθανό ὁ φίλος Μ.Ζ. νά θεωρήσει ὅτι τό γράμμα μου ἀσχολεῖται μέ δευτερεύοντα θέματα, γιά μένα ὅμως αὐτό ἀποτελεῖ ἀκόμα μιά ἔνδειξη – γιά νά μήν πῶ ἀπόδειξη – τοῦ πρόχειρου τρόπου μέ τόν ὁποῖο ξεκινᾶμε νά ἀντιμετωπίσουμε διάφορα θέματα, πολύ ἤ λιγότερο σοβαρά, μέ ἀποτέλεσμα νά φτάνουμε στό σημεῖο μερικῆς ἤ ὁλικῆς ἔλλειψης ἐπικοινωνίας ἤ στό «μαζί μιλᾶμε, χώρια καταλαβαίνουμε».

Εὐχαριστῶ γιά τή φιλοξενία

Ἀντώνης Κυριαζῆς

avti

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Ἀθήνα 601
Τηλ: 732.713 – 732.819

● Ἐκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131, Ἀθήνα 601.
● Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153
Καλλιθέα
● Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια:
ΜΑΚΗΣ ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗΣ
● Διαφημίσεις:
ΜΠΟΥΛΗ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΤΤΥ ΚΑΚΑΒΟΥΛΑΚΟΥ
● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Ἀλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 – 713.604
● Ἀναπαραγωγή φίλμς:
ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΤΖΑΝΝΕΤΟΣ
Μετσόβου 29
Τηλ. 82.21.829
● Ἐκτύπωση:
Ἐργοστ. Γραφικῶν Τεχνῶν
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ἰασίου 5, Περιστέρι.
Τηλ. 57.22.201

● *Κάθε ἐνυπόγραφο ἄρθρο ἐκφράζει τήν προσωπική ἄποψη τοῦ συγγραφέα του.*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Ἐξαμ. 320 δρχ. – Ἐτήσια 640
Ἐτήσια Ὀργανισμῶν, Τραπεζῶν, κλπ: 1.500 δρχ.
Γιά φοιτητές ἔκπτωση 15%

Εξωτερικού

Εὐρώπη – Μεσογ. χῶρες:

ἐξάμηνη: .....ἁπλή δολ. 13
.....ἀεροπ. δολ. 16
ἐτήσια: .....ἁπλή δολ. 26
.....ἀεροπ. δολ. 32

Η.Π.Α. – Καναδάς – Ἀν. Ἀσία:

ἐξάμηνη: .....ἁπλή δολ. 13
.....ἀεροπ. δολ. 20
ἐτήσια: .....ἁπλή δολ. 26
.....ἀεροπ. δολ. 40

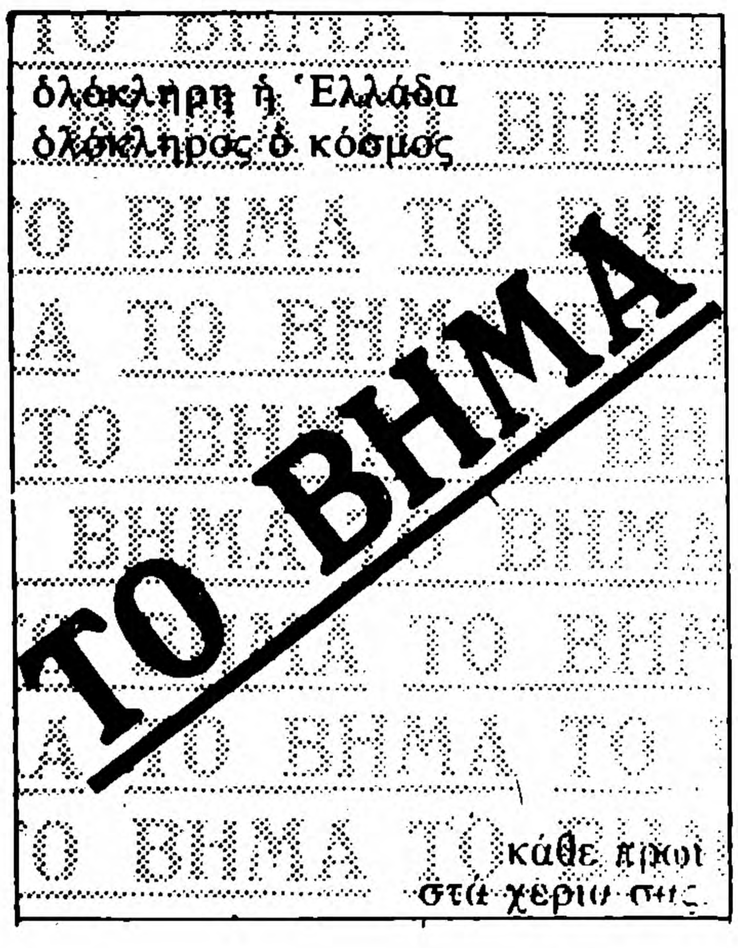
Αὐστραλία – Ὠκεανία:

ἐξάμηνη: .....ἁπλή δολ. 13
.....ἀεροπ. δολ. 28
ἐτήσια: .....ἁπλή δολ. 26
.....ἀεροπ. δολ. 56

● Ἐμβάσματα, ἐπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 25
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ δρχ. 40

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● γιά τά βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας:
Στά γραφεῖα τοῦ «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● γιά τά βιβλιοπωλεῖα Β. Ἑλλάδας:
Βιβλιοπωλεῖο
Ν. Κοτζιᾶ καί Σία Ο.Ε.
Τσιμισκῆ 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΑΝΦΟΡΕΑΣ *

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ Ε.Π.Ε.

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 50 ΑΘΗΝΑ 145 - ΤΗΛ. 36 38 693

•εκδοσεις βεργος

ΠΙΕΡ ΣΑΜΟΥΕΛ
Οἰκολογία : χαλάρωση ἢ δαιμονικὸς κύκλος 200

ΙΒΑΝ ΙΛΛΙΤΣ
Κοινωνία χωρὶς σχολεῖα 150

ΕΒΕΡΕΤ ΡΕΙΜΕΡ
Τὸ σχολεῖο εἶναι νεκρὸ 150

ΜΠΟ ΝΤΑΝ ΑΝΤΕΡΣΕΝ, ΣΟΡΕΝ ΧΑΝΣΕΝ, ΓΙΕΣΠΕΡ ΓΙΕΝΣΕΝ
Τὸ κόκκινο βιβλιαράκι τῶν μαθητῶν 60

ΕΛΕΝΑ ΤΖΙΑΝΙΝΙ ΜΠΕΛΟΤΤΙ
Ἀπ' τὴν πλευρὰ τῶν κοριτσιῶν 150

ΑΛΑΙΝ ΖΩΜΠΕΡ καὶ ΖΑΝ-ΜΑΡΚΛΕΒΥ ΛΕΜΠΟΝ
(Αὐτο)κριτικὴ τῆς ἐπιστήμης 200

ΡΙΣΑΡ ΓΚΟΜΠΕΝ
Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀριστερισμοῦ 100

ΕΡΙΚ ΧΟΜΠΣΜΠΑΟΥΜ
Οἱ ληστὲς 160

ΠΗΤΕΡ ΟΝΤΕΛ
Πετρέλαιο καὶ παγκόσμια δύναμη 160

ΧΟΥΛΙΑΝ ΑΓΙΡΡΕ
Πῶς καὶ γιατὶ ἐκτελέσαμε τὸν Καρρέρο Μπλάνκο 100

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤ ΛΟΥΤΤΒΑΚ
Προξικόπημα : πρακτικὸ ἐγχειρίδιο 160

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ
Ἡ ἐργατικὴ ἀντιπολίτευση 80

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

Η ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ :
1. Οἱ παραγωγικὲς σχέσεις στὴ Ρωσία 250
2. Ἡ ἐπανάσταση κατὰ τῆς γραφειοκρατίας "
3. Ἡ Ρωσία μετὰ τὴν ἐκβιομηχάνιση

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ :
1. Ὁ Ἰμπεριαλισμὸς καὶ ὁ πόλεμος
2. Τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα στὸ σύγχρονο καπιταλισμό

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

Η ΠΕΙΡΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ :
1. Πῶς ν' ἀγωνιστοῦμε 250
2. Προλεταριάτο καὶ ὀργάνωση "

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τὸ ἐπαναστατικὸ πρόβλημα σήμερα
Μιὰ συνέντευξη καὶ μιὰ ὁμιλία τοῦ Ἕλληνα διανοητῆ, γιὰ τὸν Σοσιαλισμὸ καὶ τὴν Ἐπανάσταση στὰ σημερινὰ δεδομένα 80

Α. ΣΤΙΝΑΣ
Ἀναμνήσεις : 60 χρόνια κάτω ἀπ' τὴ σημαία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης
Τόμος Α' 180
Τόμος Β' 180

Κ. Μ. ΧΑΡΠΟΥΤΛΟΥ : Ἡ Τουρκία σὲ ἀδιέξοδο 200

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ : Ἅπαντες στίχοι 1936 - 1970 180

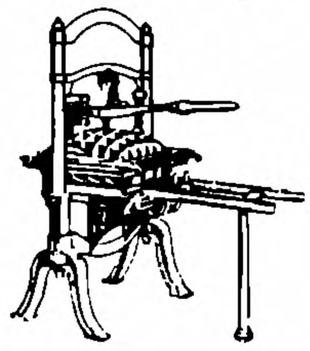
ΔΗΜ. ΝΟΛΛΑΣ : Ἡ νεράϊδα τῆς Ἀθήνας 60

ΣΠ. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΣ : Ὁ σοσιαλιστικὸς ρεαλισμὸς στὴ ζωγραφική
80 πίνακες 300

Δ. ΛΙΑΝΤΙΝΗΣ : Ἔξυπνον Ἐνύπνιον
Οἱ Ἐλεγεῖες τοῦ DUINO τοῦ R. M. RILKE δεμένο 250
δέτο 200

D. H. LAWRENCE : Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε πεθάνει
Νουβέλα 80

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΓΝΑΤΙΑ

Περιοδικὸ Τράμ
Περιοδικὸ Φωτογραφία

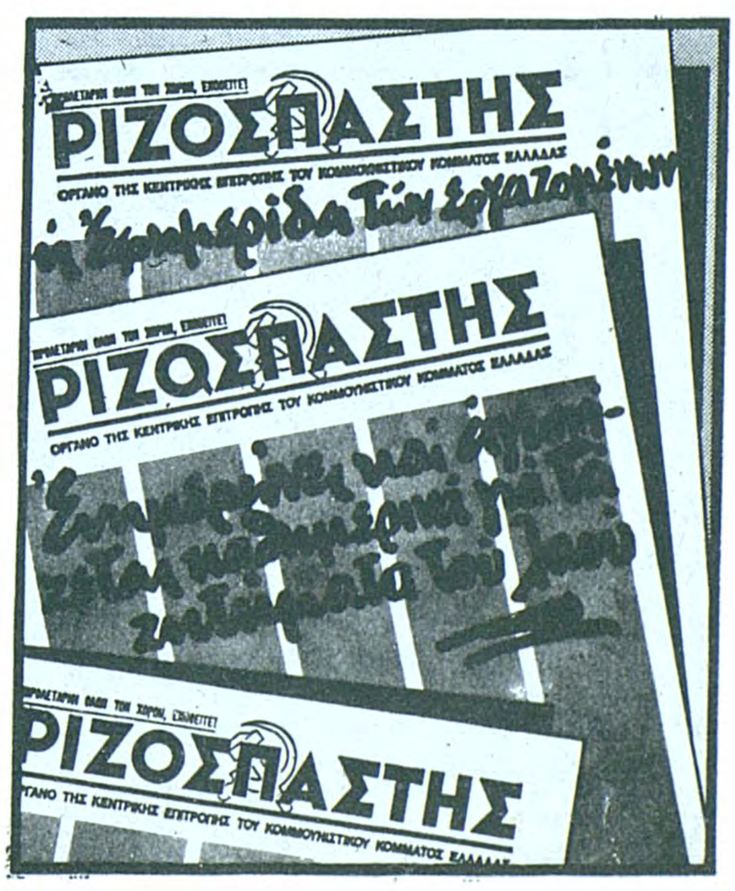
ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
ΠΟΙΗΣΗ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ/AKTUELL
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΜΟΥΣΙΚΗ
ΠΑΙΔΙΚΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἐκδόσεις
Νέας Πορείας

* συμβολη και συμβουλη στη διανομη των εκδοσεων

Καλλιτεχνική
Ἐπιθεώρηση
Μηνιάτικο Περιοδικό Τέχνης

Σύγχρονο
Μαχητικό
Προοδευτικό

ΑΝΤ. ΛΙΒΑΝΗΣ & ΣΙΑ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ„

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ.: 36 10 589

ΒΙΒΛΙΑ
ΓΙΑ ΑΥΤΟΝ ΠΟΥ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΜΑΘΕΙ, ΝΑ ΣΚΕΦΤΕΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΣΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΤΟΝ ΑΦΟΡΟΥΝ

